

TBMM
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

21. DÖNEM 3. VE 4. YASAMA YILI

ÇALIŞMA RAPORU

EKİM 2000 - HAZİRAN 2002

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

21. DÖNEM 3. VE 4. YASAMA YILI
ÇALIŞMA RAPORU
2000 - 2002

EKİM 2000 - HAZİRAN 2002

ULUSLARARASI TEMEL İNSAN HAKLARI BELGELERİ

**TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME
KOMİSYONU YAYINLARI: 19**

Adres:

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
06543 Bakanlıklar ANKARA

Tel: 0-312-420 5433

0-312-420 5434

Faks: 0-312-420 5394

e-posta: inshkkom@tbmm.gov.tr

URL: <http://www.tbmm.gov.tr/komisyoni/insanhak/insanhaklari.htm>

Yayıma Hazırlayanlar:

Ercan DURDULAR Uzman

İrfan NEZİROĞLU Uzman

ISBN 975-7479-89-6

Basım: Haziran 2002, Ankara

Basıma Hazırlık: Ercan DURDULAR

Baskı: TBMM Basımevi Ankara

Bu Kitabın Dağıtımı

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Tarafından Yapılmaktadır

<http://www.tbmm.gov.tr/komisyoni/insanhak/insanhaklari.htm> adresinden
yayımlarımıza ulaşabilirsiniz

ÖNSÖZ.

5 Aralık 1990 günü kabul edilen 3686 kanunla kurulan TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, parlamenter bir organ olarak bugüne kadar birçok çalışma gerçekleştirmiştir. Bu rapor 21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı (1 Ekim 2000 - 14 Haziran 2002) içerisinde yapılan Komisyon çalışmalarını içermektedir.

Geçmiş dönemlerden farklı olarak bu dönem içerisinde Komisyonda kurumsallaşma açısından önemli adımlar atılmıştır. Ayrıca Komisyon çalışmaları içerik açısından da yeni bir bakış açısı ile planlanıp gerçekleştirilmiştir.

Komisyonun denetim faaliyetleri daha önceki yıllarda Karakol ve Cezaevleri üzerinde yoğunlaşmıştı. Bu dönemde farklı olarak Huzurevleri ve Çocuk Yetiştirme Yurtları da denetim kapsamına alınmış ve bu bağlamda birçok ilde incelemeler yapılmıştır. Geçmiş dönemlerle karşılaştırıldığında bir başka önemli farklılık ise denetlemelerin ulusal mevzuat ve uluslararası insan hakları belgeleri ışığında önceden hazırlanmış formlar çerçevesinde yapılmış olmasıdır. Örneğin karakol ve huzurevi denetimleri için her biri 50-60 sorudan oluşan ayrı ayrı formlar düzenlenmiştir. Böylece çalışmalarda bir standartlaşma sağlanmıştır. Alt Komisyon üyeleri gidilen her bölgede aynı kriterler ışığında denetlemeler yapmıştır.

Geçen iki yasama dönemi içerisinde örnekleme yoluyla seçilmiş illerden Antalya, Eskişehir, Kocaeli, Siirt, Trabzon ve Van'da incelemeler yapılmış ve gözlemler Komisyon raporu olarak yayınlanmıştır.

Komisyunun kabul ettiği raporlar gereği için Meclis Başkanlığına ve ilgili bakanlıklara gönderilmiş ve sonrasında tespit edilen sorunların giderilmesi için ne tür tedbirler alındığı takip edilmiştir.

Kurumsallaşma konusundaki en önemli yeniliklerden birisi 10 Aralık 2001 Dünya İnsan Hakları Günü açtığımız TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Web Sayfasıdır. Böylece komisyon çalışmaları anında sanal ortamda kamuoyunun hizmetine sunulmuştur. <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhak/insanhaklari.htm> adresinden ulaşabileceğiniz web sayfamız açıldığı günden itibaren yoğun bir ziyaretçi akınına uğramıştır. Web sayfasında Komisyon üyeleri ve Komisyonun çalışmaları hakkında bilgilerin yanı sıra ulusal insan hakları mevzuatı ve insan haklarıyla ilgili uluslararası sözleşme ve bildirimlere de yer verilmiştir. Önümüzdeki dönemde Komisyonun geçmiş yıllardaki çalışmalarının tamamının web sayfasına konulması planlanmaktadır.

Bir diğer önemli yenilik de elektronik posta aracılığıyla başvuru kabul edilmesi olmuştur. 10 Aralık 2001 gününden itibaren vatandaşlar insan hakları ihlalleri konusundaki şikayetlerini inshkkom@tbmm.gov.tr adresi aracılığıyla anında Komisyonumuza ulaştırma imkanına sahip olmuştur.

İnsan hakları eğitimine katkıda bulunmak ve bu alanda bir referans kaynak oluşturmak amacıyla hazırlamış olduğumuz ve 45 belgenin yer aldığı Uluslararası Temel İnsan Hakları Belgeleri kitabı 10 Aralık 2001 Dünya İnsan Hakları Gününde dağıtımına sunulmuştur. Bu kitapta Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve AGİT belgelerine yer verilmiştir. Benzer çalışmalardan farklı olarak her sözleşmeyle ilgili olarak künye bilgisine de verilmiştir. Örneğin sözleşmenin hangi tarihte imzalandığı, hangi maddesi gereğince hangi tarihte yürürlüğe girdiği, Türkiye'nin sözleşmeyi imzalayıp imzalamadığı, imzalamışsa hangi tarihte imzaladığı, hangi tarihte onayladığı, varsa konulan çekince, onay kanununun numarası ve yayınlandığı Resmi Gazetenin tarih ve sayısı hakkında bilgi verilmiştir. Kitabın yakında genişletilmiş ikinci baskısı yapılacaktır.

Komisyona kurumsal bir kimlik kazandırmak amacıyla yapılan yeni çalışmalar dışında Komisyonun rutin faaliyetleri de devam etmiştir. Geçen iki dönem içerisinde 28 toplantı gerçekleştirmiş, kurulan alt komisyonlardan sekizi çalışmalarını Komisyon başkanlığına sunmuş ve

bu raporlar komisyon üyeleri tarafından kabul edildikten sonra Komisyon raporu olarak yayınlanmıştır.

Öte yandan vatandaşlarımızın insan hakları ihlalleri ile ilgili dilekçeleri posta, faks ve elektronik posta ile komisyonumuza ulaşmakta ve bunlara gerekli işlemler yapılmaktadır.

Geçmiş yıllardaki gibi yurt dışı faaliyetleri devam etmiştir. Batı Trakya'daki Türk azınlığın sorunları her zaman Komisyonumuzun gündeminde ilk sıralarda yer almıştır. Bu çerçevede zaman zaman bölgeye gidilip sorunlar yerinde incelenmiştir. Bunların dışında çeşitli ülkelerdeki insan hakları uygulamalarını yerinde görmek ve sözkonusu ülkelerde yaşayan vatandaşlarımızın karşılaştıkları sorunlar hakkında bilgi almak üzere Almanya, Danimarka, Avustralya, İsveç ve Norveç'te incelemelerde bulunulmuştur.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu olarak gelecek dönemde yeni projelere imza atmayı planlıyoruz. Bu vesileyle çalışmalara katkıda bulunan Komisyon üyesi milletvekili arkadaşlarıma ve Komisyon uzmanlarına teşekkür ediyorum.

Hüseyin AKGÜL

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

Başkanı

Manisa Milletvekili

İçindekiler

Önsöz

1. TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU HAKKINDA GENEL BİLGİ.....	1
a) 3686 Sayılı TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu.....	1
b) Komisyonun Görevleri.....	4
c) Komisyonun Çalışma Yöntemi.....	5
2. KOMİSYON TOPLANTILARI.....	7
a) 21. Dönem 3. Yasama Yılı Toplantı Özetleri.....	7
b) 21. Dönem 4. Yasama Yılı Toplantı Özetleri.....	8
3. ÖZEL GÜNDEMLİ KOMİSYON TOPLANTILARI.....	11
a) Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü Bünyesinde Çalışmalarını Sürdüren İnsan Hakları Birimlerinin Faaliyetleri Konulu Çalışma Toplantısı.....	11
b) İsrail ve Filistin'de Yaşanan Olaylar Hakkında Özel Gündemli Toplantı.....	11
4. KOMİSYON KARARLARI.....	13
a) 21. Dönem 3. Yasama Yılı.....	13
b) 21. Dönem 4. Yasama Yılı.....	16
5. ALT KOMİSYON ÇALIŞMALARI.....	19
a) Alt Komisyonlar.....	19
b) Cezaevleri, Karakollar, Huzurevleri ve Yetiştirme Yurtlarında Yapılan İnceleme Çalışmaları.....	23
c) Diğer Alt Komisyon Raporları.....	61
d) Ülkemiz Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi.....	76

6. 21. DÖNEM 3. ve 4. YASAMA YILINDA KOMİSYONA YAPILAN BAŞVURULAR.....	83
a) Yurt İçinden Gönderilen Dilekçeler.....	83
b) Yurt Dışından Gönderilen Mektup ve Fakslar.....	89
7. KOMİSYONUN YURTDIŞI FAALİYETLERİ.....	90
a) Batı Trakya'ya Giden Heyetler.....	90
b) "Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi" Kapsamında Danimarka'ya Yapılan Resmi Ziyaret.....	91
c) "Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi" Kapsamında Almanya'ya Yapılan Resmi Ziyaret.....	145
d) "Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi" Kapsamında Avustralya'ya Yapılan Resmi Ziyaret.....	217
e) "Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi" Kapsamında İsveç ve Norveç'e Yapılan Resmi Ziyaret.....	257
8. KOMİSYONU ZİYARET EDEN YABANCI HEYETLER.....	326
9. TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI ALANINDAKİ GELİŞMELER.....	329
EKLER.....	351
EK 1	
Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü Bünyesinde Çalışmalarını Sürdüren İnsan Hakları Birimlerinin Faaliyetleri Konulu Çalışma Toplantısı Tutanakları.....	351
EK 2	
İsrail ve Filistin'de Yaşanan Olaylar Hakkında Özel Gündemli Toplantı Tutanakları.....	370
EK 3	
Filistin Topraklarında Yaşanan İnsan Haklarını Kınama Bildirisi.....	397
EK 4	
TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyeleri.....	399

1. TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU HAKKINDA GENEL BİLGİ

a) 3686 Sayılı TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu

Kanun No. 3686

Kabul Tarihi: 5.12.1990

Amaç

Madde 1.- Bu Kanunun amacı; Dünya'da ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları incelemek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2.- Bu Kanun; T.C. Anayasası ile İnsan Hakları Evrensel Beyanname ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi çok taraflı uluslararası belgelerde belirlenmiş bulunan insan hak ve hürriyetleri ile uluslararası alanda genel kabul gören insan haklarını kapsar.

Komisyonun Kuruluşu

Madde 3.- Üye sayısı Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca belirlenecek İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda; siyasi parti grupları ile bağımsızlar Meclisteki sayılarının -boş üyelikler hariç- üye tamsayısına nispet edilmesi ile bulunacak yüzde oranına uygun olarak temsil edilirler.

Bu Komisyon üyelikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yıldır.

Komisyon, Siyasi Parti gruplarının yüzde oranlarına göre, bir başkan, iki başkanvekili, bir sözcü ve bir katip seçer. Bu seçim, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanan Komisyonun, toplantıya katılanlarının salt çoğunluğunun gizli oyuyla yapılır.

Komisyonun Görevleri

Madde 4.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun görevleri şunlardır:

a) Uluslararası alanda genel kabul gören insan hakları konusundaki gelişmeleri izlemek,

b) Türkiye'nin insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası anlaşmalarla T.C. Anayasası ve diğer milli mevzuat ve uygulamalar arasında uyum sağlamak amacıyla yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek,

c) Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının gündemindeki konular hakkında, istem üzerine görüş ve öneri bildirmek,

d) Türkiye'nin insan hakları uygulamalarının, taraf olduğu uluslararası antlaşmalara, Anayasa ve Kanunlara uygunluğunu incelemek ve bu amaçla, araştırmalar yapmak, bu konularda iyileştirmeler, çözümler önermek.

e) İnsan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek ve gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek.

f) Gerektiğinde dış ülkelerdeki insan hakları ihlallerini incelemek ve bu ihlalleri o ülke parlamenterlerinin dikkatlerine doğrudan veya mevcut parlamenter forumlar aracılığıyla sunmak.

g) Her yıl yapılan çalışmaları, elde edilen sonuçları, yurtiçi ve dışında İnsan Haklarına saygı ve uygulamaları kapsayan bir rapor hazırlamak.

Komisyonun Yetkileri

Madde 5.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, görevleri ile ilgili olarak, Bakanlıklarla Genel ve Katma Bütçeli Dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve buralarda inceleme yapmak, ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir.

Komisyon, gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilir ve Ankara dışında da çalışabilir.

Komisyonun Çalışma Usul ve Esasları

Madde 6.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

Komisyon, incelemelerini alt komisyonlar kurmak suretiyle de yapabilir.

Komisyon, görevleri ile ilgili olarak hazırladığı raporları Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Bu raporlar Danışma Kurulunun görüş ve önerisi ile Genel Kurul gündemine alınabilir ve okunmak suretiyle veya üzerinde görüşme açılarak bilgi edinilir.

Komisyon raporları Başbakanlık ve ilgili bakanlıklara da Başkanlıkça gönderilir.

Komisyonun gerekli görmesi halinde; inceleme konusunun sorumluları hakkında genel hükümlere göre kovuşturma veya işlem yapılabilmesi için, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca Komisyon raporu ilgili mercie bildirilir.

Komisyon çalışmaları ile ilgili olarak, yurtiçi ve yurtdışı görevlendirmelere ait giderler, Komisyonun Kararı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının onayı ile 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesinden karşılanır.

İnceleme ve Sonucun Bildirilmesi

Madde 7.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca havale olunan başvurular ile ilgili konuları inceler.

Komisyon, başvuruların sonucu veya yapılmakta olan işlem hakkında başvuru sahibine en geç üç ay içinde bilgi verir.

Uygulanacak İçtüzük

Madde 8.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun çalışmalarında, bu Kanunda sarahat olmayan hallerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü gereğince komisyonlar üzerinde haiz olduğu denetleme yetkisi bu Komisyon için de geçerlidir.

Yürürlük

Madde 9.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 10.- Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile Bakanlar Kurulu yürütür.

b) Komisyonun Görevleri

5.12.1990 tarihinde TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunu kuran 3686 sayılı yasa ile, ilk defa insan hakları ihlalleri ile ilgili olarak yasamanın bir organının gözetimi sağlanmıştır. Bu yasa uyarınca komisyonun görevleri şöyle belirlenmiştir:

* Uluslararası alanda genel kabul gören insan hakları konusundaki gelişmeleri izlemek,

* Türkiye'nin insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası antlaşmalarla T.C. Anayasası ve diğer milli mevzuat ve uygulamalar arasında uyum sağlamak amacıyla yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek,

* Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonlarının gündemindeki konular üzerinde, istem üzerine görüş bildirmek,

* Türkiye'nin insan hakları uygulamalarının, taraf olduğu uluslararası antlaşmalara, Anayasaya ve kanunlara uygunluğunu incelemek ve bu amaçla araştırmalar yapmak, bu konularda iyileştirmeler ve çözümler önermek,

* İnsan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek veya gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek,

* Gerektiğinde, dış ülkelerdeki insan hakları ihlallerini incelemek ve bu ihlalleri, o ülke parlamenterlerinin dikkatlerine doğrudan veya mevcut parlamenter forumlar aracılığıyla sunmak,

* Her yıl yapılan çalışmalarını, elde edilen sonuçları, yurtiçi ve dışında insan haklarına saygı ve uygulamaları kapsayan bir rapor hazırlamak,

Komisyon, görev alanına giren konularda verimli bir şekilde çalışabilmek için gerektiğinde tüm kamu ve özel kuruluşlardan bilgi almakta, bu kuruluşların üst düzey temsilcilerini, İnsan hakları alanında

faaliyet gösteren tanınmış bilim adamları ve öğretim üyelerini görüşlerini almak üzere toplantılarına davet etmekte, ayrıca incelenen konunun niteliğine göre alt komisyonlar oluşturmaktadır. Komisyon gerektiğinde mahallinde araştırma ve inceleme yapmak yetkisiyle de donatılmıştır.

c) Komisyonun Çalışma Yöntemi

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun kanunla kurulmuş olması Komisyonu güçlendirmiştir. Kanunda da açıkça belirtildiği gibi Komisyon, görevleriyle ilgili olarak "Bakanlıklarla Genel ve Katma Bütçeli Dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve buralarda inceleme yapmak, ilgilileri çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir. Komisyon gerekli görürse Ankara dışında da çalışabilir."

Komisyon hükümetin bir parçası değildir. Çalışmalarını siyasi kaygılardan uzak olarak gerçekleştirir.

Komisyonla yapılan başvurular veya üyeler tarafından gündeme getirilen konular; kişisel şikayetler, siyasi haklar ve sosyal hakları içermektedir. Herhangi bir başvuru olmadan da Komisyon gerekli gördüğü konularda araştırma yapabilir.

Bireyler veya kurumlar tarafından komisyona gönderilen başvuru dilekçeleri, Gelen Evrak'tan tarih ve sayı alınarak resmi evrak haline getirilir. Ardından dilekçeler, Komisyon başkanı ve uzmanlar tarafından incelenir. Dilekçelerin konusu işkence, kötü muamele, ayrımcılık vs. gibi doğrudan insan hakkı ihlali değil de kişisel sorunları içeriyorsa (emeklilik sorunları, gayrimenkul sorunları, mevzuattan kaynaklanan sorunlar gibi) ilgili kurumlarla yazışma yapılarak bilgi istenir. Dilekçe sahipleri gelen cevapla ilgili olarak bilgilendirilir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, rutin dilekçelere verilen cevaplar dışında prensip olarak çalışmalarını yerinde incelemelere dayandırmaktadır. Bu amaçla yapılan alan çalışmalarının amacı faaliyet konularını tanımlamak ve fotoğrafını çekmektir. Araştırma, problem çözmeye yönelik yansız ve sistemli bir süreçtir. Bu dönemde Komisyonun gerçekleştirdiği alan çalışmalarında tarafsız bilgi toplamaya ağırlık verilmiştir.

T.B.M.M. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun üye sayısı, 3686 sayılı yasa uyarınca, Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca 25 olarak belirlenmiştir. Siyasi parti grupları ile bağımsızlar meclisteki sayılarının -boş üyelikler hariç- üye tam sayısına oranlanması ile bulunan yüzde oranına uygun olarak temsil edilmektedirler. Komisyonunda 25 üye arasından seçilen bir başkan, iki başkan vekili, bir sözcü ve bir katip görev yapmaktadır.

18 Nisan 1999 erken genel seçimden sonra Komisyonunda beş parti temsil edilmektedir. Ayrıca bağımsızlar da meclisteki sayıları oranında Komisyonunda temsil edilmektedir. Belirli günlerde, gündemindeki konuları görüşmek için olağan toplantılar yapan Komisyon, gerek gördüğü hallerde, olağanüstü toplantılar da yapmaktadır. Komisyon sekreteryası, danışman, raportör, uzmanlar ve memurlardan oluşmaktadır. Gelen başvurular ön incelemeden geçirildikten sonra gerekli görülenler başkanın onayı ile işleme konulmaktadır. Komisyon, görevleri ile ilgili incelemelerini alt komisyonlar kurmak suretiyle de yapabilir ve hazırladığı raporları T.B.M.M. Başkanlığına sunar. Komisyon raporları Danışma Kurulu'nun görüş ve önerisiyle Genel Kurul gündemine alınabilir ve okunmak suretiyle veya üzerinde görüşme açılarak bilgi edinilir. Raporlar Başbakanlık ve ilgili Bakanlıklara Başkanlıkça gönderilir.

2. KOMİSYON TOPLANTILARI

a) Üçüncü Yasama Yılı Toplantı Özetleri

9 Kasım 2000 tarihli ve gündemi Başkan, Başkanvekilleri, Katip ve Sözcü seçimi olan 1. toplantıda, katılan üyelerin oybirliği ile Manisa Milletvekili Hüseyin AKGÜL Komisyon Başkanlığına, Burdur Milletvekili Hasan MACİT Başkanvekilliğine, İstanbul Milletvekili A. Emre KOCAOĞLU Başkanvekilliğine seçilmişlerdir.

23 Kasım 2000 tarihli 2. toplantının gündemini Başkanlık sunuşları, Katip Seçimi ve Komisyonun çalışma programı oluşturmuştur.

5 Aralık 2000 tarihli 3. toplantının gündemini; Cezaevlerinde süren açlık grevleri, mer'î mevzuatımızın evrensel insan hakları normları çerçevesinde incelenmesi hususunda 3686 sayılı İHİK Kanununun 4/b maddesine göre kurulan alt komisyona üye seçimi ve katip üye seçimi oluşturmuştur.

21 Aralık 2000 tarihli 4. toplantıda, Cezaevleri Alt Komisyonu çalışmaları hakkında Komisyona bilgi sunmuştur.

4 Ocak 2001 tarihli 5. toplantı, Cezaevlerinde incelemelerde bulunacak alt komisyon üyelerinin ve Yunanistan'a gidecek heyetin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

18 Ocak 2001 tarihli 6. toplantıda Komisyona yapılan bireysel başvurular görüşülmüştür.

1 Şubat 2001 tarihli 7. toplantıda, yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları sorunları inceleme projesi çerçevesinde Danimarka'ya giden Alt Komisyon heyeti yaptığı incelemeler hakkında Komisyona bilgi vermiş, Almanya'da incelemelerde bulunacak heyet belirlenmiştir.

8 Şubat 2001 tarihli 8. toplantıda 18 Ocak 2001 tarihli Komisyon toplantısında kurulan alt komisyona üye seçimi yapılmıştır.

22 Şubat 2001 tarihli 9. toplantıda, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde çalışmalarını sürdüren insan hakları birimlerinin faaliyetleri konusunda Komisyona davet edilen yetkililerden bilgi alınmıştır.

5 Nisan 2001 tarihli 10. toplantıda Avusturalya'yı ziyaret eden alt komisyon heyetinin ve kurulan diğer alt komisyonların çalışmaları hakkında Komisyona bilgi verilmiştir.

3 Mayıs 2001 tarihli 11. toplantının gündemini Başkanlık Sunuşları oluşturmuştur.

17 Mayıs 2001 tarihli 12. toplantının gündemini Başkanlık Sunuşları ve görüşülmesi oluşturmuştur.

24 ve 31 Mayıs 2001 tarihli 13. ve 14. toplantılarda Hayata dönüş operasyonu çerçevesinde sevk yapılan cezaevlerinde ve bu cezaevlerinden sevk yapılan F tipi cezaevlerinde incelemelerde bulunan alt komisyon raporu görüşülmüştür.

7 Haziran 2001 tarihli 15. toplantının gündemini son günlerde kamuoyunda tartışılan telefon dinleme olayı oluşturmuştur.

14 Haziran 2001 tarihli 16. toplantıda son günlerde kamuoyunda tartışılan telefon dinleme olayını incelemek üzere kurulmasına karar verilen alt komisyona üye seçimi yapılmıştır.

28 Haziran 2001 tarihli 17. toplantıda Komisyonun TBMM'nin tatilde olduğu dönemde de çalışması ve bu dönemde yapılacak çalışmaların planlanması konusunda Komisyon Başkanına yetki verilmesi konusu görüşülmüştür.

b) Dördüncü Yasama Yılı Toplantı Özetleri

25 Ekim 2001 tarihli 18 inci toplantıda önce basına da yansıyan insan hakları ihlalleriyle ilgili çeşitli gelişmeler konusunda İçişleri Bakanı Sayın Rüştü Kazım YÜCELEN'den bilgi alınması kararlaştırılmıştır. Daha sonra Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL yeni dönemde yapılması planlanan çalışmalardan Uluslararası Temel İnsan Hakları Kitabı projesi, Komisyona web sayfası projesi ve denetimlerin huzurevi ve çocuk

yetiştirme yurtlarını da içerecek şekilde ve ulusal ve uluslararası mevzuata uygun olarak önceden hazırlanmış formlarla yapılması projeleri hakkında üyelere bilgi vermiştir. Katip üyelik için yapılan seçim sonucu İstanbul Milletvekili Mustafa BAŞ, Komisyonun Katip Üyeliğine seçilmiştir.

27 Aralık 2001 tarihli 19 uncu toplantıda Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL 10 Aralık 2001 Dünya İnsan Hakları Günü'nde dağıtımı yapılan Uluslararası Temel İnsan Hakları Belgeleri kitabına ve Komisyonun web sayfasına gösterilen ilgi hakkında üyeleri bilgilendirmiştir. Ayrıca karakol, cezaevi, huzurevi ve çocuk yetiştirme yurtlarında yapılacak inceleme çalışmaları için hazırlanan soruları içeren form hakkında bilgi verilmiştir.

16 Ocak 2002 tarihli 20 nci toplantıda Telefon Dinleme ve Bu Yolla Elde Edilen Kayıt ve Bilgilerin Medyada Yer Alması Üzerine Gündeme Getirilen Usulsüz Telefon Dinleme Konusunu Araştırmak Amacıyla Kurulan Alt Komisyonun eksik üyeliklerine AK Parti'den Balıkesir Milletvekili İsmail ÖZGÜN ve SP'den İstanbul Milletvekili Bahri ZENGİN seçilmiştir. Samsun Milletvekili Ahmet AYDIN başkanlığındaki Alt Komisyonun diğer üyeleri Orhan OCAK (Bursa), Mehmet GÖZLÜKAYA (Denizli) ve S.Haşım HAŞİMİ (Diyarbakır)'dir.

Toplantıda ayrıca denetim faaliyetlerini gerçekleştirecek altı ayrı alt komisyon üyelikleri için seçim yapılmıştır.

14 Mart 2002 tarihli 21 inci toplantıda Van ve Trabzon'da incelemelerde bulunan Alt Komisyonların raporları görüşülüp oybirliği ile kabul edilmiştir. Ayrıca İstanbul'daki İmam Hatip Liselerinde kız öğrencilerin başörtülü olarak derslere devam edememesi nedeniyle meydana gelen olayları araştırmak üzere İzmir Milletvekili Burhan BIÇAKÇIOĞLU başkanlığında Denizli Milletvekili Ali KESKİN, Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşım HAŞİMİ, Tekirdağ Milletvekili Nihan İLGÜN, İstanbul Milletvekili Mustafa BAŞ ve İstanbul Milletvekili Bahri ZENGİN'den oluşan bir alt komisyon kurulmasına karar verilmiştir.

20 Mart 2002 tarihli 22 inci toplantıda Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL, daha önce kabul edilen Van ve Trabzon raporlarının gereği yapılmak üzere başta Meclis Başkanlığı olmak üzere İçişleri ve Adalet Bakanlıklarına gönderildiğini belirttikten sonra İstanbul'daki İmam-Hatip Liselerindeki olayları incelemek üzere kurulan Alt Komisyon'un başkanı Burhan BIÇAKÇIOĞLU, incelemeleri hakkında Komisyon üyelerine sözlü olarak bilgi vermiştir.

28 Mart 2002 tarihli 23 üncü toplantıda Antalya, Eskişehir ve Kocaeli'de incelemelerde bulunan alt komisyonların raporları görüşülüp oy birliği ile kabul edilmiştir. Ayrıca bundan sonraki çalışmalar için alt komisyonların kurulması ve yetkilendirilmesi konusunda Komisyon Başkanlık Divanı'na yetki verilmiştir.

4 Nisan 2002 tarihli 24 üncü toplantıda önce Filistin'de meydana gelen olaylarla ilgili olarak hazırlanan bildiri üyelerin bilgisine sunulmuş ve oy birliği ile kabul edilmiştir. Daha sonra bölgeye giderek Filistin'de meydana gelen olayları incelemek üzere bir alt komisyon kurulması kararlaştırılmıştır. Daha sonra İstanbul'daki İmam-Hatip Liselerindeki olayları araştırmak üzere kurulan alt komisyon tarafından sunulan iki ayrı rapor, bir sonraki toplantıda oylanmak üzere üyelerin bilgisine sunulmuştur.

11 Nisan 2002 tarihli 25 inci toplantıda İstanbul'daki İmam-Hatip Liselerinde incelemelerde bulunan alt komisyon üyelerinin hazırladığı iki ayrı raporu oya sunmuştur. Oylama sonucu Alt Komisyon Başkanı Burhan BİÇAKÇIOĞLU ile üyeler Ali KESKİN (Denizli) ve Nihan İLGÜN (Tekirdağ) imzalı rapor oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

25 Nisan 2002 tarihli 26 ncı toplantıda Filistin'deki olaylar hakkında bilgi almak üzere davet edilen İstanbul Milletvekili Mukadder BAŞEĞMEZ ve Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu ve Afrika Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı Şafak GÖKTÜRK, Komisyon üyelerine bilgi vermiştir. Mukadder BAŞEĞMEZ, parlamento üyelerinden oluşan bir heyetle birlikte 6-11 Nisan 2002 tarihlerinde bölgeye gidip inceleme ve görüşmelerde bulunmuştu.

23 Mayıs 2002 tarihli 27 nci toplantıda Telefon Dinleme ve Bu Yolla Elde Edilen Kayıt ve Bilgilerin Medyada Yer Alması Üzerine Gündeme Getirilen Usulsüz Telefon Dinleme Konusunu Araştırmak Amacıyla Kurulan Alt Komisyonun raporu görüşülüp oy birliği ile kabul edilmiştir.

13 Haziran 2002 tarihinde yapılan 28 inci toplantıda daha önce Siirt'de incelemelerde bulunan ve Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL ile Başkanvekili Burdur Milletvekili Hasan MACİT'den oluşan Alt Komisyon'un hazırladığı rapor görüşülüp oy birliği ile kabul edilmiştir. Ayrıca yazın yapılacak çalışmaların planlanması ve yürütülmesi için Komisyon Başkanına yetki verilmesi kararlaştırılmıştır.

3. ÖZEL GÜNDEMLİ KOMİSYON TOPLANTILARI

a) Jandarmanın Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü Bünyesinde Çalışmalarını Sürdüren İnsan Hakları Birimlerinin Faaliyetleri Konulu Çalışma Toplantısı (22 Şubat 2001)

22 Şubat 2001 tarihli İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun 9uncu toplantısında Başkanlığın teklifi üzerine İçişleri Bakanlığı bünyesindeki Jandarmanın Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nde insan hakları alanında yapılan faaliyetler ve eğitim çalışmaları konusunda ilgili kurumların uzmanlarından bilgi alınmasına karar verilmiştir.

Kurumları bünyesinde insan hakları konularında yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermek üzere toplantıya Jandarmanın Genel Komutanlığı'ndan Dış İlişkiler ve İnsan Hakları Daire Başkanı Dr. Alb. Emre ÖZYILMAZ ve Adli Müşavir Mehmet Aydan AL ile Emniyet Genel Müdürlüğü'nden Emniyet Müdürü TEMÜH Daire Başkanı Süleyman EKİZER, Emniyet Müdürü Asayiş Daire Başkanı Haşim KARAASLAN ve Emniyet Amiri İnsan Hakları Şube Müdürü Orhan SEVER katılmışlardır.

Sözkonusu toplantıda sunulan bilgiler Ekler kısmında EK 1 başlığı altında sayfa 351'de yer almaktadır.

b) İsrail ve Filistin'de Yaşanan Olaylar Hakkında Özel Gündemli Toplantı (25 Nisan 2002)

25 Nisan 2002 tarihli İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun 26 ncı toplantısında Filistin'de yaşanan olaylar hakkında bilgi almak amacıyla; 6-11 Nisan 2002 tarihinde bölgeye giderek yerinde inceleme yapan ve görüşmelerde bulunan milletvekili grubunun sözcüsü İstanbul Milletvekili

Mukadder BAŞEĞMEZ ve Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu ve Afrika Genel Müdürlüğü Gen. Müd. Yardımcısı Şafak GÖKTÜRK'ün katılımıyla, İsrail ve Filistin'de yaşanan olaylar hakkında bilgi almak üzere özel gündemli bir toplantı düzenlenmiştir.

Sözkonusu toplantı tutanakları Ekler kısmında EK 2 başlığı altında sayfa 370'de yer almaktadır.

4. KOMİSYON KARARLARI

a) 21. Dönem 3. Yasama Yılı

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 3. Yasama Yılında 18 adet karar almıştır.

23 Kasım 2000 tarihli 2. toplantıda ülkemiz dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının karşılaştıkları insan hakları sorunlarını inceleme projesi kapsamında ziyaret edilecek ülkelere gidecek alt komisyon heyetlerinin ve 15 Aralık 2000 tarihinde İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin AGA aleyhine açılan davanın duruşmasını ve bu tarihten sonra Yunanistan'da yaşayan soydaşlarımız aleyhine Yunan yönetimince açılacak davaları izleyecek alt komisyon heyetlerinin tesbiti konusunda Başkanlık Divanına yetki verilmesine karar verilmiştir.

5 Aralık 2000 tarihli 3. toplantıda:

-Mer'i mevzuatımızın evrensel insan hakları normları çerçevesinde incelenmesi hususunda DSP İzmir Mv. Mehmet ÖZCAN, MHP Ankara Mv. Mehmet ARSLAN, FP Ordu Mv. Eyüp FATSA, ANAP İzmir Mv. Rifat SERDAROĞLU ve DYP Denizli Mv. Mehmet GÖZLÜKAYA'dan,

-F tipi kapalı cezaevlerini protesto etmek amacıyla açlık grevi eylemi yapmakta olan tutuklu ve hükümlülerle görüşmek üzere cezaevlerine gidecek Muğla Mv. Tunay DİKMEN, Denizli Mv. Ali KESKİN, Rize Mv. Mehmet BEKAROĞLU, Malatya Mv. Miraç AKDOĞAN ve Tunceli Mv. Kamer GENÇ'ten,

-15 Aralık 2000 tarihinde Koyunköy Camii inşaatı ile ilgili olarak haklarında dava açılan soydaşlarımızın İskeçe'de yapılacak mahkemelerine gözlemci olarak katılacak heyetin Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Burdur Mv. Hasan MACİT, Hatay Mv. Mehmet Nuri TARHAN, Tunceli Mv. Kamer GENÇ'ten

4 Ocak 2001 tarihli 5.toplantıda:

-Hayata dönüş operasyonu çerçevesinde operasyon yapılan cezaevlerinde ve bu cezaevlerinden sevk yapılan F tipi cezaevlerinde inceleme yapacak Alt Komisyonun, Burdur Mv. Hasan MACİT, Iğdır Mv. Abbas BOZYEL, Sakarya Mv. Nezir AYDIN, Malatya Mv. Miraç AKDOĞAN ve Tunceli Mv. Kamer GENÇ'ten

-İl ve ilçelerdeki insan hakları kurullarının faaliyetlerini izlemek üzere İstanbul Mv. Emre KOCAOĞLU, Adana Mv. Yakup BUDAK, Samsun Mv. Şenel KAPICI, Hatay Mv. Mehmet Nuri TARHAN ve Adıyaman Mv. Mahmut Nedim BİLGİÇ'ten

-Cezaevlerinde çıkan olaylarda ve terörist saldırılar sonucunda şehit olan güvenlik görevlilerinin ailelerini ziyaret edecek ve sorunlarıyla ilgilenecek alt Komisyonun, Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Bursa Mv. Orhan OCAK, Antalya Mv. Osman MÜDERRİSOĞLU ve Rize Mv. Mehmet BEKAROĞLU'ndan

-12 Ocak 2001 tarihinde İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin AGA'nın Larissa'daki İstinaf Mahkemesinde görülecek duruşmasını izlemek için Yunanistan'a gitmek üzere, Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Tunceli Mv. Kamer GENÇ, İzmir Mv. Mehmet ÖZCAN ve Ordu Mv. Eyüp FATSA'dan,

-Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları sorunları inceleme projesi çerçevesinde Danimarka'ya gitmek üzere, Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Bursa Mv. Orhan OCAK, Antalya Mv. Osman MÜDERRİSOĞLU, Diyarbakır Mv. Ömer Vehbi HATİPOĞLU, Diyarbakır Mv. S. Haşim HAŞİMİ ve Sinop Mv. Kadir BOZKURT'tan oluşan alt komisyonlar oluşturulmasına karar verilmiştir.

18 Ocak 2001 tarihli 6. toplantıda, Muğla Yatağan, Yeniköy ve Kemerköy termik santrallerinin yarattığı kirliliği yerinde araştırmak amacıyla bölgeye Hatay Mv. M. Nuri TARHAN, Ordu Mv. Eyüp FATSA, Sinop Mv. Kadir BOZKURT, İzmir Mv. Rıfat SERDAROĞLU ve Muğla Mv. Tunay DİKMEN'den oluşan bir alt komisyon heyeti gönderilmesine karar verilmiştir.

1 Şubat 2001 tarihli 7. toplantıda, Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları sorunları inceleme projesi çerçevesinde Almanya'ya, Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Bursa Mv. Orhan OCAK,

Antalya Mv. Osman MÜDERRİSOĞLU, Sakarya Mv. Nezir AYDIN, Adıyaman Mv. Mahmut Nedim BİLGİÇ ve Diyarbakır Mv. S. Haşim HAŞİMİ'den oluşan bir heyetin Almanya'ya gönderilmesine karar verilmiştir.

8 Şubat 2001 tarihli 8. toplantıda, yükseköğretim kurumlarında öğrenci ve öğretim üyelerinin insan hakları ile ilgili sorunlarını incelemek üzere, Burdur Mv. Hasan MACİT, Antalya Mv. Osman MÜDERRİSOĞLU, Ordu Mv. Eyüp FATSA, İzmir Mv. Rıfat SERDAROĞLU ve Sinop Mv. Kadir BOZKURT'tan oluşan bir alt komisyon kurulmasına karar verilmiştir.

20 Şubat 2001 tarihli 9. toplantıda, Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları sorunları inceleme projesi çerçevesinde, Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Burdur Mv. Hasan MACİT, İstanbul Mv. Emre KOCAOĞLU, Denizli Mv. Ali KESKİN, Adana Mv. Yakup BUDAK ve Adıyaman Mv. Mahmut Nedim BİLGİÇ'ten oluşan bir heyetin Avusturalya'ya Gönderilmesine karar verilmiştir,

5 Nisan 2001 tarihli 10. toplantıda, Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları sorunları inceleme projesi çerçevesinde, Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Samsun Mv. Şenel KAPICI, Hatay Mv. Mehmet Nuri TARHAN, İzmir Mv. Rıfat SERDAROĞLU, Diyarbakır Mv. Ömer Vehbi HATİPOĞLU ve Tunceli Mv. Kamer GENÇ'ten oluşan bir heyetin İsveç ve Norveç'e gönderilmesine karar verilmiştir.

3 Mayıs 2001 tarihli 11. toplantıda:

-Komisyonun cezaevleri konusunda yapacağı çalışmaların planlanması, yürütülmesi ve gerektiğinde alt komisyon oluşturulması ve

-Son günlerde yapılan bazı soruşturmalar esnasında insan hakları ihlalleri (kaba ve kötü muamele) yapıldığı konusunda basında yer alan iddiaların incelenmesi ve gerektiğinde yerinde inceleme yapmak üzere alt komisyon kurulması konularında Komisyon Başkanına yetki verilmesine karar verilmiştir.

14 Haziran 2001 tarihli 16. toplantıda; son günlerde kamuoyunda tartışılan telefon dinleme olayı hakkında, Bursa Mv. Orhan OCAK, Samsun Mv. Ahmet AYDIN, Diyarbakır Mv. S. Haşim HAŞİMİ, Ordu Mv. Eyüp FATSA ve Denizli Mv. Mehmet GÖZLÜKAYA'dan oluşan bir Alt Komisyon kurulmuştur.

28 Haziran 2001 tarihli 17. toplantıda; ülkemizde ve dünyada meydana gelebilecek, Komisyonun görev alanına giren gelişmelere ivedilikle müdahale edilebilmesini sağlamak amacıyla Komisyonun TBMM'nin tatilde olduğu dönemde de çalışmasına ve bu hususta Komisyon Başkanına yetki verilmesine karar verilmiştir.

b) 4. Yasama Yılı

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21. Dönem 4.Yasama Yılında 10 adet karar almıştır.

25 Ekim 2001 tarihli 18. toplantısında; Katip üye seçiminin 25 Ekim 2001 Perşembe günü saat 13:00'da yapılmasına ve "İçişleri Bakanı Sn. Rüstü Kazım YÜCELEN'in basında polis teşkilatı ile ilgili yer alan bazı haberler ile ilgili bilgi vermek üzere Komisyona davet edilmesine" oybirliğiyle karar verilmiştir.

16 Ocak 2002 tarihli 20. toplantısında; "İnceleme çalışmaları çerçevesinde Komisyon Başkanlığı ve ilgili Alt Komisyon üyelerinin belirleyeceği iller ve tarihler arasında Alt Komisyonlar kurularak incelemeler yapılmasına" toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiş,

- Daha önce kamuoyunda tartışılan telefon dinleme olayını incelemek üzere DSP Bursa Mv. Orhan OCAK, MHP Samsun Mv. Ahmet AYDIN, ANAP Diyarbakır Mv. Seyyit Haşim HAŞİMİ, FP Ordu Mv. Eyüp FATSA ve DYP Denizli Mv. Mehmet GÖZLÜKAYA'dan oluşan Alt Komisyona, FP Ordu Mv. Eyüp FATSA'nın üyeliğinin düşmesi sebebiyle, AKP Balıkesir Mv. İsmail ÖZGÜN ve SP İstanbul Mv. Bahri ZENGİN, toplantıya katılan üyelerin oybirliğiyle üye olarak seçilmişlerdir.

14.03.2002 tarihli 21. toplantısında; İstanbul'daki İmam Hatip Liselerinde meydana gelen olaylarla ilgili insan hakları ihlallerini araştırmak üzere, DSP İzmir Mv. Burhan BIÇAKÇIOĞLU, MHP Denizli Mv. Ali KESKİN, ANAP Diyarbakır Mv. S.Haşim HAŞİMİ, DYP Tekirdağ Mv. Nihan İLGÜN, AK Parti İstanbul Mv. Mustafa BAŞ ve SP İstanbul Mv. Bahri ZENGİN'den oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına,

- Heyet Başkanı ve Komisyon Üyesi ANAP İzmir Mv. Rifat SERDAROĞLU, DSP Bursa Mv. Orhan OCAK ve SP Rize Mv. Mehmet

BEKAROĞLU'ndan oluşan Alt Komisyonun Van ilinde yaptığı incelemeler sonucu hazırladığı Van Raporu ile,

- Heyet Başkanı ve Komisyon Üyesi DYP Sinop Mv. Kadir BOZKURT, DSP İzmir Mv. Burhan BIÇAKÇIOĞLU, MHP Iğdır Mv. Abbas BOZYEL ve AK Parti Balıkesir Mv. İsmail ÖZGÜN'den oluşan Alt Komisyonun Trabzon ilinde yaptığı incelemeler sonucu hazırladığı Trabzon Raporlarının kabul edilmesine karar verilmiştir.

28 Mart 2002 tarihli 23. toplantısında; Heyet Başkanı ve Komisyon Üyesi AK Parti İstanbul Mv. Mustafa BAŞ, DSP Muğla Mv. Tunay DİKMEN, MHP Samsun Mv. Ahmet AYDIN ve ANAP Malatya Mv. Miraç AKDOĞAN'dan oluşan Alt Komisyonun Antalya ilinde yaptığı incelemeler sonucu hazırladığı Antalya Raporu ve

- Heyet Başkanı ve Komisyon Üyesi DSP Burdur Mv. Hasan MACİT, MHP Denizli Mv. Ali KESKİN, DYP Adıyaman Mv. Mahmut Nedim BİLGİÇ ve SP İstanbul Mv. Bahri ZENGİN'den oluşan Alt Komisyonun Kocaeli ilinde yaptığı incelemeler sonucu hazırladığı Kocaeli Raporu ve

- Heyet Başkanı ve Komisyon Üyesi MHP Hatay Mv. Mehmet Nuri TARHAN ve DSP Denizli Mv. Hasan ERÇELEBİ'den oluşan Alt Komisyonun Eskişehir ilinde yaptığı incelemeler sonucu hazırladığı Eskişehir Raporlarının kabul edilmesine ve

- "Komisyon çalışmalarının planlanması için Başkanlık Divanına yetki verilmesine" karar verilmiştir.

4 Nisan 2002 tarihli 24. toplantısında; "Filistin Topraklarında Yaşanan İnsan Hakları İhlallerini Kınama" Bildirisinin kabul edilmesine ve,

- Filistin'de yaşanan olayları incelemek üzere, 6 üyeden oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına karar verilmiştir.

11 Nisan 2002 tarihli 25. toplantısında; İstanbul'daki İmam Hatip Liselerinde meydana gelen olaylarla ilgili insan hakları ihlalleri konusunda 18 Mart 2002 tarihinde yapılan araştırma sonucu, Heyet Başkanı ve Komisyon Üyesi DSP İzmir Mv. Burhan BIÇAKÇIOĞLU, MHP Denizli Mv. Ali KESKİN ve DYP Tekirdağ Mv. Nihan İLGÜN tarafından hazırlanan Alt Komisyon Raporu, Komisyon Raporu olarak oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

23 Mayıs 2002 tarihli 27. toplantısında; Telefon dinleme ve bu yolla

elde edilen kayıt ve bilgilerin medyada yer alması üzerine gündeme getirilen usulsüz telefon dinlemeyle ilgili yapılan araştırma sonucunda, Alt Komisyon Başkanı MHP Samsun Mv. Ahmet AYDIN, DSP Bursa Mv. Orhan OCAK, ANAP Diyarbakır Mv. Seyyit Haşim HAŞİMİ, DYP Denizli Mv. Mehmet GÖZLÜKAYA, AKP Balıkesir Mv. İsmail ÖZGÜN ve SP İstanbul Mv. Bahri ZENGİN'in hazırladıkları Rapor kabul edilmiştir.

13 Haziran 2002 tarihli 28. toplantısında; Komisyon Başkanı MHP Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL ve Komisyon Başkanvekili DSP Burdur Mv. Hasan MACİT'ten oluşan Alt Komisyonun Siirt ilinde yaptığı incelemeler sonucu hazırladığı Siirt İnceleme Raporu kabul edilmiştir.

5. ALT KOMİSYON ÇALIŞMALARI

a) Alt Komisyonlar

21. Dönem 3. Yasama Yılı:

5 Aralık 2000 tarihli 3. Komisyon toplantısında:

-Mer'i mevzuatımızın evrensel insan hakları normları çerçevesinde incelenmesi hususunda DSP İzmir Mv. Mehmet ÖZCAN, MHP Ankara Mv. Mehmet ARSLAN, FP Ordu Mv. Eyüp FATSA, ANAP İzmir Mv. Rifat SERDAROĞLU ve DYP Denizli Mv. Mehmet GÖZLÜKAYA'dan,

-F tipi kapalı cezaevlerini protesto etmek amacıyla açlık grevi eylemi yapmakta olan tutuklu ve hükümlülerle görüşmek üzere cezaevlerine gidecek Muğla Mv. Tunay DİKMEN, Denizli Mv. Ali KESKİN, Rize Mv. Mehmet BEKAROĞLU, Malatya Mv. Miraç AKDOĞAN ve Tunceli Mv. Kamer GENÇ'ten,

-15 Aralık 2000 tarihinde Koyunköy Camii inşaatı ile ilgili olarak haklarında dava açılan soydaşlarımızın İskeçe'de yapılacak mahkemelerine gözlemci olarak katılacak heyetin Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Burdur Mv. Hasan MACİT, Hatay Mv. Mehmet Nuri TARHAN, Tunceli Mv. Kamer GENÇ'ten

4 Ocak 2001 tarihli 5. Komisyon toplantısında:

-Hayata dönüş operasyonu çerçevesinde operasyon yapılan cezaevlerinde ve bu cezaevlerinden sevk yapılan F tipi cezaevlerinde inceleme yapacak Alt Komisyonun, Burdur Mv. Hasan MACİT, Iğdır Mv. Abbas BOZYEL, Sakarya Mv. Nezir AYDIN, Malatya Mv. Miraç AKDOĞAN ve Tunceli Mv. Kamer GENÇ'ten

-İl ve ilçelerdeki insan hakları kurullarının faaliyetlerini izlemek üzere

İstanbul Mv. Emre KOCAOĞLU, Adana Mv. Yakup BUDAK, Samsun Mv. Şenel KAPICI, Hatay Mv. Mehmet Nuri TARHAN ve Adıyaman Mv. Mahmut Nedim BİLGİÇ'ten

-Cezaevlerinde çıkan olaylarda ve terörist saldırılar sonucunda şehit olan güvenlik görevlilerinin ailelerini ziyaret edecek ve sorunlarıyla ilgilenecek alt Komisyonun, Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Bursa Mv. Orhan OCAK, Antalya Mv. Osman MÜDERRİSOĞLU ve Rize Mv. Mehmet BEKAROĞLU'ndan

-12 Ocak 2001 tarihinde İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin AGA'nın Larissa'daki İstinaf Mahkemesinde görülecek duruşmasını izlemek için Yunanistan'a gitmek üzere, Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Tunceli Mv. Kamer GENÇ, İzmir Mv. Mehmet ÖZCAN ve Ordu Mv. Eyüp FATSA'dan,

-Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları sorunları inceleme projesi çerçevesinde Danimarka'ya gitmek üzere, Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Bursa Mv. Orhan OCAK, Antalya Mv. Osman MÜDERRİSOĞLU, Diyarbakır Mv. Ömer Vehbi HATİPOĞLU, Diyarbakır Mv. S. Haşim HAŞİMİ ve Sinop Mv. Kadir BOZKURT'tan oluşan Alt Komisyonlar oluşturulmasına karar verilmiştir.

18 Ocak 2001 tarihli 6. Komisyon toplantısında, Muğla Yatağan, Yeniköy ve Kemerköy termik santrallerinin yarattığı kirliliği yerinde araştırmak amacıyla bölgeye Hatay Mv. M. Nuri TARHAN, Ordu Mv. Eyüp FATSA, Sinop Mv. Kadir BOZKURT, İzmir Mv. Rıfat SERDAROĞLU ve Muğla Mv. Tunay DİKMEN'den oluşan bir Alt Komisyon heyeti gönderilmesine karar verilmiştir.

1 Şubat 2001 tarihli 7. Komisyon toplantısında, Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları sorunları inceleme projesi çerçevesinde Almanya'ya, Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Bursa Mv. Orhan OCAK, Antalya Mv. Osman MÜDERRİSOĞLU, Sakarya Mv. Nezir AYDIN, Adıyaman Mv. Mahmut Nedim BİLGİÇ ve Diyarbakır Mv. S. Haşim HAŞİMİ'den oluşan bir heyetin Almanya'ya gönderilmesine karar verilmiştir.

8 Şubat 2001 tarihli 8. Komisyon toplantısında, yükseköğretim kurumlarında öğrenci ve öğretim üyelerinin insan hakları ile ilgili sorunlarını incelemek üzere, Burdur Mv. Hasan MACİT, Antalya Mv.

Osman MÜDERRİSOĞLU, Ordu Mv. Eyüp Fatsa, izmir Mv. Rifat SERDAROĞLU ve Sinop Mv. Kadir BOZKURT'tan oluşan bir alt komisyon kurulmasına karar verilmiştir.

20 Şubat 2001 tarihli 9. Komisyon toplantısında, Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları sorunları inceleme projesi çerçevesinde, Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Burdur Mv. Hasan MACİT, İstanbul Mv. Emre KOCAOĞLU, Denizli Mv. Ali KESKİN, Adana Mv. Yakup BUDAK ve Adıyaman Mv. Mahmut Nedim BİLGİÇ'ten oluşan bir heyetin Avusturalya'ya gönderilmesine karar verilmiştir,

5 Nisan 2001 tarihli 10. Komisyon toplantısında, Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları sorunları inceleme projesi çerçevesinde, Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Samsun Mv. Şenel KAPICI, Hatay Mv. Mehmet Nuri TARHAN, İzmir Mv. Rifat SERDAROĞLU, Diyarbakır Mv. Ömer Vehbi HATİPOĞLU, Tunceli Mv. Kamer GENÇ'ten oluşan bir heyetin İsveç ve Norveç'e gönderilmesine karar verilmiştir.

3 Mayıs 2001 tarihli 11. Komisyon toplantısında:

-Komisyonun cezaevleri konusunda yapacağı çalışmaların planlanması, yürütülmesi ve gerektiğinde alt komisyon oluşturulması ve

-Son günlerde yapılan bazı soruşturmalar esnasında insan hakları ihlalleri (kaba ve kötü muamele) yapıldığı konusunda basında yer alan iddiaların incelenmesi ve gerektiğinde yerinde inceleme yapmak üzere alt komisyon kurulması konularında Komisyon Başkanına yetki verilmesine karar verilmiştir.

14 Haziran 2001 tarihli 16. Komisyon toplantısında; son günlerde kamuoyunda tartışılan telefon dinleme olayı hakkında, Bursa Mv. Orhan OCAK, Samsun Mv. Ahmet AYDIN, Diyarbakır Mv. S. Haşim HAŞİMİ, Ordu Mv. Eyüp FATSA ve Denizli Mv. Mehmet GÖZLÜKAYA'dan oluşan bir Alt Komisyon kurulmuştur.

21. Dönem 4. Yasama Yılı:

16 Ocak 2002 tarihli 20 nci toplantısında; Antalya İlinde incelemelerde bulunmak üzere Heyet Başkanı AKP İstanbul Mv Mustafa BAŞ, ve Komisyon üyeleri DSP Muğla Mv Tunay DİKMEN, MHP Samsun Mv. Ahmet AYDIN, ANAP Malatya Mv. Miraç AKDOĞAN'dan oluşan bir

Alt Komisyon kurulmasına,

- Kocaeli İlinde incelemelerde bulunmak üzere Heyet Başkanı DSP Burdur Mv. Hasan MACİT ve Komisyon üyeleri MHP Denizli Mv. Ali KESKİN, SP İstanbul Mv. Bahri ZENGİN'den oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına,

- Trabzon İlinde incelemelerde bulunmak üzere Heyet Başkanı DYP Sinop Mv. Kadir BOZKURT ve Komisyon üyeleri DSP İzmir Mv. Burhan BIÇAKÇIOĞLU, MHP Iğdır Mv. Abbas BOZYEL, AKP Balıkesir Mv. İsmail ÖZGÜN'den oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına,

- Van İlinde incelemelerde bulunmak üzere Heyet Başkanı ANAP İzmir Mv. Rıfat SERDAROĞLU ve Komisyon üyeleri DSP Bursa Mv. Orhan OCAK , SP Rize Mv. Mehmet BEKAROĞLU'dan oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına,

- Eskişehir İlinde incelemelerde bulunmak üzere Heyet Başkanı MHP Hatay Mv. Mehmet Nuri TARHAN ve Komisyon üyesi DSP Denizli Mv. Hasan ERÇELEBİ'den oluşan bir Alt Komisyon Kurulmasına,

- Konya İlinde incelemelerde bulunmak üzere Heyet Başkanı ANAP İstanbul Mv. Emre KOCAOĞLU ve Komisyon üyeleri DSP Samsun Mv. Şenel KAPICI, DYP Denizli Mv. Mehmet GÖZLÜKAYA'dan oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına, karar verilmiştir.

14 Mart 2002 tarihli 21 ncı toplantısında; İstanbul'daki imam hatip liselerinde meydana gelen olaylarla ilgili insan hakları ihlallerini araştırmak üzere Heyet Başkanı DSP İzmir Mv. Burhan BIÇAKÇIOĞLU ve Komisyon üyeleri MHP Denizli Mv. Ali KESKİN, ANAP Diyarbakır Mv. S.Haşim HAŞİMİ, DYP Tekirdağ Mv. Nihan İLGÜN, AK Parti İstanbul Mv. Mustafa BAŞ, SP İstanbul Mv. Bahri ZENGİN'den oluşan bir Alt Komisyon Kurulmasına, karar verilmiştir.

4 Nisan 2002 tarihli 24. toplantısında; Filistin'de yaşanan olayları incelemek üzere, 6 üyeden oluşan bir Alt Komisyon kurularak, yerinde inceleme yapmak üzere bölgeye gönderilmesine karar verilmiştir. Sözkonusu Alt Komisyonunda MHP Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, DSP Denizli Mv. Hasan ERÇELEBİ, ANAP Diyarbakır Mv. S:Haşim HAŞİMİ, DYP Tekirdağ Mv. Nihan İLGÜN, AK Parti Balıkesir Mv. İsmail ÖZGÜN, ve SP İstanbul Mv. Bahri ZENGİN yer almaktadır.

28 Mart 2002 tarihli 23. toplantısında, Komisyon Başkanlığına Alt Komisyon çalışmalarının planlanması konusunda verilen yetki ile Siirt İlinde inceleme yapmak üzere 25 Mayıs 2002 tarihinde Komisyon Başkanı MHP Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL ve DSP Burdur Mv. Hasan MACİT'ten oluşan bir Alt Komisyon kurulmuştur.

b) Cezaevleri, Karakollar, Huzurevleri ve Yetiştirme Yurtlarında Yapılan İnceleme Çalışmaları

1. Van İli İnceleme Raporu: (14 Mart 2002)

7-8 ŞUBAT 2002 TARİHLERİ ARASINDA VAN'DA YAPILAN İNCELMELER HAKKINDA ALT KOMİSYON RAPORU

Alt Komisyon Raporu, 14 Mart 2002 Perşembe günü yapılan Komisyon toplantısında oy birliği ile kabul edilmiştir.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanlığı'na

7-8 Şubat 2002 tarihlerinde Van ilinde yapılan çalışmalar, bu konuda yapılan tespitler ve acil çözümler

GİRİŞ

Van ilinde inceleme yapmakla görevli heyetimiz 7 Şubat 2002 tarihinde saat 14:00'de Van'a intikal ederek göreve başlamıştır. Bu görev kapsamı içinde yetkililere önceden bildirilmeden Van E tipi cezaevi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na (SHÇEK) bağlı Van Kız Yetiştirme Yurdu, Van Emniyet Müdürlüğü TEM Nezarethanesi'nde incelemeler yapılmış, ayrıca 7 Şubat 2002 akşamı Van'da faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri ile özel bir toplantı gerçekleştirilmiştir.

A - VAN E TİPİ CEZAEVİ

Heyetimiz, 7 Şubat 2002 tarihinde havaalanından direkt olarak ve görevlilere bildirmeden Van E tipi cezaevine gitmiştir.

Van E tipi cezaevinde halen sadece adli hükümlüler kalmakta olup, terör suçundan hüküm giyenlerin Muş ve Bitlis Cezaevlerinde tutuldukları öğrenilmiştir.

Van E tipi cezaevi 260 hükümlü kapasitesine sahip 20 yıllık bir binadır. Bina fiziki bakımdan harap halde olup, sağlık ve hijyenik koşullar bir yana normal barınma koşullarını dahi taşımamakta, ayrıca 260 kapasiteli cezaevinde şu anda 480 hükümlü kalmaktadır. Yetkililer bu sayının zaman zaman 700'lere ulaştığını da ifade etmişlerdir.

Cezaevindeki hükümlülerin yüzde 90'ı muhtelif kaçakçılık suçlarından hüküm giymiş mahkumlardır.

Cezaevi, kapasitesinin yüzde yüz üstünde bir hükümlü topluluğu barındırmakta hükümlüler yetersiz sayıdaki yataklarda nöbetleşe uyumaktadırlar.

Cezaevinin kadınlar koğuşu da aynı perişan ve ilkel koşullarla malul bulunmaktadır.

Hiçbir uluslararası cezaevi koşullarıyla mukayese edilme imkanı bulunmayan, hükümlülere bir adet yatak dahi sağlayamayan cezaevinde tespit edilen önemli eksiklikler şunlardır:

Cezaevinde yaklaşık üç aydır doktor yoktur. Haftada iki gün gelen hükümet doktoru ile yürütülen sağlık hizmetleri yetersizdir. Cezaevinde bir diş hekimi ve faal durumda diş tedavi ünitesi mevcuttur.

Cezaevi çöpleri, belediye tarafından haftada iki gün alınmakta olup, bu hizmetin yetersizliği nedeniyle cezaevi çöplüğü ciddi sağlık sorunlarına neden olabilecek konumdadır.

Cezaevi girişinde, (x-ray) cihazı mutlaka alınmalıdır.

Van Devlet Hastanesi'nde erkek hükümlüler için ayrılmış belli sayıda yatak mevcuttur. Kadın hükümlülere ayrılan yatak sayısı ise sadece bir adet olup, incelememizde kadınlar koğuşunda acil ameliyat için aylardır yatak bekleyen hükümlü kadınlar bulunduğu tespit edilmiştir.

Van'da bir F tipi cezaevi inşaatı devam etmekte olup, bir yıl içinde bitmesinin planlandığı öğrenilmiştir. Ancak bu F tipi cezaevine terör suçundan hüküm giyip de Muş ve Bitlis Cezaevlerinde bulunan hükümlülerin geçirilmesi düşünülmektedir. Boşalan Muş ve Bitlis Cezaevlerine de Van E tipinden nakiller gündeme gelebilecektir. Ancak, ne olursa olsun Van E tipi cezaevinin en kısa zamanda ciddi bir onarım görmesi şarttır.

SONUÇ: Van E tipi cezaevinde yaşam koşulları son derece kötüdür. Bu

cezaevi için insan hakları normları kapsamında yorum yapmak mümkün değildir. Konunun Adalet Bakanlığı'nca acil olarak bildirilmesi gereklidir.

Ayrıca, Van Devlet Hastanesi'nde kadın hükümlüler için daha fazla yatak ayrılması, cezaevi çöplerinin her gün toplatılması ve cezaevindeki doktor açığının derhal kapatılması için Van Valiliği'ne yazı yazılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

B - SHÇEK VAN KIZ YETİŞTİRME YURDU

Van ilinde SHÇEK'a bağlı iki kız yetiştirme yurdu bulunmaktadır. Van Havaalanı yakınlarındaki yeni yurt dış görünümü ile modern ve bakımlı bir yatılı okul görünümü arz etmektedir. Bu nedenle heyetimiz inceleme için eski yurdu seçmiştir.

SHÇEK'e bağlı eski yurdun barınma koşulları yeterli bulunmuş, yurt yöneticileri ile öğretmenlerin, görevlerinin bilincinde ve öğrencilerle ilgili oldukları gözlenmiştir.

Öğrencilerle baş başa yapılan görüşmelerde, yönetici ve öğretmenlerle ilgili izlenimlerimizi doğrular nitelikte olmuştur. Ayrıca öğrencilerin başta beslenme olmak üzere diğer ihtiyaçlarının da layıkıyla karşılandığı öğrencilerin ifadelerinden anlaşılmıştır.

Ancak kız öğrenciler arasında, yurda gelmeden önce küçük yaşta cinsel tacize maruz kalıp, bu travmayı atlatamayanlar veya başka problemlerle sıkıntı yaşayanlar olduğu ve okulda kadrolu bir psikolog bulunmadığı için bu tür öğrencilere, öğretmenlerin yeterli yardımı veremediği bizzat öğretmenler tarafından dile getirilmiştir.

Ayrıca, yurdun iki kadrolu şoförü bulunduğu, fakat servis aracının çok eski olması nedeniyle servis hizmetinde sıkıntı yaşandığı görülmüştür.

SONUÇ: SHÇEK Van Kız Yetiştirme Yurdu görevlilerine özellikle müdürüne bir teşekkür mektubu yazılarak, bir örneğinin de ilgili Bakanlığa gönderilmesinin uygun olduğu düşünülmüştür.

Ayrıca, ilgili Bakanlığı Van Kız Yetiştirme Yurdunun psikolog ve servis aracı ihtiyaçlarının bir yazıyla bildirilmesi yanında, bu tür yetiştirme yurtlarında psikolog kadrosu bulunmuyor ise, bu kadronun ihdası için Bakanlıkça başlatılacak girişimlere destek verilmesi gerekmektedir.

C - VAN EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ TEM NEZARETHANESİ

Heyetimizin 7 Şubat 2002 tarihinde uğradığı son yer olan Emniyet Müdürlüğü TEM Nezarethanesi'nin tesadüf eseri boş olduğu tespit edilmiştir.

Yetkililerce heyetimize gezdirilen boş nezarethaneler ve ifade odaları temiz belli standartlara uygun bulunmuştur.

D - 7 ŞUBAT 2002 GÜNÜ SAAT 20.00'DE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ İLE YAPILAN GÖRÜŞME

Katılımcılar:

- Van Baro Başkanı ve Yönetim Kurulu Üyeleri,
- Van İnsan Hakları Derneği Başkanı ve Üyeleri,
- THYYD Başkan ve Yöneticileri,
- Göç-Der Başkan ve Yöneticileri,
- Mazlum-Der Başkan ve Yöneticileri,
- KESK Başkanı ve Yöneticileri

Toplantıya katılanlar; ana dilde eğitim konusundaki taleplerini, insan hakları ihlalleri ile ilgili iddialarını genel olarak dile getirmişler, gördükleri eksiklikleri iletmişler ve bu konulardaki yazılı görüşlerini (raporumuzun ekinde yer alan) bildirmişlerdir.

SONUÇ: Bu toplantıda edinilen çeşitli izlenimler yanında, haklı görülen bazı öneriler de olmuştur.

İnsan Haklarını İnceleme Kurullarında ve Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarında sivil toplum örgütlerinden bazılarının da yer alması konusu heyetimizce de uygun görülmüştür. Bu kurullarda baro başkanları ile ve İHD başkanlarına da yer verilmesi uygun olacaktır.

E - 8 ŞUBAT 2002 GÜNÜ VAN VALİSİ MAKAMINDA ZİYARET EDİLMİŞTİR.

Bu ziyaret vesilesi ile Van Valisi heyetimize kısa bir brifing vermiş, ayrıca yaptığımız inceleme ve çalışmalarından, valiliği ilgilendiren ve görev alanına giren konularda Validen bilgi alınmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Van çok büyük bir sınır ili olup, 287 kilometrelik İran sınırı nedeniyle farklı bir özelliğe sahiptir.

Bölge insanının bir kısmı geleneksel olarak en az üç nesildir kaçakçılık yapmaktadır. Kaçakçılık bir geçim kaynağı olarak algılanmaktadır. Uyuşturucu, mazot, hayvan ve hatta insan kaçakçılığı yaygındır.

Son 20 yıldır bölgede yaşanan terör, il halkını daha da yoksullaştırmıştır. Her türlü istihdam olanağını yok etmiştir. Bölgede terör olayları son bir iki yıldır azalmış görünse dahi emniyet güçlerinin ifadesine göre, PKK ve HİZBULLAH gibi örgütlerin varlığı sürmektedir.

Bu arada 1979'da İran İhtilali ile başlayan uluslararası göç, İran-İrak Savaşı daha sonra Afganistan'da yaşananlar ile aralıksız devam etmiştir. Van'da Birleşmiş Milletler'e ait bir mülteci komiserliği olup, bu büro gelen mültecileri kayıt edip ellerine 30-40 milyon TL vererek sokağa salmaktadır. Bu mültecilerin Türkiye üzerinden başka bir ülkeye geçişi aylar, hatta yıllar sürmekte, bu insanlar 20-30 kişi bir evde son derece sağlıksız koşullarda hayatlarını idame ettirmeye çalışmakta ve doğal olarak şehirde hırsızlık, kaçakçılık ve fuhuş gibi suçların artmasına neden olmaktadır.

Van ili her ne kadar O Hal Bölgesi statüsünde çıkmış görünse de şehirde O Hal devam etmekte, her ilçede O Hal büroları faaliyetlerini sürdürmektedir.

Öte yandan PKK'nın 7. Kongresinde alınan kararlar gereği, ana dilde eğitim dilekçeleriyle başlatılan sivil itaatsizlik eylemleri ilkokul çocuklarına bütün bir gün düdük çaldırma gibi eylemlere beslenmekte, kitlelere benimsetilmektedir. Bu itaatsizlik eylemleri farklı boyutlarda artarak devam edecek görünmektedir.

Bölgede terör bitmiştir, silahlı çatışma sona ermiştir. Ancak şimdi başlatılan sivil itaatsizlik eylemlerine karşı devlet olarak hazırlıklı olmadığımız gözlemlenmiştir. Devletimizin bu konuda çok acil ve kapsamlı politikalar ve bu politikalara uygun yeni ve gerçekçi projeler hazırlaması gerekmektedir.

Bu gerçeğin yanında, ilin acilen biraz rahatlaması için:

Ekteki Valilik raporunda da değinildiği üzere, çok iyi denetleme koşulu

ile sınır ticaretinin yeniden başlaması, belli bir ekonomik canlılık sağlayacaktır.

İran'a 24 saatlik geçişlerde 50 dolarlık yurtdışı seyahat vergisi alınmamaktadır. Ancak Van'dan İran'daki en yakın yerleşim merkezine seyahatin 8 saat sürdüğü göz önüne alınarak bu sürenin, tüm sınır illerinde bir hafta ile sınırlanması daha gerçekçi olacaktır.

Bölgedeki en önemli istihdam alanlarından biri olan Van-Et'in desteklenmesi için evvelce çıkarılmış bulunan ve resmi kuruluşların et ürünleri ihtiyaçlarının Et Balık Kurumu'nca sağlanması gerektiği yolundaki Başbakanlık Genelgesi'nin yürürlükten kaldırılarak, Van-Et'in serbest rekabet ortamında gelişmesine imkan tanınması şarttır.

Büyük bir başarı ile devam eden köye dönüş projesi kapsamında 10.000 kişi köyelerine dönmüştür. Bu proje desteklenirken, büyük şehir hayatına adapte olan gençlere de cazip gelecek bazı yenilikler eklenmelidir. Bu rakam valiliğin verdiği rakamdır.

Van ili gibi hassas konumdaki illerimize devlet kurumları, özellikle hükümet yakın ilgi göstermeli, bu illerin ödenekleri zamanında ve kesilmeden gönderilmelidir. Başbakanlık Acil Destek Fonu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu gibi kaynaklardan bu iller öncelikle yararlanmalı, bu illerin valiliklerine özel maddi destek sağlanarak, üretimi ve istihdamı artırmak amacıyla arıcılık, halıcılık, dokumacılık gibi mesleki eğitim projelerine girişebilmeleri sağlanmalıdır.

Bölgede alevlenmekte olan sivil itaatsizlik eylemlerine karşı geliştirilecek politikaların oluşumunda, devletin ilgili kurumları, üniversiteler, toplum bilimciler ve toplum psikologları görev almalı ve evrensel hukuk normlarına ve Anayasamıza uygun politikalar oluşturularak bu politikalar kapsamında acilen projeler üretilmelidir.

Bu bölgede devletle vatandaş bütünüleştirecek, bölücü örgütün başlattığı sivil itaatsizlik gibi provokasyonları boşa çıkaracak tedbirlerin vakit geçirmeden alınması gerekmektedir.

Ayrıca, bu bölgedeki tüm iller gerek devletin yetkili organlarınca, gerekse parlamento üyelerimizden oluşacak heyetlerce sık sık ziyaret edilmeli, bölge halkının devletle bütünüleşmesini sağlayıcı diyalog için her kesim üzerine düşeni yerine getirmelidir.

2. Trabzon İli İnceleme Raporu: (14 Mart 2002)

7-10 ŞUBAT 2002 TARİHLERİ ARASINDA TRABZON'DA YAPILAN İNCELEMELER HAKKINDAKİ ALT KOMİSYON RAPORU

Alt Komisyon Raporu, 14 Mart 2002 Perşembe günü yapılan Komisyon toplantısında oy birliği ile kabul edilmiştir.

GİRİŞ

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21 inci Dönem 4 üncü Yasama Yılı'nın 16 Ocak 2002 tarihli 20 nci toplantısında; Türkiye genelinde incelemelerde bulunmak üzere heyetler oluşturulmasına karar vermiştir. Bu çerçevede oluşturulan heyetimiz 7-10 Şubat 2002 tarihleri arasında Trabzon'da incelemelerde bulunmuştur. Sinop Milletvekili Kadir BOZKURT başkanlığındaki heyette İzmir Milletvekili Burhan BIÇAKÇIOĞLU, Balıkesir Milletvekili İsmail ÖZGÜN, Iğdır Milletvekili Abbas BOZYEL ve Komisyon Uzmanı İrfan NEZİROĞLU yer almıştır. Ancak Iğdır Milletvekili Abbas BOZYEL mazereti nedeniyle heyet çalışmalarına katılamamıştır.

Heyetimiz Trabzon'daki incelemelerine 7 Şubat Perşembe günü saat 22.00'da başlamıştır. Bu çerçevede ilk olarak Taksim Karakolu, ardından Emniyet Müdürlüğü altındaki Mütferrika Karakolu ve Emniyet Müdürlüğünün ilgili bölümleri, Fatih Karakolu ve Yomra İlçe Emniyet Müdürlüğü ve nezarethanesi ziyaret edilmiştir. Perşembe günü incelemeler gece yarısı saat 03.30'da sona ermiştir. 8 Şubat Cuma günü önce E Tipi Kapalı Cezaevi, ardından Fatih Yetiştirme Yurdu ve Huzurevi ziyaret edilmiştir. 9 Şubat Cumartesi günü Akçaabat İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde incelemelerde bulunulmuş ve aynı gün yapılan basın açıklaması ile çalışmalar tamamlanmıştır. Çalışmalar sırasında Vali Sayın Adil YAZAR, Belediye Başkanı Sayın Asım AYKAN, Emniyet Müdürü Sayın Hamdi GÜNGÖR, Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Burhan ÇOBANOĞLU ile de görüşülmüştür.

Çalışmaların tamamı habersiz gerçekleştirilmiş, tutuklu, hükümlü, gözaltında bulunanlar ile yetiştirme yurdu ve huzurevinde kalanlarla yapılan görüşmelere yetkililer alınmamıştır.

KARAKOLLARDA YAPILAN İNCELEMELER

Heyet üyeleri Karakollardaki incelemelerinde öncelikle nezarethaneleri ziyaret etmiştir. Nezarethanelerde bulunan kişilerle görüştükten sonra ilgili yasa ve yönetmelikler ışığında hazırlanan Karakol Denetleme Formundaki sorular çerçevesinde incelemeler yapmıştır. Bu bağlamda karakol yetkililerinden bilgi alınmış ve kayıtlar incelenmiştir. Karakollarda yapılan incelemeler, gözlemler ve yetkililerle yapılan görüşmeler sonucunda şu tespitler yapılmıştır:

Nezarethanelerin tamamının girişinde okunabilir ve anlaşılabilir durumda nezarethane talimatı vardır.

Bazı karakollarda Nezarethane Talimatı ve Sanık Hakları formlarının Almanca ve Fransızca nüshalarının da bulunduğu görülmüştür. Bazı karakollardaki yetkililer de formun Rusça, Almanca, İngilizce ve Fransızca nüshalarını hazırlama aşamasında olduklarını belirtmiştir. İl Emniyet Müdürü heyet üyelerine yaptığı açıklamada formun başta Rusça olmak üzere diğer ana dillere de çevrilip bütün karakollarda nezarethane girişlerine asılması için çalışma yaptıklarını ifade etmiştir.

Karakollarda yeterli sayıda şüpheli ve sanık hakları formu olduğu tespit edilmiş, yetkililer yakalanan kişilere bu formların verildiğini beyan etmiştir.

Karakol defterleri büyük ölçüde yönetmeliğe uygun olarak doldurulmaktadır. Önceki yıllarla karşılaştırıldığında bu konuda daha titiz davranıldığı görülmüştür.

Yetkililer yakalamanın savcılığa bildirildiğini ancak gece saat 12.00'dan sonra çok önemli bir olay olmamışsa savcıya haber verilmediğini ifade etmiştir.

Bazı karakollardaki nezarethanelerin yönetmelikteki standartlara uygun olmadığı görülmüştür. İl Emniyet Müdürü standartlara uygun olmayan nezarethanelerin yıkılacağını ifade etmiştir.

Karakolların tamamında sadece bir bayan memurun çalışmakta olduğu, bayan memurların gece nöbetçi olarak kalmadıkları, sadece Emniyet Müdürlüğü'ndeki Müteferrika Karakolunda 24 saat görevli bayan memur bulunduğu, karakollarda gece bayan üst araması yapılması

gerektiğinde gözaltına alınan bayanın üst araması için Müteferrika Karakoluna gönderildiği belirtilmiştir.

Müteferrika Karakolunda gözlem altında tutulan ve heyet üyelerinin görüştüğü bayanlar da üst aramalarını bayan memurun yaptığı söylemiştir.

Üst aramasında çıkan eşyalar ve markaları nezarethane defterine yazılmaktadır. Birkaç kayıta çıkan eşyaların listesi yerine "üst aramasında suç unsuruna rastlanmadı" yazıldığı görülmüş ve yetkililer bu konuda daha titiz davranmaları için uyarılmıştır.

Gözaltında tutulan kişiler kendilerine zarar verecek eşyalardan arındırılmaktadır.

Karakollarda görevli memurlar yakalamayı kişinin yakınına haber verdiklerini ancak çoğu defa da şüphelilerin yakınlarına haber vermek istemediklerini ifade ettiler.

Karakollarda haftalık olarak baronun gönderdiği avukat listesi bulunmakta, listede avukatların ev, büro ve cep telefonları yer almaktadır.

Nezarethane kayıtlarında sanıkların çoğunun avukat istemediği görülmüştür. Örneğin Taksim karakolundaki defter kayıtlarında 28 Ocak 2001 ve 26 Ocak 2002 tarihleri arasında kayıtlı 196 kişiden sadece 21'inin avukat istediği görülmüştür.

Taksim karakolunda heyetin huzurunda Avukat listesinden bir avukatın aranıp bir sanıkla ilgili olarak karakola davet edilmiş ve avukat yarım saat içinde karakolda olacağını bildirmiştir. Ancak daha sonra tekrar heyet başkanı Kadir BOZKURT tarafından aranıp bilgilendirilmiş, teşekkür edilip gelmesine gerek kalmadığı kendisine iletilmiştir.

İncelenen defter kayıtlarında gözaltına alınanların gözaltında tutulma süresinin büyük çoğunluğunun 24 saatten az olduğu görülmüştür.

Nezarethaneye girişte ve çıkışta doktor raporu alınmakta ve bunlar nezarethane defterine işlenmektedir.

Nezarethane defterlerinin savcılar tarafından 2001 yılı içerisinde genellikle sadece bir defa denetlendiği, ancak özellikle son birkaç ayda karakol denetimlerinin daha sıkça yapıldığı görülmüştür.

Cezaevinde görüşülen mahkumların bazıları yakınlarına haber verilmesini istemediklerini, bazıları da istedikleri halde yakınlarına haber

verilmediğini heyet üyelerine beyan etmiştir. Karakol kayıtlarında gözaltına alınanların sadece yaklaşık yüzde 10'unun avukat istemiş olması bu uygulamanın daha titiz yapılması gerektiği kanaati uyandırmıştır. Ayrıca bir mahkum kendisine "avukat istersen parasını sen vereceksin" denildiğini, bir başkası da polisin kendisine avukatın usulen geldiğini söylediğini belirtmiştir. Bazı mahkumlar kendilerine yakalama tutanağı verilmediğini ifade etmiştir. Mahkumlar kaba işkenceden ziyade gözaltında buldukları sırada genellikle sözlü ve psikolojik baskıdan şikayet etmiştir. Bazı mahkumlar da duygularını "dayak önemli değil de küfür ediyorlar" şeklinde ifade etmiştir.

Akçaabat İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde yapılan incelemede nezarethanelerin son derece temiz olduğu, nezarethane girişinde bir tabelada "Yasal Haklarınız: 1. Avukat tutma hakkı, 2. Susma Hakkı, 3. İfade Verme Hakkı, 4. İnsanca Yaşama Hakkı" şeklinde büyük harflerle yazılı olduğu, nezarethanelerin kamera ile 24 saat gözetlendiği, tuvalet ve banyolarının çok temiz olduğu görülmüştür. Yine Akçaabat İlçe Emniyet Müdürlüğü bir psikolog gözetiminde suç işlemiş olan 18 yaşından küçük çocuklara yönelik eğitim programı yürütmektedir. Bu programa katılan çocuklar ve programı yürüten psikolog ile de bir görüşme yapılmıştır. Psikolojik Danışman Mehmet ALŞAN'ın hazırlamış olduğu "Anti-Sosyal Kişilik Özellikleri Gösteren Çocuk ve Ergen Populasyonda Grup Psikoterapisi" başlıklı program taslağı ekte sunulmuştur. İlçe Emniyet Müdürü İbrahim Azcan'ın insan hakları alanında yüksek lisans yapmış olmasının müdürlüğün çalışmalarını olumlu yönde etkilediği, dolayısıyla polise verilen insan hakları eğitiminin etkili olduğu gözlenmiştir.

Heyet üyeleri İl Emniyet Müdürü ile yaptıkları görüşmelerde gözlemlerini ve tespitlerini kendisine iletmiştir. Emniyet Müdürü de çalışmalarını hakkında bilgi vermiş ve heyet üyelerinin tespitlerinin çalışmalarda öncelikli olarak dikkate alınacağını beyan etmiştir.

Emniyet yetkilileri fuhuşla ciddi bir mücadele verildiğini ancak bu mücadelenin başarıya ulaşması için yasal birtakım değişiklikler gerektiği, örneğin bir Türk'le evlenen bayanın hemen vatandaş olduğu, vatandaşlığı aldıktan sonra boşandığı, vatandaşlığa geçişten önce bir süre, örneğin 1 yıl, evli kalma zorunluluğu getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Ayrıca araç ve para durumunun sınır dışı edilmeyi zorlaştırdığı ifade

edilmiştir. Özellikle Uzakdoğu'dan gelenlerin Türkiye'ye girişte teminat olarak dönüş bileti parası yatırması gerektiği dile getirilmiştir.

BAŞSAVCI İLE GÖRÜŞME

Heyet üyelerinin 8 Şubat Cuma günü Cumhuriyet Başsavcısı Burhan Çobanoğlu ile yaptıkları görüşmede başsavcı;

- Savcılar tarafından polislere Yakalama, İfade Alma ve Gözaltına Alma Yönetmeliğinin karakollarda uygulanması konusunda konferanslar verdiklerini

- Şu ana kadar polislerin yarısından fazlasının bu konferanslara katıldığını

- Karakol defterlerinin savcılar tarafından incelendiğini

- Hedeflerinin emniyet ve jandarmanın önünde gitmek olduğunu ifade etmiştir.

E TİPİ KAPALI CEZAEVİNDEKİ İNCELEMELER

Heyet üyeleri 8 Şubat Cuma günü Trabzon E Tipi Kapalı Cezaevini ziyaret edip Cumhuriyet Başsavcısı, cezaevi savcısı, cezaevi müdürü ve diğer cezaevi görevlileri ile görüşmüştür. Cezaevinde oda sistemine geçiş tamamlanmak üzere dir. Heyet üyeleri tutuklu ve hükümlülerle yaptıkları görüşmelerde şu tespitleri yapmıştır.

- Her oda veya koğuşta mutlaka "Hükümlü ve Tutukluların Bilmeleri Gereken ve Uymaları Zorunlu Kurallar" başlıklı bir liste çerçevelenerek asılmış olduğu

- Başta telefon yönetmeliği ve kütüphanenin kullanılmasına yönelik kurallar olmak üzere bazı yönetmeliklerin duvarlarda asıldığı

- Koğuş temsilcilerinin müdürle yaptıkları düzenli toplantılarla yeni mevzuat hakkında sürekli olarak bilgilendirildikleri

- Yeni müdürün çalışmalarından memnun oldukları ve cezaevinde her açıdan gözle görülür bir iyileşme olduğu

- Telefonların bağlanmış olduğu ancak henüz telefon görüşmesi yapılmadığı

· Kütüphanede bulunan kitapların listesini içeren bir kitapçığın her oda veya koğuşta bulunduğu

· Yeni odaların hepsinde şikayet kutusu bulunduğu ancak kutuların yeni konulmuş olduğu ve henüz açılmadığı

· Her odada kantin listesi bulunmakta ve bu liste aylık olarak yenilenmektedir. Fiyatlar genel olarak uygun olmakla birlikte iç çamaşır konusunda bir sıkıntı olduğu dile getirilmiştir. İç çamaşırının kantinde pahalı satıldığı, kantinde olduğu için de dışardan getirilmesine izin verilmediği belirtilmiştir.

· Tutuklu ve hükümlülerin ziyaretçi görüşleri ayrı günlerde yapılmaktadır. Bu da hem mahkum hem ziyaretçi açısından rahatlık sağlamaktadır.

· Her ayın ilk Çarşamba günü açık görüş yaptırılmaktadır. Daha önce sadece hanım ve çocuklar açık görüşe alırken şimdi anne ve baba da açık görüş yapabilmektedir.

· Başka cezaevinde de bulduklarını ifade eden bazı mahkumların Türkiye'de en huzurlu cezaevinin Trabzon Cezaevi olduğunu söylemiştir.

· Bazı mahkumlar ilk girişte müşahedeye gönderilme konusunda farklı uygulamalar olduğunu, örneğin bazı mahkumlar müşahedede 15 gün kalırken bazılarının cezaevine girdikten hemen sonra koğuşlara gönderildiğini söylemiştir.

· Mahkumlar eğitim ve spor faaliyetlerinin yokluğundan veya azlığından şikayet etmiştir.

· Cezaevinde bulunan spor salonu heyet üyeleri tarafından gezilmiştir. Salon tam olarak faaliyete geçmemiş olup içinde şimdilik sadece iki tane pinpon masası bulunmaktadır.

· Cezaevi doktorluğu ve dış ünitesi standartların üzerinde olmakla birlikte cezaevinde ambulans bulunmamaktadır. Cezaevi doktoruyla yapılan görüşmede acil durumlar dışında doktorun yaptığı sevklerde nihai kararı jandarmanın verdiğini ve doktorun sevk ettiği hasta için jandarmanın zaman zaman acil değil gerekçesiyle sevkini geciktirebildiği ifade edilmiştir.

İNFAZ KORUMA MEMURLARI İLE YAPILAN GÖRÜŞME

Heyet üyelerinin infaz koruma memurları ile yaptığı görüşmede infaz koruma memurları Genel Hizmetler sınıfından hala Güvenlik hizmetleri sınıfına alınmadıklarını, bu nedenle de güvenlik hizmetinde çalışanların aldıkları yıpranma tazminatını alamadıklarını beyan etmiştir. Bir diğer önemli sıkıntı da açık görüş nedeniyle bayram veya yılbaşı tatillerini cezaevinde geçiriyor olmalarıdır. Bayram izinleri olmadığı gibi bunun için fazla mesai de almamaktadırlar. Cezaevinde 12 bayan memur çalışmaktadır. Buna karşılık cezaevinde kreş bulunmamaktadır.

Oldukça zor koşullarda çalışan infaz koruma memurlarının özlük haklarıyla ilgili düzenlemelerin biran önce Meclis Genel Kurulunda görüşülüp karara bağlanmasında fayda vardır.

FATİH YETİŞTİRME YURDU

Heyet üyeleri yetiştirme yurdu müdürü ve psikologundan bilgi almıştır. Yurdun oldukça temiz olduğu; gitar, bağlama kursu ve folklor gibi çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlerin devam ettiği, yemekhanesinin temiz olduğu, futbol sahasının olduğu görülmüştür. Dile getirilen en temel sıkıntı çocukların aileleri ile düzenli bir iletişimlerinin olmamasıdır. Yetkililer bu sistemin yuvadan itibaren başlatılmasının yararlı olacağını belirtmiştir. Ayrıca yurttan ayrıldıktan sonra da gençlerin yurt yöneticileri ile irtibatlarının devam ettiği ifade edilmiştir. Yazları koruma derneğinin de katkılarıyla yayla kampları düzenlenmektedir. Görüşülen çocuklar yurttaki kötü muamele ile karşılaşmadıklarını ifade etmiştir.

HUZUREVİ

Heyet üyeleri incelemeleri sırasında huzurevi müdürü ve huzurevinde kalan yaşlılarla görüşüp bilgi almış, odalar, yemekhane ve dinlenme salonu gibi huzurevinin çeşitli bölümleri gezmiştir. 220 kişi kapasiteli Trabzon Huzurevinde 102'si erkek, 62'si bayan 164 kişi kalmaktadır. Huzurevinin oldukça temiz olduğu görülmüştür. Yaşlıların bir kısmı kendi illerine yakın huzurevlerine gitmek istediklerini beyan etmiştir.

SONUÇ

Önceden haber verilerek yapılan denetimler mağdurlar tarafından ciddiye alınmamaktadır. Bu nedenle heyetlerin denetim çalışmalarının habersiz yapılmasında birçok fayda vardır.

Trabzon'daki çalışmalarını özetlemek gerekirse karakollarda ve cezaevinde geçmiş yıllara nazaran güzel gelişmeler olduğu söylenebilir. Birtakım istisnalar olsa da genel olarak insan haklarına yönelik duyarlılık artmaktadır. Bu çerçevede ihlaller gün ışığına çıkartılırken iyileştirilmelerin de kamuoyuna mal edilmesi gerekir. İnsan hakları ihlallerinin ortadan kaldırılması ülkemizde yaşayan herkesin görevidir. Trabzon'da hem emniyet mensupları, hem de cezaevi görevlilerinin insan hakları alanında mesafe kat edilmesi için bir çaba içerisinde oldukları gözlenmiştir.

İnsan hakları ihlallerinin ortadan kaldırılmasında eğitimin rolü büyüktür. Bir yandan kamu görevlileri eğitilirken öte yandan vatandaşlar ne tür haklara sahip oldukları konusunda bilinçlendirilmelidir. Bu çerçevede en temel insan hakları belgelerinden birisi olan İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nin bir nüshasının Karakollar, Cezaevleri, Huzurevleri ve Çocuk Yetiştirme Yurtlarına asılmasında fayda vardır.

TEŞEKKÜR

Heyet üyelerinin Trabzon'daki çalışmalarını sırasında başta Vali Sayın Adil YAZAR ve Belediye Başkanı Sayın Asım AYKAN olmak üzere emeği geçen herkese ve özellikle ulaşım ve konaklama konusundaki yardımlarından dolayı Köy Hizmetleri Bölge Müdürü Recep Basri BALOĞLU'na, TRT Bölge Müdürü Mehmet ATALAY'a, başarılı çalışmalarından dolayı Cumhuriyet Başsavcısı Burhan ÇOBANOĞLU'na, İl Emniyet Müdürü Hamdi GÜNGÖR'e, Akçaabat İlçe Emniyet Müdürü İbrahim AZCAN'a ve Trabzon E Tipi Kapalı Cezaevi Müdürü Hasan DÖNMEZKUŞ'a teşekkür ederiz.

3. Eskişehir İli İnceleme Raporu: (28 Mart 2002)

5 MART 2002 TARİHİNDE ESKİŞEHİR'DE KARAKOLLAR, HUZUREVİ VE YETİŞTİRME YURTLARINDA YAPILAN İNCELEMELER HAKKINDAKİ RAPOR

Alt Komisyon Raporu, 28 Mart 2002 Perşembe günü yapılan Komisyon toplantısında oy birliği ile kabul edilmiştir.

GİRİŞ

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 2 inci Dönem 4 üncü Yasama Yılı'nın 16 Ocak 2002 tarihli 20 nci toplantısında; Türkiye genelinde incelemelerde bulunmak üzere heyetler oluşturulmasına karar vermiştir. Bu çerçevede Hatay Milletvekili Mehmet Nuri TARHAN (Başkan) ve Denizli Milletvekili Hasan ERÇELEBİ'den (üye) oluşan heyetimiz 5 Mart 2002 tarihinde Eskişehir'deki çocuk yuvası, kız yetiştirme yurdu, huzurevi ve karakollarda incelemelerde bulunmuştur.

Heyetimiz sabah saat 9.00'da Eskişehir Valisi Sayın Sami Sönmez ile görüşmüştür. Görüşmede heyetimizin Eskişehir'de yapacağı incelemenin amacı ve kapsamı anlatılmış, validen de il ile ilgili genel bilgiler alınmıştır. Sayın Vali Eskişehir'in gelişmiş ve sosyo-ekonomik olarak fazla sıkıntıları olmayan sakin bir il olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca heyetimizin Eskişehir'de incelemelerde bulunmasından memnun olduğunu söylemiştir.

SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜNDE YAPILAN İNCELEMELER

A. YETİŞTİRME YURLARI

Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne saat 10.00'da gidilmiş, İl müdürü Sedat Zeybek ile görüşülmüştür. İl Müdürlüğünden çalışmalar hakkında bilgi alınmıştır.

Müdürle yapılan görüşmenin ardından Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile aynı kampüste yer alan 75. yıl Yunus Emre Çocuk Yuvası incelenmiştir. Adı geçen çocuk yuvasında 0-6 yaş ile 7-12 yaş grubundaki çocuklar barındırılmaktadır.

Çocuk yuvasının kapasitesi 100 olup kayıtlı öğrenci sayısı 82'dir. Yatakhaneler 8'er kişiliktir ve düzenlidir. 5-6 yaş grubu anaokuluna gitmektedir.

Temizlik hizmetleri dışarıdan hizmet alımı şeklinde karşılanıyor. Yuvanın temizlik bakımından düzenli ve temiz olduğu görülmüştür.

Engelli çocuklar kendileri için gerekli rehabilitasyon merkezlerine gidemiyor. 0-2 yaş grubunda 2 engelli çocuk vardır. Bunlara bir anne, bir hemşire bakmaktadır. 5 yaşında ağır engelli bir çocuk vardır.

Yemekhane temiz ve düzenlidir. Personelin ve çocukların yemek

yedikleri yerler ayrıdır. Çocuklar için kullanılan servis tabakları naylondur. Bunun hijyen yönü ile sakıncalı olabileceği heyetimiz tarafından söylendiğinde, yurt müdürü yeterli ödenek olmadığı için naylon tabakların kullanıldığını ifade etmiştir.

13-18 yaş grubunun barındığı 100. Yıl kız yetiştirme yurdunun kapasitesi 80 kişi olup kayıtlı 76 kız vardır. Öğrencilerden 10'u kaçaktır. Yurtta kalan kızların hepsi öğrencidir.

Kızlar cinsel istismar konusu olduğu gibi, kötü alışkanlıklar da edinebiliyor. Hırsızlık yapabiliyorlar. Kendilerinden büyüklerle ilişkiye giriyorlar. Küçük yaşta koruma altına alınanlarda suç işleme oranı çok az olmaktadır. Yurtta daha çok parçalanmış ailelerin çocukları yer alıyor. Aileler çocuklarını götürdüklerinde geri getirmiyorlar. Yurtta kalanlar arasında Eğitim Fakültesi 3. sınıfında okuya bir kız öğrenci de bulunmaktadır.

Yatak odaları 4'er kişiliktir. Kız çocukları yurtta süresiz himaye edilmektedir. Başka bir ifade ile gidecek yeri yoksa yurtta kalmaya devam edebilmektedirler.

Yurttaki kızların tüm ihtiyaçları Devlet tarafından karşılanmakta öğle yemeğini yurtta yiyenlerle, okulu tam gün olanlara aylık ayrı harçlık verilmektedir. Okulu tam gün olanlar ayda 36 milyon yarım gün olanlar 13 milyon 500 bin lira harçlık almaktadırlar.

Cumartesi günü dışarı çıkma izni verilmektedir. Pazar günleri banyo, çamaşır günü olduğundan dışarı çıkma izni yoktur. Banyolar ve tuvaletler her zaman kullanıma açık, düzenli ve temizdir.

Kız Yetiştirme Yurdunda öğrencilerle özel yapılan görüşmelerde; yurttan memnun olduklarını, İnternete bağlanmak istediklerini, bunun için de bakanlıktan bilgisayar laboratuvarı istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca harçlıkların zamanında gelmediğini, bunun kendilerini zora soktuğunu, harçlıklarının zamanında gelmesinin iyi olacağını, lavabolarda sıvı sabun kullanmak istediklerini söylediler.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde ek ders ücretlerinin geciktiğini, 2 aydır ek ders ücreti alamadıklarını ifade ettiler. Yöneticilerle yapılan görüşmelerde 3413 sayılı yasanın çocukların okuma azmini azalttığı, çünkü nasıl olsa bir iş sahibi olacağım, okumaya ne gerek var diye düşündükleri heyet üyelerine iletilmiştir.

B. HACI SÜLEYMAN ÇAKIR HUZUREVİ

Yetiştirme yurdundaki incelemelerin ardından Hacı Süleyman Çakır Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi'ne gidildi. Huzurevi Müdürü Sabit Gökmen buradaki kapasitenin 70 olduğunu, kayıtlı bulunanların sayısının 71 olduğunu, bakıcı eksikliğinin olduğunu, hemşire sayısının az olduğunu, yaşlılara verilen hizmetleri aksatmamak için, özel şirketlerden hizmet alımı yaptıklarını, bundan da hizmet kalitesi olarak çok memnun olduklarını, hiçbir yaşlının kötü ve kaba davranışa maruz kalmadığını belirtmiştir.

Huzurevleri ve Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği'nde yer alan bilgiler çerçevesinde Komisyonca daha önce hazırlanmış olan sorular yöneticilere ve huzurevi sakinlerine sorulmuştur. Özetle Huzurevinde gerekli kurul ve servislerin büyük ölçüde oluşturulduğu, örneğin Disiplin Kurulu raporlarında yaşlı temsilcisinin de imzasının bulunduğu, sağlı servisinin olduğu (bir pratisyen hekim ve bir hemşireden oluşuyor- dış tabibi yok) ancak beslenme servisinin bulunmadığı, bugüne kadar sadece oda değiştirme şeklinde disiplin cezası uygulandığı, yönetmelikte belirtilen ortak kullanım alanlarından yemek salonu, kafeterya, ibadet yeri, berber, revir, dikiş atölyesi, dinlenme salonları ve oturma birimlerinin bulunduğu ancak terzi, kütüphane, misafirhane, tecrit odası ve uğraşı odalarının bulunmadığı görülmüştür. Yaşlılarla yapılan görüşmede huzurevindeki uygulamalardan memnun oldukları gözlenmiştir. Sadece odalarda yaşlıların yatarken uzanabileceği yükseklikte bir alarm düzeneği bulunmadığı görülmüştür. Bunun dışında huzurevinin oldukça temiz, bakımlı ve düzenli olduğu görülmüştür.

KARAKOLLARDA YAPILAN İNCELEMELER

Heyetimiz son olarak Eskişehir'deki bazı karakollara (Otogar, Kurtuluş ve Çarşı) giderek incelemelerde bulunmuştur. Heyetin ziyareti sırasında Otogar Karakolunda gözlem altında kimsenin olmadığı, nezarethane defterinin düzenli tutulduğu, nezarethanelerin standartlara uygun olduğu, nezarethane girişinde Nezarethane Talimatı bulunduğu, karakolda bayan memur bulunmadığı tespit edilmiştir.

Aynı şekilde Kurtuluş karakolunda yapılan incelemede de, gözlem altında kimsenin olmadığı, nezarethane defterinin düzenli tutulduğu,

nezarethanelerin standartlara uygun olduğu, nezarethane girişinde Nezarethane Talimatı bulunduğu, bu karakolda üç bayan memur bulunduğu tespit edilmiştir.

Çarşı karakolunda yapılan incelemede nezarethanede iki kişinin olduğu, nezarethane defterinin düzenli tutulduğu tespit edilmiştir. Heyet üyeleri gözaltında buluna sanıklarla baş başa görüşmüş ve gözaltı koşulları hakkında bilgi almıştır. Gözaltındaki H.İ ile yapılan görüşmede yakalamanın nedeninin ve haklarının kendisine bildirildiği, yakalama tutanağının bir nüshasının kendisine verildiği, yakalamanın yarım saat sonra savcılığa bildirildiği, kendisine Şüpheli ve Sanık Hakları formu verildiği, yakınlarından annesine telefonla haber verildiği, kendisinin avukat istemediği, işkence görmediği, nezarethaneye girişte doktor raporu aldığı heyete ifade edilmiştir.

Diğer şüpheli M.E. ile yapılan görüşmede yakalamanın nedeninin kendisine bildirildiği, haklarının hatırlatıldığı, yakalama tutanağının bir nüshasının kendisine verilmediği, Şüpheli ve Sanık Hakları Formu'ndan bir nüshanın kendisine verildiği, yakınlarına haber verilmesini istemediği, avukatla görüşme hakkının kendisine hatırlatıldığı ancak kendisinin avukat istemediği, işkence görmediği ve girişte kendisine doktor raporu alındığı heyete iletilmiştir.

Ayrıca Çarşı Karakolu'nda yeterli sayıda Şüpheli ve Sanık Hakları Formu olduğu, bunların anlaşılır olduğu, nezarethanelerin standartlara uygun olduğu, nezarethane girişinde Nezarethane Talimatı bulunduğu ancak nezarethanenin ışığının yetersiz olduğu görülmüştür.

Karakol incelemeleri bittikten sonra Eskişehir Valisi Sayın Sami Sönmez ziyaret edilmiş, kendisine teşekkür edilmiştir.

5 Mart 2002 tarihinde Eskişehir'deki çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi ve karakollara komisyonumuz adına yapılan inceleme raporunu sayılarımızla arz ederiz.

4. Kocaeli İli İnceleme Raporu: (28 Mart 2002)

*1 ŞUBAT 2002 TARİHİNDE KOCAELİ'NDE HUZUREVİ VE
KARAKOLLARDA YAPILAN İNCELEMELER HAKKINDAKİ RAPOR*

Alt Komisyon Raporu, 28 Mart 2002 Perşembe günü yapılan Komisyon toplantısında oy birliği ile kabul edilmiştir.

GİRİŞ

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun 21. dönem 4. yasama yılının 16 Ocak 2002 tarihli 20. toplantısında, Türkiye genelinde karakollarda ve huzurevlerinde incelemelerde bulunmak üzere alt komisyonlar oluşturulmasına karar verilmişti. Bu karar doğrultusunda Kocaeli'nde incelemelerde bulunmak üzere, Burdur Milletvekili Hasan MACİT başkanlığında İstanbul Milletvekili Bahri ZENGİN, Denizli Milletvekili Ali KESKİN ve Adıyaman Milletvekili Mahmut Nedim BİLGİÇ 'ten oluşan bir komisyon oluşturulmuştur. Adıyaman Milletvekili Mahmut Nedim BİLGİÇ mazeretleri nedeni ile çalışmalara katılamamışlardır.

Komisyonumuz Kocaeli'ndeki çalışmalarına 1 Şubat 2002 günü sabah 8.30'da başlamıştır. Önce Sayın Vali ile görüşülmüş ve genel durum hakkında bilgi alınmıştır. Daha sonra Huzurevi, ardından da karakollar ziyaret edilmiştir.

HUZUREVİ

Heyetimiz Huzurevinde yaptığı incelemeler sırasında önce huzurevi müdürü, müdür yardımcıları ile görüşüp bilgi almıştır. Ardından dinlenme salonları, odalar, yemekhane, çay ocağı, bahçe vb. bölümler gezildi. Huzurevi sakinleri ile görüşülüp sorunları ve şikayetleri soruldu. Konuştuğumuz yaşlıların genelde memnun oldukları gözlemlendi. Huzurevinin temiz, bakımlı ve düzenli olduğu gözlemlendi.

Yetkililerden alınan bilgilere göre Kocaeli Merkez Huzurevinde 17'si vakıf elemanı olmak üzere 37 görevli olduğu ve bazı hizmetlerin görevlendirmeler ile yürütüldüğü, huzurevinin 110 kişilik kapasitesi olduğu ve şu anda 83 kişi barındırdıkları görülmüştür.

KARAKOLLARDA YAPILAN İNCELEMELER

Yoğunluğun fazla olduğu karakollar arasında örnekleme yöntemiyle yapılan seçim sonucunda Bekirdere, Çarşı, Bahçecik ve Başiskele karakolları ziyaret edilmiş ve gerekli incelemeler yapılmıştır.

Ziyarete bulunulan karakollardan sadece Bekirdere Karakolunda gözaltında bulunanlara rastlanılmıştır. Bunlar arasında pasaport yasasına muhalefetten göz altına alınmış iki Sudanlıya rastlanmıştır. Diğer karakollardaki nezarethanelerde gözaltında tutulan kimseye rastlanmamıştır.

Heyet üyelerimiz Karakollarda öncelikle nezarethanelerden başlayarak tüm mekanları incelemişlerdir. İncelemelerimiz komisyonumuzun bize verdiği formlar doğrultusunda yapılmış, sorular ve bilgiler bu doğrultuda alınmıştır.

Yapılan incelemelerde şu tespitler yapılmıştır:

• Karakolların tümünde nezarethane talimatı okunur anlaşılır şekilde asılmıştır.

• Karakol defterleri itina ile tutulmaktadır.

• Karakollarda bayan görevli bulunmaktadır.

• Gözaltında bulunanların kendilerine zarar verecek eşyaları emanete alınmaktadır.

• Gözaltında bulunanlar avukat ile görüşmelerini yapabilmektedir.

• Gözaltında bulunan iki Sudanlının on gündür karakolda oldukları, bunların uzun kalmalarının nedeninin pasaport yasası gereğince üst makamlardan beklenen cevap olduğu ifade edilmiştir.

• Gözaltında olanların yakınlarına haber verilmektedir.

• Gözaltında olanların tamamının nezarethanede kalma sürelerinin 24 saatten az olduğu görülmüştür.

• Çarşı ve Bahçecik karakollarındaki nezarethanelerin standartlara uygun olmadığı saptanmıştır. Çarşı karakolu küçük olup adında da anlaşılacağı üzere çarşı içinde kalmış ve genişletilme olanağı yoktur. Bahçecik Karakolu nezarethanesi ise kiralanmış bir evin bölümü olup nezarethane için uygun olmadığı, fakat arsası ve parasının hazır olduğu ve bu yıl binanın yapılacağı ifade edilmiştir.

SONUÇ

Kocaeli'nde yapılan incelemelerde huzurevinin işleyişi, konumu ve görevlilerin çalışmalarının olumlu olduğu gözlemlenmiştir. Yaşlıların

beslenmesi, sağlık servisi ve ortak kullanım alanları yönetmelikte belirtilen standartlara uygundur.

Karakollarda ise bazı fiziki yetersizlikler olmakla birlikte görevlilerin genelde insan haklarına duyarlı oldukları, olumsuzluk görülmediği tespit edilmiştir.

Görevliler ile yapılan görüşmelerde eğitimin rolünün büyük olduğu, insanlar yaklaşım ve duyarlılığın çok şeyi değiştirebildiği gözlenmiştir. İnsan hakları konusunda hem kamu görevlilerinin hem de vatandaşların bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Haklar ve yükümlülükler konusunda eğitim, ülkemizde insan hakları uygulamalarının geliştirilmesi ve vatandaşlarımızın insanca yaşayabilmeleri açısından kaçınılmazdır.

5. Antalya İli İnceleme Raporu: (28 Mart 2002)

18-19 OCAK 2002 TARİHLERİNDE ANTALYA'DA EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ, KARAKOLLAR VE HUZUREVİNDE YAPILAN İNCELEMELER HAKKINDAKİ RAPOR

Alt Komisyon Raporu, 28 Mart 2002 Perşembe günü yapılan Komisyon toplantısında oy birliği ile kabul edilmiştir.

GİRİŞ

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 2 inci Dönem 4 üncü Yasama Yılı'nın 16 Ocak 2002 tarihli 20 nci toplantısında; Türkiye genelinde incelemelerde bulunmak üzere heyetler oluşturulmasına karar vermiştir. Bu çerçevede İstanbul Milletvekili Mustafa BAŞ (Alt Komisyon Başkanı) ve Muğla Milletvekili Tunay DİKMEN (üye), Samsun Milletvekili Ahmet AYDIN (üye) ve Malatya Milletvekili Miraç AKDOĞAN'dan (üye) oluşan heyet Antalya'da 18-19 Ocak 2002 tarihinde emniyet müdürlüğünde, karakollarda ve huzurevinde incelemelerde bulunmuş, ayrıca ildeki çeşitli sivil toplum örgütleriyle de görüşüp bir basın toplantısı ile çalışmanın sonuçları hakkında kamuoyunu bilgilendirmiştir.

EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNDE YAPILAN İNCELEMELER

Emniyet Müdürü ile yapılan görüşmede kışın yabancı dil kursu düzenlendiği ve görevli her ekipte ve her karakolda nöbetçi kalan polisler arasında mutlaka en az iki dil bilen bir görevlinin bulundurulduğu ifade edilmiştir. Özellikle turistlerin yoğun olduğu bir ilimiz olmasından dolayı hem polisler hem de jandarma sürekli bir eğitime tabi tutulmaktadır. İl Emniyet Müdürlüğü binasındaki yabancılar şubesinin banka şubesi gibi şeffaf bir görünüm içinde olduğu ve son derece güzel bir bekleme salonu olduğu görülmüştür. Pasaport işlemleri bir gün içerisinde bitirilmektedir.

Emniyetin tüm birimlerinde yapılan incelemeler sonucunda şüphelilerin Cumhuriyet Savcısına çıkarılıncaya kadar Asayiş Müdürlüğünde gözaltında tutuldukları anlaşılmıştır. İncelememizde müdürlükte 10 tane nezarethane bulunduğu, bunların yaşam koşulları açısından uygun olduğu, gerekli kayıtların tutulduğu, her birimin sanığının ayrı bir nezarethanede tutulduğu gözlenmiştir.

Şüpheliler Asayiş müdürlüğündeki nezarethanelere genelde mesai bittikten sonra getiriliyor. Soruşturmalar kendi birimlerinde yapılıyor. Heyetin incelemeleri sırasında gözaltında 3 kişi adi suçlardan, 2 kişi trafik suçlarından, 2 kişi uyuşturucu ve 3 kişi de terör suçlusu olmak üzere toplam 10 kişi vardı. Gözaltındakilerin hepsiyle görüşüldü. Uyuşturucu içmek ve satmak suçundan gözaltında alınmış 30 yaşında, üniversite (ziraat fakültesi) mezunu karı-koca heyet üyelerinin dikkatini çekmiştir.

Gizlince gidilen Terörle Mücadele Şubesinde sorgulama odaları görüldü, dosyalar incelendi ve şube müdürü ile görüşüldü. Burada herhangi bir olumsuzluğa rastlanmamıştır. Gözaltına alınanlar mesai saati bitiminden itibaren Asayiş Şube müdürlüğünde gözetimde tutulmaktadır.

FETİ BAYCIN HUZUREVİNDE YAPILAN İNCELEMELER

Huzurevinde 124 yaşlı kalmaktadır. Hepsıyla tek tek görüşüldü. Uygulamaların mevzuata uygun olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca herhangi bir insan hakları ihlali olmadığı ve yaşlıların durumlarından memnun oldukları görülmüştür.

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ TEMSİLCİLERİ İLE YAPILAN GÖRÜŞME

Heyet üyeleri incelemeleri sırasında Barolar Birliği Antalya Şubesinin insan haklarından sorumlu temsilcisi, Antalya Tabip Odası Başkanı ve Gazeteciler Derneği Başkan Yardımcısı ile görüşmüştür. İlgililer insan hakları konusunda önemli ihlallerin olmadığını beyan ettiler.

VALİLİK

Üyeler incelemeler sonucunda Antalya Valisini ziyaret edip çeşitli konularda bilgi almış, ayrıca incelemelerin sonuçları hakkında da kendisine bilgi verilmiştir. Heyet üyelerine bilgi veren Vali Bey de yabancıların yoğun olarak ziyaret ettikleri bir turizm bölgesi olması nedeniyle Antalya'da insan haklarına daha bir özen gösterdiklerini ifade etmiştir. Ayrıca kendisinin bizzat emniyet ve jandarma görevlilerinin çalışmalarını yakından takip ettiğini belirtmiştir.

SONUÇ

Heyet üyeleri başta Emniyet görevlileri olmak üzere, huzurevi görevlileri ve diğer tüm ilgililere teşekkür eder. Birçok yabancı turistin Türkiye ile ilk defa tanıştığı bu ilde insan hakları açısından ciddi bir sorunla karşılaşmamak bizi memnun etmiştir. Özellikle emniyet mensuplarının yabancı dil konusundaki çalışmaları takdire şayandır.

6. Siirt İli İnceleme Raporu: (13 Haziran 2002)

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

27 - 30 MAYIS 2002 TARİHLERİ ARASINDA

SİİRT İLİNDE YAPILAN İNCELEMELER HAKKINDAKİ ALT KOMİSYON RAPORU

Alt Komisyon Raporu, 13 Haziran 2002 Perşembe günü yapılan Komisyon toplantısında oy birliği ile kabul edilmiştir.

GİRİŞ:

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 21 inci Dönem 4 üncü Yasama Yılı'nın 16 Ocak 2002 tarihli 20 inci toplantısında; Türkiye genelinde incelemelerde bulunmak üzere heyetler oluşturulmasına karar vermiştir. Bu çerçevede oluşturulan Heyetler Antalya, Kocaeli, Van, Eskişehir ve Trabzon illerinde incelemelerde bulunmuşlardır. Bu tür heyetlerin oluşturulmasına hız kazandırmak ve daha seri hareket edebilmek amacıyla Komisyonun 28 Mart 2002 tarihli 23 üncü toplantısında Komisyon Başkanlığına çalışmaların planlanması için yetki verilmiştir. Bu yetkiye istinaden, Komisyon Başkanı Manisa Milletvekili Hüseyin AKGÜL, Komisyon Başkan vekili Burdur Milletvekili Hasan MACİT ve Komisyon Uzmanı Ercan DURDULAR'dan oluşan bir Heyet 27-30 Mayıs tarihleri arasında Siirt İlinde incelemelerde bulunmuştur.

Heyetimiz, 27 Mayıs 2002 tarihinde Ankara'dan havayolu ile Batman Havaalanına hareket etmiş, ve Batman'dan özel imkanlar ile temin edilen bir araç ile yetkililere haber vermeksizin Siirt iline ulaşmıştır. Saat 13:00 sıralarında ilk olarak Yenimahalle Polis Karakoluna gidilmiş, buradaki incelemeler sırasında TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'ndan bir Heyetin ilde inceleme yaptığının duyulması üzerine Valilik Konağına gidilmiş ve Siirt Valisi Sayın Nuri OKUTAN'dan ilin genel sorunları ve Siirt İnsan Hakları İl Kurulunun faaliyetleri hakkında bilgi alınmıştır. Aynı gün SHÇEK Saraçoğlu Çocuk Yuvası ve Siirt Yetiştirme Yurdunda incelemelere devam edilmiştir.

28 Mayıs Salı günü, Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Orhan USTA, İl Jandarma Alay Komutanı Alb. Şükrü DİNÇOL, Siirt Belediye Başkan Yardımcısı Ferit EPÖZDEMİR, ziyaret edilmiş ve ilin genel sorunları ve insan hakları uygulamaları konularında görüşleri alınmıştır. Bilahare Siirt İli Sivil Toplum Kuruluşlarının temsilcileriyle Ticaret Odası Başkanlığı'nda insan hakları ve uygulamalar konusunda bir toplantı düzenlenmiştir. Aynı gün Siirt E Tipi Kapalı Cezaevi ve İl Jandarma Alay Komutanlığı nezarethanesinde inceleme yapılmış ve Emniyet Müdürlüğü TEM Şube Müdürü ve görevliler ile görüşülmüştür.

Heyetimiz, 29 Mayıs Çarşamba günü Siirt Emniyet Müdürlüğünü ziyaret ederek insan hakları alanında yapılan çalışmalar ve sonuçları hakkında bilgi almıştır. Aydınlar ve Şirvan ilçelerinde incelemelerine

devam eden Heyetimiz, Şirvan ilçemizde vatandaşlarla bölgedeki uygulamalar ve yakınmalar konusunda görüşmelerde bulunmuştur.

YENİMAHALLE POLİS KARAKOLU:

27 Mayıs pazartesi günü saat 13:00 sularında Heyetimiz Siirt iline ulaşarak ilk incelemelerini Yenimahalle Polis Karakolunda yapmıştır. İncelemelerimiz sırasında Karakol Amiri Başkomiser Osman ULUSİNAN ve karakolda görevli polis memurları ile görüşülmüş, nezarethane defteri incelenmiş ve karakol binasının diğer kısımları gezilmiştir.

Siirt İli merkezinde üç adet polis karakolu bulunmaktadır. Bunlardan en büyüğü olan Yenimahalle Polis Karakolu, Siirt Merkez ilçede yaşayan yaklaşık 120.000 nüfusun yarısına hizmet vermektedir. Diğer karakollardan Merkez Karakolu, nüfusun 1/3'üne, Çakmak Karakolu da nüfusun 1/6'sına hizmet vermektedir. Merkez ve Çakmak Karakollarının nezarethaneleri bulunmadığı için geceyi nezarethanede geçirmesi gereken sanıklar Yenimahalle Polis Karakoluna teslim edilmekte ve buradan adli işlemleri takip edilmek üzere ilgili birime teslim edilmektedir.

Yenimahalle Polis Karakolu, Kaçakçılık Şubesi ile aynı binayı paylaşmaktadır. Standartlara uygun hale getirmek amacıyla nezarethane tadilat edilerek yeniden düzenlenmiş ve kullanıma açılmıştır. Bunun dışında tabanı tahta olduğu için nezarethanelerden biri kullanıma kapatılmış, ancak zorunlu hallerde Cumhuriyet Başsavcısının bilgisi dahilinde kısa süreli olarak nadiren bu nezarethanenin de kullanıldığı ifade edilmiştir. Nezarethanelerde toplam üç yatak bulunmakta ve zorunlu hallerde 7+7 olmak üzere 14 kişilik yer bulunmaktadır. Sanıkların adli takibatlarının 24 saat içinde sonuçlandırılarak Cumhuriyet Başsavcılığına çıkarıldığı, bu nedenle nezarethanelerin çok az kullanıldığı, buna rağmen psikolojik sorunu olan veya alkollü olan bazı sanıkların nezarethane duvarlarına yazı yazdıkları ve nezarethanede bulunan yatak ve nevresim takımlarına zarar verdikleri, bu nedenle duvarların sık sık boyandığı, banyo ve tuvaletlerin her an kullanıma hazır olarak tutulduğu, banyodan sadece nezarete alınan şahısların istifade ettiği, personelin burayı kullanmadığı, ancak bina içerisinde başka bir tuvalet bulunmadığı için nezarethanenin yanında bulunan tuvaletin ortak kullanıldığı ifade edilmiştir.

Yenimahalle Polis Karakolu'nda 50 personel görev yapmaktadır. 2002 yılının ilk beş ayı içerisinde karakol kayıtlarına 70 olay geçmiştir. Bunlar genelde yaralama olaylarıdır. Diğerleri, iki cinayet, bir kuyuya düşerek ölüm ve 18 adet hırsızlıktır. En son incelemeden bir gün önce 1989 doğumlu bir çocuk okul bahçesinde silahla bir başkasını yaraladığı, yaşı küçük olduğu için ailesine teslim edildiği; sabah saatlerinde olay yerinde avukat ile birlikte tatbikatı yaptırıldığı, ve saat 13:00'da ifadesi alınmak üzere tekrar ailesine teslim edildiği ifade edilmiştir.

Nezarethane defteri üzerinden yapılan incelemede, nöbetçi savcıların son beş ay içerisinde karakolu iki kez denetlediği; 70 olay olduğu halde sadece yaşı küçük çocukların karıştığı iki olayda avukat istendiği, karakola giriş ve çıkışlarda adli tıp raporlarının düzenli olarak alındığı ve nezarete alınan şahısların genelde ailelerine haber verildiği görülmüştür.

Baro tarafından 24 Nisan tarihinde 15 er günlük devreler halinde 7 Temmuz 2002 tarihine kadar nöbetçi avukat listesinin Karakola bildirildiği görülmüştür.

SIİRT VALİSİ NURİ OKUTAN İLE GÖRÜŞME:

Heyetimizin Yenimahalle Polis Karakolunda yaptığı inceleme tamamlandıktan sonra Valilik Konağına gidilmiş ve Siirt Valisi Nuri OKUTAN'dan ilin genel durumu ve insan hakları alanında Siirt İlinde yapılan çalışmalar hakkında bilgi alınmış, çalışmalar ile ilgili raporların birer kopyası ekte sunulmuştur.

İlin ekonomisi temelde tarım ve hayvancılık ile el sanatlarına ve kısmen de sanayi ve ticarete dayanmaktadır. Tarımda ekimi yapılan başlıca türler; buğday, arpa, mercimek, pamuk, tütün, pirinç ve soğandır. İlin en önemli sanayi kuruluşu Kurtalan Çimento Fabrikasıdır. Bunun dışında çok az sayıda küçük ve orta ölçekli sanayi kuruluşu mevcuttur.

DİE verilerine göre kişi başına gayri safi yurt içi hasıla bakımından 80 il içinde 1.298\$ ile 68. sırada yer almaktadır. Türkiye ortalaması ise 2.847'dir. Gayri safi yurt içi hasıla içinde payı itibarıyla Siirt ili 69. sırada gelmektedir. 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Siirt İli 81 il içinde nüfus büyüklüğü bakımından 64. sırada yer almaktadır.

Devletin kararlı tutumu, güvenlik güçlerinin özverili ve başarılı

çalışmaları sonucu terör hareketlerinin önüne geçilmiş, bölge genelinde olduğu gibi ilimizde de huzur ve güven ortamı yeniden tesis edilmiştir. ("Kırsal Kalkınma Projeleri Kapsamında Köye Dönüş Çalışmaları" Ek Raporu- Bknz. EK-1).

Terör hareketlerinin meydana getirdiği tahribatı ortadan kaldırmak, sosyo-ekonomik alana yeni bir dinamizm getirilerek vatandaşın moral değerlerini yükseltmek, milli birlik ve beraberliği pekiştirmek, illegal unsurların istismar edebilecekleri hareket alanlarını daraltmak ve yok etmek için başta istihdam ve gelir artırıcı faaliyetlere ağırlık verilmiştir.

Bu amaçla hazırlanan ve uygulamaya konulan projelerle, yaşanan ekonomik krize, yatırım harcamalarının azalmasına, artan işsizliğe, çeşitli sosyal ve kültürel sorunlara rağmen kıt kaynakların rasyonel kullanımı, yerel kaynakların harekete geçirilmesi, devlet-vatandaş işbirliğinin sağlanması sonucu ekonomik ve sosyal alanda büyük bir seferberlik başlatılmıştır.

Bölgede huzur ve güven ortamının tesisiyle birlikte halkın içinde bulunduğu karamsarlığı ortadan kaldırmak, onlara yeni bir umut aşılıyarak motive etmek, artan işsizliğin getirebileceği olumsuzlukları asgariye indirmek amacıyla emek-yoğun faaliyetlere ağırlık verilmiş, sosyal ve kültürel projelerle istihdam artırıcı projeler birlikte ele alınarak uygulamaya konulmuştur.

Sektör bazında proje uygulamaları 4 başlık altında toplanmıştır:

I- TARIMSAL PROJELER

Bozulan ekolojik dengenin yeniden tesisi ve yok olan bitki dokusunun yeniden oluşturulması, gerekse köylülerin tekrar tarımsal üretime geçerek ekonomik üretime geçerek ekonomik sürece katılmaları amacıyla 2 adet fidanlık oluşturulmuştur. Köylerin büyüklüğüne göre, her aileye 30-40 dekar alanlık yer verilerek fıstık, badem, ve asma bağı dikimi ile birlikte dekara 50-100 adet ceviz ekimi gerçekleştirilmektedir.

("Tarımsal Kalkınma Projeleri ile ilgili Faaliyetler" Ek Raporu: Bknz. EK-2)

II- KÜLTÜREL KALKINMA PROJELERİ

İlde sosyo-kültürel kalkınmanın sağlanması, bireyin toplumsal değerler ile donatılarak sosyalleşme sürecinin hızlandırılması, sosyal imkanların

artırılması, çocuk ve gençlerin zararlı ortam ve kötü alışkanlıklardan kurtarılarak faydalı sosyal ve kültürel etkinliklere yönlendirilmeleri amacıyla çeşitli projeler geliştirilmiştir:

1. Siirt İlinde Tiyatro Sanatının Geliştirilmesi Projesi,
2. Siirt Yöresi Halk Ezgileri ve Halk Oyunlarını Araştırma ve Geliştirme Projesi,
3. Türk Müziği Korusu Projesi,
4. Siirt Yöresi Halk Edebiyatını İnceleme ve Araştırma Projesi
5. Siirt Yöresi Gelenek ve Göreneklerini İnceleme ve Araştırma Projesi,
6. Siirt İlindeki Tarihi Eserleri Araştırma ve İnceleme Projesi,
7. Siirt'li Önemli Şahsiyetleri Araştırma ve Tanıtma Projesi,
8. Veysel Karani Hz.lerinin Hayatını Araştırma Projesi,
9. İbrahim Hakkı Hz.lerinin Hayatını Araştırma Projesi,
10. Siirt Valiliği Kültür ve Eğitim Seferberliği Projesi,
11. Siirt Valiliği Kültür ve Sanat Günleri Projesi,
12. Siirt Valiliği Gençlik Merkezi Projesi,
13. Siirt Valiliği El Sanatları, Sergi ve Satış Merkezi Projesi,
14. Siirt İli Geleneksel Tarım ve El Sanatları Festivali Projesidir.

III- TURİZME YÖNELİK PROJELER

İnanç Turizmi: Veysel Karani Hz.leri Türbesi; İbrahim Hakkı Hz.leri

Doğa Turizmi: rafting, yamaç paraşütü, termal turizm

IV- EĞİTİM ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

("Ulusal Eğitime Destek Kampanyası Projesi Faaliyetleri" Ek Raporu: Bknz. Ek-3)

Siirt Valiliği Bütçeden her ay yaklaşık 100 milyar TL almakta bunun da %70-80'i maaş ödemeleri gibi Valiliğin sabit giderlerine harcanmaktadır.

Bölgede yaşanan terör olayları nedeniyle insanlar ve kurumlar arasında bir gerginlik yaşandığı, bunun ortadan kaldırılmaya çalışıldığı, aileler arasında ve aile içinde bozulan dengelerin, bir kenara bırakılan gelenek ve göreneklerin yeniden hayata geçirilmesine çalışılmaktadır.

Okul öncesi çağıdaki 14 bin çocuğun 6 bini (4-6 yaş arası) okul öncesi eğitime alınarak Türkçe öğretilmiş. Bu amaçla 220 okul öncesi eğitimi için MEB'den kadro alınarak, %35 oranında okul öncesi eğitim sağlanarak ülke düzeyindeki en başarılı il konumuna gelinmiştir.

Yetişkin bayanların eğitimine önem verilmiş; okuma yazma salonlarının olduğu binalarda, mutfak, kütüphane, el sanatları atölyesi, oturma odaları düzenlenerek; öğretmenlerin ve doktorların katılımıyla, okuma-yazma, vatan ve bayrak sevgisi, sağlık bilgisi, aile planlaması gibi konularda eğitim verilmesi sağlanmıştır. 1200 genç kızın katıldığı kilim kursları düzenlenmiştir.

İnsanlar ve kurumlar arası ilişkilerin normalleşmesi için her tedbir alınmış; yollardaki kontrol noktaları kaldırılmış, yaylaların tamamı serbest bırakılmış ve 60 köyün geri dönüş kararı alınarak geri dönmeleri sağlanmıştır. ("Kırsal Kalkınma Projeleri Kapsamında Köye Dönüş Çalışmaları" Ek Raporu: Ek-1)

Siirt İli İnsan Hakları İl Kurulu toplantıları düzenli yapılmaktadır. Gündem oluşmadığı aylar toplantılar ertelenmekte, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve Valilikte şikayet kutuları bulunmakta, bu kutuları sadece vali ve vali yardımcıları açmaktadır. Bunun yanı sıra 15 günde bir "Halk Günleri" yapılarak doğrudan vatandaşın şikayet ve dilekleri alınmaktadır.

SARAÇOĞLU ÇOCUK YUVASI:

Heyetimiz, Saraçoğlu Çocuk Yuvası'nda Sosyal Hizmetler İl Müdürü Ahmet SAYIN ve Yuva Müdür Vekili Faruk ŞAHİN ile görüşmüş, yemekhane, mutfak, yatak odaları, oyun odası, eğitim mutfağı, revir, görevlilere ait dinlenme salonu, çocuklara ait dinlenme ve televizyon salonunda ve idari kısımlarda incelemelerde bulunmuştur.

Saraçoğlu Çocuk Yuvasında 30 kız 51 erkek olmak üzere 81 çocuk kalmaktadır. 6-12 yaş gurubu çocukların kaldığı yuvada 17 kız çocuğu 12 yaşını bitirdiği halde yuvada kalmaya devam etmektedir. İlde kız yetiştirme yurdunun olmaması ve bu çocukların kardeşleriyle birlikte kalıyor olmaları veya ilde akrabalarının bulunması ve bunlarla ilişkilerinin devamının sağlanması için bu çocukların yuvada kalmasına karar verildiği,

İlköğretimde 8 yıllık kesintisiz öğretime geçilmesi nedeniyle de çocuk yuvasında kalan öğrencilerin mezuniyetlerine kadar barınmalarına müsaade edildiği,

0-6 yaş gurubu korunmaya muhtaç çocukların başka illere gönderildiği, benzer şekilde kız yetiştirme yurdunun olmaması nedeniyle 12 yaş üstü korunmaya muhtaç çocukların akraba çevresinden uzak başka illere gönderildiği, bu nedenle Siirt İlinde kız yetiştirme yurdu açılması gerektiği,

Çocuk yuvasında kalan korunmaya muhtaç çocukların daha çok babası olmayan ve ekonomik yoksulluk çeken ailelerin çocukları olduğu,

İlde aileleri veya akrabaları bulunan çocuklara hafta sonu ziyaretçi geldiği,

1999-2000 eğitim ve öğretim yılında yuvada kalan çocuklarının tamamının başarılı olduğu, bunlardan 41 öğrencinin takdirname, 18 öğrencinin teşekkür belgesi aldığı, %78 oranında üstün başarı gösterildiği, daha sonraki eğitim dönemlerine ait bu tür bir hesaplama ve takibin yapılmadığı,

Sonraki eğitim ve öğretim yılları için bu tür bir istatistik tutulmadığı,

Çocukların 12 yaş sonrasında problem çıkarmaya başladıkları, genellikle çok sessiz oldukları veya tam tersi çok girişken oldukları, 12 yaşını geçen bazı kız çocuklarının psikolojik destek almadıkları için hala altı yaş çocuk özellikleri gösterdikleri, Heyetimize ifade edilmiştir.

Personel yapısı ve binanın fiziki özellikleri incelendiğinde;

Çocuk yuvasında bulunması gereken müdür, müdür yardımcısı, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, öğretmen, doktor, diyetisyen, hemşire, hemşire yardımcısı, bakıcı anne, teknisyen ve genel idare hizmetleri sınıfından: ayniyat saymanı, ambar ve depo memuru, satın alma memuru, işe memuru, bekçi, aşçı veya temizlikçi gibi kadrolardan çocuk gelişimi ve sağlığı için önemli olan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, doktor, diyetisyen gibi meslek sınıfı kadroların boş olduğu, sosyal hizmet uzmanının müdürlüğe vekalet ettiği, çocukların her türlü sosyal ihtiyaçlarının çocuk eğitici kadrosunda görevli İlknur KADEROĞLU tarafından karşılanmaya çalışıldığı, heyetin incelemeleri sırasında, uygulama mutfağından, oyun odasına, buradan dinlenme ve çalışma

odasına kadar her yerde ve bütün çocukların dilinde Sayın KADEROĞLU'nun imzası ve adının geçtiğini, 1 aday öğretmenin göreve başladığını, diğer meslek sınıfı kadrolarının yapması gereken görevleri, genel idare hizmetlerine bağlı ambar memuru, ayniyat memuru satın alma memurunun yapmaya çalıştığı, hafta sonları yine bu kişilerin nöbete kaldığı, 1 hemşire ve 4 bakıcı annenin çocukların bütün sorunlarıyla ilgilendiği görülmüş,

Hafta sonu nöbete kalan personelin üç gün izin kullanmasının da hizmetleri önemli ölçüde aksattığı tespit edilmiştir.

Binanın giriş katında bulunan ve doğrudan yerleşim biriminin içine açılan kapıda herhangi bir güvenlik önlemi bulunmadığı, Heyetin bu kapıdan habersiz giriş yaparak çocuklarla görüşmeye başlamasından çok sonra yetkililerin Heyetimizin yanına gelmesinin bu kapının çok güvenli olmadığı buradan binaya yabancıların giriş yapması ve çocukların rahatça mahalle içine karışarak kaybolması ihtimalini gündeme getirmiş, bu kattaki bazı camlarının kırık olduğu, özellikle yatakhane katlarının bakımsız olduğu, odalardaki hemen hemen bütün muslukların bozuk olduğu suların sürekli aktığı, duvarların büyük bir kısmının nemli ve ıslak olduğu, yer halılarının aynı şekilde nem koktuğu, revir defterinde hasta kaydı olan çocukların büyük bir kısmının üst solunum yollarından şikayetçi olduğu, binanın fiziki bakımsızlığından kaynaklanan nemli ve rutubetli ortamın buna neden olabileceği değerlendirilmiştir.

Bina genelinde bir bakımsızlık ve bazı duvarlarda çatlama görülmüş, bunların dışında, mutfak, uygulama mutfağı, dinlenme odaları, oyun odaları ve televizyon odasının bulunduğu kısımlar temiz ve bakımlı bulunmuştur.

YETİŞTİRME YURDU:

Siirt İli Erkek Yetiştirme Yurdunda yapılan incelemeler sırasında Heyetimiz, Sosyal Hizmetler İl Müdürü Ahmet SAYIN, Yurt Müdürü Seracettin KAYIRAN, Sosyal Hizmet Uzmanı Gökhan MERAĞCI ve yurttaki kalan çocuklar ile görüşmüş, mutfak, dinlenme odası, kütüphane, idari bölümler ve yatakhane katlarında incelemeler yapmıştır.

Yetiştirme yurdunda 13-18 yaş arası korunmaya muhtaç 140 çocuk bulunmaktadır. Bunlardan 18 yaşını dolduran 11 çocuk koruma kararının devamı nedeniyle yurttan kalmaya devam etmektedir.

Çocuk yuvasında olduğu gibi yurtta da personel sıkıntısı yaşanmakta, kadroların büyük ve önemli bir kısmı boş bulunmaktadır. Personel olarak müdür, iki öğretmen, sayman, ayniyat memuru, ambar memuru ve teknisyen görev yapmaktadır. Buna karşılık sosyal hizmet uzmanı valilik onayı ile açıktan görevlendirilmiş, diğer psikolog, doktor, hemşire gibi kadrolar boş bulunmaktadır.

Müdür Seracettin KAYIRAN, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne vekalet ettiği için Yurttan ayrı kalmış, Heyetimizin incelemesi sırasında yurtta kalan çocuk sayısını dahi bilmediği ortaya çıkmıştır. Valilik tarafından görevlendirme ile işe başlatılan sosyal hizmet uzmanı Gökhan MERAKÇI'nın yurt ile ilgili her işle ilgilendiği çocukların bilgisayar eğitiminden derslerine, okula gidiş gelişlerinden, hastaneye sevklerine ve ilaçlarının temin edilip sağlık dosyalarının düzenlenmesine kadar bütün hizmetleri üstlendiği görülmüştür.

Binanın geneli temiz, düzenli ve bakımlıdır. Yatakhanelerin bulunduğu ortam düzenli ve temizdir. İdareciler ve çocuklar elbise dolaplarının eski olmasından yakınmışlardır. Tuvalet ve banyo kısımlarının yatakhanelere doğrudan açılması, koku ve nemli ortam ile iç içe bulunulmasının sağlık sorunlarına yol açabileceği değerlendirilmiş, tuvaletlerdeki sifonların tamamının kapatılmış olmasının nedeni sorulduğunda da "zaten sular da akıyor" cevabı ile karşılaşılmıştır.

Heyetimizin incelemeleri sırasında yurtta bulunan 46 çocuk ile televizyon odasında yurt görevlilerinin bulunmadığı bir ortamda toplantı yapılmış, çocukların şikayet ve istekleri sorulmuştur. Yurttan okula geliş-gidişler için ulaşım bedeli ödenmesine rağmen, bu para ile servis konmasını talep eden çocuklar, spor yapabilecekleri bir alan, bilgisayar, kütüphaneleri için yeni kitap, dinlenme odaları için oturma gurubu, ve lise son sınıfta olan öğrencilerin dershaneye gönderilmesini istemişlerdir. Yurt işleyişi ile ilgili kendi aralarında sorun yaşamadıklarını, kavga yapmadıklarını, ara sıra dışarıdan çocukların kendilerine sataştığını, yurttaki personel ihtiyacını gördüklerini, kendileri elden geldiğince yardımcı olmaya çalıştıklarını, özellikle açının bir yardımcıya ihtiyacı olduğunu belirterek yönetmelikte sayılan giyim kuşam malzemelerini alamadıklarını aralarında üç yıldır elbise almayanlar olduğunu, okula gidenlere yılda bir kez elbise verildiğini, değiştirmelik elbiseleri olmadığını ifade etmişlerdir.

Çocukların istekleri ve şikayetleri dinlendikten sonra müdür ile yapılan toplantıda, giyim kuşam konusunda yaşanan sorunun ödenek yokluğundan kaynaklandığı ifade edilmiş, diğer kamu kuruluşlarının veya hayırsöver vatandaşların yurda yapabileceği katkılar konusunun hiç araştırılmadığı örneğin Mehmetçik Dershanelerinin ücretsiz kurs vermesine rağmen bu imkanın kullanılmadığı görülmüştür.

SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRÜ AHMET SAYIN İLE GÖRÜŞME:

İl Müdürü Ahmet SAYIN Saraçoğlu Çocuk Yuvası ve Yetiştirme Yurdunda yapılan bütün incelemelere katılmıştır. Göreve başlayalı henüz 5 gün olduğunu ifade eden Sayın, dile getirilen tüm şikayet ve istekleri yerine getirebileceğini, binalarda yaşanan fiziki aksaklıkları tamir yoluna gideceklerini ve boş personel kadroları ile ilgili Genel Müdürlük ile irtibata geçeceklerini ifade etmiş, yurtda dile getirilen elbise ihtiyacı ve oturma gurubu isteğinin de hemen temin edilebilecek kalemler olduğunu bunları yerine getireceğini ifade etmiştir.

CUMHURİYET BAŞSAVCISI ORHAN USTA İLE GÖRÜŞME:

Cumhuriyet Başsavcısı Orhan USTA ile yapılan görüşmede, ilde bulunan cezaevinde PKK ve Hizbullah militanlarının bulunduğu, cezaevi içinde bir sorun yaşanmadığını ancak cezaevinde bulunanların şikayet haklarını genellikle kötüye kullandıklarını, son zamanlarda okuma yazma dahi bilmeyen yaşlı kadınların ana dilde eğitim yapmak istediklerine dair dilekçeler verdiklerini ifade etmiştir.

JANDARMA ALAY KOMUTANLIĞI:

Jandarma Alay Komutanlığında Alb. Şükrü DİNÇOL ile görüşülmüştür. Siirt ili genelinde terör olayına rastlanmadığı, adli olayların 24 saat içinde savcılığa intikal ettirilmesi nedeniyle de nezarethanelerin kullanılmadığı ifade edilmiş, bilahare Alay Karargahının alt katında bulunan nezarethaneler gezilmiş, tuvaletlerin arızalı olduğu için kullanılmadığı, ancak duş için su ısıtma tesisatının bulunduğu görülmüştür.

SIİRT E TİPİ KAPALI CEZAEVİ:

Siirt Kapalı Cezaevinde, müdür Ensar ÇELİK, II. Müdürler ve Cezaevi J. Bölük Komutanı ile görüşülmüştür. Cezaevi personeli genelde çalışma şartlarının ağır oluşundan yakınmışlar, cezaevine bitişik bölgede bulunan lojmanlara giriş çıkışta zorluk çektiklerini, evine gidip gelen personelin dahi arandığı, komşularının kendilerini ziyarete gelmediği, hatta müdürün ev eşyalarının dahi ilk taşındığı sırada aramadan geçirildiği, bu uygulamadan rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir.

181 personelin çalıştığı cezaevinde 8 adet II. Müdür, 1 öğretmen bulunmakta, doktor, diş doktoru, psikolog, sosyal çalışmacı kadroları boş bulunmaktadır. Valiliğin geçici görevlendirmesi ile İl Sağlık Müdürlüğünden bir doktor, bir hasta bakıcı ve bir sağlık memuru tam günlük olarak cezaevinde hizmet vermektedir. 2002 yılının ilk beş ayında 1528 adet muayene yapılarak revir defterine işlenmiştir. Revir defterinin incelenmesinden cilt, akciğer ve mide hastalıklarından şikayetin yaygın olduğu tespit edilmiştir. İl Sağlık Müdürlüğünden görevlendirme ile bir diş doktoru haftada iki gün öğleden sonraları muayeneye gelmektedir. 2002 yılının ilk beş ayında 283 adet diş muayenesi yapılarak deftere kaydedilmiştir.

Cezaevinde bulunan kapalı spor salonu ve yanındaki koridora yerleştirilen masa tenisi görülmüş, mahkumların ve personelin kurallar çerçevesinde buraları kullandığı ifade edilmiştir.

Cezaevi kütüphanesinde yapılan inceleme sırasında kitapların baskı tarihinin çok eski olduğu, genelde hukuk içerikli kitaplarda yer alan mevzuatların değiştiği buna rağmen demirbaş kaydı olduğu için içerik olarak hiçbir amaca hizmet etmeyen bazı kitapların yeniden ciltlenmesi ve korunması için ayrı bir harcama yapıldığı tespit edilmiştir. İlk beş ay içerisinde 138 adet kitap ödünç verilmiştir.

Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde Hükümlü ve Tutukuların Dışarıdaki Yakınlarıyla Telefon Görüşmeleri Hakkında Yönetmelik 23 Haziran 2001 tarih ve 24441 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdiği halde, aradan geçen 11 aya rağmen Siirt Cezaevinde 6 adet telefonun montajının yapıldığı, ancak kullanıma açılmadığı tespit edilmiştir. Cezaevi Müdürü, telefon görüşmelerinin ayrı bir iş yükü getireceğini ve planlanması konusunda henüz bir çalışma yapmadıklarını ifade etmiştir.

Cezaevinde 451 adet ve 6 ayrı gurup hükümlü ve tutuklu bulunduğu; bunlardan 86 adedinin adli tutuklular ve hükümlüler, 5 adedinin adli tutuklu çocuk olduğu, diğerlerinin PKK ve Hizbullah terör örgütlerine mensup tutuklu ve hükümlüler oldukları, ayrıca terör örgütlerine mensup tutuklu ve hükümlülerin kendi içlerinde de bağımsız, militan veya itirafçı gibi ayrı guruplara ayrıldığı ifade edilmiştir.

Tutuklu ve hükümlülerin hastaneye sevklerinde veya devam eden davalara gidiş ve gelişlerinde birbirleriyle temas etmemeleri için çaba harcandığı aksi halde birbirlerini etkiledikleri veya sorun çıkardıkları ifade edilmiş, bu nedenle bazen diğer kurumlardan veya valilikten araç temin ederek, hiçbir aksamaya meydan vermeden duruşmalara veya hastane sevklerine bütün mahkumları zamanında getirip götürdükleri belirtilmiştir. Ancak, cezaevinden çıkan araç sayısı arttıkça yakıt ve personel giderlerinin de arttığı, tasarruf yapmak amacıyla acilen bölmeli bir ring aracına ihtiyaçları olduğu dile getirilmiştir. (Bknz. EK-5)

Cezaevi öğretmeni yeni atandığı için henüz bir faaliyet düzenlenmediği, ancak halen devam eden bir berberlik kursu olduğu ifade edilmiştir.

CEZAEVİNDE KALAN TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLER İLE GÖRÜŞME:

Heyetimiz, cezaevi içerisinde incelemelerine devam ederken, değişik koşullarda kalan bir gurup tutuklu ve hükümlünün sohbet toplantısı yaptıkları görülmüş ve kendileriyle sohbet için ayrılan bir köşede, görüşülmüş, daha sonra rasgele seçilen bazı koşullara girilerek, buradaki yaşam şartlarına bakılmış ve tutuklu veya hükümlülerle, cezaevi idarecilerinin alınmadığı bir toplantı yapılmış istek ve şikayetleri dinlenmiş, daha sonra adli çocuk tutuklularının kaldığı koşula gidilmiş ve onlarla görüşülmüştür.

Cezaevinde görüşülen tutuklu ve hükümlülerin dile getirdikleri hususlar şunlardır:

Sohbet toplantılarının yapılması çok olumlu bir gelişme olmasına rağmen ayrı bir oda tahsis edilemediği için koridorda ayrılan bir köşede

yapılmakta, burası diğer mahkumların geçiş yeri ve açık görüş yapılan mekanın devamı olduğu için; arama yapıldığında veya açık görüş olduğunda sohbet toplantıları sık sık ertelenmektedir.

· Kütüphanede bulunan 70'li, 80'li yılların kitapları kullanım dışı kalmış, bir fayda sağlamıyor.

· Cezaevi İzleme Kurulunun faaliyetleri yetersiz düzeydedir.

· Sevk taleplerine sürekli olumsuz cevap veriliyor.

· Yenmediği için çöpe giden yemekler ısrarla pişirilmeye devam ediyor. Cezaevinde pişen yemeklerin kalitesi nedeniyle ülserin yaygın olmasına rağmen bu husus dikkate alınmadan yemekler hazırlanmaktadır.

· Elektrik ücretlerinin ödenmesi konusunda problem yaşanmaktadır. Şu an elektriği kesik koğuşlar bulunmaktadır. Gündüz saatlerinde koğuşların içi karanlık olduğu halde, lambalar kapatılmaktadır. Eski borçlar yüzünden bazılarının sevkleri yapılmamaktadır. Koğuş içerisinde elektrik harcamalarını karşılamayı kabul edenler olduğu durumlarda ilk önce eski biriken borçların ödenmesi istenmekte, bu yüzden elektrik kullanımı engellenmektedir.

· Yeni uygulamaya konulan kantinden liste ile alışveriş uygulaması işleri büyük ölçüde aksatmaktadır. Eskiden bir kişinin yaptığı alışverişi şimdi 4-5 kişi yapmakta bir alışveriş için istek formu doldurulmakta, fiyatlar yazıldıktan sonra onay verilmekte, liste ve tutar deftere işlenmekte ve tahsilat yapılmaktadır. Her gün bir kişi aracılığıyla yapılabilen alışveriş şimdi haftada iki güne düşmüştür.

· Hükümlüler arasında ceza indiriminden faydalanması gerektiği halde bundan faydalandırılmadığını iddia edenler olmuştur.

· Hepatit ve tüberküloz taraması yapılması istenmiştir.

· Diş tedavisi için 7 aydır sıra bekleyenlerin bulunduğu, hastaneye diş tedavisi için gidip gelmede bir sorun olmamasına rağmen bir dişin tedavisi için 4-5 defa Diyarbakır'a gitmek zorunda kaldıkları ifade edilmiştir.

· Bir cezaevinden diğer bir cezaevine sevk geldiklerinde dahi dış güvenlikte çırılçıplak soyularak aramaya tabi tutuldukları, buna gerek olup olmadığı ve bundan rahatsız olunduğu,

· Koğuşlarda yapılan aramaları jandarmanın tek başına yaptığı,

- Ziyarete gelen bayanları arayan bayan polisin sorun çıkardığı, kötü davrandığı,
- Bazı dergi ve gazetelerin cezaevine sokulmasında engel çıkarıldığı ifade edilmiştir.

SIİRT BELEDİYESİNDE YAPILAN GÖRÜŞME:

Siirt Belediye Başkanı Selim ÖZALP ziyaret tarihinde yurtdışında olduğu için Heyetimiz, Başkan Yardımcısı Ferit EPÖZDEMİR, Başdanışman Osman TOPRAK, danışman Mehmet CAN ve Meclis Üyesi Baki TAŞÇI ile görüşmüştür.

Görüşme sırasında belediye hizmetlerinin sağlanması sırasında karşılaşılan sorunlar anlatılmış, kırk bin nüfus için planlanan şehrin alt yapısının köylerden şehir merkezine baktıkları küçük ve büyük baş hayvanlarla birlikte göçen ve bugün yaklaşık 120 bine ulaşan merkez nüfusuna hizmet veremez hale geldiği ifade edilmiştir.

İnsan hakları uygulamaları açısından son yıllarda bir şikayetleri olmadığını ancak, önemli günlerde veya kutlamalarda gösteri ve toplantı yapmak istediklerinde izin verilmediğini, kısa süreli de olsa bu tür düzenlemelerde sık sık gözaltına alındıklarını, gözaltı veya sorgulama sırasında artık kötü muamele veya işkence ile karşılaşmadıklarını, insan hakları il kurulunun çalışmadığını, toplantının sürekli ertelendiği, toplantıdığına da içeriğinin zayıf kaldığını ifade etmişlerdir.

Heyetimizin ziyareti sırasında, Heyetimize sunulan "Siirt Belediyesi 2001 Çalışma ve Tanıtım Raporu" ekte sunulmuştur. (EK-6)

SIİRT SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ İLE YAPILAN TOPLANTI:

Siirt Ticaret Odasında tüm sivil toplum örgütleri temsilcilerinin davet edildiği bir toplantı düzenlenmiş, Atatürkçü Düşünce Derneği, Gaziler Derneği, Yol-İş, Metal-İş, Ticaret Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Kızılay Derneği ve İnsan Hakları İl Kurulu üyesi ve yerel basın katılmış, davet edilmesine rağmen Siirt İnsan Hakları Derneği temsilcisi toplantıya katılmamıştır.

Heyetimiz toplantı sırasında Çocuk Yuvası ve Yetiştirme Yurdunda karşılaştığı sorunları sivil toplum örgütü temsilcilerine aktarmış ve

korunmaya muhtaç bu çocuklar için kendilerinin ilgi ve yardımları istenmiştir.

Sivil toplum örgütü temsilcileri de yaptıkları açıklamalarda şu bilgi ve görüşlere yer vermişlerdir:

· Bazı yerel güçlerin halkın köylere dönüşünü engelleyerek, istismar konusu yaptığı, kenar mahallelerdeki yaşam standardının başlı başına bir insan hakları ihlali olduğu, kanalizasyonun şehrin içinden açıkta aktığı, su sıkıntısı çekildiği, hayvanların sokak aralarında, caddelerde başı boş dolaştıkları,

· 12.400 okul çağı kız çocuğunun okula gönderilmediği, yapılan çalışmalar ile bunlardan 8.000'inin okula başlatıldığı,

· köye dönüşlerin hızlandırılması gerektiği, bu sayede halkın ekonomik olarak kalkıp, istismar konusu olmaktan kurtulacağı,

· sivil toplum örgütlerinin gösteri ve toplantı için izin alamadıkları, en son ekonomik krizi protesto etmek ve 1 Mayıs gösterileri düzenlemek için izin verilmediğini,

· işçi işveren ilişkilerinde sorunlar yaşandığı,

· insan hakları il kurulları toplantılarının daha verimli hale getirilmesi gerektiği,

· bölgesel gelişmede bir dengesizlik olduğu, 200 civarında sokak çocuğu bulunduğu bunlar için özel rehabilitasyon merkezi kurulması gerektiği,

· Siirt ilinde bir fakülte açılmasının kültürel yapının gelişmesine önemli katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.

SIİRT EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNDE YAPILAN GÖRÜŞMELER:

Heyetimiz, Siirt Emniyet Müdürü Murat KARCIOĞLU, ve TEM Şube Müdürü Olcay ÇEPE ve beraberindekiler ile görüşmüş ve uygulamalar hakkında bilgi almıştır.

Terör ile mücadele konusunda çok titiz çalışıldığı, her şeyin delilli ve dosya üzerinden hazırlanarak savcılığa sevk edildiği bu nedenle kötü muamele veya işkence gibi iddiaların Siirt İli için söz konusu olmadığı Heyetimize iletilmiştir.

Sokak çocuklarına ilişkin Emniyet Müdürlüğünün özel bir çalışma yaptığı yaklaşık 20-25 çocuğun yakın takibe alınarak bunların aileleri ile görüşülerek topluma yeniden kazandırılmaları ve suç işlemlerinin önlenmesine çalışıldığı ifade edilmiştir.

Aydınlar İlçesi Polis Amirliğinde yapılan incelemeler sırasında, karakolun nezarethanesinin olmadığı Eylül 2001 tarihinde göreve başlayan Emniyet Amirliğinin 9 ayda sadece iki ceraimi olduğu, İçişleri Bakanlığının, olay sayısının yıllık 20 adetin altına düştüğü ilçelerdeki emniyet amirliklerinin kapatılarak jandarmaya devredilmesi konusunda yayınladığı son genelge ile muhtemelen Aydınlar İlçe Emniyet Amirliği'nin de kapatılacağı ifade edilmiştir.

SONUÇ:

İl genelinde ayrıntıları rapor içeriğinde belirtildiği üzere insan hakları konusunda özellikle kötü muamele ve işkence konusunda bir şikayet bulunmadığı, vatandaşlar tarafında Şirvan İlçesinde keyfi tutum ve davranışlarda bulunduğu iddiasıyla suçlanan bir kamu görevlisi hakkında Kaymakamlığın idari olarak gereğini yaptığını ve sonucun Komisyon Başkanlığı tarafından takip edildiği, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı Saraçoğlu Çocuk Yuvası ve Siirt Erkek Yetiştirme Yurdunda boş bulunan kadroların bir an önce doldurulması ve detayları raporda anlatılan hususlara acilen çözüm bulmak üzere SHÇEK ile irtibata geçilmesi; ayrıntıları raporda yer alan Siirt E Tipi Kapalı Cezaevinde yaşanan sorunlar ve idarecilerin taleplerinin çözümü için Adalet Bakanlığı'na inceleme raporunun bir örneğinin gönderilmesi hususunu Komisyon Başkanlığına arz ederiz.

c) Diğer Alt Komisyon Raporları:

1. İstanbul'daki İmam Hatip Liselerinde meydana gelen olaylarla ilgili insan hakları ihlalleri konusunda 18 Mart 2002 tarihinde yapılan araştırma sonucu, Heyet Başkanı ve Komisyon Üyesi DSP İzmir Mv. Burhan BİÇAKÇIOĞLU, MHP Denizli Mv. Ali KESKİN ve DYP Tekirdağ Mv. Nihan İLGÜN tarafından hazırlanan ve

Komisyonunda oy çokluğu ile kabul edilen Rapor: (11 Nisan 2002)**İSTANBUL'DAKİ İMAM-HATİP LİSELERİNDE MEYDANA GELEN OLAYLARLA İLGİLİ İNSAN HAKLARI İHLALLERİNİ ARAŞTIRMAK ÜZERE KURULAN ALT KOMİSYON RAPORU**

Komisyonuna sunulan iki ayrı alt komisyon raporundan Burhan BIÇAKÇIOĞLU, Ali KESKİN ve Nihan İLGÜN imzalı rapor 11 Nisan 2002 Perşembe günü yapılan Komisyon toplantısında oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

GİRİŞ

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonununun 14 Mart 2002 tarihli 21 inci toplantısında İstanbul'da İmam-Hatip Liselerinde başörtüsü/türban takan kız öğrencilerin okullara alınmaması ile ilgili olarak ortaya çıkan ve basına da yansıyan olayları yerinde gözlemlemek ve incelemek üzere bir Alt Komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Bu Alt Komisyon her siyasi partiden birer üye seçilerek Komisyonunda yer alan bütün siyasi partilerin temsil edilmesi sağlanmıştır. Alt Komisyon şu üyelerden oluşmuştur:

Burhan BIÇAKÇIOĞLU	Başkan	DSP İzmir Milletvekili
Ali KESKİN	Üye	MHP Denizli Milletvekili
Seyyit Haşim HAŞİMİ	Üye	ANAP Diyarbakır Mv.
Nihan İLGÜN	Üye	DYP Tekirdağ Milletvekili
Mustafa BAŞ	Üye	AKParti İstanbul Milletvekili
Bahri ZENGİN	Üye	SP İstanbul Milletvekili

İNCELEMELER VE GÖRÜŞMELER:

Alt Komisyon Üyeleri, İstanbul'da İmam Hatip Liselerinde başörtülü öğrencilerin okul ve sınıflara kolluk kuvvetleri marifetiyle alınmaması ve bu sırada yaşanan olaylarda öğrenci ve velilere karşı zor kullanılması olaylarını yerinde incelemek üzere 18 Mart 2002 Pazartesi günü İstanbul'da çalışmalarına başlamıştır. Bu çerçevede Eyüp, Bakırköy ve Sultanbeyli İmam-Hatip Liselerinde incelemeler yapılmıştır. Çalışmalar

sırasında okullarda görevli idareci ve öğretmenler, öğrenciler ve öğrenci velileri ile görüşülmüştür. Sultanbeyli İmam-Hatip Lisesinde yapılan incelemeler sırasında Beykoz, Üsküdar ve Kadıköy İmam-Hatip Liselerinin öğrencileri ve bu öğrencilerin velilerinden oluşan Heyetlerle de görüşülmüştür.

TESPİTLER:

Heyet üyeleri incelemeleri sırasında şu tespitlerde bulunmuştur:

- Öğrenci, öğrenci velileri ve kolluk kuvvetlerini karşı karşıya getiren olayların, İstanbul Valiliğinin 12 Şubat 2002 tarihli ve B.08.4.34.00.23.-Orta Sor.410/1200 sayılı yazısı ile imam hatip liselerinde kılık kıyafet yönetmeliğine uyulması ve uymayan öğrencilerin okullara alınmayarak çıkarılmasının istenmesi üzerine başlamıştır.

- Başörtülü öğrencilerin ve yanlarında bulunan velilerin, kolluk kuvvetlerince okul girişlerinde ve okulların bulunduğu cadde veya sokak girişlerinde engellenerek, başörtülü öğrencilerin okul binasına yaklaştırılmadıkları, okul bahçesine, binalarına ve sınıflarına alınmadıkları görülmüştür.

İDDİALAR:

Öğrenciler ve öğrenci velileri ile yapılan görüşmeler sırasında;

- Okul önlerinde toplanan öğrencilerin, polis ve belediye otobüsleri vasıtasıyla değişik semtlere bırakıldığı,

- Okul yöneticilerinin ve öğrencilerinin ifadelerine göre; Eyüp İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin bindirildiği otobüslerde otobüslerin bir kısmında 2 şer öğretmen bulunduğu;

- Öğretmenlerin ifadesine göre öğrencilerin oturduğu semtlere yakın yerlere bırakıldığı,

- Öğrencilerin bir kısmına göre kendilerinin evlerinden uzak semtlere bırakıldığı,

- Bu tip uygulamaların Sultanbeyli, Kadıköy, ve Kartal İHL de okuyan öğrencilere de yapıldığı, örneğin; Kadıköy İHL öğrencilerinin gruplar halinde 10-15 km uzaklıklara bırakıldığı,

- Bu uygulamalar esnasında öğrencilere zor kullanıldığı ve öğrencilerin rapor aldığı,

ifade edilmiştir.

Öğrencilere kelepçe takılması olayı ile ilgili olarak;

Bakırköy İmam Hatip Lisesi öğrencisi 1986 doğumlu Yusuf UYANIK ile yapılan görüşme sonucu; bu öğrencinin "Okula 500 m mesafede bulunan Özgürlük Meydanı'nda eylem yapan arkadaşlarının yanına gittiğinde 4 kişi ile birlikte meydandan alınıp, meydana bulunan kahvehaneye kadar kelepçeli olarak götürüldüğünü, kelepçeli olarak kaldığı sürenin 15 dakika kadar olduğunu, kelepçenin burada çözülerek karakola götürüldüğünü, Meydanda bulunduğu sırada yanında bulunan kişilerin öğrenci olmadığını ve bu kişilerin polise hakaret ettiğini; götürüldükleri karakolda herhangi bir kötü muameleye maruz kalmadığını ve buradan da serbest bırakıldıklarını" ifade etmiştir.

Bakırköy İHL öğrencisi 1983 doğumlu Halim KOÇAK (Lise-3) da kendisine kısa süreli kelepçe takıldığını ifade etmiştir.

SONUÇ:

Yukarıda da ifade edildiği gibi bir kısım öğrencilere kolluk kuvvetlerinin zor kullanması ve öğrencileri kendi istekleri dışında otobüslere bindirerek okullarından uzak mesafelere bırakarak okul önlerinden uzaklaştırması, kolluk kuvvetleri; öğrenci ve öğrenci velileri arasında bazı istenmeyen olaylara neden olmuş ve toplumda infial uyandırmıştır. Bu tür uygulamalara tekrar başvurulmamalıdır.

Öğrencilerin davranışlarıyla ilgili olarak 31/01/1995 tarih ve 22188 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uygulanmalıdır. Bu yönetmeliğe göre kılık kıyafete aykırı davranışlara kınama cezası verilebilmektedir. Kılık kıyafet yönetmeliğine aykırı hareket eden öğrencilere, yetkili olan disiplin kurulu kararıyla bile, ilk etapta örgün eğitim kurumlarının dışına çıkarma cezası verilemez. Kaldı ki okul dışına çıkarma kararı ancak disiplin kurulu tarafından verilebilir.

Nedeni ne olursa olsun, öğrencilerin okul idaresinin verdiği bir karar olmaksızın okula alınmaması haksız ve keyfi bir uygulamadır. Toplumda infial uyandıran bir kararla öğrenci-öğrenci velisi ve vatandaşları devletin kolluk güçleri ile karşı karşıya bırakan İstanbul Valisi hakkında idari ve adli soruşturmanın başlatılması hususunun ilgililere duyurulmasını, ve

Her ne kadar Alt Komisyon İstanbul imam-hatip liselerinde yaşanan olayları incelemek üzere kurulmuşsa da İstanbul'da yaşanan olayların özünde eğitim kurumları ve burada uyulması gereken kılık kıyafet biçiminin yattığı; bu sorunu çözüme kavuşturması gereken makamın Yasama organı TBMM ve Yürütme organı yani Hükümet olduğunu hatırlatarak; İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun Hükümete bu ve buna benzer sorunların bundan sonra yaşanmaması için bir an önce olaya müdahale ederek soruna nihai bir çözüm getirmesi çağrısında bulunulmasını Alt Komisyon üyeleri olarak arz ve teklif ederiz.

2. Telefon Dinleme ve Bu Yolla Elde Edilen Kayıt ve Bilgilerin Medyada Yer Alması Üzerine Gündeme Getirilen Usulsüz Telefon Dinleme Konusunu Araştırmak Amacıyla 14 Haziran 2001 Tarihinde Kurulan Alt Komisyon tarafından hazırlanan ve Komisyonunda toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile kabul edilen Rapor: (23 Mayıs 2002)

**TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
BAŞKANLIĞINA**

**İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU'NUN 7 HAZİRAN
2001 TARİHLİ 15 İNCİ TOPLANTISINDA TELEFON DİNLEME VE BU
YOLLA ELDE EDİLEN KAYIT VE BİLGİLERİN MEDYADA YER
ALMASI ÜZERİNE GÜNDEME GETİRİLEN USULSÜZ TELEFON
DİNLEME KONUSUNU ARAŞTIRMAK AMACIYLA 14 HAZİRAN 2001,
TARİHİNDE KURULAN
ALT KOMİSYON RAPORU**

Alt Komisyon Raporu, 23 Mayıs 2002 Perşembe günü yapılan Komisyon toplantısında oy birliği ile kabul edilmiştir.

GİRİŞ

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 7 Haziran 2001 tarihli 15 inci toplantısında bazı özel telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve bunların medyada yayınlanması hususu gündeme gelmiş, haberleşme hürriyetini düzenleyen Anayasanın 22 nci maddesine atıfla; "herkesin,

haberleşme hürriyetine sahip olduğu; haberleşmenin gizliliğinin esas olduğu; millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşmenin engellenemeyeceği ve gizliliğine dokunulamayacağı; bu konudaki yetkili merciin kararının yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulacağı, hâkim, kararının da kırksekiz saat içinde açıklanacağı; aksi halde, karar kendiliğinden kalkacağı; istisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşlarının kanunda ayrıca belirtileceği" vurgulanarak, kamuoyunda zaman zaman bu konunun suistimal edildiği yolunda çeşitli spekülâtif yorumların yapıldığı, bu yetkinin kullanılmasında kamu kurumlarının bir ihmâlinin bulunup bulunmadığını varsa bir hak ihlali olup olmadığının tespiti amacıyla bir Alt Komisyon kurulmasına karar verilmiştir.

Bu Alt Komisyona her siyasi partiden birer üye seçilerek Komisyonda yer alan bütün siyasi partilerin temsil edilmesi sağlanmıştır. Alt Komisyon şu üyelerden oluşmuştur:

Ahmet AYDIN	Başkan	MHP Samsun Mv.
Orhan OCAK	Üye	DSP Bursa Mv.
Seyyit Haşim HAŞİMİ	Üye	ANAP Diyarbakır Mv.
Mehmet GÖZLÜKAYA	Üye	DYP Denizli Mv.
Eyüp FATSA	Üye	FP Ordu Mv.

Alt Komisyon üyeleri 14 Haziran günü ilk toplantılarını yaparak Alt Komisyon Başkanını seçmiş ve çalışma planı yapmışlardır. Kamuoyuna son zamanlarda sıkça yansıyan özel telefon görüşmelerinin nasıl elde edildiği ve bu konuları düzenleyen yasal mevzuatın yeterli olup olmadığı, bu tür dinlemelere karşı vatandaşları korumak amacıyla alınan önlemlerin tespiti ve yeterli olup olmadıklarının yerinde incelenmesi kararlaştırılmıştır.

Genel Kurulun 25 Haziran 2001 tarihli 124 üncü Birleşiminde Anayasa Mahkemesinin FP'nin kapatılmasına ilişkin kararının ve konuya ilişkin

Başbakanlık tezkeresinin okunması üzerine İttüzüğün 22 nci maddesi gereğince Ordu Milletvekili Eyüp FATSA'nın Komisyon üyeliği kendiliğinden sona ermiştir. Komisyonun 16 Ocak 2002 tarihli 23 üncü toplantısında yeni kurulan ve Alt Komisyonunda temsil edilmeyen AKP ve SP'den şu üyeler seçilmişlerdir:

İsmail ÖZGÜN	Üye	AKP Balıkesir Mv.
Bahri ZENGİN	Üye	SP İstanbul Mv.

Eksik üyelerin tamamlanmasından sonra 16 Ocak, 14 Mart, 21 Mart, 22 Mart ve 2 Mayıs 2002 tarihlerinde Alt Komisyon toplantıları yapılarak, kurumlarda yapılacak incelemeler planlanmış, ilgili birimlerde yerinde inceleme ve görüşmeler yapılarak rapor hazırlanmıştır.

İNCELEMELER VE GÖRÜŞMELER:

Alt Komisyon Üyeleri, 14 Mart 2002 tarihinde Emniyet Genel Müdürü Kemal ÖNAL, Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Feyzullah ARSLAN ve Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanı Sabri UZUN ile makamlarında ayrı ayrı görüşmüş ve İstihbarat Daire Başkanlığı Teknik Bürosunda teknik takip ile ilgili bilgi olarak yerinde incelemeler yapmıştır.

EGM'de yapılan incelemeler sırasında EGM Yardımcısı Feyzullah ARSLAN tarafından şu bilgiler verilmiştir;

EGM bünyesinde mahkeme kararı ile iki ayrı yerde dinleme yapılmaktadır. Bunlar Yıldız'da bulunan İstihbarat Daire Başkanlığı ve Kızılay'da bulunan Kaçakçılık ve Organize Suçla Mücadele Daire Başkanlığıdır.

Taşrada yapılan dinlemelerin denetimi bilgisayar üzerinden online olarak denetlenmektedir. Ayrıca denetim için mülki ve polis müfettişleri görevlendirilmektedir. Halen devam eden bir soruşturma vardır. Elde edilen bilgilerin sızdırılması halinde yönergelere göre gereği yapılmaktadır.

Alınan mahkeme kararlarının başlangıç ve bitiş sürelerine ilişkin tüm kayıtlar aynı zamanda bilgisayar ortamında tutularak, dinleme sürelerine titizlikle uyulmaktadır.

Emniyet Genel Müdürü Kemal ÖNAL ile yapılan görüşmede;

- Emniyette yasal ve fiziki şartların izin verdiği ölçüde dinleme yapıldığı, yasal olmayan hiçbir dinlemenin yapılmadığı,
- İşlenen bazı suç türlerinin dinlemesiz yakalanamayacağı, dinlemenin bu açıdan parmak izi almak gibi bir işlem olduğu,
- Telefon dinleme ile ilgili sistemdeki en büyük aksaklığın bir dinleme için Telekomun, Telekom teknisyeni ve telefon operatörünün işbirliğinin gerekliliği olduğu ifade edilmiştir.

İstihbarat Daire Başkanı Sabri UZUN ve beraberindeki uzman ekip ile yapılan görüşmede;

- Dinleme yapmak için genellikle Devlet Güvenlik Mahkemelerinde karar aldıklarını, acil durumlarda sulh mahkemelerinden alınan kararları özel GSM şirketlerinin uygulamadığını, avukatları aracılığıyla itiraz ederek, mutlaka DGM kararı istediklerini,
- Kanunda getirilen 9 aylık süre kısıtlamasının uygulamada karşılaşılan büyük bir engel olduğunu, operasyonun en önemli anında süre bittiği için dinlemeyi kestiklerini ve aynı numara için 9 aydan sonra bir daha dinleme kararı alamadıklarını,
- Özel şirketlerin işlettiği GSM telefon hatlarının işletici şirketler tarafından kolaylıkla takip edilip dinlenebileceğini; hatta kullanılan ithal cep telefonu yazılımları sayesinde bu telefonlar üzerinden yapılan tüm görüşmelerin yazılım lisansını geliştirenler tarafından kolaylıkla dinlenebileceği,
- Ticari rekabet nedeniyle özel şirketlerin müşterilerinin görüşmelerini takip etmesinin söz konusu olabileceği ve bunun denetimine yönelik bir mekanizmanın bulunmadığı,
- Kamu gücünü kullanan kurumların dışında mafya diye tabir edilen organize suç çetelerinin açıktan geçen telefon hatlarına veya sokak başlarında bulunan telefon kutularına veya apartman girişlerinde bulunan kutulara müdahale ederek hedef aldıkları şahıs veya özellikle ticari firmaları dinleyebilecekleri; bu yolla elde ettikleri bilgileri ticari alanda haksız rekabet veya menfaat temin etmek için kullanabildikleri gibi şahıslara yönelik şantaj amaçlı olarak ta kullandıkları, nitekim basına

zaman zaman yansıyan karşılıklı telefon görüşmelerinin kayıtlarının bu ve benzeri yollarla elde edildiği,

- Bunların dışında aynı gurupların böcek tabir edilen dinleme cihazlarını yerleştirerek te dinleme yaptıklarını,

- 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yasası'nın istihbarat amaçlı dinleme yapılmasına izin vermemesinden dolayı önleme amaçlı dinleme yapamadıklarını,

ifade etmişlerdir.

Alt Komisyon üyeleri 21 Mart 2002 tarihinde Türk Telekom Genel Müdürlüğü'nde görüşmelerde bulunmuşlardır. Görüşmeler sırasında Genel Müdür İbrahim Hakkı ALPTÜRK tarafından şu bilgiler verilmiştir;

- Son 5 yıllık dönem içerisinde mahkeme kararı olmayan hiçbir dinleme olmamıştır. Daha öncesi için olmuş olabilir.

- Şu anda Telekom'da 19,900,000 adet sabit telefon işletilmektedir.

- 2001 yılı içerisinde 14,511 adet dinleme ile ilgili bağlantı yapılmıştır.

- Sabit santral ve şebekelerde çalıştırdığımız görevlileri sürekli kontrol ederiz. Her 5 yılda bir personelin güvenlik kontrolü yapılır. Bunun için devletin ilgili birimlerinden yardım isteriz.

- Cep telefonları için güven ortamının olduğunu söyleyemeyiz.

- Usulsüz dinleme söz konusu olduğunda, GSM telefonları aynı zamanda mikrofon görevi de yapabilir. Uygun bir donanımla telefon hattının kullanımı dışında cep telefonundan alıcı gibi de faydalanılabilir.

- Santrallerde sağladığımız güvenliği, telefon kutularında veya binalara döşenen kablolarda sağlamamız ve korumamız mümkün değildir. Hiçbir kablolu telefon işleticisi bu güvenliği sağlayamaz.

Alt Komisyon üyeleri 22 Mart 2002 tarihinde Başbakanlık Milli İstihbarat Müsteşarlığında, Müsteşar Şenkal ATASAGUN, Müsteşar Yardımcısı, Teknik İşler Daire Başkanı ve Başkan yardımcısı ve Hukuk müşavirleri ile görüşmüş, teknik takip ve elde edilen bilgilerin kullanımı ve korunması konusunda bilgi almışlardır.

Konunun uzmanları tarafından şu bilgiler verilmiştir;

2937 sayılı Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununun 4 üncü maddesine göre İstihbarat Başkanlığı devlet çapında istihbarattan sorumlu tutulmuştur. Bu nedenle yönetmeliğin ilgili hükümleri çerçevesinde elektronik ve elektromanyetik ortamlarda yapılan yayımlar istihbarat amaçlı takip edilir. Bu çerçevede telefon dinleme en az istihbarat konusu olan dinlemedir. Ağırılık elektromanyetik alanlarda yapılan dış güvenlik ağırlıklı, Türkiye'ye yönelik civar ülkelerden gelen haberleşmeleri, özellikle telsiz haberleşmesini takip etmektir. Teknik takibin esas ilgi alanı budur.

Haberleşme hürriyetini düzenleyen Anayasanın 22 nci maddesinde istisnalar çok kısıtlı tanımlanmıştır. Burada bir boşluk söz konusudur. Anayasanın 19 uncu maddesine göre kanunla bu sınırlamaların düzenlenmesi gerekmektedir. Bu maddeye dayanarak haberleşmenin gizliliği konusu düzenlenecektir. Türk Ceza Kanununda telefon dahi sayılmamaktadır. Organize Suçla Mücadele Kanunu'nda bahsi geçen telefon dinleme istihbarat ihtiyacına cevap vermemektedir. İstihbarat sürekli bir takibi gerektirir.

Bu konuda kolluk kuvveti ve istihbaratı birbirinden ayırmak gerekmektedir. Kolluk delil toplama üzerine çalışırken, istihbarat tehdit tespiti ve istihbarat üretimi üzerine çalışır ve devletin ilgili makamlarına bilgi verir. İstihbaratta delil ortaya çıkmadığı için farklı bir usul gerekmektedir.

Elektronik istihbarat giderek önem kazanmaktadır. Telsiz, uydu telefon ve internet üzerinden bilgisayar kriptolu haberleşme giderek yaygınlaşmaktadır. Bu tür hedeflerin mahkeme kararı ile tespiti ve takibi mümkün değildir. Ayrıca mahkeme kararları bir tür deşifre görevi de görebilmektedir. İstihbarat hizmeti yerine getirilirken önleme de yapıldığından delil ortaya çıkmamakta dolayısıyla farklı bir usul gerekmektedir.

AB ülkelerinde dinleme, adli dinleme ve önleyici dinleme olarak ayrı ayrı yasal olarak düzenlenmiştir. Türkiye'de henüz önleyici dinleme kavramı yasal olarak düzenlenmemiştir. Bu konuda bir boşluk vardır. 17 Ocak 1995 tarihli AB kararı bu tür bir düzenleme için esas alınabilir.

Dinleme yoluyla takip yapılması konusunun Avrupa'da nasıl düzenlendiğine bakıldığında izin alma ve denetim konularında önemli bir

farklılık olduğu görülüyor. İngiltere'de istihbarat servisi dışişleri bakanına bağlı olarak çalışmakta ve bakan kararı ile dinleme yapılabilmektedir. Almanya'da da istihbarat amaçlı dinleme yapılmakta G-10 Komisyonu olarak tabir edilen bir komisyon ve bakanın gözetiminde dinleme yapılabilmektedir. Hollanda'da 1998 yılında çıkarılan bir yasa ile ülkedeki tüm konutların, dış temsilciliklerin ve internetin güvenlik amaçlı takibi bir zorunluluk haline getirilmiştir. Burada dikkat çekilmesi gereken en önemli denetim unsuru istihbarat teşkilatlarının özel komisyonlar kurarak parlamentolar tarafından denetlenmesidir.

Teknik takip sırasında elde ettiği bilgileri şahsi amaçlarla kullanmaya kalkan veya teşkilatın dışına çıkaran personel teşkilat yasası gereği devlet sırrını ifşa etmekten yargılanır, ve yapılabilecek suistimallere karşı kurulan kontrol sistemi sayesinde bilgi sızdıran mutlaka yakalanır.

Teknik takip konusu bir çatı altında toplanarak, bir kurala ve bir düzene kavuşturulmalıdır. İnsan hakları ve özel hayatın gizliliğinin korunması açısından bu şekilde temel bir yasa gereklidir.

Türkiye'de var olan yasal boşluğu tamamlamak amacıyla ilgili tüm kurumların ortak çalışması sonucu 1998 yılında hazırlanan ve Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nde bekleyen "Telekomünikasyondan İstihbarat Elde Edilmesi Kanunu Tasarısı"nın geçen zaman içerisindeki gelişmeleri de dikkate alarak yeniden gözden geçirilip geliştirilerek kanunlaşması gerekmektedir.

Telekomünikasyon Kurumu Başkanlığının sorumluluk ve yetki alanı yeniden geliştirilmelidir.

Alt Komisyon üyeleri 2 Mayıs 2002 tarihinde Ankara İl Jandarma Alay Komutanlığında Kur. Albay Kemal ALATAŞ ile görüşmüş, teknik takibin nasıl yapıldığına ilişkin ilgili büroda inceleme yapmış ve çalışma sistemi hakkında bilgi almıştır.

Görüşmeler sırasında;

Cep telefonlarına yönelik dinleme yapamadıklarını, kablolu telefon hatlarını ise ilgili mahkemeden alınmış izin kararı ile birlikte Telekomdan hat alarak dinlediklerini,

Teknik olarak Telekomdan hat almadan dinleme yapamadıklarını,

Jandarma bünyesinde hiçbir personelin kendi inisiyatifi ile bilgi haricinde dinleme yapması ve bu bilgileri kullanmasının mümkün olmadığını,

İl Alay Komutanlıklarına dinlemeye ilişkin mahkeme kararları ulaştıktan sonra Jandarma Bölge Komutanlığına bilgi vererek dinlemeye geçildiğini, bu tür büroların her an denetlenmeye hazır olduğunu ve yasal olmayan hiçbir dinlemenin yapılmadığını ifade etmişlerdir.

TESPİT VE DEĞERLENDİRME:

Basın yayın organlarında bazı özel telefon görüşmelerinin yayınlanması üzerine Komisyon gündemine gelen yasal olmayan telefon dinlemeleri konusunu incelerken genel deyimini ile teknik takip konusu ile karşılaşmıştır. Zaman zaman elektronik takip deyimini ile de nitelenen ancak özü itibarıyla iletişimin dinlenmesi ve gizli izlemeyi kapsayan bu takip çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar, dinleme, görüntülü takip, algılayıcılarla takip ve veri takibi olmak üzere dört başlık altında toplanmaktadır.

Dinleme, telefon dinleme aygıtları, taşınabilir minyatür vericiler, gizli mikrofonlar ve kaset kaydediciler gibi araçlar kullanılarak yapılabilmektedir.

Görüntülü takipte ise fotoğraf makineleri, kapalı devre ve kablolu televizyon, gece görüş araçları veya uydular kullanılarak yapılmaktadır.

Algılayıcılarla yapılan takip de ise; manyetik algılayıcılar, sismik algılayıcılar, gerilim algılayıcıları, kızılötesi algılayıcılar ve elektromanyetik algılayıcılar kullanılmaktadır.

Veri takibi işlemi ise bilgisayarlar, casus yazılımlar veya aranan telefon numarasını kaydedici sistemler aracılığıyla yapılmaktadır. Veri takibi yoluyla bir kişinin faaliyetleri, yaptığı işlemler (banka, visa kartıyla alışveriş işlemleri gibi), ödediği faturalar, telefon görüşmesi yaptığı kişilere ve görüşmelerin süresine ilişkin veri tabanlarının takip edilmesi de kişinin faaliyetleri ve ilişki içerisinde olduğu kişiler hakkında bilgi edinmeyi sağlayabilmektedir. Elektronik posta yoluyla yapılan haberleşmeler de bu kategoridedir.

Anayasamızın 22. maddesi haberleşme özgürlüğünü ve özel

haberleşmelerin gizliliğini güvence altına almaktadır. Anayasa'nın bu hükmünün ihlal edilmesinin yaptırımını ise Türk Ceza Kanunu'nun "sırrın masuniyeti aleyhine cürümler" başlıklı beşinci faslında yer alan maddelerde ortaya konulmuştur (Mad. 195, 196, 197). Kamu görevlisi olmayan kişilerce elektronik takip yapılması durumunda bu fasılda yer alan hükümlerin ihlali söz konusudur.

Kamu görevlileri tarafından yapılan teknik takibin yasal çerçevesi ise 1999 yılında yasalaşan 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'yla düzenlenmiştir. Bu kanunun 2. 3. ve 4. maddesi yukarıda tanımlanan teknik takibin tüm çeşitlerine imkan sağlamaktadır.

Ancak teknik takip tedbirine başvurulabilmesi için belli koşullar ve belli sınırlandırmalar getirilmiştir. Bu sınırlamalardan en önemlisi, kanunda sayılmış olan sınırlı sayıdaki suçun işlendiğinden şüphelenilmesi durumunda bu tedbire başvurulması gerekliliğidir. Yasa, sadece bazı suçlarda teknik takip yapmaya izin vermektedir. Kanunun düzenlemesi analiz edildiğinde bu takip yöntemine her suç için izin verilmediği görülmektedir. Kanunun 16. maddesi sadece beş tür suçun takibinde teknik takibe başvurulabileceğini düzenlemiştir. Bu suçlar;

- Çıkar amaçlı suç örgütü oluşturma
- Terörle Mücadele Kanunu kapsamında düzenlenen suçlar
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda düzenlenen suçlar
- Ateşli Silahlar ve Bıçaklar hakkında Kanun kapsamında düzenlenen suçlar
- Uyuşturucu ticaretiyle ilgili suçlardır.

Bu suçların dışında kalan diğer suçlarda suçun araştırılması ve soruşturulması esnasında teknik takibe başvurma izni, yasal olarak bulunmamaktadır.

Beş kategori altında toplanan suçları işlediğinden şüphelenilen kişiler için elektronik takip yoluna başvurulabilmesi için birtakım koşulların da gerçekleşmesi gerekir.

Bunlar;

1. Kuvvetli şüphenin bulunmasıdır. 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç

Örgütleriyle Mücadele Kanunu gizli soruşturma tedbirlerine başvurulabilmesi için "kuvvetli belirtiler" in varlığını aramıştır (Mad.2/2). Buradaki "kuvvetli belirti" terimi ile anlatılmak istenen "kuvvetli şüphe"dir. Bu düzenleme karşısında "basit şüphe" üzerine teknik takip yöntemine başvurulabilmesi mümkün değildir.

2. Teknik takip ancak belli kişilere uygulanabilir. Hakkında teknik takip uygulanacak kişiler kanun tarafından belirlenmiştir. Yukarıda belirtilen beş kategori altındaki suçları işleyen, veya bu suçların işlenmesine iştirak eden veya suç işlendikten sonra faile yardım eden veya yataklık eden hakkında teknik takip uygulanabilecektir. Tanıklıktan çekinme hakkı bulunan kişiler ve müdafiler hakkında ise teknik takip yapılamamaktadır.

3. Bu tedbirler ikincildir. Başka tedbirlere başvurulması halinde delilin elde edilmesi sonuçsuz kalacaksa veya en azından önemli ölçüde güçleşecekse, ancak bu takdirde teknik takibe başvurulabilir.

4. Hakim kararına ihtiyaç vardır. Teknik takibe, kural olarak, hakim tarafından karar verilebilir. Ancak gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda Cumhuriyet Savcısı da karar vermeye yetkilidir. Savcının karar verdiği durumlarda yirmi dört saat içerisinde hakim onayının alınması gerekmektedir. Hakim onay vermezse teknik takip devam edemez. Burada, 24 saatlik sürenin ne zaman başlayacağı açık değildir. Süre teknik takip kararı verildiği andan itibaren mi yoksa tedbir uygulamaya başlandığı andan itibaren mi işletilecektir bu konuda belirsizlik vardır.

5. Takip belli bir süreyle sınırlı olmalıdır. Teknik takibe üç ay için izin verilebilir. Bu süre üçer aydan fazla olmamak üzere iki kez uzatılabilir. Teknik takibin uygulama süresi dokuz ayı geçmemektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları incelendiğinde AİHS'ne uygun bir teknik takibin yapılabilmesi için hakkında teknik takip yapılan kişiye sonradan bu konuda bilgi verilmesi şartı öngörülmektedir.

Teknik takip yapmaya izin veren yegane kanun olan 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu bu konuda herhangi bir düzenleme içermemektedir. Dolayısıyla insan hakları açısından önemli olan bu husus Türk mevzuatında yer almamaktadır. Yeni bir kanun

olmasına rağmen, 1999 yılında yasalaşan 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu bu şart açısından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarıyla uyumlu değildir. Bildirim yükümlülüğünün olmaması, teknik takibe, yasalarda öngörülen şartlara uygun olarak başvurulup başvurulmadığının denetimini de imkansız hale getirmektedir.

Bu nedenle Alt Komisyon üyelerimizin yaptığı incelemeler sırasında önemle üzerinde durduğu konulardan biri de bu tür teknik işlerin yapıldığı birimlerin iç denetiminin nasıl yapıldığı ve burada görülen usulsüzlüklerin veya suç konusu teşkil eden uygulamaların nasıl engellendiği ve cezalandırıldığı konusu olmuştur.

İç denetim ve cezalandırılma konularında; Başbakanlık Milli İstihbarat Müsteşarlığı Teknik İşler Daire Başkanlığında iç denetim ve elde edilen bilgilerin amacı dışında kullanımının engellenmesi konularında tatmin edici güvenlik tedbirlerinin alındığına dair bir kanaat oluşmuş, alınan tedbirlere rağmen herhangi bir şekilde bu tür bilgilerin dışarıda kullanımına karşılık personelin 2937 sayılı Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununa göre 8 yıl hapis cezası ile cezalandırıldığı ifade edilmiştir.

Telekom Genel Müdürlüğüne bağlı santrallerde çalışan teknisyenlerin beş yılda bir güvenlik soruşturmasından geçirilmeleri, ve teknisyenlerin dış etkenlerin baskısına karşı herhangi bir koruyucu sisteme sahip olmamaları, buradaki çalışan teknisyenlerin kanun dışı çalışan örgüt veya kişilerin baskısına açık olduğu izlenimi uyandırmış, bu santrallerde çalışan bir teknisyenin elde edilmesinin her türlü istismarı da beraberinde getireceği kanaati oluşmuştur.

Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığında yapılan incelemeler sırasında, Başkan tarafından bu tür birimlerde çalışan elemanların çok güvenilir kişilerden seçildiği, ekonomik olarak hiçbir avantajları olmadığı halde özveri ile mesai sürelerini de aşan miktarlarda görev yaptıkları ifade edilmiş, bunun dışında Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan 3 kişilik bir ekibin yurdun her yerinde bu tür birimlerde ani denetlemeler yaparak kontrolü sağladıkları ifade edilmiştir. 1999 yılında aynı birimde görev yaparken mahkeme kararı olmaksızın 963 telefonu dinlediği için bu gün yargılanmakta olan 38 emniyet görevlisinin kullandığı aynı teçhizat ve elektronik donanımının kullanıldığı bir birim için var olduğu söylenen iç denetim yetersiz

bulunmuştur. Kaldı ki incelemelerimiz sırasında devam ettiği söylenen bir soruşturma sonucunda Karabük'te özel bir firma sahibinin ricası üzerine firma çalışanı bir kişinin iş yerinden yaptığı telefon görüşmeleri iki görevli tarafından dinlenmiş, usulsüz yapılan bu işlemin yine emniyet mensupları tarafından açığa çıkarılması üzerine hazırlanan müfettiş raporlarında kasit olmadığı ve iyi niyet olduğu gözetilerek cezaya gerek görülmediği ifade edilmiştir. Buna karşılık EGM Disiplin Kurulu tarafında söz konusu emniyet görevlilerine örnek olması amacıyla 4 günlük maaş kesimi cezası verildiği ifade edilmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nde uygulanan iç denetim ve elde edilen bilgilerin güvenliğinin sağlanması konusunda daha ciddi tedbirlere gerek olduğu kanaatine varılmıştır.

Kamu görevinin icrası dışında özel çıkar guruplarının ticari çıkar elde etmek veya şantaj yapmak için bir takım metotlar geliştirerek özel telefon görüşmelerini kaydettiği ve bunları kullandığı tespit edilmiş, ancak bu tür suç örgütü mensuplarının işledikleri suça karşılık aldıkları cezanın caydırıcı olmadığı bu konuda Adalet Bakanlığı'na işlenen suçun kamu vicdanında oluşturduğu tahribat ile eğer varsa elde edilen maddi menfaat ile orantılı daha ağır cezalar düzenleyen yeni bir kanun değişikliği hazırlaması hususunda çağrıda bulunulması gerektiğine karar verilmiştir.

Komisyon Başkanlığı'na arz ederiz

d) Ülkemiz Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi

1) Amaç

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun amacı; 5.12.1990 tarihinde kabul edilen 3686 sayılı Yasanın 1. maddesinde "Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları izlemek" biçiminde tanımlanmıştır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi Komisyonumuzun çalışma alanı Türkiye ile sınırlı olmayıp bütün dünyayı kapsamaktadır. Soruna bu açıdan yaklaşıldığında, ülke dışında yaşayan yurttaşlarımızın karşılaştıkları insan hakları sorunlarının ele alınması bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu nedenle, gerçekleştirilecek projenin Türkiye'nin insan hakları konusunda gelişme sağlamasına ve ülke dışında yaşayan yurttaşlarımızın insan hakları sorunlarının çözümüne katkısı amaçlanmıştır.

Türkiye'den 1960'lı yıllarda başlayan, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyanın pek çok ülkesine yayılan yoğun bir işçi göçü yaşanmıştır. Son yirmi yıldır Avrupa ülkelerine işçi göçünde bir azalma olmasına karşın bu göç yeni ülkelere yönelmiştir.

Ülke dışına çalışmak amacıyla giden yurttaşlarımızın uzun yıllar sağladıkları döviz ile ülke kalkınmasına çok büyük katkıları olmuştur. Diğer yandan, buldukları ülkeler ile Türkiye'nin ilişkilerinin gelişmesinde, ülkelerin birbirlerini daha yakın tanımalarında ve bu ilişkilerin yakın dostluklara dönüşmesinde bir köprü görevi görmüşlerdir.

Bütün bu olumlu gelişmelerin yanında bazen sorunların ortaya çıktığı, zamanla bunlara yenilerinin de eklendiği bilinmektedir. Yurttaşlarımızın ülkelerinden uzakta yaşamalarının sonucu karşılaştıkları psikolojik, sosyal, kültürel sıkıntılarının başka, pek çok sorunla karşı karşıya olmaları doğaldır. İnsan hakları da bu sorun alanlarından birisidir. Yurttaşlarımızın yaşadıkları ülkelerde uyruk, dil, din, etnik köken ve kültür olarak farklı özellikler taşımalarına bağlı ayırıcı uygulamalarla karşılaşmışlar, karşılaşmadıkları, bu uygulamaları savunan siyasal akımlarla tehdit edilme olasılıkları ve tüm bunların nedenleri ile süreç içindeki gelişmeleri önemlidir.

İnsan hakları alanında Türkiye'nin özellikle Avrupa ülkeleri ile ilişkileri Türkiye'yi konu alan bir düzlemde devam etmektedir. Kuşkusuz bunda Türkiye'nin insan hakları ve demokrasi konusunda bazı eksikliklerinin olması etkili olmaktadır. Yurttaşlarımızın yaşadığı ülkelerde değişik ayırıcı uygulamalardan kaynaklanan insan hakları sorunları ve bu sorunların giderilmesi ile ilgili gelişmeler ya da mevcut olumsuzluklar Komisyonumuzu yakından ilgilendirmektedir.

Projenin gerçekleşmesi bu alandaki ilişkileri tek yönlü olmaktan çıkarak karşılıklı olarak sorunların çözümü yönünde çabaları yoğunlaşacak ve insan haklarının evrensel gelişimi konusunda bizlere ışık tutacaktır.

Aralık 1999'da yapılan Helsinki Zirvesi'nden sonra Türkiye-AB ilişkilerinde ortaya çıkan olumlu gelişmeler insan hakları alanında da karşılık bulmaya başlamıştır. Hiç şüphesiz bu durum gelişmelere önemli katkı sağlayacaktır.

2) Kapsam

Proje, yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, İngiltere, İsveç, Danimarka, Norveç, Avusturya, ABD, Kanada, Avustralya ülkelerini ve AB'de yapılacak incelemeleri kapsayacaktır.

Projenin ele alınacak ve inceleme yapılacak konular açısından kapsamı ise ;

1. Mevzuat

İnceleme yapılacak ülkelerin anayasasında, yasalarında ve diğer mevzuatlarında insan hakları ile ilgili hükümler ele alınacak, varsa ayırımcılık anlamına gelen hükümler saptanacak

2. Güvenlik-Kolluk Birimleri

Suçla mücadelede güvenlik-kolluk birimlerinin çalışmaları incelenerek, meydana gelen suçun nasıl soruşturulduğu, Türkiye'deki uygulamalardan farkların neler olduğu ve suçlunun soruşturmasında insan hakları ihlallerinin olup olmadığı, varsa bunların ayırımcılığa dayanıp dayanmadığı, delillere eksiksiz ve kısa sürede ulaşmak olasılıkları ve Türkiye ile bu alanda bir işbirliğinin olup olmadığı saptanacaktır.

3. Adli Tıp

Suçluların yakalanmasında, delillerin ortaya konulmasında adli tıp çalışmalarının nasıl yürütüldüğü ve örnek alınabilecek uygulamalar araştırılacaktır.

4. Yargı Sistemi

Yargı kararlarının nasıl alındığı, ayırımcılık iddiası ile bu kararların tartışılıp tartışılmadığı, bu nedenlerle uluslararası yargıya başvuruların olup olmadığı ve varsa nasıl sonuçların alındığı saptanacaktır.

5. İnfaz Sistemi

İnfaz sistemi, mevzuat ve uygulama açısından ayrı ayrı ele alınacak, her iki alanda da insan hakları açısından şikayet konuları belirlenmeye çalışılacaktır. Bu konuda yurttaşlarımızın mağduriyetleri gözleme dayalı olarak saptanmaya çalışılacaktır. Çünkü cezanın infazı aşamasında güvenlik ile insan haklarının nasıl bağdaştırılabildiği çalışmamız için önemli görülmektedir.

6. Çalışma ve Sosyal Güvenlik

Çalışma yaşamında ve sosyal güvenlik alanında yurttaşlarımızın pek çok şikayetlerinin olduğu bilinmektedir. Bu şikayetlerin insan hakları ile ilişkili olanları bütün yönleri ile ele alınacaktır.

7. Eğitim

Yurttaşlarımızın yaşadığı ülkelerdeki eğitim sistemlerinin bir ayrımcılık içerip içermediği, kültürel farkları koruyup geliştirmenin önünde engellerin bulunup bulunmadığı incelenecektir.

8. Din ve Vicdan Özgürlüğü

Bu konuda her yönüyle özgür bir ortamın olup olmadığı, belli koşulların mevcudiyetinin incelenmesi yanında hoşgörü ortamı araştırılacaktır.

9. Aile Birliğinin Korunması

Bazı ülkelerde aile birliğini gözetmeyen, aile bireylerinin ve yakınlarının birbirlerini görebilmelerini dahi engelleyen hak ihlalleri olduğu bilinmektedir. Yoğun şikayetlere neden olan bu konu geniş bir biçimde incelenecektir.

10. Siyasi Parti Programları ve Eylemleri

Son yıllarda Avrupa ülkelerinde yoğunlaşan yabancı düşmanlığı ve ırkçılık büyük bir kaygı uyandırmaktadır. Bu düşmanlığı programlarına almış ve bu yönde eylemde bulunan pek çok siyasi parti bulunmaktadır. İnsan haklarının ihlal edilmesine neden olan yabancı düşmanlığı ve ırkçılık ile mücadelede başarı elde edilebilmesi için, bu siyasi partilerin programlarının ve eylemlerinin çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Proje, bu amacı gerçekleştirmenin yanında, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık ile uluslararası alanda mücadele edebilmeye, öneriler de ortaya koyarak yardımcı olacaktır.

11. Sivil Toplum Örgütleri

Örgütlü toplum yapısı, Batının önemli ve etkili bir ayıracıdır. Bu nedenle, yabancı düşmanlığı ve ayrımcılıkla mücadele eden sivil toplum örgütleri ile bu düşmanlığı destekleyen sivil toplum örgütlerinin yakından incelenmesinde, program ve eylemlerinin bilinmesinde büyük yararlar bulunmaktadır. Proje kapsamında bu alanda geniş bir çalışma yürütülecektir.

3) Yöntem

Projenin amacı ve kapsamına uygun olarak ülke ziyaretleri yapılmadan önce kapsamlı bir ön hazırlık yapılacak, her ülke için Kapsam Bölümünde açıklanan alt başlıklarla ilgili bilgiler oluşturulacaktır.

Ülke ziyaretleri sırasında resmi ve özel kuruluş ve kişilerle yapılacak görüşmeler önceden programlanacaktır.

Görüşmeler için gerekli olacak soru cetvelleri ile anket formları önceden hazırlanacaktır.

İncelemeler sonucunda her ülke için ayrı bir rapor hazırlanacak, ülke raporlarına dayalı olarak "Ülke Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Nihai Raporu" yazılacaktır.

Görüşme Programı İle İstenen Bilgi Ve Belgeler

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu başlattığı "Ülkemiz Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi" kapsamında Avusturya, Kanada, Almanya, Fransa, Belçika, İsveç, Norveç, Danimarka'da aşağıdaki görüşme programını gerçekleştirecektir:

Görüşme yapılmak istenen kurum ve kuruluşlar :

1. Bu ülke parlamentolarının insan hakları ve yabancı işçiler ile ilgili komisyonu veya ilgilileri.

2. Hükümetlerin aynı konuda ilgili Bakanı ile Adalet, Eğitim ve Çalışma-Sosyal Güvenlik Bakanları.

3. Üniversitelerin insan hakları ile ilgili bölümleri.

4. Güvenlik-kolluk teşkilatlarının insan hakları konusunda bilgi alınabilecek birimleri.

5. Adli tıp kurumları.

6. Yargı temsilcileri

7. Yüksek güvenlikli ve diğer tip ceza evleri

8. Sivil toplum kuruluşları

Program hazırlığının olgunlaştırılması amacıyla Komisyonumuzca bilgi ve belge istenen konular:

1. Mevzuat İle İlgili

* Anayasa, yasa ve diğer mevzuat içerisinde insan hakları konuları ile ilgili maddeler, Yabancılar ile ilgili düzenlemeleri içeren yasalar,

* Ayırmıcılık yapıldığı yönünde bir tartışma ve bu yönde verilmiş yasa teklifleri.

2. Güvenlik-Kolluk Birimleri İle İlgili

* Devlet yapılanması içinde güvenlik-kolluk birimlerinin bağlı bulunduğu kurumlar ve statüleri,

* Bu birimlerin yargı ile olan ilişkileri,

* Ön soruşturma ya da hazırlık soruşturmasının biçimi.

3. Adli Tıp İle İlgili

* Adli tıp çalışmaları ve kriminal laboratuvarlar hakkında bilgi,

* Varsa özel adli tıp kurumlarının statüleri ile yargı içindeki yerleri.

4. Yargı Sistemi İle İlgili

* Yıllara göre ayırmıcılık ve insan hakları ihlalleri ile ilgili olarak yabancıların ve Türklerin başvuru sayıları ve sonuçları,

* Çocuk yaş grupları ve çocuklara ait uygulamalar, varsa alternatif ceza prosedürü,

* İltica talepleri.

5. İnfaz Sistemi İle İlgili İnfaz mevzuatı,

* Ceza infazına ilişkin politikaların ülke içindeki gelişme basamakları, kaç tip cezaevi ve tutukevi bulunduğu,

* Cezaevi planları ve esenlendirme programları,

* Cezaevlerindeki Türklerin sayısı, suç türleri ve cezalarına ilişkin süreler, Tutuklu olarak bulunanların sayısı ve tutukluluk süreleri,

* Sınır dışı kararı verilen yabancıların ve Türklerin yıllara göre sayıları.

6. Çalışma ve Sosyal Güvenlik İle İlgili

* İş kolları, iş bulma, ücret, eş ve çocukların çalışması gibi konularda yabancılarla ve Türklere ait ayırımı uygulamalar ve varsa tartışma konuları,

7. Eğitim İle İlgili

- * Yabancıların eğitimi ile ilgili uygulamalar,
- * Ayrımcılık iddiaları ve bu konudaki tartışmalar,
- * Bireysel haklar konusundaki özgürlükler ve düzenlemeler.

8. Din ve Vicdan Özgürlüğü İle İlgili

* Din ve vicdan özgürlüğü ile ilgili sınırlamaların bulunup bulunmadığı, · Bu konudaki mekan taleplerinin karşılanma düzeyi.

9. Aile Birliğinin Korunması İle İlgili

* Evlenen eşlere verilen oturma izninin başlangıç süresi, · Çalışma izninin verilme koşulları,

* Akrabalar ile görüşmelerde vize uygulama koşulları.

10. Siyasi Parti Programları ve Eylemleri İle İlgili

* Siyasi parti programlarında yabancılara ilişkin politikaları içeren bölümler,

* Siyasi partilerin medyaya yansımış yabancı düşmanlığı ve ırkçılık temelindeki eylemleri.

21. Dönemin 3. yasama yılında projenin uygulanmasına başlanmış ve bu çerçevede; Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Bursa Mv. Orhan OCAK, Antalya Mv. Osman MÜDERRİSOĞLU, Diyarbakır Mv. Ömer Vehbi HATİPOĞLU, Diyarbakır Mv. S. Haşim HAŞİMİ ve Sinop Mv. Kadir BOZKURT'tan oluşan bir alt komisyon Danimarka'ya,

Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Bursa Mv. Orhan OCAK, Antalya Mv. Osman MÜDERRİSOĞLU, Sakarya Mv. Nezir AYDIN, Adıyaman Mv. Mahmut Nedim BİLGİÇ ve Diyarbakır Mv. S. Haşim HAŞİMİ'den oluşan bir heyet Almanya'ya,

Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Burdur Mv. Hasan MACİT, İstanbul Mv. Emre KOCAOĞLU, Denizli Mv. Ali KESKİN, Adana Mv. Yakup BUDAK ve Adıyaman Mv. Mahmut Nedim BİLGİÇ'ten oluşan bir heyet Avusturalya'ya,

Manisa Mv. Hüseyin AKGÜL, Samsun Mv. Şenel KAPICI, Hatay Mv. Mehmet Nuri TARHAN, İzmir Mv. Rıfat SERDAROĞLU, Diyarbakır Mv. Ömer Vehbi HATİPOĞLU Ve Tunceli Mv. Kamer GENÇ'ten oluşan bir heyet İsveç ve Norveç'e giderek incelemelerde bulunmuştur.

Söz konusu incelemelere ait bilgiler 7. Bölümde Komisyonun Yurtdışı Faaliyetleri başlığı altında yer almaktadır.

6. 21. DÖNEM 3. ve 4. YASAMA YILINDA KOMİSYONA YAPILAN BAŞVURULAR

a) Yurt içinden gönderilen dilekçeler

21 nci Dönem 3. ve 4. yasama yılları içerisinde Komisyonumuza 894 adet başvuru ulaştırmıştır. Başvuruların 764 adedi (%85) gerekli işlemler yapılarak sonuçlandırılmış 91 (%10) adedi için ilgili kurumlardan cevap beklenmekte ve 39 adet (%5) başvuru ise henüz gereği yapılmak üzere incelenmektedir. Bu başvuruların konularına göre dağılımı şöyledir:

KONU	SAYI
<u>TEMEL HAK İHLALLERİ İLE İLGİLİ ŞİKAYETLER:</u>	
ASKERİ MEVZUATTAN KAYNAKLANAN SORUNLAR	
Askeri Mevzuat ile ilgili	9
CEZAEVLERİ	
Keyfi Tutum Ve İşlemler	51
Koşulların İyileştirilmesi	44
Kötü Muamele	20
Nakil İsteği	21
Tedavi İsteği	25
GÜNEYDOĞU SORUNLARI	
Güvenlik Güçlerinin Uygulamalarından Şikayetler	1

Terörden Doğan Zararların Tazmini İstekler	1
Güney Doğu (Diğer)	6
GÖZALTI: İŞKENCE-KÖTÜ MUAMELE	
Karakollarda Kötü Muamele	3
Gözaltında İşkence-Kötü Muamele	53
Keyfi Gözaltı: İşkence Endişesi,	8
KAYIPLAR	
Gözaltında Kayıp İddiaları	1
Güneydoğuda Kayıp İddiaları	4
Kayıp (Diğer)	1
YARGIYA İLİŞKİN SORUNLAR	
Yargı (Diğer)	31
Duruşmaya Katılma, Avukat İstekleri	2
Genel Af İstekleri	6
Mahkeme Kararının Uygulanması İstekleri	4
Davanın Sonuçlandırılması İstekleri, Yargıda Gecikme Sorunları	7
Salıverilme, Tutuksuz Yargılanma İstekleri	31
Yeniden Yargılanma, Mahkeme Kararının Değiştirilmesi İstekleri	16
BAŞÖRTÜSÜ İLE İLGİLİ SORUNLAR	
Öğrenciler	5
Memurlar-çalışanlar	2

GAYRİMENKUL SORUNLARI

Hazine Arazisi İhtilafları	2
İmar Durumu	1
Kadastro Ve Tapu Uyuşmazlıkları	5
Kamulaştırma	5
Miras, Mülkiyet Sorunları	1
Ormanlarla İlgili Sorunlar	1
Gayrimenkul (Diğer)	5

GÖÇMEN SORUNLARI

Balkanlardan Gelen Türkler	1
Vatandaşlık, Oturma İzni, İltica Sorunları	2

GAZİ-ŞEHİT DUL VE YETİMLERİ, AİLELERİ

Aylık Bağlanması istekleri	1
Yeni haklar sağlanması	1

ŞİKAYETLER

Özel-Kamu Kuruluşlarından Şikayet (Kit'ler, Tek, Ptt, Firmalar)	18
Polis	75
Şikayet (Diğer)	71
Askeri Personel Hakkında	8
Avukat	6
Banka	9
Belediyeler	14
Doktor	10
Hakim-Savcı	17
Vali-Kaymakam	5
Muhtar	1

ÜNİVERSİTELER

Öğrenci Sorunları	4
Öğretim Üye ve Görevlilerinin sorunları	4

VİZE SORUNLARI

Yabancı Ülkelere Vize Alamama	2
-------------------------------	---

YARDIM İSTEKLERİ

İş İstekleri	19
Maddi Yardım İstekleri	13
Konut istekleri	1
Tedavi İstekleri	4

YURT DIŞINDAKİ TÜRKLERİN SORUNLARI

Cezaevlerindeki Türklerin Sorunları	1
İşçi Sorunları	3
Uygulamalardan yakınmalar	2
Yurtdışı Türk (Diğer)	12

MUHTELİF

Ailevi Sorunlar	6
Memuriyet Sınavı Sorunları	9
Ticari Sorunlar	3
Yasalarda Değişiklik İstekleri	27
Muhtelif (Diğer)	62
İdari Uygulamalardan Yakınmalar (Ceza, Usulsüz İşlem, vs.)	13
Köylülerin Sorunları	6

SOSYAL HAKLAR:**EMEKLİLİK SORUNLARI**

Bağ-Kur'luların Sorunları	5
Emekli İkramiyelerinin Verilmesi, Aylık Bağlanması	
İstekleri	4
İntibak Düzenlemesi	5
Maaşların Yetersizliği	2
SSK Emeklilerinin Sorunları	5
Süper Emeklilerin Sorunları	1
Emekli (Diğer)	14

İŞÇİ SORUNLARI

Emeklilik İstekleri	1
Göreve İade İstekleri	2
İş Kazaları Ve Malulen Emeklilik Sorunları	1
İşten Çıkarma	4
İşçi (Diğer)	8

MEMUR SORUNLARI

Sicil, Disiplin Affı	2
Memur (Diğer)	7
Disiplin cezaları	2
Emeklilik İstekleri	1
Göreve İade İstekleri	16
İntibak Düzenlemesi	1
Nakil İstemi Ve Sorunları	3
Göreve İade İsteği	1

ÖZÜRLÜLERİN SORUNLARI

İş İstemi	2
Özürlü (Diğer)	3

Yapılan işlemlere göre başvuruların dağılımı:

Başvuruların 337 adedi (%44), başvuruda belirtilen konunun araştırılıp gereğinin yerine getirilmesi amacıyla ilgili kuruma gönderilerek konunun incelenmesi istenilmiş, yapılan yazışma sonucunda Komisyonumuza gönderilen yazı, bilgi ve belgeler ilgili başvuru sahibine bildirilmiştir.

Başvuruların 193 adedi (%25), 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümleri çerçevesinde değerlendirilemediğinden, idari işlemin aidiyeti yönüyle, gereği yapılmak üzere, ilgili kuruma havale edilmiştir.

Başvuruların 54 adedi (%7) 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümleri uyarınca yapılacak bir işlemin bulunmadığı, yargının görev alanına giren ve yargıda karara bağlanmış konularda, Komisyonumuzun kuvvetler ayrılığı prensibine aykırılık oluşturacak şekilde müdahalesinin mümkün olmadığı, başvuru sahibine bildirilerek dosyası kapatılmıştır.

Başvuruların 38 adedi (%5) protesto, bildiri, imza kampanyası dilekçesi niteliğindedir.

Başvuruların 33 adedi (%4) 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümleri ve varolan yasal düzenlemeler çerçevesinde değerlendirilemediğinden ve yapılacak herhangi bir işlem bulunmadığından başvuru sahibine bilgi verilerek dosyası kapatılmıştır.

Başvuruların 24 adedi (%3) başvuruda belirtilen konularda varolan yasal düzenleme ve 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümlerine göre yapılacak bir işlemin olmadığı ancak, dilekçenin ilgili kurumu bilgilendirmek ve konuyla ilgili ileride yapılacak çalışmalar aşamasında dikkate alınmasını ve değerlendirilmesini sağlamak amacıyla ilgili kuruma iletilen başvurulardır.

Başvuruların 24 adedi (%3), cezaevi koşulları ve uygulamaları hakkındaki şikayetle ilgili olarak Komisyon tarafından veya ilgili kamu kuruluşundan alınan bilgi dilekçe sahibine iletilerek dilekçenin kaydı kapatıldı.

Başvuruların 19 adedi (%2), başvuru sahibinin daha önceki başvurusu

ile aynı içerikli olduğu için ilk başvuru ile birleştirilenler ve başvuru niteliğinde olmayan dilekçe ya da adresiz başvurulardan oluşmaktadır.

Başvuruların 17 adedinde başvuru sahibi yakındığı konudan vazgeçmiştir.

b) Yurt dışından gönderilen mektup ve fakslar

Bu tarihlerde Komisyonumuza yurtdışındaki çeşitli kuruluşlardan ve kişilerden gözaltına alınmalar ve diğer insan hakları ihlalleriyle ilgili çok sayıda faks ve mektup gönderilmiştir. Bu mektuplar daha çok, gözaltına alınan kişiler hakkında ilgili mercilerden bilgi istenildiğine ve diğer insan hakları ihlallerine Komisyonun dikkatini çekmeye yöneliktirler ve genellikle Uluslararası Af Örgütü, Human Rights Watch/Helsinki, Uluslararası Yazarlar Birliği, İnsan Hakları için Hukukçular Birliği gibi hükümetler dışı örgütlerden ve üyelerinden gelmektedirler. Gelen mektup ve faksların konularına göre dağılımı şu şekildedir:

Kamu çalışanlarının örgütlenmesi ile ilgili kanun tasarısını ve bu tasarımı protesto etmek amacıyla KESK'in düzenlediği gösterilerde çıkan olaylarla ilgili olarak 10 adet

Yasadışı örgüt üyesi olmakla suçlanarak İzmir DGM'de yargılanan Dr. Zeki Uzun'a işkence ve kötü muamele yapılmasının engellenmesi hakkında 3 adet

19 Aralık 2000 tarihinde Cezaevlerine yönelik olarak düzenlenen Hayata Dönüş Operasyonunu kınayan 2 adet

Diyarbakır İnsan Hakları Vakfının Güvenlik Güçleri tarafından aranması ve hasta kayıtlarına el konularak doktor-hasta ilişkilerinin gizliliğinin ihlal edilmesini kınayan 32 adet

Türk Tabipler Birliği'nin cezaevlerinde açlık grevi yapanlara destek verdiği iddiasıyla yönetim kurulu aleyhine açılan soruşturmayı protesto eden 2 adet

7. KOMİSYONUN YURTDIŞI FAALİYETLERİ

a) Batı Trakya'ya Giden Heyetler

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu yurt içindeki çalışmalarının yanı sıra yurt dışında da, öncelikle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup, yurt dışında değişik ülkelerde yaşayan yurttaşlarımızın haklarının ne durumda olduğunu incelemektedir. Yabancı düşmanlığı, ırkçılık yönündeki baskılar ve Avrupa Birliği ülkelerinin içerisindeki azınlıklar statüsünde dil, din temelindeki farklılıklara bağlı olan baskıları da, sadece bizim ülkemizde değil, değişik ülkelerde, dünyada ne oluyor bakımından incelemek, Komisyon üyelerinin hedefleri arasındadır.

Bu bağlamda Komisyonumuz, 3686 sayılı Kanunun verdiği yetkiyle bugüne kadar birçok defalar Batı Trakya'daki Türk azınlığı ziyaret etmiş, gözlemci olarak davalarına katılmıştır. Parlamentodan pek çok milletvekili Batı Trakya konusuyla son derece yakından ilgilenmektedir. İnsan Haklarını inceleme Komisyonu 1993 yılından bugüne kadar Türk azınlık mensupları aleyhine açılan davalarla ilgili 23 defa değişik alt komisyonlarla mahkemelerine katılmıştır.

Geçen dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de Komisyon'da;

- 5 Aralık 2000 tarihli 3. Komisyon toplantısında alınan kararla; 15 Aralık 2000 tarihinde Koyunköy Camii inşaatı ile ilgili olarak haklarında dava açılan soydaşlarımızın İskeçe'de yapılacak mahkemelerine gözlemci olarak Manisa Mv. Hüseyin Akgül, Burdur Mv. Hasan Macit, Hatay Mv. Mehmet Nuri Tarhan, Tunceli Mv. Kamer Genç'ten,

- 4 Ocak 2001 tarihli 5. Komisyon toplantısında alınan kararla; 12 Ocak 2001 tarihinde İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin Aga'nın Larissa'daki İstinaf Mahkemesinde görülecek duruşmasını izlemek için

Yunanistan'a, Manisa Mv. Hüseyin Akgül, Tunceli Mv. Kamer Genç, İzmir Mv. Mehmet Özcan ve Ordu Mv. Eyüp Fatsa'dan, oluşan heyetlerin gönderilmesine karar verilmiştir.

b) "Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi" Kapsamında Danimarka'ya Yapılan Resmi Ziyaret (21-25 Ocak 2001)

1. Ziyaret Programı

21 Ocak 2001

15:15 Kopenhag'a varış

22 Ocak 2001

10:00-12:00 Danimarka Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Bo Smith ve Danimarka Sosyal İşler Bakanlığının AB Nezdindeki Sosyal İşler Müşaviri Karin Mohl Larsen ile görüşme

14:00-16:30 Kopenhag Hapishanesini ziyaret ve hapishane Müdürü Ole Hansen'le görüşme

17:00-19:00 Danimarka'daki Türk Toplumunu Temsilcileri ve Dernek Başkanlarıyla görüşme

23 Ocak 2001

10:00-11:00 Kopenhag Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uluslar arası İnsan Hakları Kürsüsü Profesörü Dr. Ole Mogens Espersen ile görüşme

15:00 Danimarka Eğitim Bakanı Magrethe Vestager ile görüşme

24 Ocak 2001

10:00-11:00 Danimarka İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Niels Preisler ile görüşme

15:00-16:00 Danimarka Parlamentosu Hukuk İşleri Komitesi Üyeleri ile Görüşme

25 Ocak 2001

10:00 Basın Toplantısı

Danimarka Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Bo Smith Ve Danimarka Sosyal İşler Bakanlığının AB Nezdindeki Sosyal İşler Müşaviri Karin Mohl Larsen İle Görüşme:

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Bizler TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesiyiz. Kanunumuz gereği insan hakları konusunda yurt içinde ve dışında incelemeler yapmak üzere kurulduk. Komisyonumuz 25 üyeden oluşur ve her parti aldığı oy oranında Komisyonda temsil edilir. Beş kişiden oluşan Başkanlık Divanımızda da Komisyonda bulunan partilerin bir temsilcisi bulunur. Komisyonumuz geçen yıl "Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları insan hakları sorunlarının incelenmesine yönelik bir çalışma projesi hazırladı. Projenin Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları alanındaki atılımcı ve kararlı tutumunu daha da güçlendireceğine, uluslararası ilişkilerinin tek yanlı olmaktan çıkmasına ve çok yanlı ilişkilerin gelişmesine destek olacağını düşünüyoruz. Bu çerçevede yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları on iki ülkeden randevu talebinde bulunduk. Bize randevu veren ilk ülke Danimarka oldu. Bunun için ayrıca teşekkür ediyoruz. Bildiğiniz gibi 21. yüzyılım yükselen değeri insan haklarıdır. Artık bir ülkede insan haklarına gösterilen saygı, o ülkenin uygarlık düzeyinin bir ölçütü durumuna gelmiştir. Bizim amacımız insan hakları ihlallerini en aza indirmeye çalışmaktır. Yok etmek değil azaltmak diyorum çünkü insan karakterinin özelliklerinden birisi de çıkarlarına olan düşkünlüğüdür. Bu da insanın olduğu her yerde insan hakları ihlalinin de kaçınılmaz olarak var olması demektir. Sizinle yapacağımız görüşmenin çalışma ve sosyal güvenlik alanında burada yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarına ortak çözüm bulmamızı sağlayacak bir süreci başlatacağına inanıyorum. Bu çerçevede kendilerine bazı sorularım olacak. Konulara açıklık getirirlerse sevinirim.

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Bo SMİTH:

Sizleri ağırlamaktan memnunuz. Türkiye'nin bu konuda çalışma başlatması bizi memnun etti. Öncelikle size yabancı kökenli kesimin iş dünyasındaki sorunlarını ve onlara sağladığımız olanaklardan kısaca bahsetmek istiyorum. Bizim sistemimizde işsizlik statüsünde ödenecek yardım paraları farklıdır. Örneğin, sakatlar, tam gün veya yarım gün

çalışanlar için farklı dilimler saptanmıştır. 1990 yılında başlattığımız çalışma sonucu bu gruplar oluşturuldu. En iyi sosyal yardım sunulmaya çalışılıyor. Amaç sadece işsizlere sosyal yardım yapmak değil aynı zamanda onları iş dünyasına da kazandırmaktır. İşsizlik parası 4 yıl için ödeniyor. Bu süre içinde Bakanlık, işsizlere çalışma ve eğitim konusunda çeşitli olanaklar sunuyor. Bunda amaç topluma sağlıklı entegre olmalarını sağlamak. Bu olanaklardan yararlanmak istemeyenler kendileri iş bulmak zorundadırlar. Bu 4 yıl bilgi ve beceri geliştirme süresidir. Bütçeye getirdiği yük işsizlik parası olarak 20 milyar kron, eğitim için 10-20 milyar kronur. Bu politikayla işsizlik 1990 yılından beri %50 azalmıştır. Şu anda işsizlik oranı Danimarkalılar için % 5'dir. İstihdam oranı % 10 artmıştır. Bunun 2/3 ü özel sektörde çalışmaktadır. Önemli bir artış var. Bizim bugünkü sorunumuz iş gücü teminidir. Birçok sektörde işgücü açığı var. Yabancılarda işsizlik oranı Danimarkalılardan daha yüksek. Danimarkalılarda işsizlik oranı %5 iken yabancılar arasında bu oran % 17'ye çıkıyor. Bu oran Türkler için birinci nesilde yüksek. Her yüz Danimarkalıdan 80'i çalışıyor. Yabancılarda ise 100 kişiden 66'sı çalışıyor. Bizim sorunumuz yabancılardan büyük bir işgücü kaynağı olduğu ve bu kaynaktan nasıl yararlanabileceğimiz konusudur. Türkleri iş dünyasına nasıl kazandıracamız. İstihdam oranlarını Danimarkalıların oranına yükseltmek amacındayız. Türklerin iş hayatına uyum sağlamakta zorluk çekmelerinin iki ana nedeni var. Birincisi gerekli mesleki bilgi ve beceriye sahip değiller, eğitim eksiklikleri var. İkinci önemli sorun da dil bilmemeleri. Bu yüzden işverenler yabancılara tercih etmiyorlar. Dil ve beceri sorunu olmasa bile bu sorun yaşanıyor. Ancak ikinci ve üçüncü nesilde işsizlik oranı Danimarkalıların oranına oldukça yakın % 8. Birinci nesil ise bu oran % 30'a çıkıyor. İşsizlik konusundaki girişimlerimize gelince Bir yıl önce 100 maddelik bir entegrasyon projesi planı hazırladık. İş ve işçi bulma kurumlarının yabancılara daha çok olanak tanımalarını sağladık. Kopenhag ve beş büyük kentteki iş ve işçi bulma kurumlarında yabancı kökenli danışmanlar çalışıyor. Burada yabancılara şahsi yardım sağlanıyor. Danışmanlar kişileri çalışacakları şirkete kadar götürüyor, kişiyi işverene tanıtıyor. Böylece dolaylı temaslardaki zorluk doğrudan temaslara aşıyor. Bu nedenle etnik sosyal danışmanların sayılarını artırmayı düşünüyoruz. Dil eğitimine ağırlık vermeye başladık. İşsizlik parası ödediğimiz dört yılın birinci yılında kişiyi serbest

bırakıyoruz. Gençler için bu süre 6 ay. Bu süreleri kısaltmaya çalışıyoruz. Çalışma Bakanlığı dil eğitimi için büyük ödenek tahsis ediyor. Dil bilgisinin iş bulmada en önemli sorun olduğu bilinciyle hareket ediyoruz. Bir başka girişimimizi de buz eritme operasyonu olarak adlandırdık. Bu çerçevede yabancı işçi çalıştırmayı kabul eden işyerlerine işçinin ücretinin bir kısmı altı ay boyunca devletçe ödeniyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Beklediğimizin ötesinde bir çalışma gördük. Dil bilmeyen birinin iş bulması dolayısıyla entegrasyonu çok zor. Bu nedenle dil eğitimine önem verilmesi olumlu bir gelişme. Dil eğitiminin yanısıra meslek kursları da var mı?

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Bo SMİTH:

Dil bilenler mesleki eğitim de alıyor. Meslek kursları, akademik eğitim bu dört yıllık sürenin 3/4'ünü alıyor. % 25'lik süre ise pratiğe yönelik. Bu dönemde kişiye geçici işler sağlanıyor. Danimarka'da iki ayrı işsizlik kategorisi var. Özel işsizlik sigortasından alınan para da söz konusu. Sadece devletten para alanlar da var.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları ile Türk kökenli Danimarka vatandaşları arasında bir ayırım yapılıyor mu?

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Bo SMİTH:

Bir ayırım görmüyorlar. Tek bir grup olarak kabul ediliyorlar.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Yabancılar arasında ayırım var mı? Hangi iş alanlarına yönlendiriliyorlar?

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Bo SMİTH:

Gruplar arasında büyük farklar var. Bazıları çabuk uyum sağlarken bazıları ise ancak ikinci üçüncü nesillerde entegre oluyorlar. Dil ve eğitimin yanı sıra geldikleri ülkelerdeki çalışma kültürleri de önem taşıyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Farklı ülkelerin vatandaşları arasında bir kota veya orana işçi istihdamını özendirici veya zorunlu kılan uygulamalar var mı?

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Bo SMİTH:

Herhangi bir kota sistemi yok. Kişilerin dil bilmesi, sahip oldukları beceri ve yetenek önemli. Bakanlığımız yabancıların işe alınmasını teşvik ediyor. Dönem dönem işyerlerinden çalıştırdıkları işçi sayılarını soruyoruz. Bakanlığımızda bu konuyla ilgili olarak çalışan üç büyük müdürlük var. Kamu kurumları her yıl kaç yabancı memur işe aldıklarını bildirmek zorundalar. İş ilanlarında da bunu özellikle belirtiyorlar. Değişik etnik grupları bir çatı altında birleştirmeye çalışıyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Danimarka toplumunun işsizlik parası ile geçinenlere bakışı nasıl?

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Bo SMİTH:

Amacımız işsizlik oranını azaltmak. Onlara iş temin ederek insani yönden kendilerine olan saygılarını artırmak. Ayrıca ülkemizin iş gücüne ihtiyacı var.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Yabancılara yapılan sosyal yardımlara vatandaş tepki gösteriyor mu?

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Bo SMİTH:

Danimarkalılar bu durumu olumsuz değerlendirmiyor. Ülkemizde vergilere dayalı bir sosyal güvenlik sistemi var. Çalışmak kadar işsizlik de olağan karşılanıyor. Şu andaki memnuniyetsizlik aile birleşiminde yaşanan sorunlar ve suç oranının artmasından kaynaklanıyor. Bu da yabancıların iş dünyasına kazandırılmaları ile çözümlenecek. İstihdam tüm sorunların anahtarı.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Danimarkalılar ile yabancılar arasında ücret farkı var mı? Kaçak işçi sorunu var mı?

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Bo SMİTH:

Sistemik bir fark yok. Ama yetersiz eğitim yetersiz ücret getiriyor. Sendikalar çok güçlü çalışanların haklarını aramaları çok kolay. İstihdam konusunda işçi sendikaları da aktif politikalar izliyor. Bu nedenle işverenlerin etnik kökene göre farklı ücret uygulaması çok zor. Kaçak işgücü sorunu yok. Orta Avrupa'dan gelen işçiler zaman zaman inşaat sektöründe kaçak çalışıyor. İşverenler kadar sendikaların da denetim yapması kaçak işçi çalıştırılmasını güçleştiriyor..

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

İş hayatında etnik ayrımcılığa karşı şikayet kurumu var mı?

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Bo SMİTH:

İçişleri Bakanlığının bu konuda çalışmaları var. Bir tasarı hazırlanıyor. Halihazırda etnik eşitlik kurulu var. Bu daha çok bireysel şikayet başvurularına yönelik çalışmalar yapıyor. Ayrıca yasalar da zaten ayrımcılığı yasaklıyor. Örneğin; bazı işverenler kadın çalışanlarından bir kısmını başörtülü oldukları ve işyerinde başörtülerini çıkarmamakta ısrarlı oldukları gerekçesiyle işten çıkardılar. Bu olay mahkemeye yansıdı. Mahkeme kararı ile başörtüsü takan kadınlara başörtüleri ile çalışabilme hakkı tanındı.

DYP Sinop Milletvekili Kadir BOZKURT:

Meslek okullarında okuyan yabancılar için staj yeri bulma zorluğu olduğunu biliyoruz. Bununla ilgili çalışmalarınız var mı?

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Bo SMİTH

Evet staj yeri bulma konusunda sorun var. Staj yeri olan işyeri sayısı yetersiz. Danimarkalı öğrenciler de bundan etkileniyor. Ama yabancılar daha çok etkileniyor. 2001 yılı bütçemizde işyerlerinde staj yapma olanağı sağlayacak işverenlere ödenek ayırdık.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederiz.

Kopenhag Hapishanesi Müdürü Ole Hansen İle Görüşme:

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Cezaevleri suçluyu topluma kazandıracak bir rehabilitasyon merkezidir. Görüştüğümüz mahkumlar kötü muamele görmediklerini ifade ettiler. Bu memnuniyet verici bir unsur.

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Gözaltına alınan bir kişi 24 saat içinde tutuklanır ya da serbest bırakılır. Hakim kararıyla hücre hapsinin maksimum süresini bir yıldan altı aya indiren yasa 2000 Haziran ayında Parlamentodan geçti. Daha önce bu konuda Uluslararası İnsan Hakları Kuruluşlarından yoğun eleştiri alıyorduk.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Mahkumlar genelde cezaevindeki hangi uygulamalardan şikayetçiler ?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Önemli şikayetlerden birisi ayda sadece bir kez ve sadece birinci derece akrabalara görüş izni verilmesi, sürenin azlığı ve birinci derece yakınların dışında ziyaretçi alınmaması yakınma konusu oluyor. Danimarka cezaevlerinde 55 bin mahkuma hafta sonu izni verilmiyor. Mahkumlar bir an önce cezaevinden çıkmak istiyorlar. İnfaz sistemimizde şartlı tahliye uygulaması var. Bu politik bir karar. Bu yüzden eleştiriliyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Mahkumların insan hakları ihlali olduğunu iddia ettikleri uygulamaları nasıl iyileştirdiniz?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Gözaltı süresinin uzunluğu, polisin gereksiz şiddet kullandığı iddiaları, tecrit cezasının kapsamlı kullanımı en çok eleştirilen konular. İnsan Hakları Mahkemesinde Danimarka aleyhine alınan bir karar sonucu tecrit süresi altı aydan üç aya indirildi. Ceza kanununda bu süre altı ay görünüyor ama uygulamada üç ayı geçirmiyoruz. Daha önce de belirttiğim gibi aile ziyareti sadece eş ve çocuklara var. Bunun dışındaki akrabalara görüş olanağı verilmemesi yakınma konusu oluyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Cezaevlerinde terör suçlusu var mı? Varsa bunlara karşı ne gibi tedbirler alıyorlar?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Bizde terör suçlusu yok. Ağır suçlar dediğimiz, cinayet, uyuşturucu kaçakçılığı gibi suçları işleyenler tecrit ediliyorlar. Daha önce tecrittekilere görüş yoktu. 2000 yılında yapılan yeni yasa ile bu hak tecrittekilere de tanındı.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Cezaevi içi uygulamaların şeffaflığı nasıl sağlanmış, bir kontrol mekanizması var mı?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Merkezi bir kontrol sistemi yok. Her cezaevi cezaevleri yönetimi ile

ilgili kuralları uyguluyor. Görevlilerin maaşları ortalamanın üstünde. Göreve başlamadan önce gardiyan yetiştiren okullarda üç yıllık bir eğitim alıyorlar. Okula devam ettikleri üç yıl içinde dokuz ay açık cezaevlerinde staj yapıyorlar.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Cezaevi güvenliğini kim sağlıyor?

DYP Sinop Milletvekili Kadir BOZKURT:

Cezaevlerinde Savcı görev yapıyor mu?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Cezaevlerinde müdür tam yetkiye sahiptir. Polisin ya da Savcının cezaevlerinde herhangi bir yetkisi yoktur.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Mahkumların iddialarını araştırıp sonuçlandıracak bağımsız bir kurum var mı?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Özel bir şikayet kurulu yok. Cezaevi içinde sorunlarını kime isterlerse anlatabilirler. Adalet Bakanlığı'na şikayette bulunabilirler. Parlamentoda ombudsman'a da şikayette bulunulabilir. Ayrıca cezaevimizdeki iki hukukçu devamlı olarak bu konuyla da ilgilenirler.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Gardiyanlara yönelik suçlamalar nasıl değerlendiriliyor? Ne tür cezalar veriliyor?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Bir usul kanunumuz var. Bu çerçevede görevlilerin uyacağı ve uygulayacağı kurallar belirlenmiştir. Üç yıllık eğitimleri süresinde bu yasa da gardiyanlara öğretiliyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Cezaevine gelen ziyaretçilerin güvenliği nasıl sağlanır? Ziyaretçi hükümlü ilişkileri nasıl sağlanıyor? Nasıl kontrol ediliyor?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

30 yıllık görevim süresince hiçbir güvenlik sorunu yaşanmadı. Cezaevine girenlerden kimlik alınıyor. Polisle işbirliği yapıyoruz. Poliste

kaydı olan sakıncalı kişiler kapıda tespit ediliyor. Metal detektörlerimiz var. Ama cezaevine uyuşturucu girişi maalesef tamamen engellenemiyor. Bunu önlemek için ziyaret sonrası mahkum aranıyor, refakatçısız görüşmeye izin verilmiyor. Şüphe halinde köpekle arama, idrar tetkiki, Çok nadir olarak ta rektal check-up yapılıyor. Son 20 yıldır uyuşturucu önemli bir sorun. Şu anda cezaevimizde 10 kişi uyuşturucu tedavisi görüyor. Tüm mahkumların yüzde kırkı uyuşturucu müptelası. Cezaevinde uyuşturucu trafiğini engellemek için gardiyanların mahkumları iyi tanımaları da gerekiyor. Mahkumlar arasındaki ilişkileri dikkatle izlemek gerekiyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Cezaevine girişte avukatlar aranıyor mu?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Avukatlar aranmıyorlar. Genellikle avukatlar bildiğimiz, tanıdığımız insanlar. Özellikle kamu davalarına bakanları yakından tanıyoruz. Otuz yılda sadece iki ya da üç vaka oldu.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Sağlık sorunları nasıl çözülüyor?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Ülke genelindeki cezaevlerinde hastane yok. Mahkumlar dışarıdaki hastanelere sevk ediliyorlar. Sadece bizim cezaevimizde tam teşekküllü bir hastane var. Mahkum İlk geldiğinde sağlık kontrolünden geçiriliyor. Belli sayıda doktor dönüşümlü olarak görev yapıyor. Kendilerine ya da başkalarına zarar veren mahkumlar kendine gelinceye kadar yatağa bağlanıyor ve başında bir doktor bulunduruluyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Şimdiye kadar cezaevinde toplu eylemle karşılaşıldı mı? Açlık grevi gibi. Ayrıca bunu cezalandıran kurallar var mı? Bunlarla nasıl mücadele ediliyor?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Biz bu konuda Tokyo Sözleşmesini imzaladık. Bir mahkum açlık grevi yaparsa müdahale etmeyiz. Şimdiye kadar bu türde tek bir olay yaşandı ve eylemi sonucu mahkum öldü. Zaman zaman ayaklanmalar, çalışmayı

reddetme veya protesto gösterileri yapılıyor. Kendi imkanlarımızla müdahale ediyoruz. Bu gibi durumlara karşı sürekli eğitim alıyoruz. Asker veya polis gibi silah kullanma, kriz eğitimi konularında eğitiliyoruz, Bu eğitimi polis veriyor. Bu gibi olayları çıkaranlar hücre cezası ile cezalandırılıyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Farklı türde suç işleyenler aynı çatı altında nasıl barındırılıyor?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Bunlar daha çok tecrite konuyor. Bizim şekli itibarıyla yuvarlak oluşu ve üçgen şeklinde tel örgülerle bölümlere ayrıldığı için dilimlenmiş bir pastaya benzettiğimiz avluda aralarında tel örgü olacak şekilde günde sadece bir saat havalandırmaya çıkabiliyorlar. Suç türüne göre bir ayırım yok. Tecritte olmayanlar havalandırmada bir araya gelebiliyorlar.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

İslah programlarına katılmayı ret eden mahkumlara başka bir yaptırım uyguluyor mu?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Rehabilitasyona çok büyük önem veriyoruz. Özellikle son on beş yıldır bir çok eylem planı uyguluyoruz. Atölyelerde, meslek okullarında eğitim veriyoruz. Bağımlılıkların tedavisine çalışıyoruz. Şu anda yüz otuz mahkum cezaevimizdeki okula gidiyor. Bir o kadarı da atölyelerde çalışıyor. Okula gidenlere saat başı 7 kron ödeniyor. Eğitim durumlarını değerlendirip, eğitimi gelenlere ona göre eğitim veriyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Mahkumlar kendi aralarındaki yabancı uyruklu mahkumlara nasıl davranıyorlar? Gardiyanların yaklaşımlarında bir ayırmacılık görülüyor mu?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Yabancı mahkumların cezaevi koşullarına uyumu daha zor oluyor. İki taraf açısından dil ve kültür engeli var. Henüz maalesef yabancı uyruklu gardiyan yok. Yabancılarda ikinci ve üçüncü nesiller daha uyumlu. Elbette zayıf ve güçlü mahkum arasında çekişme oluyor. Ufak cezaevlerinde fazla sorun yaşanmıyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Cezaevinde kalan Türklerin durumu nedir? Aralarında uygulamalardan şikayetçi olan var mı?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Dil ve kültür engeli önemli bir sorun. Örneğin bizde yaygın olan kadın gardiyan uygulamasını kabullenemiyorlar. Nahoş yaklaşımlar olabiliyor. Hanımlar bu göreve erkeklerden daha ehil. Bu uygulamaya devam edeceğiz. Yeni yabancılar yasasında hapse mahkum olan yabancılar için otomatik sınır dışı öngörülüyor. Bu da yabancı mahkumlar arasında huzursuzluk yaratıyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Cezaevi içerisinde mahkumlar arasında ölüm olayı veya dayak olayıyla karşılaşmış mı? Ne tedbirler alınmış?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Son on yılda bir başka cezaevinde sadece bir olay ölümle sonuçlandı. Gardiyan sayısı fazla tutularak ve her an görevlerinin başında olmaları sağlanarak mahkumların devlet içinde devlet olmaları engelleniyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Mahkumların çalışma, spor yapma ve bunun dışında bir arada geçirecekleri saatler nasıl düzenleniyor?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

İsterseniz saatler konusundaki ayrıntılı bilgileri daha sonra büyükelçiliğiniz aracılığıyla size ulaştırabiliriz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Odalarda radyo, televizyon ya da bilgisayara izin veriliyor mu?

Hapishane Müdürü Ole HANSEN:

Kapalı cezaevlerinde mahkumların televizyon, radyo getirmelerine izin verilmiyor. Ancak haftada on dört kron ödeyerek televizyon kiralayabiliyorlar. Bilgisayar güvenlik açısından sorun yaratabiliyor ama açık cezaevlerinde kullanımına izin veriliyor. Kapalı cezaevlerinde görevliden izin alarak telefonu kullanabiliyorlar. Sadece bu işle ilgilenen iki görevlimiz var. İstedikleri an telefonla görüşemiyorlar. Görevlilere önceden kiminle görüşme yapmak istediklerini bildirmek zorundalar.

Birkaç cezaevinde mahkumlara dört telefon numarasını izinsiz arayabilme hakkı verildi. Telefon görüşmelerinin ücretini kendileri ödüyorlar.

Danimarka'daki Türk Toplum Temsilcileri ve Dernek Başkanlarıyla Yapılan Görüşme:

22 Ocak Pazartesi günkü toplantıya aşağıda isimleri yer alan dernek temsilcilerinin yanı sıra çok sayıda vatandaşımız katılmıştır:

Zeki KOÇER	DGMT Federasyonu
Nurettin ARKIN	Türk Federasyonu
İlyas ÇAVDAR	Türk Federasyonu
Erkan KÖSE	Türk Federasyonu
Abdullah TUNCEL	D.A.D.D
Ayçin AKÇİN	D.A.D.D
Hasan AVCI	D.A.D.D
Veli İNCE	Koge A.D.D
Mustafa UĞURLU	Türk İşverenler Derneği
Nasip GAZİER	İşveren
Muhârrem AYDAŞ	Danimarka Göçmenler Federasyonu
M. Ali ŞAHİN	Taastrup Türk Spor Klübü
Gönül TAŞKIRAN	Aktif Türk Kadınlar Derneği
Tijen SÜMER	Aktif Türk Kadınlar Derneği
Hasan KİTİR	Türk Konseyi

Danimarka'daki Türk toplum temsilcileri ve dernek temsilcileriyle yapılan görüşmede dile getirilen sorunların başlıcaları şunlardır:

Eğitim ve istihdam alanında karşılaşılan sorunlar:

- Belediyelerin yetki ve sorumluluğunda yürütülen Türkçe anadil dersleri temel eğitimde 1-9. sınıflar arası, haftada 3 saat ve genel olarak okul saatleri dışında uygulanmaktadır. Bu süre çok yetersizdir.

- Türkçenin temel eğitim okullarında ya da liselerde seçmeli ders olarak verilmesi, ders saatlerinin artırılması ve derslerin normal ders saatleri içine çekilmesi gereklidir.

- Dersler belediyeler tarafından atanan öğretmenler tarafından verilmektedir. Bu kişiler Danimarka'da yetiştikleri için Türkçe bilgileri yeterli değildir.

- Temel eğitimi tamamlayan gençlerimiz, notlarının düşük olması ve temel eğitim bitirme sınavlarına girmemeleri nedeniyle, daha çok meslek okullarına yönelmektedirler. Meslek okullarında da staj zorunluluğu vardır. Gerek staj olanağı sağlayan işyerlerinin azlığı gerekse yabancılara karşı ayrımcı tutum izleyen işverenler nedeniyle staj yeri bulamayan gençlerimiz okullarını bitirememekte ya da daha rahat staj olanağı bulmak umuduyla brans değiştirmektedirler. Bu da gençlerimize zaman kaybettirmektedir. Ya da okullarını bırakmalarına sebep olmaktadır.

- Gençlere ve çocuklara Türkiye'yi, Türk folklorunu ve Türk müziğini anlatmakta, öğretmekte güçlük çekildiği ifade edilerek, Türkiye'den folklor ve müzik öğretmeni talebinde bulunmuşlardır.

- Türkiye'de hak kazanılan diplomalar Danimarka'da geçerli değil. İki ülke arasında yapılacak bir anlaşma ile bu sorunun çözülmesi sağlanmalıdır.

- Türkler İşsizlik sigortasından para alarak Danimarka'da kurslara devam ettikleri gibi, Türkiye'de el-sanatları ve beceri kurslarına katılabilmelidirler. Örneğin; aşçılık, kasaplık vs.

- Danimarka'da işe alınma konusunda, kamu kuruluşlarında ve özel sektörde ırkçılık yapılmaktadır. Becerikli ve yetenekli kişileri işe almada kamu kuruluşları öncülük yapabilirler. İşyerleri ve meslek okullarına girişlerde yabancılara kota uygulaması başlatılabilir.

Sosyal güvenlik alanında karşılaşılan sorunlar:

- Türklerin aldıkları emekli maaşları eğer Türkiye'ye kesin dönüş yaparlarsa sadece bir Danimarkalının emekli maaşının 1/40'i ile burada çalıştığı yılların çarpımına eşittir. 1974 yılında çıkarılan kanun hükmünde bir kararname bugün hala yürürlüktedir. Bu kararnamenin yeniden gözden geçirilerek on yıl bu ülkede çalışan bir yabancının Danimarkalılar ile aynı emeklilik hakkına sahip olmasının daha iyi ve adil olacağı ifade edilmiştir. Örneğin 21 yıl bu ülkede çalışmış olan 67 yaşında emekli bir vatandaşımıza Türkiye'ye kesin dönüş yaptığında sadece 780 kron emekli

maaşı ödenmektedir. Bu emekli Danimarka'da kalırsa hastalandığında bağlı olduğu Belediye tarafından tedavisi yapılmakta, hasta bakıcısı, yemeği, ilacı temin edilmekte, evinin temizliği dahi yapılmaktadır. Ev kirası ve diğer sosyal yardımlar ile maaşı 7080 krona ulaşmaktadır. Türkiye'ye kesin dönüş yapan emeklilere de bağlı buldukları Belediyelerin bir kısım sosyal yardım haklarını tanıyıp bu hakları emekli maaşları ile birlikte Türkiye'ye aktarmalarını istiyorlar.

- Şu anda TBMM gündeminde bekleyen Türkiye ile Danimarka arasında 1976 yılında imzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesini tadil eden 13 Aralık 1999 tarihli Türkiye-Danimarka Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ve buna ilişkin idari anlaşma bir an önce onaylanmalıdır.

Aile Birleşimi

- Danimarka hükümetince aile baskısı ile ya da sadece Danimarka'ya gelmek amacıyla yapılan sahte evliliklerin önlenmesi amacıyla Danimarka'da sürekli oturma izni olan yabancıların yabancı ülkelerde bulunan 18 yaşından küçük çocuklarını ve eşlerini aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya getirmeleri hususunda getirilen kısıtlamalar diğer yabancıları olduğu gibi vatandaşlarımızı da olumsuz yönde etkilemektedir. 31 Mayıs 2000 tarihinde uygulanmasına başlanan yeni düzenleme ile 25 yaşın altında olup başka bir ülkeden evlilik yaparak eşini Danimarka'ya getirmek isteyenler için müstakil konutta oturuyor olma ve belli bir gelir düzeyine sahip olma şartı getirilmiştir.

Sınır Dışı Edilme Eorunu

- Danimarka mahkemelerinin son yıllarda suç işleyen yabancıların sınırdışı edilmeleri yönünde daha fazla sayıda kararlar vermeye başladıkları ve mahkemelerce amacı aşan bir şekilde bu yolla yabancıları gözdağı verilmeye çalışılarak etnik kökenliler arasında suç işleme eğilimindeki artışın frenlenmesine çalışıldığı görülmektedir. Bu çerçevede önümüzdeki yıllarda sınır dışı edilen Türk vatandaşlarının sayılarında da artışlar olacaktır. Bu durum çocukları suç işleyen aileler için büyük bir sorundur.

Türk Evi Projesi

- Birlik ve beraberliği sağlama açısından düzenlenen etkinlikler büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla yıllardır Kopenhag'da bir Türk evinin kurulmasını arzu ettiklerini dile getirmişlerdir. Kendi başlarına

başaramadıkları bu projenin gerçekleşmesi için Türk Devletinden öncülük beklemekte olduklarını ifade etmişlerdir.

Danimarka'da Türk Bankası

- Burada özellikle yatırım kredisi alma konusunda Bankalar yabancılara güçlük çıkarmaktadırlar. Burada bir Türk Bankası'nın şube açması dile getirilen büyük isteklerden biri.

Türkiye'ye Ulaşım

- Her yıl senede birkaç kez Türkiye'ye gelip gittiklerinden bahisle Türk Hava Yollarının ücret politikasından şikayetçi olmuşlardır. THY yabancı hava yollarından daha pahalı olduğu gibi yaz aylarında bilet fiyatları iki katına çıkartılıyor.

Kopenhag Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uluslararası İnsan Hakları Kürsüsü Profesörü Dr. Ole Mogens Espersen İle Görüşme:

Prof. Dr. ESPERSEN:

Hoşgeldiniz. Ben 1973 yılından beri bu görevdeyim. Adalet Bakanlığı ve Milletvekilliği yaptım. Üç ay öncesine kadar Kuzey Ülkelerinde insan haklarından sorumlu Yüksek Komiser olarak görev yapmaktaydım. 5 yıldır Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi üyesiydim. Şimdi yalnızca Profesörlük görevini sürdürüyorum.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bize zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz. Ben TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanım. Sayın Kadir Bozkurt da Komisyon üyemiz. Komisyonumuz 25 üyeden oluşmaktadır. Parlamentoda bulunan siyasi partiler aldıkları oy oranına göre komisyonda temsil edilmektedirler. Çalışmalarımız ideolojik değil insan haklarının gereğidir. Tecrübe ve birikimlerinizden faydalanacağımızı umuyoruz. Çünkü akademik kariyerinizi biliyoruz. Bilindiği için insan hakları bütün ulusların ortak değeridir. Özellikle 21. yüzyılda uygarlığın ölçütü durumuna gelmiştir. Sivil toplum örgütleri, parlamentolar, üniversiteler bu konuda çalışıyorlar. Ancak her zaman ve her toplumda insanın yaratılışı gereği ihlal vardır. Bu bizi ümitsizliğe sevk etmemelidir. Bütün ülkeler parlamentoları, akademisyenleri ve sivil toplum örgütleri aracılığıyla insan hakları ihlallerini en aza indirmeye, insan hakları çitasını

ise en yükseğe çıkarmaya gayret etmelidirler. Siz de bu konuda dünyaca tanınmış bir insansınız. Bazı sorularım olacak bizi aydınlatırsanız sevinirim. Kurumlara yönelik bir faaliyetiniz var mı? Polis, cezaevi çalışanları, doktorlar, öğretmenler gibi sağlık eğitim ve güvenlik sektöründe çalışıp insan hakları ihlali suçlaması ile karşı karşıya gelebilecek uygulayıcılara yönelik bir çalışmalarınız var mı?

Prof. Dr. ESPERSEN:

Hukuk Fakültesi olarak sadece araştırma ve bilimle ilgileniyoruz. Sorduğunuz konuyla ilgili olarak faaliyet gösteren bir insan hakları merkezi var. Danimarka insan hakları merkezi devlet yardımı alan özerk bir kurum. Bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerinde bulunuyor. Değişik konularda hazırladığı rapor ve yaptığı araştırmalarla diğer kurumları bilgilendiriyor. Örneğin, yakında alzheimer hastası yaşlıların hakları ve hastalara karşı insan hakları konusunda bir rapor yayımlayacak. Ben de Birleşmiş Milletlerde görev yapacak askerlere insan hakları ders veriyorum.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Üniversite olarak insan hakları mevzuatının geliştirilmesi konusunda yürütme organları veya parlamento ile ortak çalışmalarınız var mı?

Prof. Dr. ESPERSEN:

Sistematik olmasa da geniş bir işbirliği var. Parlamentoda bu konuda faaliyet gösteren Komisyon ve çalışma grupları var. Tarafsız görüş almak istediklerinde biz akademisyenlerden de görüş alıyorlar.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

İnsan haklarının görüldüğü alanlarda, bu ihlalleri en aza indirmeyi hedefleyen projeler hazırlıyorlar musunuz?

Prof. Dr. ESPERSEN:

Hayır bu alanda ayrıca proje hazırlamıyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Kendinizin hazırladığı projeler var mı?

Prof. Dr. ESPERSEN:

Benim çalışma alanım Baltık Denizi Ülkeleri Konseyi 11 ülkenin sorunlarına yönelik. Bu bağlamda çalışmalarım din özgürlüğü,

vatandaşlık hakları, aile birleşimi, resmi belgelere ulaşım hakkı, askerlik yapanların hakları üzerinde yoğunlaşmış durumda. Ve bu ülkelerde önerim üzerine ombudsmanlık kurumu oluşturuldu. Davet üzerine cezaevleri ve mahkumlar konularında Rus hükümeti ile çalıştım. Hazırladığım raporlarda vatandaşlık hakları ve dini haklar konularında Danimarka'daki aksaklıkları saptadım.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Türkiye'de işbirliği yaptıkları üniversite var mı?

Prof. Dr. ESPERSEN:

Hayır yok. Çeşitli ülkelerde konferanslar verdim. Ama Türkiye'den bu yönde bir talep gelmedi. Olursa sevinerek gelirim. Türk akademisyenlerle bilgi alışverişine girmekten memnun olurum. Din, anayasal haklar, Avrupa Birliğine hukuki uyum ve cezaevlerinin geliştirilmesi konuları olabilir.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bunu üniversitelerimizin Hukuk Fakültelerinin Dekanlarına iletmekten memnuniyet duyacağım. Peki uluslararası normların ulusal mevzuata yansımada kürsünüzün bir rolü var mı?

Prof. Dr. ESPERSEN:

Danimarka yasalarının uluslararası insan hakları sözleşmelerine uyumu için gerekli metodların geliştirilmesi konusunda çalışmalarımız oluyor. Özellikle Avrupa Birliğine mevzuat uyumu konusunda Hukuk Fakültemizde ayrı bir birim var.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

İnsan Hakları Merkezi nasıl bir oluşum?

Prof. Dr. ESPERSEN:

Merkezin bir araştırma, bilgilendirme ve doğrudan temas bölümü var. İnsan haklarını yakından ilgilendiren her tasarı için görüşü alınıyor. Bu özellikle yabancıların haklarının istismar edilmesini önlemek için kurulmuştur. İnsan Hakları Merkezi, Parlamento ile birlikte aramızda yasaların insan hakları boyutunu değerlendiriyoruz. Bu yapılırken sadece uluslar arası sözleşmeler bağlamında değil, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına uygunlukta değerlendiriliyor. Tasarılar

açısından parlamento Hukuk İşleri Komitesi ile işbirliği yapıyoruz. Yaptığımız çalışmalarla hükümet yetkililerinin bakış açılarına politika dışında bir boyut kazandırdığımıza inanıyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

Prof. Dr. ESPERSEN:

Baltık Ülkeleri Konseyine misafir olarak Türkiye de katılırsa sevinirim. Bu işbirliği Türkiye için Avrupa Birliğine üyelik sürecinde sistematik bilgi akışı açısından faydalı olacaktır.

Danimarka Millî Eğitim Bakanı Magrethe Vestager İle Görüşme:

Bakan M. VESTAGER:

Hoşgeldiniz. Öncelikle ihtiyaç duyduğunuz her konuda yardıma hazır olduğumu belirtmek istiyorum.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Zaman ayırıp bizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. 2001 yılı Avrupa'da dil yılı ilan edildiği için Danimarka'nın ülkesinde yaşayan yabancılara kendi ana dillerin öğretme konusunda olumlu arayışları bulunduğunu biliyorum. Ayrıca Sn. Bakanın da kabinde ikinci dil diye nitelendirilen; yabancılara Dan dili dışında kendi ana dillerini de öğretmeyi hedefleyen en ılımlı kişi olduğunu da biliyoruz. Sizin de bildiğiniz gibi Türk öğrenciler Danimarka dilini iyi öğrenemedikleri için 9 yıllık eğitimin dışında eğitimlerine devam etme ve iyi bir iş sahibi olma şansını kaybediyorlar.

Bakan M. VESTAGER:

Danimarka'da 275 belediye meclisi, 6-16 yaş arası kapsayan 9 yıllık ilköğretim okullarının tüm eğitim ve mali faaliyetlerinden sorumludur. Yani dil eğitimi konusunda da belediyeler yetkilidir. Bununla beraber belediyelerin bu konuda uyacakları kuralları belirleyen yönetmelikleri var. Anadil eğitimi konusundaki kıstasları ders saatlerinin diğer öğrencileri ve dersleri olumsuz etkilememesi. Anadil eğitimi konusunda derslere ayrılan zamandan çok öğretmenlerin niteliği çok önemli.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Yabancılara yönelik eğitimle Dan toplumuna uyum ve entegrasyon konularında ne ölçüde başarı sağlanıyor?

Bakan M. VESTAGER:

Yabancılar diye adlandırdığımız grupta yer alan insanların düzeyleri çok farklı. Entegrasyonda üç ana hedefimiz var. Danimarka dilini iyi bilmek, iş piyasasına uyum sağlamak ve beceri kazanmak. Dil konusu çok önemli. Danimarka dilini iyi konuşmak önemli bir kriter. İş verenler nezdinde aksan farklılığı bile önem taşıyor. Danimarkacayı dört yaşında öğretmeye başlıyoruz. Bunu daha erkene almak istiyoruz. Ana dil eğitimi içinse 120 bin kron ayırdık. Okullara özel ödenekler veriyoruz. Orta öğretim seviyesinde yabancı çocuk sayısının artmış olması ve farklı kültürlerden gelmeleri nedeniyle birçok Bakanlığın işbirliği yapması gerekiyor. Ayrıca, bizim eğitim sistemimizde eğitim; resim, okuldışına yapılan geziler, hobi, müzik ve diğer uğraşlarla bir bütündür. Fakat yabancı aileler bu tür sosyal etkinliklere çocuklarını göndermek konusunda oldukça isteksiz davranıyorlar. Bunu değiştirmek için okul aile ilişkilerini güçlendirmeye çalışıyoruz. Ailelere yönelik broşürler hazırlıyoruz. Mesleki eğitim gerekli staj yerlerinin sayısını artırmak için gayret sarfediyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

İş ve staj yeri bulmakta karşılaşılan sorunların aşılması için işverenleri teşvik edecek önlemler alınıyor mu?

Bakan M. VESTAGER:

İlk olarak bu konuda en yetkili bakanlığın biz olduğumuzu belirtmek isterim. İşverenlerle centilmenlik anlaşması yapılıyor. Dönem dönem işverenler Bakanlığa çağrılarak ülkemizdeki işgücü noksanlığı vurgulanarak telkinde bulunuluyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Önceki tarihlerde staj yeri bulmakta karşılaşılan güçlüğü aşılması için Türkiye'de de staj yapılabilmesi olanağının tanınıp tanınmayacağı hükümetinize sorulmuştu. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bakan M. VESTAGER:

Bu gerçekleştirilmesi oldukça zor bir proje. Uygulanırsa Danimarka

eğitim sistemi içerisinde zorluk yaşanır. Çünkü burada öğrencinin seviyesine göre staj yapılacak yeri, işyerlerini de tanıyan bir uzmanlar kurulu belirliyor. Bunu başka bir ülkede yapmak çok zor. Bugün Maliye Bakanlığı 2010 yılına kadar geçerli bir proje sundu. Buna göre yabancılar için istihdamın % 60'a çıkarılması planlanıyor. Türk toplumu içinde işsizlik en çok kadınlarda görülüyor. Aldıkları işsizlik parasıyla evde çocuk bakmayı tercih ediyorlar. Türk ev hanımlarının da çalışma hayatına kazandırılması için işbirliği yapabiliriz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Danimarka'da bulunan vatandaşlarımız genellikle kırsal kökenli. Türkiye'de kırsal kesimde erkek çalışır, kadın evde oturup çocuklarını büyütür. Çalışma alışkanlıkları burada da devam ediyor. Ama bu durum Türkiye'de yavaş yavaş değişiyor. Burada da değişeceğine inanıyorum. Önemli olan zihniyetin değişmesi. Bunu kanunla yapmak mümkün değil. Sivil Toplum Örgütleri ve kamu kuruluşlarının işbirliği ile ve eğitimle olur. Bu konuda yardımcı olmaya hazırız.

Bakan M. VESTAGER:

Örneğin; ülkemizde sağlık sektöründe açık var. İkinci ve üçüncü nesiller bu sektöre yönlendirilebilir.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

İnsan hakları 21.yüzyılın yükselen değeridir. Artık bir ülkede insan haklarına gösterilen saygı, o ülkenin uygarlık düzeyinin bir ölçütü durumuna gelmiştir. İnsan haklarına saygıyı kanunla zorlayıcı tedbirlerle sağlamak mümkün değil. Örneğin; Osmanlı Devleti daha 1856'da Islahat Fermanı ile işkenceyi yasaklamıştır. Aradan 130 yıl geçmesine rağmen ülkemizde münferiden de olsa bu en büyük insanlık suçunun işlenebildiğini görmekteyiz. Bu bilinci topluma kazandırmak lazım. Bu da eğitimle mümkün olur. Bu sebeple okullarda insan hakları eğitimine yönelik bir çabanız var mı?

Bakan M. VESTAGER:

1930'lardan bu yana eğitim veriyoruz. İnsan hakları konusunda önce toplum bilinci sağlanmalı sonra yasalara geçirilmeli. Bir hafta kadar önce Bosna'luların rehabilitasyon örgütüyle birlikte bir kampanya düzenledik. Okullarda Bosna'daki işkenceyi anlattık. Çocuklara uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerini anlatmak amacıyla bir de kitapçık hazırladık.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Türk vatandaşlarının işlettiği özel okulların durumu nedir? Hükümet bu okulların varlığını ve başarısını nasıl değerlendiriyor?

Bakan M. VESTAGER:

Halk arasında Arap okulları denilen özel okullar açıkçası beni endişelendiriyor. Son teftiş sonuçlarına göre on beş okul iyi durumda, iki okul da az çok sorun yaşıyor. Üç okul ise tamamen yeniden gözden geçirilmeli. Burada takip edilen eğitim sistemi, müfredat Danimarka okullarından uzaklaşmamalı.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Türk okulları da bunlar arasında mı?

Bakan M. VESTAGER:

Hatırladığım kadarıyla yok.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Anadil eğitimi konusunda Türkiye'den yeniden öğretmen kabul etmeyi düşünür müsünüz?

Bakan M. VESTAGER:

Bu uygulamaya sakıncaları yüzünden son verdik. Öğretmenler iyi Danimarka'ca ve eğitim sistemimizi bilmeliler. Buradaki sosyal hayatı iyi tanınmalı. Müfredatı iyi bilmeliler. Türkiye'den gelen öğretmenler maalesef uyum sorunu yaşayabiliyorlar. Ama buradaki öğretmenleri staj için Türkiye'ye gönderebiliriz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederiz.

Danimarka İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Niels Preisler İle Görüşme:

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bizleri kabul ederek zaman ayırdığınız için teşekkür ederim. Yapacağımız görüşmenin her iki ülke ve burada yaşayan Türk vatandaşları için faydalı olacağına inanıyorum. Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları sorunların yanı sıra, İnsan hakları ihlallerini

en aza indirmek için Komisyonumuzun kuruluş kanununa uygun olarak inceleme ve görüş alışverişinde bulunmak amacındayız. Gittiğimiz ülkelerin tecrübelerinden faydalanmak istiyoruz. Bildiğiniz gibi insan hakları ihlallerine en fazla rastlanılan nokta güvenlik, yargı, sağlık ve eğitim konularında halkla kamu görevlilerinin karşı karşıya geldiği noktadır. Bakanlığınız bünyesinde insan haklarına yönelik özel bir birim var mı?

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı PREİSLER:

Böyle bir birim yok. Biz zaten bu noktayı aştık. Kendi iç hukukumuzu AİHS 'ne uydurduk. Belediyeler ve Bakanlıklardaki her birim buna uyar. Ülkemizde sözünü ettiğiniz konuyla en çok temas halindeki Bakanlık Adalet Bakanlığı'dır. Çünkü bizde polis teşkilatı Adalet Bakanlığına bağlıdır.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Ne yazık ki işlerinin yoğunluğu nedeniyle Adalet Bakanlığı yetkileriyle görüşme olanağı bulamadık. Onların görev alanına giren konulardaki bazı sorularımıza da bilginiz çerçevesinde cevap verebilirseniz memnun oluruz. İlgili bakanlıklarda insan hakları konusunda uygulayıcılara bir eğitim veriliyor mu?

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı PREİSLER:

Bu konuda işleyişin hangi çerçevede olacağı adaletin işleyişini düzenleyen kanunla belirlenmiştir. Bütün kamu görevlileri buna uymak zorundadır. Bu nedenle ayrıca bir eğitime ihtiyaç duyulmuyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Uygulamada karşılaşılan suçlamalar nasıl araştırılıyor?

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı PREİSLER:

Bu konuda iki uygulama var. Şikayetler konusunda mahkemeler ve parlamentodaki ombudsman yetkili. Ombudsman olacak kişiyi hükümet seçer. Yıllardır hukukçu olan aynı kişi seçiliyor. Ombudsman kendisine gelen bütün başvuruları ve sonuçlarını yıllık eleştiri raporu olarak yayınlıyor. Örneğin; Bir baba okul dergisinde yayınlanmak üzere bir yazı yazmış, ama editörler yazıyı yayınlamayınca baba ombudsmana müracaatta bulunmuş. Ombudsman Danimarka'da sansürün olmaması ve AİHS'nin 10. maddesinde yer alan ifade özgürlüğünü göz önüne alarak

yazının yayımlanması gerektiğine karar vermiş ve ilgili Belediyeyi cezalandırmıştır.

Komasyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Kötü muamele yaptığı iddia edilen bir kamu görevlisi nasıl tahkik edilir? Verilen cezalarda özel bir indirim veya artırım söz konusu mudur?

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı PREİSLER:

Soruşturma, yargılama ve cezanın infazı konusunda kamu görevlileri ile sıradan vatandaşlar arasında bir fark yoktur.

Komasyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Kamu görevlileriyle ilgili şikayetlerin iletileceği ayrı bir mekanizma var mı?

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı PREİSLER:

Merkezi bir şikayet mekanizması yok. Polislerin işlediği suçlarda polis şikayet kurulu var. Son etap ise ombudsman.

Komasyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Polis şikayet kurulu nasıl bir yapılanmadır?

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı PREİSLER:

Her karakol bünyesinde bir polis şikayet kurulu vardır. Bu kurulun üyeleri karakol amiri olan komiser, memurlar arasından seçilmiş iki polis, Belediye Başkanı ve Belediye Başkanının belediyeden seçtiği dört kişidir.

Komasyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Yabancı ülke vatandaşlarına karşı farklı bir tutum söz konusu oluyor mu? Emniyet güçleri içinde bu konuyla nasıl mücadele ediliyor?

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı PREİSLER:

1993 yılında ırkçılık konusunda çalışacak etnik eşitlik kurulu oluşturuldu. Yabancı dernek temsilcileri, yerel idare temsilcileri, insan hakları derneklerinin temsilcileri ve etnik temsilcilerden oluşuyor. Dört yıl önce Başkanlık kurulunun yetkileri artırılarak özerklik kazandırıldı. Yönetmelikleri değiştirilerek yetkileri artırıldı. Ayırıcılığa uğrayanların doğrudan gideceği bir kurum oluşturmaya çalışıyorlar. Bu konuda dernekler çok önemli. Bunun yanı sıra çalışma piyasasındaki ayırıcılığa karşı işveren sendikaları, işçi sendikaları konfederasyonu ve Çalışma Bakanlığı birlikte çalışıyor. Yabancıların konut bulmada karşılaştığı

sorunların çözümünü için Bakanlık Belediyeleri kontrol altında tutuyor. Ev bulma konusunda yabancılara ayrımcılık yapan Belediyeler cezalandırılıyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Ayırdığımız zaman ve verdiğiniz bilgiler için tekrar teşekkür ederim.

Danimarka Parlamentosu Hukuk İşleri Komitesi Başkanı Lissa Mathiasen İle Görüşme:

Hukuk İşleri Komitesi Başkanı Mathiasen:

Çarşamba günü parlamentomuz tatil olduğu için diğer üyelerimiz sizinle birlikte olamadılar. Sadece Komite üyemiz Bayan Sandy Brinck ve Komite Sekreterimiz Bayan Mette Vestergaard bizimle birlikte olabildiler. Ülkemize geliş amacınızı biliyoruz. İnsan hakları ağırlıklı çalışma yapıyorsunuz. Danimarka uzun süre önce kendi yasalarını İnsan Hakları Sözleşmesi hükümlerine uygun hale getirdi. Mültecilerle ilgili Sözleşmeleri, Çocuk Hakları Sözleşmesini, Sivil ve Siyasi Haklar Sözleşmesini, Ekonomik ve Sosyal Haklar Sözleşmesini onayladık. Danimarka anayasasının bazı paragrafları bireylerin haklarını koruyan maddelerdir. Her yeni kanun tasarısının uluslar arası sözleşmelere uygunluğu denetlenir. Yasalaşmadan önce hem muhalefet partilerine hem kamuoyuna açıklanır. Bir tartışma formu oluşturulur. Yargı organları da karar alırken bu konuda çok hassas davranır. Örneğin; Yabancıların en çok şikayetçi oldukları sınır dışı etmeyle ilgili mahkeme kararlarını azaltmak amacıyla Yargıtay, davaları bizzat inceleyip mahkeme kararlarını bozabilir. Bu arada tüm alanlarda insan hakları ihlallerine meydan bırakmamak için ombudsman, AIHM, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu, İşkence Görenler İçin Rehabilitasyon Merkezi ile işbirliği yapılıyor. Komisyonumuzun görevlerinden biri de cezaevlerini teftiş etmek, yetkililer ve mahkumlarla görüşerek şartları çok yönlü olarak değerlendirmektir. Uluslararası platformlarda en çok eleştiriye maruz kaldığımız hücre hapsi konusunda 2000 yılı Mayıs ayında yeni bir düzenleme getirerek Eylül ayından itibaren süreyi üç aya indirdik. Hücre cezası kapsamına giren suç sayısını % 50 azalttık. Uyuşturucu suçundan hücre hapsi cezasına çarptırılan milli bir yüzücünün ruhi dengesini kaybetmesi ve uluslararası baskılar bizi bu düzenlemeyi yapmaya sevk

etti. Hücre hapsi konusunda Avrupa İşkenceyi Önleme Sözleşmesine ters düşen bir sertlik olduğunu biliyor ve düzeltmeye çalışıyoruz. Hücre hapsindeki kişinin radyo, televizyon ve temizlik ihtiyacını karşılayacak teçhizatla konforunu sağlamaya çalışıyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Bizler TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesiyiz. Kanunumuz gereği insan hakları konusunda yurt içinde ve dışında incelemeler yapmak üzere kurulduk. Komisyonumuz 25 üyeden oluşur ve her parti aldığı oy oranında Komisyonda temsil edilir. Beş kişiden oluşan Başkanlık Divanımızda da Komisyonda bulunan partilerin bir temsilcisi bulunur. Komisyonumuz geçen yıl "Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının karşılaştıkları insan hakları sorunlarının incelenmesine yönelik bir çalışma projesi hazırladı. Projenin Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları alanındaki atılımcı ve kararlı tutumunu daha da güçlendireceğine, uluslararası ilişkilerinin tek yanlı olmaktan çıkmasına ve çok yanlı ilişkilerin gelişmesine destek olacağını düşünüyoruz. Bu çerçevede yurtaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları on iki ülkeden randevu talebinde bulunduk. Bize randevu veren ilk ülke Danimarka oldu. Bunun için ayrıca teşekkür ediyoruz. Bahsettiğiniz sözleşmeleri biz de imzaladık. Danimarka'nın da imzalaması memnuniyet verici. Henüz Avrupa da bir çok ülke çocuk haklarıyla ilgili sözleşmeyi imzalamadı. İnsan hakları, çocuk hakları da dahil olmak üzere pek çok konuyu kapsayan bir kavram. Biz parlamenterlere düşen görev ülkelerimizde insan hakları çitasını en yükseğe çıkarmak, insan hakları ihlallerini de en aza indirmek için çalışmaktır. Biliyoruz ki dünyanın her yerinde az veya çok insan hakları ihlalleri mevcuttur. Görevimiz çok önemli çünkü artık bildiğiniz gibi 21. yüzyılın yükselen değeri insan haklarıdır. Artık bir ülkede insan haklarına gösterilen saygı, o ülkenin uygarlık düzeyinin bir ölçütü durumuna gelmiştir. Geliş amacımız çerçevesinde kendilerine bazı sorularım olacak. Ülkenizde yaptığımız incelemeler sırasında polislin özellikle yabancılara karşı gereksiz baskı uyguladığı ile ilgili ifadelerle karşılaştık siz bu konuda ne düşünüyorsunuz.

Hukuk İşleri Komitesi Başkanı MATHIASSEN:

Bir şikayet konusu olursa; ceza yasası, kamu düzeni yasası müştekinin

haklarını korumak üzere hazırlanmışlardır. Polis şikayet kurullarına intikal eden şikayetler kamu davası konusu iseler savcılıklara ve Adalet Bakanlığı'na, kamu davası değilse şikayet kurullarından ombudsmana intikal ederler. Polis şikayet kurulları, emniyet güçlerine isnat edilen eksiklik ve eleştirilerin azaltılmasına yönelik çalışırlar. Kamuoyunda genel olarak polislerle ilgili fazla bir şikayet yok. Aksine etnik kökenli grupları da emniyet bünyesine almak için çalışmalar yapılıyor. Böylece Toplumun etnik yapısının emniyet güçlerinin bünyesine yansıtılmasına çalışılıyor. Ancak kamuoyu kolaylıkla tepki gösterebilecek yapıda. Bir haber üzerine şiddetli tepki gösterebiliyorlar. Suçlu yabancı ise tepki daha şiddetli ve olumsuz yönde oluyor. Örneğin; Yabancı gençlerin diskoteklere girmek isterken bodyguardlarla aralarında çıkan kavgalar sık sık basına yansıyor. Halk asayişle ilgili sorunların artmasından rahatsız. Buna çözüm olarak polis teşkilatına etnik kökenlileri de alacağız. Görünen ırkçılığı yasal yollardan çözebiliriz. Ama görünmez ırkçılığı çözmek zamana ve bir hoşgörü ortamı yaratılmasına bağlı. Örneğin; Başörtüsü kullandırmak istemeyen işverenlerle ilgili sıkıntı bize de yansıdı. Sorunu işyerlerinde başörtüsü kullanılmasını sağlayacak şekilde çözdük.

Komisyona Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Türklerle yaptığımız toplantılarda bize Türk işçilerinin Danimarka'ya girişte gümrükte üç ayrı noktada arandıklarına dair şikayetler iletildi.

Hukuk İşleri Komitesi Başkanı MATHIASSEN:

Elbette bir kontrol yeterli olmalı. Ancak mültecilerle yaşanan sorunlar yüzünden Türkler de etkileniyor. Maalesef kurunun yanında yaş da yanıyor. Toleransı sağlamak yasa yapmaktan daha zor.

Danimarka Kopenhag Cezaevi Ziyareti

Hapishane müdürü ile yapılacak görüşmeden önce cezaevini dolaşan heyet üyelerimize kısaca şu ön bilgiler verilmiştir:

1895 Yılında kurulmuş olan kapalı cezaevi 1918 yılında genişletilmiş. 439 kişi kapasiteli hapishanenin 36 yataklı bir hastanesi ve 30 kişi kapasiteli bir kadın bölümü var. Hapishanede bir spor salonu, bir kilise, bir kütüphane ve 110 mahkumun yararlanmasına uygun faaliyet odaları var. Yaklaşık 150 mahkumun yararlandığı bir okul var. Kimi mahkumlar tam

gün okula devam ediyor. Yaz aylarında açık havada spor yapılmasına olanak tanınmıyormuş. Cezaevi tek kişilik odalardan müteşekkildi. Sadece bu cezaevinde odaların tek kişilik olduğu heyetimize ifade edildi. Tecritte olanlar hiç kimseyle görüştürülmüyor. Bir ihtiyaçları olduğunda odalarda bulunan çağırma düğmeleri ile gardiyanı çağırabiliyorlar. Hakim kararı ile tecride konmuş 24 kişi vardı. Mahkumlar isterlerse hapishane kütüphanesinden kitap alabiliyorlar. Cezaevi kütüphanesindeki kitapları şehir kütüphanesi ile işbirliği yaparak yeniliyorlar. Bu cezaevinde yaklaşık 20 Türk vatandaşı mahkum vardı. Suçlarının genellikle soygun ve uyuşturucu ticareti yapmak olduğu öğrenildi.

Heyetimiz cezaevini gezdikten sonra 4 Türk mahkumla görüşmüştür. Kendileri ile görüşülen Türk mahkumlar;

Karakollarda veya hapishanede kötü muamele görmediklerini ancak bir başka Türk mahkumun cezaevinde soğuk bir hücrede sadece iç çamaşırlarıyla uzun süre bekletildiğini duyduklarını belirtmişlerdir.

Hücre cezasındakiler için sabah 8.30-09.00 ile 14.00-14.30 arasında havalandırma olduğunu bunların havalandırma esnasında birbirleriyle ancak aralarında tel örgü olduğu halde görüşebildiklerini,

Hücre cezası almamış olanlar içinse sabah 1.5 saat öğleden sonra 1.5 saat olmak üzere günde toplam üç saat bir arada olmalarına izin verildiği, ancak bu saatlerde en fazla üç kişinin bir hücrede bir araya gelip zaman geçirmesine izin verildiğini, havalandırma için 30/58 metrelik bir avluyu kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Hapishanenin bir okulu olduğunu, okula devam edenlere ayda 300-400 kron maaş verdiklerini, sağlık sorunu yaşanmadığını,

İmam ve papaz olduğunu, İmamlık görevini Danimarkalı bir Müslüman yaptığını,

Haftada 30 kron ödeyerek televizyon seyredebildiklerini,

Kantinden alış veriş yapabildiklerini,

İsterlerse günlük gazete getirtebildiklerini, daha çok psikolojik baskıdan şikayetçi olduklarını, örneğin gardiyanı çağırma amacı ile üst üste iki defa zile bastıkları için bile cezalandırılabilindiklerini, ya da gardiyanların çağrılarına geç cevap verdiklerini,

Tecritte olmayanların ayda bir kez sadece birinci derece akrabaları ile görüşebildiklerini ifade etmişlerdir.

İlgili yasada yapılan değişiklikle suç işleyen yabancıların otomatik olarak sınır dışı edilmeye başlanmış olmasının da önemli bir yakınma ve tedirginlik unsuru olduğu görülmüştür.

- Danimarka'daki sistemde gözaltına alınan bir kişi 24 saat içinde tutuklanır ya da serbest bırakılır. Hakim kararıyla hücre hapsinin maksimum süresini bir yıldan altı aya indiren yasa 2000 Haziran ayında Parlamentodan geçmiştir. Danimarka daha önce bu konuda Uluslararası İnsan Hakları Kuruluşlarından yoğun eleştiri alıyordu.

- Cezaevindeki önemli şikayetlerden birisi ayda sadece bir kez ve sadece birinci derece akrabalara görüş izni verilmesi, sürenin azlığıydı. Ayrıca Danimarka cezaevlerinde bulunan 55 bin mahkum hafta sonu izni verilmediğinden şikayetçi. İnfaz sisteminde şartlı tahliye uygulaması var. Bu politik bir karar olduğu gerekçesiyle eleştiriliyor.

- Gözaltı süresinin uzunluğu, polislin gereksiz şiddet kullandığı iddiaları, tecrit cezasının kapsamlı kullanımı en çok eleştirilen konular. İnsan Hakları Mahkemesinde Danimarka aleyhine alınan bir karar sonucu tecrit süresi altı aydan üç aya indirilmiş. Ceza kanununda bu süre altı ay görünüyor ama uygulamada üç ayı geçirilmiyor.

- Ülkedeki cezaevlerinde terör suçlusu yok. Ağır suçlar denen, cinayet, uyuşturucu kaçakçılığı gibi suçları işleyenler tecrit ediliyorlar. Daha önce tecrittekilere görüş yokken, 2000 yılında yapılan yeni yasa ile bu hak tecrittekilere de tanınmış.

- Cezaevlerinin yönetiminde merkezi bir kontrol sistemi yok. Her cezaevi cezaevleri yönetimi ile ilgili genel kuralları uyguluyor. Görevlilerin maaşları ortalamanın üstünde. Göreve başlamadan önce gardiyan yetiştiren okullarda üç yıllık bir eğitim alıyorlar. Okula devam ettikleri üç yıl içinde dokuz ay açık cezaevlerinde staj yapıyorlar. Cezaevlerinde müdür tam yetkiye sahip. Polislin ya da Savcının cezaevlerinde herhangi bir yetkisi yok.

- Mahkumların iddialarını araştırıp sonuçlandıracak özel bir şikayet kurulu yok. Cezaevi içinde sorunlarını kime isterlerse anlatabiliyorlar. İsterlerse Adalet Bakanlığı'na ve Parlamentodaki ombudsman'a da şikayette bulunabiliyorlar. Ayrıca cezaevindeki iki hukukçu devamlı

olarak mahkumlardan gelen şikayetlerle de ilgileniyorlar.

- Gardiyanlara yönelik suçlamalar için Bir usul kanunu var. Bu çerçevede görevlilerin uyacağı ve uygulayacağı kurallar belirlenmiş. Üç yıllık eğitimleri süresinde bu yasa da gardiyanlara öğretiliyor.

- Cezaevine gelen ziyaretçilerden kimlik alınıyor. Polisle işbirliği yapılıyor. Poliste kaydı olan sakıncalı kişiler kapıda tespit ediliyor. Metal detektörleri var. Ama cezaevine uyuşturucu girişi tamamen engellenemiyor. Bunu önlemek için ziyaret sonrası mahkum aranıyor, refakatçısız görüşmeye izin verilmiyor. Şüphede halinde köpekle arama, idrar tetkiki, çok nadir olarak da rektal check-up yapılıyor. Son 20 yıldır uyuşturucu önemli bir sorun. Cezaevinde halen 10 kişi uyuşturucu tedavisi görüyor. Tüm mahkumların yüzde kırkı uyuşturucu müptelası. Cezaevindeki uyuşturucu trafiğini engellemek için gardiyanların mahkumları iyi tanımaları ve mahkumlar arasındaki ilişkileri dikkatle izlemeleri gerekiyor.

- Avukatlar genellikle cezaevi idaresince bilinen, tanınan insanlar. Özellikle kamu davalarına bakanları yakından tanıyorlar. Bu sebeple cezaevine girip avukatlar aranmıyorlar.

- Ülke genelindeki cezaevlerinde hastane yok. Mahkumlar dışarıdaki hastanelere sevk ediliyorlar. Sadece bu cezaevinde tam teşekküllü bir hastane var. Mahkum İlk geldiğinde sağlık kontrolünden geçiriliyor. Hastanede elli sayıda doktor dönüşümlü olarak görev yapıyor. Kendilerine ya da başkalarına zarar veren mahkumlar kendine gelinceye kadar yatağa bağlanıyor ve başında sürekli olarak bir doktor bulunduruluyor.

- Açlık grevi v.b. toplu eylemler konusunda Danimarka imzalamış olduğu Tokyo Sözleşmesinin gereklerini yerine getiriyor. Bir mahkum açlık grevi yaparsa müdahale edilmiyor. Şimdiye kadar bu türde tek bir olay yaşanmış ve eylemi sonucu mahkum ölmüş. Zaman zaman ayaklanmalar, çalışmayı reddetme veya protesto gösterileri yapılıyor. Bu gibi durumlarda Cezaevi yönetimi kendi imkanlarıyla müdahale ediyor. Bu tür olaylara karşı cezaevi personeli sürekli eğitim alıyor. Asker veya polis gibi silah kullanma, kriz yönetimi konularında eğitiliyorlar. Bu eğitimi polis veriyor. Bu gibi olayları çıkaranlar hücre cezası ile cezalandırılıyor.

- Farklı türde suç işleyenler mümkün olduğunca temas ettirilmiyorlar.

Ağır suçlar işleyenler daha çok tecrite konuyor. Şekli itibarıyla yuvarlak oluşu ve üçgen şeklinde tel örgülerle bölümlere ayrıldığı için dilimlenmiş bir pastaya benzeyen avluda aralarında tel örgü olacak şekilde günde sadece bir saat havalandırmaya çıkabiliyorlar. Suç türüne göre bir ayırım yapılmıyor. Tecritte olmayanlar havalandırmada bir araya gelebiliyorlar. Gardiyan sayısı fazla tutularak ve her an görevlerinin başında olmaları sağlanarak mahkumların devlet içinde devlet olmaları engelleniyor.

- Cezaevinde mahkumların rehabilitasyonuna çok büyük önem veriliyor. Özellikle son on beş yıldır bir çok eylem planı uygulanmış. Atölyelerde, meslek okullarında eğitim veriliyor. Bağımlılıkların tedavisine çalışılıyor. Halen yüz otuz mahkum cezaevindeki okula gidiyor. Bir o kadarı da atölyelerde çalışıyor. Okula gidenlere saat başı 7 kron ödeniyor. Eğitim durumları değerlendirilip, eğitilmiş gelenlere ona göre eğitim veriliyor.

- Yabancı mahkumların cezaevi koşullarına uyumu daha zor oluyor. İki taraf açısından dil ve kültür engeli var. Henüz cezaevlerinde görev yapan yabancı uyruklu gardiyan yok. Yabancılarda ikinci ve üçüncü nesiller daha uyumlu. Cezaevinde kalan Türkler açısından dil ve kültür engeli önemli bir sorun. Örneğin Danimarka'da yaygın olan kadın gardiyan uygulamasını kabullenemiyorlar. Nahoş yaklaşımlar olabiliyor. Hanımlar bu göreve erkeklerden daha ehil. Bu uygulamaya devam edilecek. Yeni yabancılar yasasında hapse mahkum olan yabancılar için otomatik sınır dışı öngörülüyor. Bu da yabancı mahkumlar arasında huzursuzluk yaratıyor.

- Kapalı cezaevlerinde mahkumların televizyon, radyo getirmelerine izin verilmiyor. Ancak haftada on dört kron ödeyerek televizyon kiralayabiliyorlar. Bilgisayar güvenlik açısından sorun yaratabiliyor ama açık cezaevlerinde kullanımına izin veriliyor. Kapalı cezaevlerinde görevliden izin alarak telefonu kullanabiliyorlar. Sadece bu işle ilgilenen iki görevli var. İstedikleri an telefonla görüşemiyorlar. Görevlilere önceden kiminle görüşme yapmak istediklerini bildirmek zorundalar. Birkaç cezaevinde mahkumlara dört telefon numarasını izinsiz arayabilmek hakkı verildi. Telefon görüşmelerinin ücretini kendileri ödüyorlar.

2. Tespitler ve Genel Değerlendirme:

Danimarka'da Yaşayan Türk Vatandaşlarımızın Nüfusu ve Sosyal Durumları:

01.01.1999 tarihli resmi istatistiklere göre, Danimarka'da yaşayan en büyük yabancılar grubunu oluşturan vatandaşlarımızın sayısı 38.055'tir. Kopenhag Büyükelçiliğimiz Konsolosluk Şubesinde ise bu sayı 47 bine ulaşmakta olup, Danimarka istatistikleri ile şube kayıtları arasındaki fark yerel makamların Danimarka vatandaşlığını kazanan kişileri Danimarkalı olarak kabul etmesinden kaynaklanmaktadır.

Vatandaşlarımızın yoğun olarak, Kopenhag, Frederiksborg, Arhus, Roskilde ve vestsaeland kentlerinde yerleşmiş bulunmaktadır.

Danimarka vatandaşlığını kazanan vatandaşlarımızın sayısının 9.900'e ulaştığı hesaplanmaktadır. 1999 yılı içinde 18-23 yaşındaki gençler ile anne babasına bağlı olarak 1.900 kişi Türk vatandaşlığından çıkma şartı aranmaksızın Danimarka vatandaşı olmuştur.

Danimarka 1974 yılından itibaren toplu halde yabancı işgücü kabulünü durdurmuştur. Bu nedenle bu ülkedeki Türk nüfusundaki artış, esas olarak aile birleştirmesi, Türkiye'den evlenme ve doğumdan kaynaklanmaktadır. Vatandaşların yaklaşık 1/3'ü Danimarka'da doğmuştur. Türk nüfusu genç bir yapıda olup, yaklaşık 1/3'ü 18 yaşın altındadır.

Vatandaşlarımızın sosyal durumları sayısal durumları ile ters orantılıdır. Büyük bir bölümü işsiz olup işsizlik sigortası veya sosyal yardım kurumlarından para almaktadır.

Eğitim Alanındaki Sorunlar

Anaokulları:

Danimarka'da 3-6 yaş grubunu kapsayan anaokulları Belediyeler tarafından finanse ve idare edilmektedir. Türk aileler, genellikle, çocuklarını çeşitli gerekçelerle ana okullarına göndermekte, yeterli düzeyde Danimarkaca bilmeden temel öğrenime başlayan çocuklar okul yaşamlarında büyük zorluk çekmekte, başarısız duruma düşmektedir. Okul öncesi çağda anaokuluna gitmenin dilsel gelişim yanında sosyal gelişmeyi de etkilediği göz önüne alındığında, ailelerin bu konuda bilinçlendirilmesi büyük önem kazanmaktadır. Ailelerin çocuklarını

anaokuluna göndermelerinin teşvik edilmesinin yanında, yuvalarda iki dili bilen personel ve eğiticiler görevlendirilmesi, belediyelerin çeşitli vasıtalarla anne babaları çocuklarını anaokuluna göndermelerini sağlaması ve anaokullarında yabancıların çocuklarına öncelik tanınması ile çocukların gönderilme oranının yükselmesi sağlanacaktır.

Temel Eğitim Okulları:

Danimarka'da temel eğitim 6-16 yaş arası 9 yıl mecburi olup, belediyelerin yetki ve sorumluluğunda yürütülmektedir. 5-6 yaş arası çocuklar için, zorunlu olmayan hazırlık sınıfları mevcuttur. İsteğe bağlı olarak 10. sınıf alınabilmekte; not yükseltme amacıyla ya da 2 yıllık liseye hazırlık olarak devam edilebilmektedir. İlköğretim süresince sınıfta kalma sistemi mevcut değildir. Öğrenci başarısız olsa dahi mecburi senelerini tamamlamak zorundadır. Temel eğitim süresi sonunda yapılan sınavda kazanılan başarı, üst eğitimlere devam edebilmek için belirleyici olmaktadır. Sınava girmeyen öğrenciler meslek okullarında eğitimlerini sürdürebilirler. Birçok öğrencimiz diploma almaksızın temel eğitimini tamamlamakta ve vasıfsız işçi olarak çalışma yaşamına atılmaktadırlar. Temel eğitim okullarında, 1998-1999 öğretim yılında 9919 Türk öğrenci öğrenimini sürdürmüştür. Temel eğitim süresi içindeki en önemli sorun, velilerin çocuklarının eğitimini destekleyecek şekilde okul ile işbirliği içinde çalışmamalarıdır. Anne ve babaların Danimarka'daki pedagojik gelişmeleri takip edebilmeleri ve çocuklarına yardımcı olabilmeleri için açılan kurslara katılmaları gerekmektedir. Danimarka eğitim sistemi içinde velilerin rolü çok büyüktür. Ayrıca Danimarkaca öğrenmeleri ve topluma uyum sağlamalarını temin açısından velilerin, çocuklarını okul gezilerine göndermeleri teşvik edilmelidir.

Meslek Okulları:

İlköğretim sonrası öğrencilerin %40'ının devam ettiği, 80 dalda verilen mesleki eğitim, 8 ana dalda toplanmıştır. Mesleğin özelliğine göre öğrenim süreleri 2-5 yıl arasında değişmektedir. Temel eğitimini tamamlayan gençlerimiz, notlarının düşük olması ve bitirme sınavlarına girmemeleri nedeniyle, daha çok meslek okullarına yönelmektedirler. Ayrıca üst öğrenime hazırlayan Meslek Liseleri de mevcuttur. 3 yıllık

Ticari ve Teknik liseler olarak 2 alanda eğitim vermektedirler. Gençler stajlarını işyerlerinde yaparlar, ancak uygun bir işyeri bulamadıkları takdirde stajlarını okulda yapabilirler. Eğer okuldaki staj yeri sayısı yeterli değilse sınav uygulanabilmekte ya da kura ile öğrenci seçimi yapılmaktadır. Meslek okullarındaki öğrenci sayımız 1563 tür. Yaş grubu içerisinde değerlendirildiği takdirde; anılan grubun ancak %50 sinin orta öğrenim ve Meslek okullarına yöneldikleri görülmektedir. Diğer ülke gençleriyle karşılaştırıldığında oran çok düşük olarak karşımıza çıkmaktadır. Sınava girmeden temel eğitimi tamamlayan gençlerimizin meslek okullarına devam etmeleri hususunda velileri bilinçlendirme çalışmaları yapılması sürdürülmeli, derneklerle işbirliği olanağı artırılmalıdır.

Mesleki Eğitimdeki Türk Gençlerinin Staj Yeri Sorunu:

Danimarka'da yaşayan gençlerimizin önemlice bir bölümü ilköğretimi liseye gidebilecek bir derecede bitiremediklerinden mesleki eğitime yönelmektedirler. Ancak bu gençlerin yabancı olmalarından dolayı staj yeri bulmada büyük sorunları olmaktadır. Mesleki eğitim sisteminin yapısı gereği gençler bu eğitime başladıktan en geç bir yıl sonra staj yeri bulmak zorunda olduklarından, staj yeri bulamayan gençler ya staj yeri bulabileceklerini düşündükleri başka meslek türlerine yönelerek zaman kaybetmekte, ya da okulu bırakmaktadırlar. Sürekli mesleki eğitim dalı değiştiren ve yıllarca okula gittikleri halde henüz mezun olamayan gençlerimizin sayısı küçümsenemeyecek düzeydedir. Bu konuda Danimarka Hükümetince pozitif ayrımcılık olarak adlandırılan staj için kamu işyerlerinde yabancılara öncelik verilmesi uygulaması 1994 yılında başlatılmış, ancak söz konusu uygulama soruna köklü bir çözüm getirememiştir.

Sorunun çözümü için ülkemiz ile Danimarka arasında 19 Mayıs 1989 tarihinde imzalanan Eğitim Protokolünün staj yeri için iki ülkenin işbirliği yapmasını öngören 4. paragrafına işlerlik kazandırılması gerekmektedir. Bu çerçevede Haziran 1999 ayında Eğitim Müşavirliğimizle birlikte Danimarka Eğitim Bakanlığı yetkilileriyle bir toplantı yapılmış ve sorunun çözümü için Danimarka'da staj yeri bulmakta güçlük çeken Türk gençlerine Türkiye'deki işyerlerinde staj yapabilmeleri imkanının

sağlanması teklif edilmiştir. Anılan Bakanlık yetkilileri bu teklifimizi değerlendireceklerini belirtmişler, ancak bu güne kadar olumlu veya olumsuz bir yanıt vermemişlerdir.

Liseler:

Temel eğitim sonrası 3 yıllık eğitim veren liselere (gymnasium) notları yüksek öğrenciler kabul edilmekte, uzun süreli yüksek öğretime geçiş bu yolla olmaktadır. Sayıca en kalabalık grubu Türk'lerin oluşturmasına rağmen liseye giden öğrencilerimizin sayısı 453 tür. İstatistiklerde meslek liseleri ve gymnasium ayrımı yapılmadığından, genel liseye giden öğrenci sayımız kesin olarak tespit edilememektedir. Öğrencilerin gymnasiuma gitmelerinin teşvik edilmesi önem taşımaktadır.

Yüksek Öğretim:

Kısa, orta ve uzun süreli eğitim olarak ayrılmakta ve büyük çeşitlilik arz etmektedir. 2-3 senelik yüksek öğretimde 282, 4-5 senelik yüksek öğretimde 183 olmak üzere toplam 465 öğrencimiz yüksek öğrenimini sürdürmektedir. 15-19 yaş arası gençlerimizin okullaşma oranı %56, 20-24 yaş arası %2,4 tür. Orta öğrenim öğrencilerinin daha çok meslek eğitimi görmelerine karşın, yüksek öğretim öğrencileri daha çok İşletme, Ekonomi, Mühendislik ve Tıp alanlarında yoğunlaşmışlardır. Öğrencilerimizin gymnasium'lara gitme oranının yükselmesi ve dolayısı ile yüksek öğrenim öğrencilerinin sayısının artması toplumumuz açısından büyük yarar sağlayacaktır. Yüksek öğretim öğrencilerinin uzun süreli öğrenimlere yönlendirilmesi yanında, sosyal alanlarda eğitim görenek kamu hizmetlerine teşvik edilmesi büyük önem taşımaktadır. Yüksek öğrenim yapan gençlere; yurdumuzda yaz aylarında kamp, ders yılı içerisinde belli bir dönem okuma ve staj olanakları tanınarak, Türkiye ile bağlarının güçlendirilmesine ve dilsel, kültürel gelişimlerine katkıda bulunmak yararlı olacaktır.

Türkçe Anadil Eğitimi:

Danimarka'da anadil eğitimini iki açıdan inceleyebiliriz:

1) Anadil Derslerinin Uygulanması

Belediyelerin yetki ve sorumluluğunda yürütülen Türkçe anadil dersleri, temel eğitimde 1-9. sınıflar arası, haftada 3 saat ve genel olarak okul saatleri dışında uygulanmaktadır. Anadil eğitimine katılan Türk öğrenci sayısı genel olarak, temel eğitimde okuyan öğrencilerin %50-60 ı oranında gerçekleşmektedir. 1996-1997 öğretim yılında 49 belediye bölgesinde verilen Türkçe anadil derslerine, temel eğitimde mevcut 8899 öğrenciden 4045 i katılmıştır. 1999-2000 yılında ise bu sayının 5-6 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Okul saatleri dışında, öğleden sonra yapılan derslerde öğrencilerin yorgun olmaları ve sınıfların homojen olmaması nedeniyle verim düşmekte, ayrıca diğer etkinliklerle çakışması durumunda öğrencilerin katılımı sağlanamamaktadır.

Türkçe anadil derslerinin mecburi olması, normal ders saatleri içerisine çekilmesi ve ders saatlerinin artırılması pedagojik yönden büyük yarar sağlayacak, öğrencinin kişilik gelişimini olumlu olarak etkileyecek ve katılımı artıracaktır. Türkçe'nin temel eğitim okullarında ya da liselerde seçmeli ders olarak verilmesi durumunda çocuklar, Türkçe'yi daha iyi öğrenebilecek, kendi kültürleriyle olan bağları güçlenecek ve yabancı uyruklu öğrencilerin de seçmesi mümkün olabilecektir.

2) Anadil Dersleri Veren Öğretmenlerin Niteliği:

Dersler 100 civarında yerel olarak atanmış öğretmen tarafından verilmektedir. Öğretmenlerin seçimi ve atanması yine belediyelerin yetki ve sorumluluğundadır. Anadil eğitiminin başladığı ilk yıllarda pedagojik formasyonu olmayan göçmen ya da mülteciler arasından, yalnızca Danimarkaca bilmeleri ölçüt olarak alınarak öğretmen atamaları gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki yıllarda Türkiye'den öğretmen okulu çıkışlı öğretmenler de görevlendirilmiş olup, bu öğretmenlerin bir kısmı Danimarka'daki öğretmen okullarını da (seminarium) bitirmiş olarak çalışmaktadır. Temel eğitim okullarına öğretmen yetiştiren öğretmen okullarında eğitim gören Danimarka'da yetişmiş gençlerimiz mevcuttur. Bu gençlerimiz, öğrenimleri sırasında Türkçe dersi almamış olmalarına rağmen, anadillerinin Türkçe olmasından dolayı, branşlarının dışında Türkçe anadil öğretmeni olarak görevlendirilmektedirler. Türkiye'den uzakta, dar bir sosyal çevrede yetişmeleri sonucunda Türkçe bilgilerinin yeterli olmadığı ve öğrencilere faydalı olamadıkları gözlemlenmektedir.

Öğretmen sorunuyla ilgili olarak:

- Mevcut çalışan öğretmenlerin dildeki gelişmeleri ve anadil eğitimi metotlarındaki yenilikleri izlemeleri açısından, Türkiye'de en az 3 haftalık bir kursa katılmalarının sağlanması,

-Türkçe anadil eğitiminin, verimliliğinin artması açısından, Türkiye'den atanacak öğretmenler tarafından verilmesinin sağlanmasının uygun olacağı görüşündeyiz. Nitelikli öğretmenler vasıtasıyla anadil eğitiminin kalitesinin artacağı kesindir. Danimarka Makamlarının önceki yıllarda olduğu gibi Türkiye'den öğretmen gelmesini kabul etmeleri yönünde görüşmelerin sürdürülmesi uygun olacaktır.

Öte yandan, 1999 yılının son aylarında Danimarka'da başlatılan yabancı aleyhtarı kampanyalar sırasında yabancıların Danimarka'ya entegrasyonunu engellediği savıyla anadili eğitiminin tamamen kaldırılması da gündeme getirilmiş ve bu görüşü savunanların açıklamaları basın yayın organlarında geniş yer tutmuştur. Danimarka Eğitim Bakanlığı şimdilik bu görüşe sıcak bakmamaktadır. Ancak bu yöndeki tartışmaların önümüzdeki yıllarda artarak devam edeceği tahmin edilmektedir.

Ders Eğitim Araç ve Gereçleri:

Halen öğretmenler Almanya'daki yaşam koşullarını esas alarak hazırlanmış, Almanya baskısı ders kitaplarını getirtmek suretiyle derslerini işlemektedirler. Eğitim ve öğretimde kullanılan araç-gereçlerin, Danimarka koşullarına uygun olarak, Türkiye'den gelecek uzmanların katılımıyla ortak olarak hazırlanması çok yararlı olacaktır.

Geçen öğretim yılında durdurulmuş olan Türkiye'den ders kitabı gönderilmesinin, sözlük, imla kılavuzu ve atlas gönderimi açısından başlatılması büyük bir ihtiyaca cevap verecektir.

Danimarka'da Yaygın Eğitim:

Danimarka'da yetişkinler için diplomalı ve diplomasız yaygın eğitim programları mevcuttur. İşsizlerin beceri ve yeteneklerini geliştirmek amacıyla 1-32 hafta arasında değişen sürelerde düzenlenen halka yönelik kurslar vasıtasıyla, Yöresel Halk Ortaöğretim Okullarında (Daghejskole) diplomasız eğitim verilmektedir. 18 yaş üstündekilere açık olan bu kurslar

program açısından okullara göre farklılık göstermekte; spor, müzik, sanat, elişleri, tarih, politika, edebiyat, felsefe, kültür tarihi veya çevre konularında düzenlenebilmektedir. Yıllık katılım, 100 yöresel halk okulunda, uzun sürelielerde 40-50 bin arasında, kısa sürelielerde 12-14 bin arasında değişmektedir. Devlet sübvansiyonundan yararlanan bu okullarda öğrenciler bir miktar okul taksiti öderler; fakat 24 haftalık bazı kurslarda kurs süresince sosyal destek yardımı alınır veya işsizlik ödemelerinden yararlanılır. Verilere göre bu kurslara devam edenlerin 2/3'ü iş bulmuş, 1/3'ü ise kurs bitimini takiben diplomalı bir eğitime başlamıştır.

1989 yılından itibaren 75 Yetişkin Eğitim Merkezinde (VUC), yetişkinlere ilk ve orta öğretim diploması alma olanağı sağlamıştır. 200 DKK'luk kayıt bedeli dışında öğretim ücretsizdir. Ders müfredatı esnek olup değişik seviyelerde kısa veya uzun süreli kurslar şeklinde yapılandırılır. Öğretim metotları, araç gereçleri kurslara devam eden öğrencilerin yetenek ve becerilerine göre uyarlanır.

Açık öğretim yolu ile tüm meslek ve yüksek öğretim kurumlarında, çeşitli kombinasyonlarla düzenlenmiş kurslara devam etme olanağı ücretli memurlar, yalnız çalışan iş sahipleri, 25-60 yaş arası kısa bir genel eğitim almış veya almamış, daha önce kısa bir meslek öğretimini devam etmiş veya hiç etmemiş evli ev kadınlarına sunulmaktadır. Devlet mali yönden bu eğitimleri desteklemektedir.

Danimarka'ya gelen vatandaşlarımızın çoğunluğunu Sivas (Şarkışla), Konya (Cihanbeyli / Kulu), Uşak (Sivas) ve Çorum yöresinden gelenler teşkil etmekte, tüm ülkede dağınık bir şekilde yerleşmelerine karşın, büyük çoğunluğu Kopenhag ve çevresinde ikamet etmektedir. Gelenlerin çoğu kırsal kesim kökenlidir. Yabancılar arasında en büyük grubu Türkler oluşturmakta, ancak eğitim düzeyi olarak Pakistanlılar ve İranlılardan sonra gelmektedir. Vatandaşlarımızın yaklaşık %30'u hiç bir işte çalışmamakta, sosyal yardım ile geçinmektedir. Danimarkalıları arasında %5,5 olan işsizlik oranı ile karşılaştırıldığında işsizliğin boyutu somut olarak görünmektedir. İşsizliğin en temel nedeni; yeterli dil bilmemek ve nitelikli eğitim almamak olarak ortaya çıkmaktadır. Yaygın eğitimin kendilerine sunduğu olanakları kullanabilen vatandaşlarımızın iş bulma imkanları artmaktadır.

Danimarka Hükümetinin aldığı önlemlere karşın aile birleşimi yolu ile Türkiye'den gelişler sürmektedir. Gençler çoğu kez ilkokul, meslek lisesi mezunu olup yetişkin çağda Danimarka'ya geldikleri için öncelikle dil sorunu kendisini göstermektedir. Dil öğrenimlerine yetişkin çağda başlamış olmaları problem doğurmakta, dilin ediniminde zorlukla karşılaşmakta, sonuç olarak eğitimleri bundan etkilenmektedir. Yaşları uygun ise örgün eğitim programlarına katılmaktalar, yetişkinler ise öncelikle yetişkin eğitim merkezlerine (VLTC) devam edebilmektedirler. Erkek çocuklar bu konuda daha şanslı konumdadır; yetişkin bayanların ise aile baskıları sonucu, belediyelerin açtıkları dil ve mesleki beceri kurslarına devamları sınırlı olmaktadır. 16 yaşlarında Türkiye'den gelen kız çocukları da dil bilmedikleri için iş bulamamaktadırlar.

Danimarka'da büyüyenlerin karşılaştıkları başka bir sorun ise; gelenekler sonucu ilköğretimden hemen sonra genç yaşta evlendirilmeleridir. Ancak bu gençler oldukça iyi düzeyde Danimarkaca bildikleri için fabrikalarda vasıfsız işçi olarak çalışabilmekte ya da temizlik işçiliği yapmaktadırlar.

Diğer önemli bir sorun da sosyal güvenlik açısından yaşanmaktadır. Bu konuda Danimarka, Avrupa'nın en gelişmiş ülkesi konumundadır. Herhangi bir işte yaklaşık 1 yıl süre ile çalışan bir kimse aynı esnada bir sendikaya üye olmuşsa yaşam boyu başka bir işte çalışmasa dahi gelir elde edebilmektedir. Bu nedenle vatandaşlarımızın bir kısmı, özellikle bayanların kısa süreli bir işte çalışarak işsiz kalması çok cazip addedilmektedir. 15-16 yaşlarında Türkiye'den getirilen kız çocuklar dil bilmedikleri için iş bulma olanakları da bulunmamaktadır.

Belediyelerin açtıkları dil ve meslek edindirme kurslarına bayanların katılmalarının sağlanması için bilgilendirme toplantıları düzenlenebilir.

Eğitim alanında çalışan dernekler desteklenerek okuma yazma bilmeyen kadınlarımız için kurslar açılabilir. Bu kurslarda görev alacak kişileri eğitmek amacıyla Türkiye'den öğretmen gönderilebilir.

Bazı dernekler üyelerinin yararlanmaları amacıyla Türkçe sözlük, imla kılavuzu ve kitap talebinde bulunmaktadırlar. Türkçe'nin geliştirilmesi ve unutulmaması amacıyla gereken yayınların gönderilmesi uygun olacaktır.

Birlik ve beraberliği sağlama açısından düzenlenen etkinlikler büyük önem taşımaktadır; vatandaşlarımızdan yoğun bir şekilde folklor ve müzik

öğretmeni talebi ile karşılaştık. Geçici bir süre için gönderilecek öğretmenlerin burada folklor ekipleri ve korolar kurarak gençlerimizi eğitmeleri, bilgilerini aktarmaları; gelecekte yerel bazda folklor ekiplerinin kurulmasına yardımcı olarak bu konuda öncülük edecektir.

TRT-INT yayınlarının Danimarka'da izlenme olanağına kavuşulması sonucunda gençlerin Türkçe anlama ve konuşma becerilerinde bir gelişme olduğu saptanmıştır. TRT ile işbirliği sağlanarak eğitici yayınların artırılmasının vatandaşlarımıza büyük yarar sağlayacağı kesindir.

Danimarka Eğitim Müşavirliğimizin girişimleri sonucu, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Batı Avrupa Programları ve Açık İlköğretim Programlarının 2001-2002 öğretim yılında, Kopenhag'da başlatılacağı öğrenilmiştir. Vatandaşlarımızın niteliklerinin yükselmesine ve Türkçe öğrenimine katkı sağlayacağına inandığımız bu programların Danimarka için daha az ücretle uygulanması katılımı artıracaktır. Ayrıca Açık Lise programları uygulanmasına başlanması Türkiye'den aile birleşimi yolu ile gelen gençlerimize tahsillerini sürdürme imkanı verecektir.

Aile Birleşimi Konusunda Yaşanan Sorunlar:

Danimarka'da Sürekli Oturma İzni Alınabilmesindeki Koşullar:

Danimarka'da bir yabancıya sürekli oturma izni verilebilmesi için yabancının;

- 3 yıldan fazla Danimarka'da ikamet etmiş olması,
- Belediyeler tarafından düzenlenen entegrasyon programlarına devam etmiş olması,
- Hiç bir şekilde hüküm giymiş olmaması,
- 50.000 DKK'nu aşan ödeyeceği borcunun bulunmaması, (Bu miktar İçişleri Bakanlığı tarafından tespit edilmiş olup, her yıl yeniden belirlenebilecektir.) gerekmektedir.

Yabancıların bazı hallerde borçlarını ödemek üzere ilgili kurumlarla anlaşma yapmaları ve bu anlaşma hükümlerini yerine getirmeleri halinde bahis konusu yabancılara süresiz oturma izni verilebilmektedir. Diğer taraftan Danimarka, İskandinav ülkelerinden birinin vatandaşı veya mülteci olmayan yabancıların 60 yaşın üstünde olan ebeveynlerine oturma izni verilmemektedir. Sürekli oturma izni alan yabancıların çalışma izni

almalarına gerek kalmamaktadır. Danimarka'da oturma ve çalışma izni başvuruları, İçişleri Bakanlığına bağlı Yabancılar Genel Müdürlüğü tarafından değerlendirilmektedir. Bu Genel Müdürlüğün kararlarına karşı İçişleri Bakanlığına itiraz edilmekte ve anılan Bakanlığın kararlarına karşı da yargı yoluna başvurulabilmektedir.

Oturma İzninin Geçerliliğini Kaybetmesi:

Başka bir ülkeye taşınanlar ya da sürekli Danimarka dışında ikamet edenler, Danimarka'da oturma hakkını kaybederler. Danimarka'da sürekli oturma izni bulunan bir yabancı altı aydan fazla Danimarka dışında kaldığı takdirde oturma izni iptal edilmektedir. Danimarka'da aralıksız iki yıldan fazla kalmış olan yabancılar, oturma izinleri iptal edilmeden yurtdışında en fazla 12 ay kalabilirler. Askerlik görevi nedeniyle veya iş gereği görevli olarak Danimarka dışına çıkılması, oturma hakkını kaybettirmemektedir. Ancak bu durumlarda veya tereddüt edilen hallerde, ilerde sıkıntılı bir durumla karşılaşmamak için, Yabancılar Genel Müdürlüğüne yurt dışına çıkış nedenlerini belirterek başvurulması ve oturma izni geçerli kalacağına dair bir belge alınmasında yarar bulunmaktadır.

Danimarkalıların ve Danimarka'da sürekli oturma izni bulunan yabancıların, yabancı ülkelerde bulunan 18 yaşından küçük çocukları ve eşlerini aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya getirebilmeleri mümkün bulunmaktadır. Ancak bu hakkın kullanılmasıyla ilgili mevcut kısıtlamalar, diğer yabancıları olduğu gibi bizim vatandaşlarımızı da olumsuz yönde etkilemektedir. 31 Mayıs 2000 tarihinde uygulanmasına başlanılan aile birleşimiyle ilgili yeni düzenlemeyle ise 25 yaşın altında olup başka bir ülkeden evlilik yaparak eşini Danimarka'ya getirmek isteyenler için aile birleşimi hukuki bir hak olmaktan çıkartılmış ve "müstakil konutta oturuyor olma" şartı getirilmiştir. En son düzenlemelerden sonra yabancıları aile birleşimi yoluyla ülke dışındaki eşlerini Danimarka'ya getirebilmelerinde aranan şartlar şöyle olmuştur:

1) Eşlerini aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya getirmek isteyen yabancıların en az 25 yaşında olmaları gerekmektedir. 18 yaşını doldurmuş olup yaşı 25'den az olanlara bazı özel şartları yerine getirmeleri kaydıyla aile birleşimi izni verilmektedir. Yaşları 18-25 arasında olanların

aile birleşimi başvuruları, İçişleri Bakanlığına bağlı Yabancılar Müdürlüğü tarafından değerlendirilmekte ve anılan Müdürlük aile birleşimi izninin verilip verilmemesinde evliliğin zorla yapılmış bir evlilik olup olmadığı, çiftlerin kendi istekleri ile evlenip evlenmedikleri vb. hususları araştırarak karar vermektedir. Ancak Müşavirliğimize yansıyan olaylardan, bu incelemelerin çok uzun sürdüğü ve güçlüklerle karşılaşıldığı anlaşılmaktadır.

2) Danimarka'da ikamet eden ve yurt dışından eşini getirmek isteyenlerden bir odada en fazla iki kişi kalmak kaydıyla en az 20 m2 büyüklüğünde müstakil bir konutta oturuyor olma şartı aranmaktadır. Yabancılar Müdürlüğü'nün başvurusu üzerine ilgili belediye aile birleşiminde bulunmak isteyen kişinin kaldığı ev ve evde kaç kişinin kaldığı hususunda araştırma yapmakta ve anılan Müdürlüğe bilgi vermektedir. Danimarka'da sûresiz oturum izni 3 yıllık oturumdan sonra verilmektedir. Bu 3 yıllık sûre zarfında her yıl oturum izninin uzatılması sırasında söz konusu "müstakil konutta oturma" şartının yerine getirilip getirilmediği araştırılmaktadır. Bazı özel durumlarda müstakil konutta oturma şartı. Ancak bu özel durumlar ortadan kalktığında ve aile birleşimi yoluyla gelen eşin henüz sûresiz oturma izni alamamış olması durumunda "müstakil bir konutta oturma" şartı yeniden aranmaktadır.

3) Danimarka'da ikamet eden bir yabancı yurtdışında bulunan eşiyile aile birleşimi yapmak istediğinde kendi ülkesiyle ve Danimarka'yla olan bağlan araştırılmakta ve kendi ülkesine daha bağlı olduğu tespit edildiği takdirde, eşini aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya getirmesine izin verilmemektedir. Danimarka'da ikamet eden kişinin Danimarka'ya bağlılık derecesinin araştırılmasında Danimarka'da kaç yıldır ikamet etmekte olduğu, Danimarka'da ikamet eden ailesinin olup olmadığı, Danimarka'da eğitim görüp görmediği, iş piyasasına bağlılığı vb. hususlar dikkate alınmaktadır.

4) Eşlerini ve çocuklarını aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya getirmek için müracaatta bulunan yabancılardan (Danimarka ve İskandinav ülkelerinin vatandaşları ile mülteciler hariç); bu taleplerinin kabul edilebilmesi için eşlerinin bakımını üstlenebilecek bir gelire sahip olmaları istenmektedir. Bunun için ise, aile birleşimi talebinde bulunan yabancılardan;

· 18 yaşın altında olan çocuğunu aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya getirmek isteyen aylık brüt 10.245 Kr,

· Ortak çocukları olduğu eşi ile aile birleşimi yapmak isteyen aylık brüt 20.490 Kr,

· 18 yaşın altında çocuğu olan ve çocuğunun annesi/babası olmayan eşini Danimarka'ya aile birleşimi yoluyla getirmek isteyen aylık brüt 17.956 Kr,

· Eşini ve 18 yaşın altında bulunan eşinin çocuğunu aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya getirmek isteyen 17.956 Kr,

· Çocuğu olmayan ve aile birleşimi yoluyla eşini Danimarka'ya getirmek isteyen aylık brüt 15.422 Kr,

gelirinin bulunması istenmektedir.

Söz konusu aşgari gelir tutarları, her yıl Sosyal İşler Bakanlığınca belirlenen sosyal yardım rakamlarına göre hesaplanmaktadır. Bu koşul, eşlerini aile birleşimi yoluyla getiren yabancıların eşlerinin oturma izinlerinin uzatılması için yapılan her başvuruda tekrar aranmaktadır. Danimarka'da süresiz oturma izni 3 yıllık bir yasal ikamet süresinden sonra verildiği için, aile birleşimi yoluyla eşini ve çocuklarını Danimarka'ya getiren bir yabancıнын bu 3 yıllık süre zarfında işini kaybetmemesi veya gelirinin azalmasına neden olacak şekilde iş değiştirmemesi gerekmektedir. Aksi takdirde aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya getirilen eşin oturma izni iptal edilerek sınır dışı edilmektedir.

5) Aile birleşimi yoluyla eşlerini Danimarka'ya getirmek isteyen yabancıların bu haktan yararlanabilmeleri için, başvuru yaptıkları tarihte en az 3 yıldır süresiz oturma iznine sahip bulunmaları, bu koşulu taşımayanların ise anne ve babalarının en az 3 yıldır süresiz oturma iznine sahip bulunmaları şartı aranmaktadır. Süresiz oturma iznine 3 yıllık bir yasal bir ikametden sonra hak kazanıldığı dikkate alındığı takdirde, bir yabancıнын aile birleşimi yapabilmesi için kendisinin veya anne ve babasının en az 6 yıldır Danimarka'da ikamet ediyor olması gerekmektedir.

6) Aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya gelmiş olan bir yabancıнын süresiz oturma izni almadan eşinden ayrılması nedeniyle oturum hakkını

kayıp edip etmeyeceğinin belirlenmesinde, ayrılma nedeninin eşinden kötü muamele görmesi olup olmadığı araştırılmakta ve böyle bir durum yoksa aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya gelen yabancı sınır dışı edilmektedir.

7) Oturma ve çalışma iznine sahip olmak için anlaşmalı evlilik yoluyla Danimarka'ya geldiği tespit edilen kişilere oturma izni verilmemekte, bu durumun daha sonra tespit edilmesi halinde, anlaşmalı evlilik yaparak Danimarka'ya gelen yabancıların oturma izni iptal edilerek bu yabancı sınır dışı edilmektedir.

Danimarka'da aile birleşimi başvuru, İçişleri Bakanlığına bağlı Yabancılar Müdürlüğü tarafından değerlendirilmektedir. Aile birleşimiyle ilgili şartların incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, Yabancılar Müdürlüğü'nün bu başvuruları değerlendirirken geniş yetkileri ve gerektiğinde takdir hakları söz konusudur. Nitekim Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliğimize yansıyan olaylardan, aile birleşimi başvurularının değerlendirilmesinin çok uzun zaman aldığı ve benzer koşullar içeren başvurularda farklı farklı kararlar verildiği anlaşılmaktadır.

Danimarka'nın aile birleşiminde öngördüğü "asgari gelir şartı", "yaş şartı", "müstakil konut şartı" vb. kurallar, Danimarka'nın da taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı ve Avrupa İkamet Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmelerin "aile birliğinin korunması" ile ilgili hükümlerine aykırı bulunmaktadır. Şöyle ki:

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. Maddesi,

1. Herkesin özel ve aile yaşamına, ikametgahına ve haberleşmesine saygı duyulması hakkı vardır.

2. Kamu otoritesi tarafından bu hakkın kullanılmasına, demokratik bir toplumda milli güvenlik, kamu huzuru ve düzeni, ülkenin ekonomik çıkarları, düzenin savunulması, cezai eylemlerin önlenmesi, sağlık ve ahlakın muhafazası veya diğer kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunmasına yönelik yasalarla uyumlu tedbirlerin alınması dışında müdahalede bulunulamaz" hükmüne amirdir.

Danimarka'nın aile birleşimi için öngördüğü koşullar, aile fertlerinin belli bir süre için veya süresiz olarak ayrı ayrı yaşamalarına neden olduğundan, İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesine aykırılık teşkil etmektedirler.

Ülkemizin ve Danimarka'nın da taraf olduğu Avrupa İkamet Sözleşmesinin 3 üncü maddesinin 1 inci bendi "Akit Taraflardan birinin, diğer akit ülkesinde yasal olarak ikamet eden uyrukları ancak milli güvenliği tehdit ettikleri veya kamu düzenine veya genel ahlaka aykırı davrandıktan takdirde sınır dışı edilebilirler.", 3 üncü bendi "Akit Taraflardan birinin, diğer bir Akit ülkesinde on yıldan fazla bir süredir ikamet eden uyrukları, yalnızca milli güvenlik nedeniyle veya bu maddenin birinci bendinde zikredilen diğer nedenlerin, özellikle ciddi nitelikte olması halinde sınır dışı edilebilir." hükümlerini, Avrupa Sosyal Şartı'nın "Çalışan Göçmenlerin ve Ailelerin Korunma ve Yardım Hakkı" başlıklı 19 uncu maddesinin 8 inci bendi ise, "Akit taraflar kendi ülkelerinde yasal olarak ikamet eden bu tür çatışanların, ulusal güvenliği tehlikeye sokulmadıkça kamu menfaati ve genel ahlaka aykırı bir fiil de bulunmadıkça sınır dışı edilmemesini sağlamayı taahhüt ederler" hükmünü içermektedir. Yukarıda da değinildiği üzere, Danimarka Yabancılar Yasası, eşini aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya getiren yabancınn eşinin süresiz oturma izni alabilmesi için gereken 3 yıllık süre içinde aile birleşimi için aranan "asgari gelir şartı" nı kaybetmesi halinde aile birleşimi yoluyla gelen eşin sınır dışı edilmesini öngörmektedir. Yine aile birleşiminde aranan "müstakil konut şartı" söz konusu 3 yıllık süre içinde de aranmaya devam ettiğinden, aile birleşimi yapan bir ailenin bu süre zarfında bu koşulu kaybetmeleri halinde, aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya gelen eş sınır dışı edilebilmektedir. Dolayısıyla, Yabancılar Yasasının aile birleşimiyle ilgili söz konusu hükümleri, Avrupa İkamet Sözleşmesinin ve Avrupa Sosyal Şartının yukarıda değinilen hükümlerine aykırı bulunmaktadır.

Nitekim bu husus, zaman zaman basın ve yayın organlarında da dile getirilmekte, Danimarka İnsan Hakları Merkezi yetkilileri, Bilim adamları, siyasetçiler vb. uzmanlar Danimarka Yabancılar Yasasının "aile birleşimi" ile ilgili hükümlerinin Danimarka'nın da taraf olduğu uluslararası sözleşmelere aykırı olduğu yönünde açıklamalarda bulunmaktadır.

Öte yandan, Ülkemizin AET ile akdettiği mevzuattan olan 1/80 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının 6/1 inci maddesi, üye ülkelerin işgücü piyasalarına yasal yollardan dahil olan Türk işçilerinin bir yıllık yasal çalışmadan sonra aynı işveren nezdinde çalışmak şartıyla çalışma izinlerini uzatırmak hakkına sahip olduklarını öngörmektedir. Oysa,

Danimarka'ya aile birleşimi yoluyla gelen bir Türk işçisi, bu koşulları taşısa bile, yukarıdaki bölümde açıklandığı üzere; Danimarka Yabancılar Yasasının ilgili hükümleri çerçevesinde sınırsız oturma izni alabileceği 3 yıllık süre zarfında aile birleşimi koşullarını kaybettiği takdirde (Örneğin kendini Danimarka'ya getiren eşi aranan "asgari gelir" koşulunu yerine getiremediği takdirde) oturma ve çalışma izni uzatılmayarak sınır dışı edilebilmektedir. Dolayısıyla Danimarka'nın aile birleşiminde aradığı bazı kurallar, Ülkemizin AET ile akdettiği mevzuata da ayları bulunmaktadır.

Suç İşleyen Vatandaşlarımızın Sınırdışı Edilmesi Sorunu:

Danimarka Ceza ve Yabancılar Yasalarında yer alan suç işleyen yabancıların sınır dışı edilmelerine yönelik düzenlemeler şöyledir.

* Danimarka'da 7 yıldan fazla ikamet etmiş yabancılar veya sığınma, izni almış olan mülteciler,

- Herhangi bir suçtan dolayı 4 yıl veya daha fazla bir süre hüküm giyerlerse,

- Bir kaç suçu birden işledikleri için en az 2 yıl hüküm giyerlerse,

- Özgürlüklerini kısıtlayıcı yukarıdaki süreler kadar hapis cezasından başka bir hüküm giyerlerse,

- Daha önce işledikleri suçlardan dolayı hapis cezası veya benzeri bir hüküm giymişlerse ve tekrar 2 yıllık hüküm giyerlerse,

- Uyuşturucu Maddeler Yasasına aylan davranışlardan hüküm giyerlerse,

sınır dışı edilebilmektedirler.

* Danimarka'da 3 yıldan fazla ikamet etmiş olan yabancılar veya sığınma izni almış mülteciler;

- Herhangi bir suçtan dolayı en az 2 yıl hüküm giyerlerse,

- Bir kaç suçu birden işledikleri için en az 1 yıl hüküm giyerlerse,

- Özgürlüklerini kısıtlayıcı yukarıdaki süreler kadar hapis cezasından başka bir hüküm giyerlerse,

- Daha önce işledikleri suçlardan dolayı hapis cezası veya benzeri bir hüküm giymişlerse ve tekrar 1 yıllık hüküm giyerlerse,

- Uyuşturucu Maddeler Yasasına aykırı davranışlardan hüküm giyerlerse,

sınır dışı edilebilmektedirler.

* Danimarka'da ikamet eden yabancılar Devletin iç güvenliğini sağlamak amacıyla herhangi bir şarta bağlı olmaksızın sınır dışı edilebilmektedirler.

* Danimarka'da yasal olarak 6 aydan fazla ikamet etmiş olan bir yabancı Ceza Yasası'nın 276-284 üncü maddelerini veya Gümrük Yasası'nın 73. maddesinin 2. bendini ihlal ettiğinde sınır dışı edilebilmektedir.

* Bir yabancıda uyuşturucu madde bulunduğu veya poliste bu kanaat oluştuğunda veya kendisi polise bu maddeleri kullandığını açıkladığında bahis konusu yabancı sınır dışı edilebilmektedir,

* 6 aya kadar Danimarka'da kalmış olan bir yabancı için gerekli izinleri almadan Danimarka'da ikamet edip çalışmayı düşündüğüne dair bir emare varsa bahis konusu yabancı sınır dışı edilebilmektedir.

* Bir yabancı için oturma iznini doğru olmayan bilgiler vererek aldığı tespit edildiğinde, o yabancı oturma süresi ne kadar uzun olursa olsun sınır dışı edilebilmektedir.

* Yabancıdan Danimarka'da kalması ve geriye dönmesi için gerekli parası olmadığı tespit edildiğinde söz konusu yabancı sınır dışı edilebilmektedir.

* Danimarka'da gerekli izinleri almadan kalmakta olan yabancılar sınır dışı edilmektedirler.

* Bir Danimarkalı veya sürekli oturma iznine sahip bir yabancı ile evlenmek üzere Danimarka'ya gelen bir kişi, üç yıldan önce boşanırsa sınır dışı edilebilmektedir.

AB üyesi ülkelerin vatandaşları ile AB üyesi ülkeler tarafından uygulanan ortak kurallara tabi olan devletlerin vatandaşları ise açıklanan durumlardan dolayı sınır dışı edilememektedirler.

Bir yabancı için yukarıdaki esaslar çerçevesinde sınır dışı edilip edilmemesinde;

- Yabancıdan Danimarka'ya olan bağlılığı,

- Danimarka'ya küçük yaşta gelmiş olup olmaması,
- Danimarka'da kaç yıldır kalmakta olduğu,
- Yaşı, sağlık durumu ve diğer kişiye özel durumları,
- Danimarka toplumuna bağlılığı,
- Yurtdışı edildiğinde burada yaşayan ailesi ,
- Yurtdışı edildiğinde gideceği ülkede ikamet etmesinde bir sakınca olup olmadığı,
- Kendi ülkesine olan bağlılığı,

kıstasları göz önünde bulundurulmakta, sınır dışı kararları bir suçla bağlantılıysa mahkemeler tarafından, diğer hallere de Yabancılar Müdürlüğü tarafından verilmektedir.

Danimarka'da mahkemelerin son yıllarda suç işleyen yabancıların sınır dışı edilmeleri yönünde daha fazla sayıda kararlar vermeye başladıkları ve bu yolla yabancılara gözdağı verilmeye çalışılarak etnik kökenliler arasında görülen suç işleme eğilimindeki artışın frenlenmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir. Nitekim geçtiğimiz yıl işlediği muhtelif suçlar nedeniyle yerel mahkemece hakkında sınır dışı karar verilen Ercan Çiçek isimli Türk genciyle ilgili bu kararın protesto eden etnik kökenli gençler ile anarşist gruplarca yaratılan olaylar, Danimarka basın ve yayın organlarında geniş yer bulmuş ve Danimarka kamuoyunun da bu tür sınır dışı olaylarına olumlu baktığını ortaya koymuştur. Bu nedenle önümüzdeki dönemde suç işlemeleri nedeniyle sınır dışı edilen yabancıların, bu çerçevede Türk vatandaşlarının sayılarında artışlar olacağı düşünülmektedir.

Suç işleyen yabancıların, dolayısıyla vatandaşlarımızın sınır dışı edilmelerinde önem taşıyan husus, mahkemelerin zaman zaman sınır dışı edilen yabancıların Danimarka'yla olan aile bağlarını yeterince dikkate almayarak veya işlenen suç ile milli güvenliği tehdit, kamu düzenine veya genel ahlaka aykırılık gibi uluslararası sözleşmelerin sınır dışı olaylarına imkan tanıyan hükümlerini amacını aşan bir şekilde kullanarak kararlar vermeleri ve dolayısıyla bu kararların uluslararası anlaşmaların bir önceki Bölümde değinilen hükümlerine aykırılık teşkil etmeleridir. Nitekim bu husus Danimarka Başsavcısının da dile getirilmiş ve mahkemelerin bu konuda dikkatli olmaları istenmiştir.

Ülkemizin AET ile akdettiği mevzuat, AB üyesi ülkelerde ikamet eden vatandaşlarımıza üçüncü dünya ülkeleri vatandaşlarına göre ayrıcalıklı bir statü tanımakta ve birçok alanda olduğu gibi çeşitli nedenlerle buldukları AB üyesi ülkelere sınır dışı edilmelerine karar verilen vatandaşlarımızın durumlarının diğer yabancılardan farklı değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Ülkemizin AET ile akdettiği mevzuattan olan 19 Eylül 1980 tarihli ve 1/80 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının 6. maddesi, üye ülkelerdeki Türk işçilerinin bir yıllık yasal çalışmadan sonra aynı işveren nezdinde çalışma iznini uzatma hakkına, üç yıllık yasal çalışmadan sonra üye ülkeler vatandaşlarına öncelik verilmek kaydıyla aynı meslek dahilinde dilediği işveren nezdinde çalışma hakkına ve dört yıllık yasal çalışmadan sonra o üye ülkede herhangi bir işe serbestçe girebilme hakkına sahip olmalarını öngörmekte aynı Kararın 7. maddesi ise AET üyesi ülkelerdeki vatandaşlarımızın onunla birlikte oturmaya hak kazanmış aile bireylerinin, üç yıllık yasal oturmudan sonra üye ülkeler vatandaşlarına öncelik verilmek kaydıyla her türlü iş arzını cevaplandırmak hakkına ve beş yıllık yasal oturmudan sonra o üye ülkede herhangi bir işe serbestçe girebilme hakkına sahip olmalarını öngörmektedir. 1/80 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının 14/1 inci maddesine göre ise bu karardaki hükümlere sadece kamu yararı; kamu güvenliği ve kamu sağlığı nedeniyle kısıtlamalar getirilebilecektir.

Görülüyor ki, AB üyesi ülkelerde ikamet eden vatandaşlarımızın ve bunların aile fertlerinin yukarıda belirtilen esaslar dahilindeki çalışma haklarına kamu yararı, kamu güvenliği ve kamu sağlığı dışında kısıtlamalar getirilmesi mümkün değildir.

Oysa Danimarka suç işlemleri nedeniyle sınır dışı edilmeleri söz konusu olan Türk vatandaşlarına Topluluk üyesi ülkelerin vatandaşlarına uygulanan kıstasları uygulanmamakta, Türk vatandaşları üçüncü ülke vatandaşlarıyla aynı kıstaslara tabi tutulmaktadır.

Çalışma Hayatında Yaşanan Sorunlar:

Danimarka'da çalışmak isteyenlerin oturma izni ile birlikte çalışma izni de almaları gerekmektedir. Çalışma ve oturma izni başvuruları Yabancılar Müdürlüğüne değerlendirilmektedir. Süresiz oturma izni olanların ayrıca çalışma izni almalarına gerek bulunmamaktadır. Yine aile birleşimi

yoluyla Danimarka'ya gelmiş olanların oturma izninin yanı sıra ayrıca çalışma izni almaları gerekmektedir.

Türk vatandaşlarının Danimarka'ya çalışma amacıyla gelip çalışma izni alabilmeleri için Danimarka'da bir iş bulmuş olmaları gerekmektedir. Yine çalışma izni alabilmeleri için Danimarka'daki işverenle bir kontrat imzalamış olmaları ve Danimarka'da çalışacakları iş bünyesinde çalışabilecek başka bir uzman kişinin bulunması gerekmektedir.

İş Piyasasında Ve Staj Yeri Bulmada Karşılaşılan Sorunlar:

Danimarka'da Yaşayan gençlerimizin önemli bir bölümü ilköğretimi liseye gidebilecek bir dereceyle bitiremediklerinden mesleki eğitime yönelmemektedirler. Ancak bu gençlerin yabancı olmalarından dolayı staj yeri bulmada büyük sorunları olmaktadır. Mesleki eğitim sisteminin yapısı gereği gençler bu eğitime başladıktan en geç bir yıl sonra staj yeri bulmak zorunda olduklarından, staj yeri bulamayan gençler ya staj yeri bulabileceklerini düşündükleri başka meslek türlerine yönelerek zaman kaybetmekte, ya da okulu bırakmaktadırlar. Sürekli mesleki eğitim dalı değiştiren ve yıllarca okula gittikleri halde henüz mezun olmayan gençlerimizin sayısı küçümsenemeyecek düzeydedir. Bu konuda Danimarka Hükümetince pozitif ayrımcılık olarak adlandırılan staj için kamu işyerlerinde yabancılara öncelik verilmesi uygulaması 1994 yılında başlatılmış, ancak söz konusu uygulama soruna köklü bir çözüm getirmemiştir.

Yine yüksek tahsil görmüş yabancılar eğitimlerinin bitiminden sonra edindikleri meslek dalında bir iş bulmakta zorluk çekmektedirler. Bunun nedeni ise Danimarkalı işverenlerin bir yabancı işçi çalıştırmada çekimser davranmalarıdır. İşyerlerine yazılı olarak başvuruda bulunan yabancı gençlerin bu başvurularına cevap verilmemekte ya da ön görüşme sonrası başvuru için bir başkasına verildiği kendilerine bildirilmektedir. Yine telefonla işyerlerine başvuruda bulunan yabancı gençlerin isimlerinden dolayı uyrukları anlaşılınca aranan işçinin bulunmuş olduğu kendilerine bildirilmektedir.

Sosyal Güvenlik

Türkiye ile Danimarka arasında 22.1.1976 tarihinde imzalanarak 1.2.1978 tarihinde yürürlüğe giren Sosyal Güvenlik Sözleşmesini tadil

eden yeni Türkiye-Danimarka Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ile buna ilişkin idari Anlaşma 13 Aralık 1999 tarihinde Kopenhag'da imzalanmıştır. Sözleşme halen Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nun gündeminde bulunmaktadır.

Siyasi Haklar Ve Dernekleşme

Yabancıların genel seçimlere seçmen ya da aday olarak katılabilmeleri için, Danimarka vatandaşlığını almış olmaları gerekmektedir. Yerel yönetimler için yapılan seçimlerde seçme ve seçilme hakkının kullanılabilmesi için ise, bu koşul aranmamakta, Danimarka vatandaşlarının yanısıra, sürekli oturma iznine sahip yabancılar da seçimlere seçmen ya da aday olarak katılabilmektedirler.

Danimarka'da 18.11.1997 tarihinde mahalli seçimler yapılmış, 17 vatandaşımız Belediye Meclisi Üyeliklerine seçilmişlerdir. Bu sayı yedek olarak seçilen bir vatandaşımızla birlikte 18'dir. Daha önceki dönem bu sayının 8 olduğu dikkate alındığında, Vatandaşlarımızın son yerel seçimlerde önemli bir başarı gösterdikleri ortaya çıkmaktadır,

Danimarka'da 3'ü federasyon, 3'ü kadın derneği olmak üzere, vatandaşlarımız tarafından kurulan toplam 89 dernek bulunmaktadır. Mevcut Federasyonlar, ortak siyasi görüşe sahip bazı derneklerin biraraya gelerek oluşturdukları federasyonlardır. Bunlardan ikisi ülkücü, diğeri ise milli görüş yanlısıdır.

Öte yandan, Diyanet Vakfına bağlı cami dernekleri ve İslam kültür merkezlerinden oluşan yaygın bir örgütlenme de mevcuttur.

Danimarka'da Yaşayan Yabancılarla İlgili Olarak Kamuoyundaki Tartışmalar Ve Siyasi Partilerin Görüşleri:

1.Başta Türkler olmak üzere, ülkede yaşayan etnik topluluklardan kaynaklanan başörtüsü, helal et, bazı cinayet ve şiddet olayları gibi olaylar basında yoğun ve sert tartışmalara neden olmuş, aşın sağ eğilimli politikacıların elinde, ideolojik kışkırtmalarla da süslenerek, giderek bir propaganda unsuru haline getirilmiştir. Gelişmeler, aşın sağcı Terakki Partisinin kurucusu eski bir politikacının, siyaset arenasına geri dönmesiyle ırkçı boyutlara ulaşmış, bir diğer aşın sağcı parti olan

Danimarka Halk Partisinin, etnik grupları hedef alan radikal önerileri ile ortalık iyice kızışmıştır.

2. İlk olay Ağustos 1999 ayında "başörtüsü davası" ile gündeme gelmiştir. İki işyerinin, başörtülü stajyerlere iş vermemesi üzerine, Çalışma Bakanı olaya müdahale ederek işvereni uyarmıştır. Kopenhag Şehir Meclisi üyelerinden bir politikacı ile Pakistan ve Arap kökenlilerin ağırlık taşıdığı bir etnik örgütün, bu işyerlerini polise ihbar etmesi üzerine konu kızışmıştır. Bakanın uyarılarını dikkate almayacaklarını söyleyen işyerleri, üniforma yönetmeliği doğrultusunda uygulayacakları kurallar konusunda bağımsız olduklarını açıklamışlar, kamuoyu da bu görüşü desteklemiştir.

3. Basın ve kamuoyunu meşgul eden bir diğer konu ise, yabancı kökenli genç kızların görücü usulü evliliklere zorlanması olmuştur. Aralarında Türk çiftlerin de bulunduğu, genç damatların eşlerini öldürmeleri ile sonuçlanan kıskançlık cinayetleri ve bu kesimdeki genç kızlar arasında görülen intihar olaylarının giderek artması, olayları din suçlaması haline getirmiş ve etnik kesimi hedef alan olumsuz kamuoyu körüklenmiştir. İçişleri Bakanı, etnik tabanlı derneklerin önerisi üzerine, kendileriyle masa başına oturmayı kabul etmiş, müzakereler sonucunda, belediyeler kapsamında sosyal çalışma grupları oluşturulması, bu grupların, etnik dernekler ile işbirliği içinde ailelere dönük bilgi kampanyaları başlatmaları, ayrıca, İçişleri ve Sosyal İşler Bakanlıklarının işbirliği ile, Yabancılar Yasasının aile birleşimiyle ilgili hükümlerinde gerekli değişikliklerin yapılması kararlaştırılmıştır.

4. Diğer bir olay, yabancı kökenlilerin yoğun olarak yaşadıkları Broendby belediyesinin, kreşler ve yuvalarda çocuklara, (Müslüman törelerine göre kesilmiş) "helal-et" verilmesini yasaklama yolundaki girişimi ile yaşanmış, kurum yöneticilerinin sert tepkileri ile karşılanan öneri, basında da hararetli tartışmalara yol açmıştır. Politikacıların konuya müdahaleleri ve bilhassa aşırı sağ eğilimli partilerin konuyu kışkırtıcı şekilde işlemeleri ile tartışma adeta bir kültür çatışması haline getirilmiştir. Aşırı sağ görüşlü bir partinin gençlik grubunun başlattığı ırkçı kampanyanın bir parçası olarak, değişik kentlerdeki kreşler ve çocuk yuvaları önünde dağıttıkları, bir Arap ülkesinde çekildiği anlaşılan ve hayvanların vahşice kesildiğini gösteren sansasyonel fotoğraf ve çarpık

açıklamalar içeren bildirimler; kurum yetkilileri ve ebeveynlerin müdahaleleriyle toplattırılmıştır.

5. Bu olaylara paralel olarak Odense kentinde, yabancı kökenli ailelerin yoğun olduğu Vollsmose semtinde yaşanan, Türk gençlerin de karıştığı sokak çatışmaları kamuoyunu tedirgin etmiştir. Yaş ortalaması 12 ila 13 olan gençler, polise taşlarla saldırmışlar, benzeri olaylar diğer kentlere de sıçramıştır. Hükümet konuyu ivedilikle ele almış, ilk etapta kritik kabul edilen bölgelere takviye polis gücü tahsis edilmiş ve 2000 yılı bütçesinden ek ödenek ayrılarak sokaktaki polis gücünün artırılması hususunda prensip karar alınmıştır. Öte yandan, olayın boyutları sağ eğilimli partilerce abartılarak ülkenin adeta savaş alanı haline getirildiği, halkın güven içinde sokağa çıkamadığı bir ortamda hazırlandığı ve bundan sorumlunun etnik kökenli gruplar olduğu iddia edilmiştir.

6. Çeşitli hırsızlık, gasp ve benzeri olaylara karışan ve mahkemece hakkında sınır dışı edilme kararı verilen ve daha sonra yüksek mahkemece sınır dışı edilmemesine karar verilen Ercan Çiçek'le ilgili haberler basın ve yayın organlarında geniş yer bulmuş ve bazı yabancı gençler ile "Otonom" olarak adlandırılan solcu Danimarkalı gençlerin Ercan Çiçek'in yurt dışı edilmesiyle ilgili protestoları zaman zaman şiddet olaylarına dönüşmüştür. Başkent Kopenhag'da Ercan Çiçek olayını ve bu çerçevede yabancılara yöneltilen ırkçı tutum ve davranışları protesto eden yabancı ve otonom gençler, işyerlerine ve araçlara zarar vermişler, polisle çatışmaya girmişlerdir. Bu olaylar Danimarka kamuoyunda artmakta olan yabancı düşmanlığı rüzgarlarını körüklemiş ve yabancı karşıtı sağ partilerin söylemlerini arttırmalarına gerekçe oluşturmuştur:

7. Bu olaylardan kısa bir süre sonra, aşırı sağ partilerden Terakki Partisinin eski kurucusu, ancak güttüğü anarşi politikası ve adının vergi yolsuzluğuna karışması nedeniyle yıllar önce partiden ihraç edilmiş olan Mogens Glistrup, muhalif grubun ısrarlarına rağmen, tekrar partiye alınmıştır. Glistrup ilk olarak basına sağduyudan yoksun ırkçı açıklamalar yapmıştır. Açıklamalarda, Danimarka'nın Müslümanlarca istila edilmek üzere olduğunu iddia eden Glistrup, başörtülü, 'helal-et' yiyen, yalnızca kendi ülkelerinden eş seçen Müslüman genç kızları önce toplama kamplarına koymayı, bunlardan başlarını açmayı kabul etmeyenleri, para karşılığı Güney Amerika ülkelerine esir olarak satmayı ve bu yolla Devlet

hazinesine ek gelir sağlamayı önermiştir. Önceleri ciddi mi şaka mı olduğu anlaşılamayan bu açıklama, ırkçı kesimi yüreklendirmiştir. Tahminlerin aksine parti, Glistrup ile üye kazanmaya başlamıştır. Parti imajına gölge düşürmekle suçladıkları Glistrup'u protesto eden 4 kişilik meclis grubu partiden istifa ederek, "Hür 2000" adlı bağımsız bir grup kurmuşlardır.

8. Diğer bir olumsuz gelişme, sağ eğilimli partilerden Danimarka Halk Partisinin yıllık kongresinde yaşanmıştır. Parti genel başkanının, Vollsmose'de yaşanan sokak çatışmalarına değinerek, yabancı kökenli gençlerden suç sicilleri kabarık olanların, aileleri ile birlikte toplu olarak ülkelerine geri gönderilmeleri önerisi, parti üyeleri ve taraftarlarınca alkışlanmış, ancak, diğer partilerce şiddetle kınanmıştır. Konuya görsel ve yazılı basında geniş yer verilmiştir. Ülke genelinde yapılan anket sonuçlarına göre, aynen Terakki Partisi örneğinde görüldüğü gibi, Danimarka Halk Partisinin seçmen sayısında önemli artışlar kaydedilmiş, iktidar partisi olan Sosyal Demokrat Partiden bile bu Partiye kaymalar başlamıştır. Meclis kış sezonunun 6 Ekim 1999 tarihinde açılış oturumunda yaptığı konuşmasında Başbakan Poul Nuyrup Rasmussen, iç politika bölümünde ağırlığı yabancıların topluma uyum sağlaması hususuna ayırmış ve bu çerçevede alınacak önlemleri sıraladıktan sonra, Danimarka Halk Partisini şiddetle kınamış, Parti ile hiçbir konuda işbirliği yapılmayacağını açıklamış, Meclisin ilk oturumunda söz alan ılımlı muhalefet partileri genel başkanları da, Danimarka Halk Partisine sert eleştiriler yöneltmişlerdir.

9. Merkez Demokratların yabancılar konusundaki sözcüsü Arne Melchior, İçişleri Bakanı Karen Jespersen'den Yabancılar Dairesinin çeşitli konularda aldığı kararları daha yakından incelemesini istemiştir. Yabancılar Dairesi, anneleri bir Danimarkalı ile evli olan ve Danimarka'da oturan iki Thailand'lı çocuğa oturma izni vermeyerek sınır dışı kararı almıştır. 10 ve 16 yaşlarındaki iki çocuğun ailesinin avukat tutup, basına başvurarak durumu anlatmasından sonra Yabancılar Dairesi, sınır dışı kararı durdurmuştur. Merkez Demokrat Arne Melchior, oturma izni vermemek için ağır bir neden olmadıkça, bu çocukların oturma izni almasının doğal olduğunu belirtmiştir. Annenin çocukların velayetini Danimarka'ya geldikten sonra alması nedeniyle, çocuklara oturma izni

vermeyen Yabancılar Dairesi, anneyi, velayetin Danimarka tarafından onaylanması gerektiği onusundada uyarmamıştır. Arne Melchior, "Yabancılar Dairesi memurları, yasanın en sert biçimiyle yorumlanması konusunda özen gösteriyorlar", demiş ve Bakan Karen Jespersen'in Dairenin incelediği dosyaları gözden geçirmesini istemiştir.

10. Çalışma Bakanı Ove Hygum, etnik ayrımcılığa karşı bir şikayet kurulu oluşturulmasının gerekli olduğunu açıklamıştır. İş pazarında ayrımcılığı önlemeye yönelik Yasanın yürürlüğe girmesinin üzerinden dört yıl geçmesine rağmen, Yasanın ayrımcılığı önlemediğini gözlemleyen Çalışma Bakanı Ove Hygum, "Şu ana kadar yalnızca üç olayda mahkeme kararıyla ayrımcılık saptandı, bu nedenle bir etnik ayrımcılık şikayet kurulu oluşturulmasının zamanı geldi," demiştir. Etnik Eşitlik Kurulu Sekreteri Mandana Zarrehparvar, Çalışma Bakanı Ove Hygum'un karandan memnunluk duyduğunu belirterek, "İyi Danimarka'ca bilip iyi bir eğitim olsa dahi birçok kişinin ayrımcılığa uğradığını görüyoruz, bu bakımdan şikayet kurulu oluşturulması gerekiyordu," şeklinde konuşmuştur. Avrupa Konseyi'nin Irkçılıkla ilgili Komitesi raporunda Danimarka'nın iş pazarındaki ayrımcılığa karşı aldığı önlemleri yetersiz bularak eleştirmiştir.

Yabancılarla ilgili bu gelişmeler çerçevesinde muhalefetteki sağ kanat partileri bir çok alanda yabancılara kısıtlamalar getirilmesi yolunda açıklamalar ve girişimlerde bulunmuşlardır. Anılan partilerin temsilcileri, Danimarka vatandaşlığına geçişlerin zorlaştırılması, aile birleşimi koşullarının ağırlaştırılması, sosyal yardım alabilmek için Danimarka'da belli bir süre ikamet edilmesi şartının aranması, anadil eğitiminin kaldırılması vb. konularda açıklamalar ve girişimlerde bulunmuşlardır. Nitekim yabancıların Danimarka vatandaşlığına alınması koşullarının ağırlaştırılması yönündeki çabaları başarılı olmuş ve yukarıda açıklandığı üzere 18-23 yaşları arasındaki yabancı gençlerin Danimarka vatandaşlığına geçişleriyle ilgili kurallar yeniden belirlenerek suç işleyen gençlerin Danimarka vatandaşlığına geçişlerini zorlaştıran yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu yasal düzenlemeden sonra aile birleşimiyle ilgili kurallar da yeniden belirlenerek aile birleşimi daha da zorlaştırılmıştır.

Muhafazakar Parti ve Liberal Parti üst düzey yöneticileri 13 Aralık

1999'da imzalanan Türkiye-Danimarka Sosyal Güvenlik Tadil Anlaşması ile ilgili haberlerin kamuoyuna yansması üzerine bu konuya da el atmışlar, anılan Anlaşmanın iptal edilmesini istemişlerdir. Danimarka Sosyal İşler Bakanlığı yetkilileri ise yaptıkları açıklamalarda, Türkiye'nin AB ile akdettiği anlaşmalar çerçevesinde Danimarka'da yaşayan Türk vatandaşlarının diğer ülke vatandaşlarına göre sosyal güvenlik haklarından yararlanmada ayrıcalıklı konumlarının olduğunu, dolayısıyla Sosyal Güvenlik Anlaşmasının iptal edilmesinin bir şeyi değiştirmeyeceğini ifade etmişlerdir.

Öte yandan, başta Başbakan Poul Nyrup Rasmussen olmak üzere, birbiri ardından yaşanan bu esef verici gelişmelerden tedirgin olan sağduyulu siyasetçiler ise basın aracılığıyla ırk ayrımcılığına karşı mücadeleye başlamışlardır. Amaç, halkı bilgilendirme yolu ile, etnik grupları hedef alan ithamları çürütmektir. Ayrıca, etnik gruplara açık eğitim olanaklarını arttırmak, iş bulma olanaklarını geliştirmek ve bu yolla, gençler başta olmak üzere bu kesimin daha bilinçli olarak topluma entegrasyonunu sağlamak hedefler arasındadır. Bahis konusu siyasetçiler, yalnız Danimarka'da değil tüm Avrupa genelinde faaliyet gösteren aşırı milliyetçi fraksiyonların giderek yoğunlaşan ırkçı politikaları ile mücadelenin, ancak bu yolla yapılabileceği hususunda birleşmektedirler.

c) "Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi" Kapsamında Almanya'ya Yapılan Resmi Ziyaret (12-16 Şubat 2001)

1. Ziyaret Programı ve Temaslar

12 Şubat 2001

10:20 Berlin'e varış

15:20 Büyükelçilikte brifing

17:30 Türk Derneklerinin temsilcileri ve vatandaşlarımızla sohbet toplantısı

19:30 Sayın Berlin Başkonsolosu tarafından verilecek akşam yemeği

13 Şubat 2001

11:00 Güvenlik teşkilatının insan hakları birimini ziyaret

14:00 Adli tıp enstitüsünü ziyaret

16:30 Federal Yabancılar sorumlusu Marieluisse BECK'i ziyaret
(Kabine üyesi olup Bakan düzeyindedir)

14 Subat 2001

10:00 Berlin Eyaleti Adalet Senatörlüğü Müsteşarı Rauskolb ile
Görüşme:

15:00 Federal Parlamento İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu
Başkanı Claudia Roth ve Komisyon üyeleri ile Parlamento'da toplantı

16:30 Federal Parlamento Çalışma ve Sosyal Düzen Komisyonu
Başkanı Doris Barnett ve Komisyon üyeleri ile Parlamento'da toplantı

19:30 Claudia Roth'un TBMM heyetine vereceği akşam yemeği

15 Subat 2001

15:30 Yüksek Güvenlikli Cezaevi ziyareti

19:30 Sayın Büyükelçi tarafından ikametgahta verilecek akşam yemeği

Heyet Listesi:

Hüseyin AKGÜL Komisyon ve Heyet Başkanı, MHP Manisa Mv.

Orhan OCAK, DSP Bursa Mv.

Osman MÜDERRİSOĞLU, MHP Antalya Mv.

Nezir AYDIN, FP Sakarya Mv.

Mehmet GÖZLÜKAYA DYP Denizli Mv.

Ercan DURDULAR, Komisyon Uzmanı

**Berlin Büyükelçisi Sayın Osman KORUTÜRK, Berlin
Başkonsolosu Asım TEMİZGİL, Çalışma Müşaviri Zafer TANİN ve
Eğitim Ataşesi İle Görüşme**

Berlin Büyükelçisi Sayın Osman KORUTÜRK:

Almanya'daki vatandaşlarımızı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları,
Çifte vatandaşlığa sahip Türkler ve Alman vatandaşı Türkler olarak
sınıflandırıyoruz. Bu grupların kendilerine özgü farklı sorunları olmakla
birlikte genelde karşılaştıkları en önemli sorun yabancı düşmanlığı ve
ayrımcılık yapılmasıdır.

40 yıldır Almanya'da yaşayan Türklere misafir işçiler gözüyle bakılırken, Türkler yerleşen üçüncü nesli de yetiştirince bir husumet oluşmuştur. Almanlar Türklere özellikle daha fazla kızgınlar çünkü diğer uluslardan gelen işçiler refaha kavuşunca ya ülkelerine geri dönmüşler yada asimile olmuşlardır. Türkler ise özellikle din farklılığından dolayı asimile olmayıp yabancı kalmışlardır.

Türkiye çifte vatandaşlığa geçişi kolaylaştırdığı halde Almanya çifte vatandaşlığı kabul etmiyor. Türklerin büyük kısmı vatandaşlıktan ayrılmayı ihanet gibi hissediyor. Büyük çoğunluğunun da Türkiye'de arsası, tarlası veya miras sorunları var.

30 yıldır Belediyeye vergi verdiği halde vatandaşlarımız yerel seçimlerde oy kullanamıyorlar. Büyükelçilikte 24 saat çalışan ayrımcılık ve etnik saldırı olaylarının ihbar edileceği bir telefon hattı çalışıyor. Bundan hem anında müdahale etmeyi hem de kapsamlı bir arşiv oluşturmayı amaçlıyoruz.

Türkiye buradaki vatandaşların entegre olmalarını teşvik etmek amacıyla pembe kart uygulamasına başladı. Bu sayede vatandaşlarımızın seçme ve seçilme hakkı ile memuriyet dışında tüm hakları korunuyor. Ancak uygulamada bazı aksaklıklar var. Pembe kartları nüfus cüzdanına benzer hale getirmek psikolojik olarak büyük ölçüde işimizi kolaylaştırır. Bu kartın üzerine "siyasi haklar ve memuriyet hakkı dışında tüm yasal haklarını kullanım şeklinde yeni bir ibare koyacak bir kanuni düzenleme bütün sorunu çözebilir. Vatandaşlıktan çıkma işlemleri çok yavaş sürüyor. Yasal bir düzenleme yaparak Türkiye'den emekli olanların haklarının da korunması gerekiyor. Alman vatandaşlığına geçen Türklerin diğer bir korkusu da Almanya'nın uygulamalarıdır. Almanya'nın tarihi malum. Yarın bana kötü bir muamelede bulunurlarsa, Alman vatandaşlığından atarlarsa Türk vatandaşlığından da çıktığı için ortada kalırız endişesi taşıyor.

Zaman içerisinde vatandaşlık sorununun çözümlenmesini bekliyoruz. Almanya doğumla Alman vatandaşlığının kazanılmasına karar verdi. Bu sorunun zamanla çözüleceğini bekliyoruz. 2.5 milyon Türk vatandaşından sadece 350 bini Alman vatandaşlığına geçmiştir. Seçimlerde Türklerin istekleri dikkate alınmaktadır. Seçmen sayısının 350 binden 1 milyona çıkmış olması tabii ki bütün işleri daha da kolaylaştırır.

Eğitim Müşavirliği:

483 bin Türk öğrenci bulunmaktadır. 6-18 yaş arası eğitim mecburi. Çocukların eğitim hayatı bir önceki okulda gösterdikleri başarıya göre yönlendirilmekte. Türkler genellikle meslek okullarını tercih ediyor. Burada yaşanan en önemli sorun dil bilmeyen çocukların özürülüler okuluna yönlendirilmesi. Bu sorun yine velilerin ilgisizliğinden kaynaklanmakta. Veli hilafına hiçbir öğrenci istemediği bir okula gidemez. Doğu Alman kökenli öğretmenlerin yaptığı ayrımcılığa şahit oluyoruz. Okullarda din ve ahlak ayırımına dayalı farklılıklar var. Din derslerinin kim tarafından verileceği ve Almanca din derslerinin verilmesi konusunda sorunlarla karşılaşılıyor. Alman devleti olarak kendi vatandaşlarını kendi okullarında İslam dinini öğretecek öğretmen ihtiyacı içindeler. Öğretmen ihtiyacını karşılayacak kurumun Alman kurumu olması gerekmekte. Bu nedenle Türkiye'den gönderilecek öğretmenlerle bu sorun çözülemiyor.

Almanya'daki Türk çocuklarına hem Türkçe hem de Almanca öğretecek bir sistem kurulması gerekecek. 50 sene sonra buradaki Türklerin ne olacağını düşünmek gerekiyor. Türk özünü koruyarak Almanya'ya tam entegre olmuş insanlar yetiştirmemiz gerekiyor. İyi Almanca bilmeyen çocuklar kendi içlerine kapanıyor, okul hayatları iyi gitmiyor, eğitimsiz kalıyorlar bu nedenle iş bulamıyorlar ve sorun doğuyor. Ailelerin çocuklarını asimile olmalarını engellemek için memleketlerinden kız almaları, yeni gelen bu eşlerin hiç Almanca bilmemeleri, evlerinde sadece çocuklarını büyütmeleri, Almanya içerisinde üçüncü nesle ulaşmış Türkler arasında dil bilmeyen yeni bir kuşak doğuruyor.

Çalışma Ataşesi

Almanya genelinde 3.5 milyon Türk yaşıyor. Berlin'de 200 bin Türk var. Buna rağmen örgütlenme sorunu yaşıyorlar. Büyükelçilik olarak TC. Anayasası, Yasalarımız ve Alman Yasalarına aykırı olmayan her türlü gruplaşmayı destekliyoruz. Ancak Türkler kendi aralarında bir araya gelmiyorlar. Dernekler üye sayılarına göre temsil ediliyorlar. Milli konuları bırakın toplumsal gerçeği ilgilendiren konularda dahi Türkler bir araya gelemiyorlar. Almanya'da düzenlenen ayrımcılığı telin mitingine dahi katılmadılar. Oysa kendi varlıklarını garanti altına almaları

gerekiyordu. Başkonsolosluğun kurduğu demokratik forum adında ayda bir sorunların tartışıldığı bir forum oluşturuldu. Böylece bir araya gelmelerini teşvik ediliyor. Almanya'da STÖ'lerin sesi ne kadar çok çikarsa o kadar fazla dikkate alınırlar. Bu nedenle Türklerin varlıklarını devam ettirmeleri birlik olmalarına bağlı. Bu amaçla Türk Konseyi kurulması fikri ortaya atıldı, bu konuda çalışıyoruz.

Vatandaşlar ve Dernek Temsilcileriyle yapılan görüşme

Toplantıya yaklaşık 50 kadar vatandaşımız ve dernek temsilcileri katılmıştır. Toplantıya katılanlara Komisyon ve Heyet Başkanı Sayın Hüseyin AKGÜL tarafından "Ülkemiz Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi" anlatılmış ve TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyetine iletmek istedikleri sorunları ve talepleri sorulmuştur.

Vatandaşlarımızın bir bölümü, pasaportlarda başörtülü fotoğrafa izin verilmemesini, Berlin Başkonsolosluğumuzun Potsdam'a taşınması kararını eleştirmişler, TRT-INT yayınlarının bazı bölgelerde kablo yayınından çıkarılmasından ve mesleki eğitim konularında Türklere ayırıcı muamele yapılmasından şikayetçi olduklarını ifade ederek, Türkiye'de insan hakları standartlarının ve demokrasinin Batı Avrupa seviyesine yükseltilmesinin Türk toplumunun Almanya'daki konumunu olumlu etkileyeceğini belirtmişlerdir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Hüseyin AKGÜL ise yaptığı konuşmada, dernekler arasındaki bölünmüşlük ve dağınıklık nedeniyle Almanya'daki Türk toplumunun sesini yeterince duyuramadığını, Türk Derneklerinin müşterek; noktalarda birleşmek suretiyle sorunların çözümü yolunda birlikte hareket etmeleri gerektiğini. Türkiye'de insan hakları konusunda eksikliklerin bulunduğunu eğitim düzeyinin yükseltilmesi suretiyle bu durumun düzeltilmesi için gayret gösterildiğini. bütün dünyada insan hakları ihlallerinin meydana geldiğini, Türkiye'nin 21. asırda insan hakları alanında iyi bir konuma erişebilmesi için azami çabanın gösterilmekte olduğunu ifade etmiştir.

Recep ERBAZLAR:

Milletvekillerimizi aramızda görmekten büyük mutluluk duyuyoruz. Ancak Başkonsolosumuzdan şikayetçiyiz. Özellikle pasaportlarımızın sürelerinin uzatılmasında sorunlar yaşıyoruz. Pasaportlardaki resimlerin

sakallı veya başörtülü olması nedeniyle kendi devletimizin memuru tarafından saatlerce kapılarda bekletiliyoruz.

Ali UZUN:

MÜSİAD temsilcisi. Almanya'daki Türkler ve Başkonsoloslukla ilişkiler konusunda başörtüsü ve sakal konusuyla ilgili sorunlarımız var.

İlyas BAKIR:

Türkiye'nin bütün meseleleri hallolmuş da sanki bir tek insan hakları kalmış. Ülkede öncelikle kalkınmaya öncelik verilsin istiyoruz. TRT-İnt Berlin yayınları durduruldu. Gerekçe olarak nüfusumuzun % 5'in altında kaldığı söyleniyor. Bu durumun düzeltilmesini istiyoruz.

Zeynep ERBAZLAR :

Konsolosluğun başörtüsü konusundaki menfi tutumu yüzünden pasaportumun süresi uzatılmadı. Şu an süresi bitimi pasaport ile Almanya'da dolaşıyorum.

Metin TEKİN

Alman-Türk Kültür Sanat Birliği Başkanı. Berlin'de bir kültür merkezi açıyoruz. Avrupa'ya bizim kim olduğumuzu anlatmayı hedefliyoruz. Bu konuda devletin bize sahip çıkmasını istiyoruz.

Cengiz GÜMÜŞAY

Ben gençlerin eğitim sorunu ile ilgileniyorum. Çocuklarımız meslek eğitimini yeterince alamıyorlar. İyi Almanca bilmelerine rağmen ayrı tutuluyorlar, eşitlik göremiyorlar, kamu sektöründe çalışmıyorlar. Aramızda birlik yok. Bu birliği kurmak için bize yardım edin.

Hasan KÜSKÜN

Rizeliler Derneği Başkanı Türkler Alman Üniversitelerinden mezun olsalar bile mesleklerini icra edemiyorlar. Şu an makina mühendisi veya eczacılık okumuş arkadaşlar taksicilik yapıyor. Ayrımcı olaylar yüzünden psikolojimiz bozuluyor. Almanya'da yaşayan her beş Türk kadından birinin bunalım içinde olduğu intiharı düşündüğü ve psikomatik sorunları bulunduğu bir araştırmayla saptanmıştır.

Mahmut GÜL:

Milli Görüş Bölge Başkanı, Ülkemizin kendi sıkıntılarından kurtulmasını diliyoruz. Parlamentomuzu sürekli gözlüyoruz. Tüm

dünyanın Türkiye'yle uğraştığı bir dönemde biz birbirimizle uğraşyoruz. Başörtüsü konusundaki konsolosluk genelgesi üzerinde durmanızı istiyoruz. Buradaki gençlerin elinden tutulsun, okuyan talebelere daha çok yardım yapılınsın. Çalışmak zorunda kalanlara burs vererek okumalarını sağlayalım. Çünkü bilmeyen insan hakkını arayamaz. Çocuklarımızı özellikle hangi okullarda okutmamız gerekir. Bununla ilgili bir çalışma yapılması lazım. Eğitim ataşesinin öğrencilerin askerlik işleriyle uğraşmasını değil hangi konularda eğitim yapılmasına dair bir araştırma yapmasını istiyoruz.

Selim ÇAKIR:

Türk Federasyonu Berlin Bölge Başkanı. Alman kültür anlayışının baskısı altında kalıyoruz. Karşılaştığımız problemin altında yatan neden budur. Yabancı ayırmacılığı, etnik saldırılar bütün Türklerin kaşışındalar. Bizim buradaki bütün sorunlarımız Alman devletinin bakış açısından kaynaklanıyor.

Ali İhsan PEKER:

Berlin Konsololuğunun Postham'a taşınmasını eleştiriyoruz.

Nazif UÇAN, Fevzi ÇAKIR, Recep ÜNAL, Cafer İNAN ve Enver ÇETİN adlı vatandaşlarımız da daha önce ifade edilen benzer sorunları ifade etmişlerdir.

Berlin Polis Okulu Müdürü Prof. Dr. Heinz JANKOWIAK ve ZIŁOWSKI İle Görüşme

Okul Müdürü ve siyasi eğitim sorumlusu tarafından okulda verilen siyasi eğitim ve insan hakları dersleri ile Adli Tıp Enstitüsü ile ilgili çalışmalar anlatılmıştır.

Komasyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bize vakit ayırdığınız için çok teşekkür ediyoruz. İnsan hakları konusunda ulusların birlikte çalışması çok tabii ve arzulanan bir olaydır. Bu çerçevede sizlerden bilgi almaktan mutluyuz.

Berlin Polis Okulu Müdürü Prof. Dr. Heinz JANKOWIAK:

Berlin'de 135-170 bin Türk yaşıyor tabii ki onların bilgi alma hakkına saygı duyuyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

İnsan hakları konusunda tecrübelerinden faydalanmak ve Türk vatandaşların problemleri hakkında bilgi almak istiyoruz. En çok insan hakları ihlalleri güvenlik kuvvetleri ile halkın karşı karşıya geldiği noktalarda oluyor. Bizim polis ve jandarma güvenlik görevlilerimiz insan hakları eğitimine başladı. Umudumuz ihlallerin en aza inmesi. Eğitimle ilgili çalışmalarını taktirle izliyoruz. Bizde Sn. Jankowiaktan bilgi ve deneyimlerinden faydalanmak istiyoruz. Cevaplarının insan hakları olgusuna katkıda bulunup yücelteceğini umuyoruz.

Berlin Polis Okulu Müdürü Prof. Dr. Heinz JANKOWIAK:

Berlin polisinin dört ana bölümü var. Koruma bölümü, kriminal polis, idari polis ve eyalet polis akademisi. Akademi tüm polislerin işe başlamadan önce ve sonrasındaki gelişmeleriyle ilgilenir. Okulun 480 çalışanı vardır. Yılda 30 bin öğrenci eğitim için gelir. Öğrenciler arasında tüm yıl eğitim alanlar olduğu gibi bir iki gün eğitime gelenler de vardır. Halen Berlin'de çalışan 28 bin polis bulunmaktadır. 18 bini üniforma giyen koruma polisleridir. 3500'ü kriminal polistir. Geriye kalan kısım bilim adamlarından oluşur.

10 yıllık eğitimin ardından yapılan bir giriş sınavı ile her Alman vatandaşı polis olma hakkına sahiptir. Halen Alman vatandaşlığına geçmemiş olan yabancıardan da okula kabul edilenler oluyor. Ancak bunlar okuldaki 2.5 yıllık süre içerisinde Alman vatandaşlığını kazanmak zorundalar. Üniversite eğitimi yapanlar daha bir üst düzeyden göreve başlarlar. Liseden sonra göreve başlayan polislerin de Üniversitede okumaları teşvik edilmektedir. İyi polis için en alt kademededen en üst seviyeye çıkmak mümkündür. Türk kökenli polisler orta ve üst düzeyde görev yapmaktalar. Şu an için yüksek kademeye geçebilmiş sadece İspanyol kökenli bir vatandaşımız bulunmaktadır. % 10 civarında Alman kökeni olmayan polis bulunmaktadır. (insan hakları konusunda doğrudan bir ders bulunmamaktadır. Akademideki tüm öğretmenlerin görevi insana yaklaşım ve insan imajı konusunda kurallara uyulmasını öğretmektir. İnsan onuru dokunulmazdır. Dersin konusu içerisinde memurlara sosyal açıdan bazı davranış kuralları öğretilmektedir. Sosyal ahlak ve meslek ahlakı kuralları öğretiliyor bu çerçevede din adamlarının yardımlarına da başvuruluyor. Yabancılar konusunda bu işin uzmanlarından bilgi alınıyor.

Toplumsal güncel olaylar ve gelişmeler anında derslere ve günlük tartışmalara yansıtılarak bilgilendirilme sağlanıyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Polise karşı yöneltilen suçlamaları araştırma şekli nasıl, özel bir kurul var mı, bu tür suçlamaların önüne geçmek için alınan bir tedbir var mı, sanık güvenliği, iç ve dış denetim nasıl sağlanmaktadır?

Berlin Polis Okulu Müdürü Prof. Dr. Heinz JANKOWIAK:

Polislerin suçlandığı olayları araştırın özel bir birim vardır. Bu birimin başında bir savcı bulunmaktadır. Bu birim bu tür suçlamaları araştırır. Polis hizmet dışı olarak bir olaya kırılırsa vatandaş ile ilgili prosedür ve ceza ne ise o uygulanır. Mahkemede vatandaş ile aynı şartlarda yargılanır, ayrıca disiplin davası açılır. Ceza kanununda sadece memurların işleyebileceği suçlar sayılmıştır. Örneğin vatandaş birini yaralarsa 6 ay ceza alır. Bir sonraki maddede de memur görevi sırasında birini yaralarsa bir yıl ceza alacağı yazılmıştır. Ceza kanunu içinde memur suçlarını sayan 135 madde bulunmaktadır. Bunun 35'i de memurlar arasındaki suçları tanımlamaktadır. Disiplin cezası vermek için ceza davasından suçlu bulunması gerekmez. Amiri kınamadan işten atmaya kadar varabilen disiplin cezaları verebilir.

Berlin Polis Okulu Siyasi Eğitim Sorumlusu Sayın ZIŁOWSKI::

Berlin Polis Okulunda verilen siyasi eğitim ve insan hakları eğitiminden sorumlu Müdür Yardımcısı Herr Zilowski tarafından yapılan sunuşta şu bilgiler verildikten sonra Heyet üyelerinin sorularına geçilmiştir:

Almanya'da polis tarafından gerçekleştirilen cezai takibat ve tehlikelere karşı koyma görevleri, federal eyaletler ve merkezi devlet arasında paylaşılmaktadır. Bu bağlamda polis teşkilatı, genel olarak eyaletlerin yetki alanına girmektedir. Bu konuda sadece Alman Anayasası'nda belirtilen bazı alanlarda merkezi devlete yani merkezi hükümete yetki tanınmaktadır.

Eyalet Polis Teşkilatları

Almanya Federal Cumhuriyeti'nin federal yapısına uygun olarak, her eyaletin kendine ait bir polis teşkilatı bulunmaktadır. Yani 16 eyalete bağlı polis teşkilatları ve bunlara ilaveten merkezi devlete bağlı polis teşkilatları mevcuttur.

Eyalet polis teşkilatları, Koruma Polisi, Kriminal Polis, Suyolları (çeviri notu: nehir ve göller) Polisi ve Hazır Güç Polis teşkilatlarından meydana gelmekte olup, Federal Kriminal Polis Teşkilatı ile Federal Sınır Koruma Teşkilatı, merkezi devlete bağlı polis teşkilatlarıdır.

Koruma polisi tehlikelere karşı koyma, suça karşı koruma ve cezai takibat (savcılığın yönetiminde? alanlarında yetkilidir. Ayrıca trafiği de denetler.

Kriminal polisin görevi de cezai takibattır. Koruma polisi öncelikle hafif ve orta derecedeki suçlarla ilgilenirken, kriminal polis daha çok ağır suçlarla ilgilenir.

Suyolları polisi, ülke içindeki (nehir ve göllerdeki) ticari su yolu trafiği ile spor tekneleri trafiğini denetler. Hazır güç polisi, büyük kaza ve talihsizlikler, felaket ve özel tehlike arz eden durumlarda görev yapar ve münferit polis hizmetlerini destekler.

Ayrıca özellik arbeden şiddet suçları (rehin alma, adam kaçırma v.s.) ile adam öldürme gibi ağır suçlara karşı görev yapan ve çoğunlukla koruma polisine bağlı olarak çalışan özel polis birlikleri mevcuttur.

Federal Polis Teşkilatı

a) Federal Kriminal Dairesi (BKA)

BKA, merkezi devlete bağlı olup, polisiye bilgi ve kriminal polisiye konulara bakan merkezi bir kuruluştur. BKA, bölge veya eyalet sınırlarını aşan veya önem arz eden durumlarda, suçlara karşı yürütülen mücadele ve takibat konusunda merkezi devletin ve eyaletlerin polis güçlerini destekler. Bu, tüm önemli bilgilerin temin edilerek analiz edilmesi ve bunların cezai takibatla ilgili makamlara iletilmesini içermektedir.

BKA aynı zamanda, IKPO-Interpol, Europol ve Schengen SIRENE'nin (Supplementary Information Request at the National Entry-SIRENE) Almanya ulusal merkez bürosudur. BKA ayrıca, suçla karşı mücadele ve cezai takibat için gerekli durumlarda, yabancı polis güçleri ve adli makamları ile işbirliği yapma yetkisine sahiptir.

BKA ayrıca, Almanya Federal Cumhuriyeti Anayasa organları üyelerinin ve devlet konuklarının korumalarından sorumludur.

BKA, merkezi bir kurum olarak görevleri çerçevesinde merkezi devlet

ve eyaletlerin polis güçlerini desteklemektedir. BKA bu amaçla, kriminal polisi ilgilendiren tetkik ve bilimsel araştırma için gerekli olan her türlü donanımına sahiptir, Ayrıca BKA, polisiye metot ve suçla mücadele stratejileri geliştirmekle yetkilidir.

BKA, bir veya birkaç ülkenin ya da Federal Başsavcılığın başvurması halinde, esas itibariyle aşağıda belirtilen suçların takibatıyla da yetkilidir.

- Uluslararası alanda örgütlenmiş yasadışı silah, mühimmat patlayıcı madde ve uyuşturucu ticareti - Uluslararası alanda örgütlenmiş sahte para basımı veya bunun piyasaya sürülmesi

- Başta uluslararası alanda örgütlenmiş para aklama olmak üzere, yukarıda anılan suçlarla bağlantılı olarak yurtdışında tahkikat

- Anayasa organları mensuplarına ve bunların konuklarına karşı işlenen siyasi nitelikli suçlar

- Uluslararası terörizm alanında

BKA'mı cezai takibatla yetkili olduğu durumlarda, tanıkların korunması da BKA'nın sorumluluğu dahilindedir.

b) Federal Sınır Koruma Teşkilatı (BGS)

Federal Sınır Koruma Teşkilatı (BGS), BKA gibi, Federal İçişleri Bakanlığı'na bağlı olan ve Almanya'da, özel görevler üstlenen ve merkezi devlete bağlı bir polis teşkilatıdır.

Federal Sınır Koruma Teşkilatı ile ilgili yasada, BGS'in görevleri ve faaliyet alanları belirlenmektedir. Bunlar arasında özellikle şunlar bulunmaktadır.

- Federal Almanya sınırlarını koruma

- Demiryolu polisinin görevlerini üstlenme

- Havaalanlarında hava trafiğine karşı girişilen saldırılara karşı koruma

- Merkezi devletin ve federal bakanlıkların anayasal organlarının korunması

- Kuzey Denizi ve Baltık Denizi'nde, çevre koruması ve gemi trafiği de dahil olmak üzere, polisi ilgilendiren görevler

- Yurtdışında, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Batı Avrupa Birliği

ve diğer uluslararası kuruluşların sorumluluğu altında, polisi ilgilendiren görevleri yerine getirme

Büyük operasyonlarda, eyalet polis teşkilatlarının desteklenmesi

- Felaket ve büyük kaza durumlarında yardımda bulunmak

- Polis ve adli makamlar arasındaki ilişki

Polis ve adli makamlar cezai takibat alanında birlikte hareket ederler. Polis bu anlamda adli makamlar görevlerini yerine getirmesinde yardımcı bir unsurdur. Polis memuru bir taraftan savcılıkların yardımcı memurudur, yani soruşturmaları savcılığın direktifleri çerçevesinde yürütmekle yetkilidir. Polis öte yandan aynı zamanda, kendi başına ceza davası soruşturmalarını -şayet ivedilik arz ediyorlarsa yürütmekle de yetkilidir.

Savcılık prensipte her ne kadar "hazırlık tahkikatının başı" olarak soruşturmaları yürütüyorsa da, soruşturmalar ağırlıklı olarak polis teşkilatı tarafından yürütülür. Bunun sebebi, bu kurumların birbirlerinden farklı donanımlara sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Soruşturma tekniği ile ilgili altyapı polis teşkilatı bünyesinde yer almaktadır. Polis ayrıca, soruşturma yürütecek personele de sahiptir.

Güvenlik Kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen başlangıç ve ön hazırlık soruşturmaları Polis, cezai takibat alanında, "delillerin ortadan kaldırılmasını engellemek için, suçları araştırmak ve gecikmesinde sakınca doğacak tüm tedbirleri almakla" yükümlüdür (Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 163. Madde).

Polisler, savcılığın yardımcı memurları olarak, savcılığın kendilerine yönelttiği direktifler doğrultusunda ve gerekli olduğu takdirde ve savcılıkla yakın bir işbirliği içerisinde, genellikle soruşturmalar neticelendirilinceye ve böylelikle kamusal davanın görülmesi veya düşmesi şeklinde bir karar verilmeye kadar, soruşturmayı yürütürler. Savcılık kural olarak, yalnızca zor veya önemli vakalar söz konusu olduğu zaman soruşturmalara katılmaktadır. Polis, savcılığın bu konuda herhangi bir talimatı olmadığı sürece, soruşturmaların niteliği ve kapsamı ile bunların nasıl ve hangi kapsamda yürütüleceğini belirler.

Adli Tıp Alanı ile Kriminal Laboratuvarlardaki Araştırmalar Konusunda Bilgiler:

Adli tıp enstitüleri, üniversite bünyelerinde toplanmışlardır ve bu suretle devlet teşkilat yapısına bağlıdırlar. Bu enstitüler, adli tıp alanında devlet egemenliği altında bulunan görevler üstlendiklerinden dolayı, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde özel adli tıp enstitüleri mevcut değildir.

Merkezi devlete bağlı bir kuruluş olarak hem Federal Kriminal Dairesi hem de Eyaletler düzeyindeki Eyalet Kriminal Daireleri, kriminolojik kuruluşlara sahiptirler.

Komasyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

İnsan hakları ve siyasi eğitimden sorumlusunuz. Nasıl bir eğitim programı uyguluyorsunuz?

Berlin Polis Okulu Siyasi Eğitim Sorumlusu Sayın ZIŁOWSKI:

Dersimizde insan haklarının sadece Alman hakları olmadığı konusunu veriyoruz. Bu konulardaki davranış bozukluklarının ve ön yargıların bilmemekten kaynaklandığına inanıyoruz. Bu nedenle polis adaylarına bu konudaki her türlü veri ve bilgiyi depoluyoruz.

Siyasi eğitim safhasında; parlamenter sistem, temel haklar, hukuk devleti, yabancı düşmanlığı, aşırı akımlar, ve anti-semitizm konularında bilgi veriyoruz. Bu eğitimden iki yıl içinde geçemeyen adaylar Akademiden atılırlar.

Derslerde öğrencilerimize demokratik ahlak değerlerini öğretip kendileriyle özdeşleştirmelerini sağlıyoruz. Bu aşamada öğretim üyelerinin davranışları çok önemlidir. Örnek davranışlar sergilemeleri gerekir. Gençler kendilerine söyleneni değil, gördüklerini yaparlar.

Teori dersleri bittikten sonra kurum dışı uzmanların bilgisine başvurulur veya yerinde eğitim amacıyla dışarı çıkarılırlar. Siyasi sistemi görmek için parlamentoya gidilir veya Yahudi soykırımını öğretmek için bu dönemi yaşamış Yahudilerden anılarını anlatmaları istenir.

Berlin'deki yabancıları tanımak için örneğin Şehitlik Camiine giderler, cami imamıyla sohbet edip ibadet şeklini izlerler. Bu şekilde Türk mentalitesi hakkında bilgi ve fikir sahibi olurlar.

Ayrıca Berlin yabancıları hakkında son yedi yıldır, ikişer günlük programlar halinde 20-25 kişilik polis gruplarına sürekli olarak hizmet içi kurslar verilir. Bu şekilde zaman içinde daralan bakış açıları yeniden genişletilir.

Türkler hakkında da bilgi almak amacıyla Türk Federasyonu, Türk Merkezi veya cami imamıyla sık sık görüşülüyor. Örneğin camiye giden herkesin radikal olmadığını polise öğretmek bu açıdan çok önem kazanıyor. Polis bu sayede önyargılı davranmıyor.

Yabancılar ile polis arasında yaşanan sorunları çözmeye ve anlamaya yönelik özel bir Klearing bölümü var. İki yıl öncesine kadar polislere Türkçe dil kursları veriliyordu, ancak bütçe nedeniyle bu kurs iptal edildi.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Türk vatandaşlarının karşı karşıya kaldıkları özel bir suç türü var mı?

Berlin Polis Okulu Siyasi Eğitim Sorumlusu Sayın ZIŁOWSKI:

Berlin'de yaşayan Türklerin suç eğilimleri Alman vatandaşlarına çok benzer. Elbette, oturma hakkı veya vize gibi konularda işlenen suçlar yabancılar mahsusur. Türkler arasındaki nüfus farklılığı, gençlerin daha fazla olması, gasp ve yaralama türü suçları ön plana çıkarıyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Türlere yönelik veya Türk vatandaşlarının karıştığı terör olayları yaşanıyor mu?

Berlin Polis Okulu Siyasi Eğitim Sorumlusu Sayın Zilowski:

Biz amaçlarına silah kullanarak ulaşmaya çalışan bütün gruplar ile mücadele etmeye çalışıyoruz. Bunların faaliyetlerine genel olarak karşı çıkıyoruz. Bu tür gruplara mensup kişilerin Berlin'deki Türk vatandaşlarını rahatsız ettiklerini biliyor ve önlemeye çalışıyoruz.

Berlin Hür Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nü ziyaret

Berlin Hür Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nü ziyaret eden heyetimize. Enstitünün kurumsal yapısı, adli ve güvenlik makamlarıyla ilişkisi, otopsi ve DNA testi konularında anılan Enstitünün Yöneticisi Prof. Dr. Volkner Scheider ve diğer ilgilileri tarafından brifing verilmiş ve laboratuvarlar gezilmiştir.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyeti olarak Berlin Hür Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsünü ziyaret amacımız, adli tıp enstitülerinin

işleyiş ve amaç bakımından insan hakları ihlallerini en aza indirecek bir yol olması, iyi çalışan bir adli tıp merkezinin hem yargı sürecini hızlandıracağı hem de en doğru kararın verilmesini sağlayacağı, bu amaçla örnek alınabilecek uygulamaların yerinde görülerek ülkemize yansıtılmasıdır.

Adli Tıp Enstitüsünün çalışma düzeni hakkında bilgi verir misiniz?

Prof. Dr. Volkner SCHEIDER:

Adli tıp enstitülerinin insan hakları ihlallerini önlemedeki yerinin ve yargı sürecine olan katkısının bir kez daha tekrar edilmesinden memnuniyet duydum. Sizlere Enstitü hakkında bilgi vermekten ve sorularınızı yanıtlamaktan memnuniyet duyacağım. Daha sonra size Enstitüyü gezdireceğim.

Berlin'de üç adli tıp enstitüsü bulunmaktadır. Hür Berlin ve Humboldt Üniversitesi enstitüleriyle belediyeye ait bir enstitü vardır. Hür Berlin Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsünde yılda 2500 vaka otopsi yapılmaktadır. Ceza kanunu hükümlerine göre biri uzman iki doktor ile otopsi yapılır. Otopsiler Savcılık talebi ve hakim kararı ile yapılır. Cinayet ve istemeden ölüme sebebiyet verme olaylarında otopsilere savcı katılır. Özel durumlarda hakim de otopsiye katılabilir.

Günün 24 saati otopsi yapılabilecek bir çalışma sistemi vardır. Otopsi yapılan şahısların yakınları otopsiye katılamazlar ve sonuçlarına itiraz edemezler. Sadece avukatların otopsiye katılma hakkı vardır, onlar da uygulamada katılmazlar.

Cezaevlerinde meydana gelen tüm ölümler otopsiye tabidir. Adli tıp doktoru incelemesini cezaevine giderek orada yapar.

Hastaneler yaralı şahısların incelemelerini özellikle ateşli silah yaralanmaları, cinsel taciz gibi konularda uzmanlığımıza başvurur.

Komisyona Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Kurumun bağımsızlığı nasıl sağlanıyor? Yönetim kadrosu kimlerden oluşuyor?

Prof. Dr. Volkner SCHEIDER:

Burada tamamen bağımsız ve özgür bir ortamda çalışıyoruz. 34 yıldır burada çalışıyorum, bunun son 19 yılı müdürlük yaptım, bugüne kadar hiç bir müdahale ile karşılaşmadım. Ayrıca enstitü müdürü tüm otopsilere

girip denetlemekle sorumlu. Çalışanlar devlet memuru, geçimleri açısından bağımsızlar. Yasalara uydukları sürece bağımsızlığa sahipler. Mahkemelere bilirkişi olarak katılırlar. Yeminli ifade verilir. Gerçeğe aykırı rapor verilmesi mümkün değildir. Bilimsel açıdan en son düzeydedirler. Son 10-15 yılda hiç bir hata görülmemiştir.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Tarafsız bir sonuç elde etmek için ne gibi tedbirler alınmaktadır?

Prof. Dr. Volkner SCHEIDER:

Otopsiler baştan sona kasete alınır. Daha sonra sekreterler daktilo ederler. Yasal olarak bu zorunlu. Protokol gereğince belli bir sıralaması var bunlar tek tek incelenir. Örneğin kafasına kurşun girse bile kalbi ve diğer organları incelenir. Protokole göre her bir organın durumu incelenir. Bu iş yaklaşık 2-8 saat sürer. Alınan parçalar ve yapılacak işlemler sıralanır. Savcılığın izni ile polisin bulguları eklenir. Savcı davayı sonuçlandırınca örnekler imha edilir, ancak belgeler 30 yıl süre ile saklanır.

Federal Hükümet Yabancılar Sorumlusu Marielouise BECK ile Görüşme:

Federal Hükümet Yabancılar Sorumlusu Marielouise BECK:

Heyetinizi Berlin'de görmekten büyük mutluluk duyuyorum. Misafir işçiler konusunda özellikle göçmenlerin sözcüsü konumunda çalışıyorum. 7,3 milyon yabancı ve bunlara dahil 2,3 milyon Türk'ün sorunları ile ilgili görevimin başındayım. Geçtiğimiz yıl Almanya'daki Türkler açısından 3 önemli gelişme yaşandı, bunlar, Türkiye'nin AB'ne adaylık statüsü kazanması, Almanya'da yeni Vatandaşlık Yasası'nın yürürlüğe girmesi ve Almanya'nın bir göç ülkesi olduğu gerçeğinin benimsenmesidir. Almanya artık göç kabul eden bir ülkedir. İnsanları artık misafir değil, kalmaya gelmiş olduklarını kabul ediyoruz.

Bazı sorunlu noktalar da var. Kürt kökenli ilticacılar var. Bu artık dış politika sorunu olmaktan çıktı, iç politik sorun haline geldi.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bize vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz. Ülkemiz Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi çerçevesinde TBMM İHİK' heyeti olarak

Berlin'de temaslarımızı sürdürüyoruz. Yabancılar özellikle de Türk vatandaşları hakkındaki görüşlerinizi bilmek çalışmamıza ışık tutacaktır.

İnsan haklarını uluslararası bir mesele olarak görüyoruz. Almanya'nın 1960'lardan beri yaşadığı yabancı işçi sorununu yakından biliyoruz. Bu yabancılar içinde Türk nüfusunun önemli bir yer tuttuğunu biliyoruz. Gelen misafir işçilerin Türkiye'ye geri dönmesi bekleniyordu. Aynı şekilde Türkiye'de bunların geri döneceğini sanıyordu. Ancak, bugün bu kişiler Almanya'nın bir parçası olmayı bekliyorlar. Bu problemin zaman içinde çözüleceğini bekliyorum.

Türkiye'de ayrılıkçı bir terör hareketi var. Bu ayrılıkçı harekete tüm Kürt kökenli vatandaşlarımızın katıldığını kabul etmiyoruz. Türkiye'de bir ayrımcılık yoktur. Tüm vatandaşlarımız birinci sınıf vatandaşdır. Kaldı ki bu kökenden gelen cumhurbaşkanı, meclis başkanı ve millet vekillerimiz vardır. Ancak bu etnik yapıyı suistimal eden ayrılıkçı fırsatçı bir hareket çıktı. Bu konu kullanılarak iltica sorunu ortaya çıkarılıyor. Gerçek işçi vatandaşlarımız ile bunu bahane ederek ortaya çıkan terör gruplarını birbirinden ayırmak gerek. Bu gibi durumlar iki ülke arasında zaman zaman gerginlik sebebi olmaktadır.

Sorun, sadece ilticacılar sorunu değildir. Burada yaşayan işçilerimizin karşı karşıya kaldıkları sorunlar vardır. Vize sorunu, aile birleşmelerinde yaşanan gecikmeler vardır.

Federal Hükümet Yabancılar Sorumlusu Marieluise BECK:

1973 yılından beri Almanya'ya işçi alımı durdurulmuştur. Sadece bazı istisnai durumlar söz konusudur. 2000 yılından beri de yeşil kart benzeri bir uygulama getirdik. Bu kart sayesinde dünyanın her yerinden bilgisayar alanında çalışanlar bir Almanın istihdam edilemediği pozisyonlar için başvurabiliyorlar. Yeni bir göçmen politikası izleniyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Türklerin bir kısmı öğrendiğimiz kadarıyla işsizlik yardımıyla geçiniyor. Bu durum toplum içinde nasıl karşılanıyor? Yabancılar ödeneği bu tür işsizlik sigortası veya sosyal yardımlar Alman vatandaşlarından bir tepki alıyor mu?

Federal Hükümet Yabancılar Sorumlusu Marieluise BECK:

Türkler arasında % 20 oranında işsizlik var. Almanlarda bu oran % 9

ila 10 civarında. Bunun nedenleri arasında tarihten gelen bazı sıkıntılar var. Bunun sonuçlarını yaşıyoruz. Yabancılar basit işlerde istihdam ediliyorlardı. Üretim akılca olması ve bilgisayarlı üretim bu alandaki istihdamı azaltmaktadır. Bu alanlarda yabancı göçmenlerin daha fazla etkilendiğini görüyoruz. Bu insanlar daha önce eğitim almamışlar, dil bilmiyorlardı. Veliler çocuklarının okul ödevlerine yardım edemiyorlar. Aileler okula önem vermiyorlar, kız çocukları okula gitmek yerine evde kalıp ev işi yapmayı tercih ediyorlar. Burada en önemli anahtar eğitim konusunun çözülmesi.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Alman veya yabancı işçiler arasında ücret farklılaşması var mı? Buna bağlı olarak ucuz kaçak işçi olgusu ne ölçüde gelişmiş, bu konu ile nasıl mücadele ediliyor ?

Federal Hükümet Yabancılar Sorumlusu Marieluse BECK:

Sendikaların aktif olduğu alanlarda böyle bir ayırım yok. Ruhr bölgesinde 40 yıllık bir göçmen ordusu var. Burada sendika temsilcileri arasında yabancılar da var. Otomotiv ve çelik sektörü çok örgütlü. Bu alanlarda böyle bir şey söz konusu olamaz. Kamusal alanda Belediye hizmetleri, bahçe düzenlemesi veya çöp toplama alanları da oldukça örgütlüdür. Sadece bazı kadınlar temizlik alanında daha ucuza çalıştırılıyorlar. Yapı sektöründe ise insanların daha düşük ücret ile daha uzun süre ve daha ağır koşullarda çalıştırıldığını görüyoruz. Birde kayıt dışı ekonomi var. Dolayısıyla kayıt dışı iç hacmi de çok büyük. Bu alanda çalışanlar arasında Türkler, Polonya, Romanya ve Ukraynalılardan sonra geliyorlar.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Çalışma hayatında etnik ayrımcılığa karşı kurumsal bir yapı var mı?

Federal Hükümet Yabancılar Sorumlusu Marieluse BECK:

İşletmelerde ayrımcılığa karşı sendikalar var. Bu konuya onlar dikkat ediyor. Sendika yaşantısında yabancılar öne çıkarılmaktadır. Devlete bağlı bir kuruluş yoktur. Böyle bir ayrımcılık parlamento dilekçe komisyonunun faaliyet alanına girer. Medyada bu konuda oldukça faal çalışmaktadır. Ancak bizler seçim dönemi olmasına rağmen ayrımcılığa karşı bir kanun çıkarma peşindeyiz. Ayrıca son 3 yıl içerisinde bu konuda AB içinde çıkan bütün kuralları Alman iç hukukuna dahil ediyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan başvurular arasında daha önce Almanya'da yaşamış şu an Türkiye'de ikamet eden vatandaşlarımıza ait bazı dilekçeler var. Bu başvuruların Almanya'ya ilgilendiren bölümleri için doğrudan sizden yardım alabilir miyiz?

Federal Hükümet Yabancılar Sorumlusu Marieluise BECK:

Biz eğer tek tek işlerle uğraşmaya başlarsak. İşin içinde kayboluruz. Bizim görevimiz genel hükümler ve konular üzerinde çalışmaktır. Ortada bir yapı varsa ve bu dezavantaja neden oluyorsa bu yapının ortadan kaldırılması için çalışabiliriz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Türk öğrencilerin genellikle yönlendirildiği öğrenme güçlüğü çekenlere ait okullar yerine Türk ve Alman öğrencilerin birlikte okumaları daha hızlı bir entegrasyona yol açmaz mı?

Federal Hükümet Yabancılar Sorumlusu Marieluise BECK:

Lisan sorunu artık ortadan kalkmasını bekliyorduk. Ancak görüyoruz ki hala üçüncü nesil dahi Almanca bilmiyor. Türkiye'den gelen eşler veya babaanneler, TRT uydu yayınları bunda oldukça etkili. Alman anaokuluna giden çocuklar ise ilkökulda dil sorunu yaşamıyorlar. Bu sorunu çözmek için ek eğitim olanakları sağlanıyor. Parasal imkanlar sunuluyor. Bunun ötesinde her okula pedagoji uzmanları gerekiyor. Türk aileler sosyal imkanları arttıkça iyi okulları olan semtlere gidiyorlar. Tabi ki sorun sadece öğrenme zorunluluğu değil, lisan bilmeme sorunudur. Okullar ve öğretmenler bu çocukları eğitmek için özel çabalar gösteriyor. Ancak ailelerden destek göremiyoruz. Veliler kendileri yeterince Almanca bilmiyor. Okul toplantılarına dahi katılmıyorlar. Gençlerin birbirleri ile iletişim kurmalarında sorun çıkıyor. Almanlar ile arkadaş olamıyorlar. Bu da her iki tarafta hayal kırıklığı yaratıyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Alman üniversitelerinde okuyan Türk öğrenciler var. Doktor, diş hekimi, avukat olmuş ancak görev yapamadığından şikayet ediyor.

Federal Hükümet Yabancılar Sorumlusu Marieluise BECK:

Kamu alanında bu sorun var. Memur olmak için Alman vatandaşı olmak gerekli. Diplomasını Alman üniversitelerinden alanlar için özel

sektörde çalışma konusunda herhangi bir sorun yok. Sadece bazı zanaat dalları için bir sınav uygulanıyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Akraba ziyaretleri ve vize uygulamaları konusunda Sn. Bakanın düşünceleri nelerdir.

Federal Hükümet Yabancılar Sorumlusu Marieluise BECK:

Alman Dışişleri Bakanlığı bütün büyükelçileri toplayarak bir toplantı yaptı. Bu toplantıya biz de katıldık. Bakanlık tasarruf yapıyor. Ancak vize incelemesi yeni personel demek. Bu da maliyet artışı getiriyor. Bazı büyükelçilikler eleman sıkıntısı çekiyorlar. Bu da uzun kuyruklara neden oluyor. İki dakikada vize verilebilecekken ilticacıların ve geri dönmeyeceklerin başvurular arasından filtre edilmesi gerekiyor. Bu da süreyi uzatıyor. Çocuklara vize verilmesi konusunda bazı iyileştirmeler yapılıyor. Vize 2000 çalışması çerçevesinde vize sorununa çözüm arayışı içerisindeyiz.

Berlin Eyaleti Adalet Senatörlüğü Müsteşarı RAUSKOLB ile Görüşme:

Berlin Eyaleti Adalet Senatörlüğü Müsteşarı RAUSKOLB:

Berlin'e hoş geldiniz. Buradaki çalışmanızın verimli geçeceğini, aradığınız tüm bilgilere ulaşacağınızı umut ediyorum. Bizler her zaman Türkler ile ilişki kurmayı amaçladık. Sayın Başkonsolosumuzla göreve başladığı zaman işbirliği kurmayı hedefledik. Sorularımıza tam olarak cevap vermek amacıyla sayın infaz genel müdürümüz ve sayın savcımızı da toplantımıza davet ettim. Tekrar sizlere hoş geldiniz diyorum.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Öncelikle sayın Müsteşarımıza, Genel Müdürümüze ve sayın Savcımıza gösterdikleri ilgi ve konukseverlik için teşekkür ediyoruz. Ülkemiz dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının karşılaştıkları insan hakları sorunlarını incelemek ve yerinde görmek amacıyla bir proje hazırladık. Bu proje doğrultusunda TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda temsil edilen tüm siyasi partilere mensup birer milletvekili arkadaşlarımız ile burada bulunuyoruz. Arzu edilmese de, sistematik olmasa da insan hakları ihlalleri zaman zaman

dünyanın her yerinde olduğu gibi burada da görülmektedir. Tabii ki önemli olan üzerine gitmek ve sorumluların cezalandırılmasıdır. Ancak samimiyetle mücadele edildiğinde insan hakları ihlallerinin en aza indirilebileceğine inanıyoruz.

Yirmibirinci yüzyıl insan hakları adıyla anılacak. İnsan hakları yüzyılı olacak. İnsan haklarına saygılı ülkelerde bu ilkeye uydukları sürece uygarlık düzeyi artacak.

Delegasyon olarak ziyaret ettiğimiz ülkelerin tecrübelerinden faydalanmak, bu tecrübeleri kendi ülkemize aktarmak istiyoruz. Bu amaçla tespit ettiğimiz birkaç konuda sizlere sorular yönelmek istiyoruz. Ayrıca Heyet üyelerimizden soru sormak isteyen arkadaşlar da yeri geldikçe size sorularını yönelmek isteyecekler.

Türk işçilerinin AB hukukundan doğan ve AB Adalet Divanı'ndan aldıkları yargı kararlarından elde ettikleri hakların benzer durumdaki vatandaşlarımıza, iç mevzuata ve uygulamaya yansıtılmamasından kaynaklanan bazı şikayetler ile karşılaşılıyor. Bu konuda Adalet Senatörlüğünün yaptığı bir çalışma var mı?

Berlin Eyaleti Adalet Senatörlüğü Müsteşarı *RAUSKOLB*:

Öncelikle Türk Parlamento'sundan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyetinin Almanya'ya gelmesinden duyduğum memnuniyeti ifade edeyim. Alman Devlet makamları insan hakları olgusuna büyük önem vermektedir. Bu önem tesadüfi değildir. Alman Anayasası 50 yıllık bir gelenek olarak bu konuya değinmektedir. Anayasanın genel ilkelerine bakıldığında insan onuru dokunulmazdır. Tüm kurumlar bu ilke çerçevesinde hareket etmektedir.

21. yüzyılı sizin insan hakları yüzyılı olarak adlandırmanız beni ayrıca memnun etti. Aynı şekilde insanların birbirleri ile ilişki kurduğu her yerde insan hakları ihlalleri çıkabildiği görüşüne de katılıyorum. Bunun Berlin'de de böyle olduğunu düşünüyoruz. Ancak sorumluluk taşıyan tüm insanların tek tek insan hakları ihlalleri olsa bile engellemek için çaba gösterdiklerine emin olabilirsiniz.

Federal Almanya, Adalet Divanının verdiği her türlü kararı kendi iç hukukunda uygulamaya önem vermekte ve uygulamaktadır.

Federal Almanya uluslararası yükümlülüklerini ciddiye aldığı ve uyguladığı hususunda bir örnek vermek isterim. AB Adalet Divanı,

kadınların askere alınmaması konusunu ayrımcılık olarak nitelemiş ve Federal Almanya Anayasada belirtmiş olmasına rağmen kadınlara askerlik yapma imkanı tanımıştır.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Almanya'daki Türk mahkumlar cezaevlerinde ev izni, çalışma hakkı gibi konulardan yeterince faydalanamadıklarını, dilekçe verdikleri halde Türkçe olduğu için işleme konulmadığını ifade ediyorlar. Bu konuda görüşlerinizi almak istiyorum.

Berlin Eyaleti Adalet Senatörlüğü Müsteşarı RAUSKOLB:

Bu konuda size geniş bilgi verebilirim. Cezaevlerimizde 86 ulustan tutuklu ve hükümlü bulunmakta ve bunların Almanlar ile aynı haklardan yararlanmaları konusunda önlem almış bulunmaktayız. Bunlar arasında çok sayıda Türk mahkum da vardır. Ev izinlerini alabilmekte ve çalışma haklarını kullanabilmektedirler. Yasalarımız eşit uygulamayı öngörmektedir. Tabi bunlar için bazı şartlar gerekiyor. Örneğin: Yeniden suç işleme tehlikesinin olmaması ve cezaevine geri döneceğinden emin olunması gerekir. Tegel cezaevinde yapılan bir sayımda Alman ve Türk mahkumların % 10 oranında eşit olarak izin kullandığı tespit edilmiştir. Türk veya yabancı mahkumların kendi dillerinde şikayet mektubu yazmaları durumunda bunların tamamı tercüme edilerek işleme konmaktadır.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Bize ulaşan iddialar arasında alt ve üst ceza sınırları olduğu; Türk mahkumlar için üst ceza sınırlarının tercih edildiği ve sınır dışı için zemin hazırlandığı ifade edilmektedir. Bunun yanında Türkiye'de kimsesi kalmadığı ve tüm ailesi Almanya'da yaşadığı halde sınır dışı edilmiş olmanın ikinci bir cezalandırma olduğu ifade edilmektedir. Bu konudaki düşüncelerinizi alabilir miyim.?

Berlin Eyaleti Adalet Senatörlüğü Müsteşarı RAUSKOLB:

Bu sorduğunuz soru çok önemli ve anlamlı bir soru. Sanıkların Türk olduğu davalarda en yüksek cezaların uygulandığına dair elimizde bir bilgi bulunmamakta. Müsaade edin bir şey daha söyleyeyim. Alman mahkemelerinin böyle karar verdiklerini bilse idik bile anayasa ile garanti altına alınmış bağımsızlıkları karşısında yapabileceğimiz bir şey olmazdı.

Sn. Milletvekilleri hüküm giyen bir Türk'ün sınır dışı edilmesine teknik olmayan bir cezalandırma olduğu fikrinize katılıyorum. Ceza hukukunda cezanın oranlılığı dikkate alınarak bir takım işlemler yapılır. Berlin İdare Mahkemesinin her sınır dışı kararı için değerlendirmeyi uzun uzun düşünerek yaptığına inanıyorum. En ağır durumlarda dahi bu sınır dışı edilme engelleniyor. Türkiye'deki bağlarını kaybetmiş kimseler sınır dışı edilmiyor. Biz buradaki Türklerin Alman vatandaşlığına geçmelerini istiyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Biz üst düzey Alman yetkililerinin Adalet, insan hakları kavramına ne düzeyde bağlı olduğunu biliyoruz. Biz "Berlin'de hakimler var" ifadesini ata sözü olarak kullanırız. Türk mahkumların duyduğu endişeleri size aktarmamızın sebebi budur. Yarın cezaevine gittiğimizde muhtemelen aynı şeyi tekrar ifade edeceklerdir. Bu tahmin bu tip bir iddianın gelmemesini istiyoruz. Çünkü "Berlin'de hakimler var".

Berlin Eyaleti Adalet Senatörlüğü Müsteşarı RAUSKOLB:

İncelemelerinizden memnuniyet duyacağız. Lütfen gidip inceleyin, konuşun, bizim saklayacak bir şeyimiz yoktur.

Komisyon Üyesi Denizli Mv. Mehmet GÖZLÜKAYA

Burada yargı ve ceza infazı aşamasında Türklerin karşılaştığı en önemli sorun nedir? Daha çok hangi suçları işliyorlar ?

Berlin Eyaleti Adalet Senatörlüğü Müsteşarı RAUSKOLB:

Almanya'da Mahkeme huzuruna çıkan Türk vatandaşları, mahkeme huzuruna çıkan diğer vatandaşlardan daha farklı sorunlara sahip değildirler. Tek sorun Almanca konuşamamalarıdır. Bu da gerçeğin ortaya çıkmasını zorlaştırmaktadır. Mahkemede hakim ve sanık arasında dolaysız görüşme imkanı kalkmakta araya tercüman girmektedir. Aynı problemler cezaevinde de yaşanmaktadır. Bu sorunlar sadece Türklerin değil, Almanca bilmeyen tüm yabancıların sorunudur.

Komisyon Üyesi Denizli Mv. Mehmet GÖZLÜKAYA

Ben bir avukat olduğum için merak ediyorum. Avukatı olmayan sanıklar için nasıl bir uygulama var ? Cezaevi yöneticileri kimlerden oluşuyor ? Suç işleyenlerin sınır dışı edilmesi için aldıkları cezanın betli bir süresi var mı?

Berlin Eyaleti Savcısı Sn.HOFFMAN:

İsteyene ücretsiz avukat sağlanıyor. Cezaevi idarecileri hukukçudurlar. Bunun dışında psikolog, öğretmen rahip kadroları vardır. Diğer üst düzey memurlar da cezaevinde yöneticilik yapabilirler. Cezaevinde çalışan herkes mevzuatı çok iyi bilir.

Sınır dışı için genel bir kural yok. Ancak genel uygulama olarak bir suçtan hüküm giymek sınır dışı için yeterli sebeptir. Yabancılar polisi suç işleyen şahsı değerlendirmeye alır. Suç ağır değilse takdir makamı bunu değerlendirir. Cezanın oranlılığı çerçevesinde bu konu taktir edilir. Sınır dışı kararı alınırken kamu yararı ve şahsi çıkarları değerlendirilmekte, etnik kökenleri değerlendirilmemektedir. Yabancılar polisi sınır dışı kararını verir. İptal için idare mahkeme yolu açıktır. Burada alınan karar nihaidir. Ancak bazı suçlar için ihanet, uyuşturucu ve cinayet gibi sınır dışı edilme kararı kanunda yazar.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Berlin'de son 6 ay içerisinde yabancılara karşı 100 saldırı olayının gerçekleştiğini öğrendik. Bunun % 10'u Türklere karşı işlenmiş. Bu tür saldırılar yabancı düşmanlığı ile nasıl mücadele ediliyor?

Berlin Eyaleti Adalet Senatörlüğü Müsteşarı RAUSKOLB:

Bu konuda kesin rakamlar elimde yok. Geçen Eylül ayında birçok uzman ile bir toplantı yaptık. Yasal düzenimiz şiddet olaylarını kesinlikle yasaklamaktadır. Her türlü saldırı yasalar tarafından maksimum ceza ile takibe uğrar. Berlin eyaleti yabancı düşmanlığının yaygınlaşmaması için her türlü çabayı gösteriyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Yarın Türk mahkumlarla görüşmek üzere cezaevine gideceğiz. Türk mahkumlara iletmek üzere bir mesajınız var mı?

Berlin Eyaleti Adalet Senatörlüğü Müsteşarı RAUSKOLB:

Yarın cezaevleri genel müdürümüz size eşlik edecek. Oradaki şikayetler hakkında bize bilgi verilmesi çözüm yolunda atılmış bir adım olacak. Bizim mesajımız biz kendilerine insan onuru, insanca yaşam ve hakkaniyet çerçevesinde davranıyoruz. Kendilerine saygı gösterildiğinden emin olsunlar.

Federal Meclis İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Başkanı Claudia ROTH ve Diğer Komisyon Üyeleri ile Görüşme

Federal Meclis İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Başkanı Claudia ROTH:

Türkiye'den TBMM'den İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı ve Üyelerinden oluşan bir Heyet ile ortak bir toplantının gerçekleşiyor olması gerçekten bizim için büyük bir sevinç kaynağı olmuştur. Toplantımıza üyelerimizden sayın Mattischeck, sayın Stöckle, sayın Schwarts-Schilling, sayın Gröhle, sayın Leutheusser-Schnarrenberger ve sayın Brudlewsky katılmaktadırlar. Kendilerine teşekkür ederim. Toplantımızı iki kısma ayırarak; birinci kısımda Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin insan haklarını durumunu, ikinci kısımda ise Türkiye'deki insan hakları durumunu tartışmayı teklif ediyorum. Türk ve Alman Parlamentolarının İnsan Hakları Komisyonlarının bir arada toplantı yapmasından duyduğum memnuniyeti tekrar ifade ederek sizlere hoşgeldiniz diyorum.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

TBMM İHİK Heyeti adına bu toplantıyı organize ettiğiniz için size ve Komisyon üyelerine teşekkür ederim. Ben Hüseyin AKGÜL Komisyon Başkanı ve MHP Manisa Milletvekiliyim. Sayın Orhan OCAK, DSP Bursa Milletvekili, Sayın Osman MÜDERRISOĞLU, MHP Antalya Milletvekili, Sayın Nezir AYDIN, FP Sakarya Milletvekili ve Sayın Mehmet GOZLÜKAYA DYP Denizli Milletvekili olarak TBMM'de temsil edilen tüm siyasi partilerden birer temsilci ile yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın yaşadıkları ülkelerde karşı karşıya kaldıkları sorunları yerinde görmek amacıyla, vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı ülkelere ziyaretlerde bulunarak çeşitli temas ve incelemelerde bulunuyoruz.

Sayın Roth ile daha önce Türkiye'de ortak bir toplantı yapmıştık. İnsan hakları savunucularının, aynı yolda ilerlerken, omuz omuza daima el ele ortak hedefe varmak için birlikte hareket etmeleri gerekir. Gelişmiş ülkelerin insan hakları konusunda öncü, yardımcı bir rol oynaması gerekir. Dayatmacı bir tavır içinde olmak insan hakları açısından yararlı olmaz. Sayın Roth'a bu projemizden bahsettik. Almanya'da 2.3 milyon Türk yaşıyor. Problemlerini yerinde görüp tartışmak ve Alman

meslektaşlarımızla görüş alışverişinde bulunmak ve izlenimlerini almak istedik. Benzer bir çalışmayı Danimarka'da da yaptık. Şu ana kadar Almanya'da değişik birimlerde olumlu çalışmalar yaptık. Ziyaretlerimiz sırasında sadece vatandaşlarımızla görüşmeyi hedeflemiyoruz. Bu ülkelerin insan hakları alanındaki tecrübelerinden de faydalanmak istiyoruz. Dünya geliyor, iletişim çağı içinde bulunuyoruz. Uluslar artık ayrı ayrı coğrafyalar değil. Ortak değerleri olan, sınırları olmayan bir dünya içinde yaşıyor. Bu nedenle dayanışma içinde olmak büyük önem kazanıyor.

Türkiye'de yaşayan, bazı anlaşmalar sonucu elde ettiği hakları zamanında bilgilendirilmediği için kullanamamış durumda olan Türk vatandaşlarının haklarının takibi konusunda; ve aynı şekilde Türkiye'de bulunan Alman vatandaşlarının hak ihlallerinin araştırılması ve takip edilerek sonuçlandırılması konularında karşılıklı işbirliği geliştirebileceğimizi düşünüyoruz.

Kurumlara yönelik faaliyetleriniz var mı? Polis, cezaevi çalışanları, doktorlar, öğretmenler gibi servis sektöründe çalışıp insan hakları ihlali suçlaması ile karşı karşıya gelebilecek uygulayıcılara yönelik çalışmalarınız var mı? Komisyon olarak insan hakları mevzuatının geliştirilmesi konusunda icra organları veya üniversiteler ile ortak çalışma içine giriyor musunuz? İnsan hakları ihlallerinin görüldüğü alanlarda, bu ihlalleri en aza indirmeyi hedefleyen projeleriniz var mı? Uluslar arası normların ulusal mevzuata yansımada Komisyonunuz nasıl bir rol üstleniyor?

Bunların yanı sıra, Almanya'da eğitim görmüş olsalar bile yabancıların hekimlik veya avukatlık yapamıyor olmalarını insan hakları açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

AB ile yapılan Ortaklık Anlaşması ve buna bağlı yapılan diğer anlaşmalar ve Adalet Divanı kararlarına rağmen Almanya'da ikamet eden Türk işçileri ve ailelerinin bir çok konuda AB hukukundan faydalanamadığını temaslarımız sırasında öğrendik. Bu konuda komisyonunuza ulaşan bir şikayet veya sizin bu konuda bir çalışmanız var mı?

Sanırım tartışmaya bu konularda başladıktan sonra tekrar benim ve arkadaşlarımin ekleyeceği sorular da olacaktır. Teşekkür ederim.

Federal Meclis İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Başkanı Claudia ROTH:

Çok kapsamlı bir gündem ile toplantıya başlamış olduk. İşbirliği konusundaki dileklerinize katılıyorum. Bu konuda size verebileceğim en iyi haber, Almanya'da Uluslararası İnsan Hakları Enstitüsü kurulması kararıdır. Çok yeni olan bu karar ile insan hakları alanındaki tüm bilgilerin toplanması, bu kurumun tüm işi üstlenmesi, insan hakları eğitimini yönetmesi ve Federal Almanya içinde bu konuyla ilgili tüm sorulara muhatap olması bekleniyor.

Komisyon olarak dış ülkelerdeki insan haklarının durumuyla ilgilendiğimiz gibi, yurtiçinde göçmen sorunları ile de yakından ilgileniyoruz. Göçmenlere yönelik olarak hazırlanan Xsenos Programı ile Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı ile Kadın-Aile ve Gençlik Bakanlığı işbirliği halinde çalışıyor. Faaliyetleri anayasa ve hukuk devleti ilkelerine aykırı olduğu için NDP Partisinin kapatılma davası sürüyor. Hekimlik ve avukatlık yapma ile ilgili sorun sanırım sadece kamu sektöründe çalışma ile ilgili. Kamuda çalışmak için Alman vatandaşı olmak gerekiyor. Özel sektörde çalışanlar için böyle bir sınırlama yok. Türkiye'de faaliyet gösteren bir Alman derneğinin araştırmasına göre sanırım 80 kadar mesleğin yabancılar tarafından icrası yasak.

Tek tek şikayetleri komisyon olarak takip etmemiz oldukça zor. Biz daha çok yapısal olayların üzerine gidiyoruz. Şahsi müracaatlar Dilekçe Komisyonunda değerlendiriliyor.

Federal Meclis İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Üyesi GRÖHLE:

Belki de İnsan Hakları Enstitüsünün üzerinde biraz daha durmak gerekiyor. Bu tür soruların ve çalışmaların Almanya'daki tek muhatabı olması beklenen bu kurumun çalışmaya başlaması büyük ölçüde insan hakları alanında yapılan çalışmalarını koordine edecektir. Kasım 2000 tarihli İnsan Hakları Komisyonu Toplantısında alınan karar gereği İnsan Hakları Enstitüsü insan hakları alanında çalışan NGO'ların desteklenmesini amaçlayan bir kurum olacak. Her türlü projenin ve politikanın belirlendiği, koordine edildiği ve desteklendiği bir kurum olacak. Tüm kamuoyuna açık bilgi üretecek. Tamamen siyaset dışı bir kimlik ile çalışacak.

Yabancı düşmanlığı ve gençler konusunda çok ciddi tedbirler alıyoruz. Bu konuda sizin getireceğiniz önerilere açığız.

Federal Meclis İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Üyesi BRUDLEWSKI:

Bizim Doğu Almanya'da göçmenler ile ilgili bir tecrübemiz yok. Vietnamlılar vardı. Onlarla da temas çok sınırlı idi. Duvar yıkılınca yabancı olgusu ile karşılaştık. Sınırsız özgürlük ve gençler farklı problemler ile karşılaştı. Kötü örnekler daha çok dikkat çekiyor, daha fazla akılda kalıyor. Her türlü yabancı düşmanlığına karşı gösteriler yapıldı. Almanya'da yabancı düşmanlığı desteklenmiyor. Sadece gençler arasında istismar oldu. Bu gençler ideolojiye kanmış, yanlış yolda olan insanlar. Yargı onların cezalarını veriyor.

Federal Meclis İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Üyesi STÖCKELI:

Türkiye'de Komisyonunuzu ziyaret ettiğim sırada sizden insan hakları eğitimi ile ilgili bazı belgeler istemiştim. Bu belgeleri gönderdiğiniz için teşekkür etmiştim. Burada ilginizden dolayı tekrar teşekkür ederim. Ben de size Türk göçmenler için hazırlanan bir broşür vereceğim. Maalesef nüfusu daha az yerlerde yabancı düşmanlığı görüyoruz. Benim bölgem Kuzey Ren. Buradaki Türkler tamamen entegre olmuş durumdadırlar.

Komisyon üyesi Mehmet GÖZLÜKAYA:

İfade özgürlüğü anlayışınıza saygı duyuyorum. Ancak, Türkiye'nin uzun yıllardır mücadele ettiği DHKP-C ve PKK gibi terör örgütleri Almanya'da yasaklı olduğu halde gösteri düzenlemesine nasıl izin veriliyor. Bu konuda bilgi almak istiyorum. İkinci olarak üçüncü neslin entegrasyonu sorunu var. Bu çocukların Almanca okumaları, öğrenmeleri gerek, biz de bunu destekliyoruz. Çalışıp yaşadıkları ülkenin kurallarına uysunlar, ama bu arada Türkçe de öğrenebilsinler istiyoruz. Teşekkür ederim. Federal Meclis İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Üyesi Leutheusser-Schnarrenberger: Almanya'da ifade özgürlüğü Anayasa ve yasalarla güvence altına alınmıştır. Bu haktan yabancılar da yararlanabilir, ceza yasasına göre kısırtıcı fiiller suç teşkil ediyor, bu tip eylemleri yapanlar cezai takibat kapsamına alınır, nitekim aşırı sağ eğilimli NPD'nin Anayasaya aykırı fiiller işleyip işlemediği hususunun inceleme altına alındığı ve kapatılmasının söz konusu olabileceğini ifade etmek isterim.

Federal Meclis İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Üyesi
MATTISCHECK:

Bizlerin günlük yaşantısında bir şekilde Türklerin yeri var. Ya alışveriş yaptığımız dükkan ya da yemek yediğimiz restoran Türkler tarafından işletiliyor. Onların o kadar büyük entegrasyon sorunu yok. Sadece Rusya Almanlarında entegrasyon problemi yaşıyoruz.

Federal Meclis İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Üyesi
BRUDLEWSKY:

Bizim insan hakları savunucuları olarak azınlıklarla ilişkilerimiz her zaman iyidir. Sizin komşunuz Kürtler ile de ilişkilerimiz var. Türkiye'de yaşanan bir terör ve onunla mücadele var. Bu sorunların terör doğmadan önlenmesinin başka yolları var bu konuda ne dersiniz?

Ankara'ya yaptığımız ziyaret sırasında Adalet Bakanı Sayın Hikmet Sami Türk işkenceyle mücadelenin yoğunlaştırılacağını söyledi, bununla birlikte birçok işkence vakasının incelenmediği yolunda kuşkularım var. Bu konularda mağdurlara nasıl yardımcı oluyorsunuz? Türkiye'deki üniversitelerde başörtüsü takmak neden dinsel özgürlük olarak kabul edilmiyor? Süryanilerin dilleri neden resmen öğretilmiyor? Süryani Ortodoks Kilisesi'ne bu konuda eğitim verme imkanı verilemez mi? Türkiye'deki ifade özgürlüğünün sınırları nedir? Uluslararası Af örgütü size doğrudan baş vurabiliyor mu?

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Almanya'da insan hakları alanındaki tüm faaliyetleri koordine edecek bir enstitünün kurulmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Komisyonlarımızın çalışma esasları arasında çok büyük bir fark olduğunu görüyorum. Bizim komisyonumuz bireysel başvurulara açıktır. Son iki yıl içerisinde 1300 den fazla başvuruyu kabul ederek sonuçlandırdık.

Azınlıklar bildiğiniz gibi üç kategoride tanımlanır. Dil, din ve etnik köken itibarıyla. Türkiye Cumhuriyeti ülkesindeki azınlık sistemini 1923 Lozan Anlaşması ile dini azınlık olarak kabul etmiştir. Bu tanıma Hristiyanlar ve Yahudiler girer. Kürtler bu sınıfa girmemektedir. Onlar asli unsurdur. Birinci sınıf vatandaşlardır ve devlet kademesinin en üst basamaklarına kadar tırmanmışlardır. Kürt kökenli diye tarif ettiğimiz

vatandaşlarımız arasından cumhurbaşkanları, genelkurmay başkanı, kara kuvvetleri komutanı ve millet vekilleri vardır. Onları kesinlikle azınlık olarak görmüyoruz. Türkiye'nin bir Kürt meselesi yoktur. Kürt unsurunu öne çıkaran ayrılıkçı terör sorunu bulunmaktadır. Bu terör Türkiye'de çok büyük acılara ve insan kaybına yol açmıştır. Terörle mücadele alanında 100 milyar doların üzerinde bir kaynak harcanmıştır. Şayet bu meblağ ekonomik konular için seferber edilmiş olsaydı Türkiye bugün çok farklı bir konumda olabilirdi. Bununla hem iç hem de dış borcumuzu kapatabilirdik. Terör olgusunu yaşamayan ülkelerin bize anlayabileceğini sanmıyoruz.

İşkence bir insanlık suçudur. Türk hukuk sistemine göre işkence en ağır suçlardan birini teşkil etmektedir. İşkence bir insanlık suçudur. işkence yapanın insanlığından şüphe ederim. Bu suçtan mahkum olanlar son çıkardığımız af kanunu kapsamına alınmamıştır. Örneğin Manisa'da çocuklara işkence yaptığı tespit edilen polisler 8 ila 10 yıl arasında hapis cezalarına çarptırılmışlardır. Türkiye'de işkence yapıldığı inkar edilmemektedir, ancak bu sistematik bir nitelik taşımadığı anlamına gelmez. Yasal düzenlemeler bu sorunun üstesinden gelmek için tek başına yeterli değildir. Kanuni müeyyide ile işkence önlenemiyor. 1856 Islahat Fermanı işkenceyi yasaklar, ancak 150 yıllık hukuka rağmen bu sorun çözülememiştir. Çözümü ise eğitimidir. Eğitim düzeyinin ve toplumsal duyarlılığının yükseltilmesi suretiyle işkencenin bir sorun olmaktan çıkacağına inanıyorum.

Türkiye'de başörtüsünün simge olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Bu konuyla ilgili iddiaları incelemek üzere Komisyon bünyesinde bir alt komisyon kurulmuştur. Arkadaşlarımız bu iddiaları araştırmaktadır. Türkiye'deki Süryanilere gelince, bu cemaat ibadet hürriyetine sahiptir. Yoğun olarak yaşadıkları Mardin'de bir Süryani Kilisesi vardır. Üniversitelerimizde Sümer dili, Hititoloji alanlarında bölümler vardır, bu diller hakkında bilimsel düzeyde eğitim verilmektedir.

Uluslararası Af Örgütü ile ilişkimiz vardır. Raporlarını sürekli değerlendiriyoruz.

Federal Meclis İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Başkanı Claudia ROTH:

Komisyonlar arası yapısal çalışma farklılığından bahsettiniz. Bizim

Komisyonumuz yapısal alanlarla ilgili çalışmalar yapıyor. Bunun dışında bireysel başvurular ile ilgili Dilekçe Komisyonunu yıllık ortalama 20 bin başvuru yapıyor. Bunların %20'si idari çerçevede çözülen sorunlar. Başvuru sahibinin lehine çözülenler ise ancak %10 civarında kalıyor.

Türkiye ile ilgili şaşırdığım bir kaç olay var. Katılım Ortaklığının görüşüldüğü şu sıralarda İlerleme Raporu ile ilgili ne yapılıyor. İdam cezasının kaldırılması ile ilgili bir çalışma yapılıyor mu? Kamu görevlilerinin yargılanabilmesi için hala amirinin izni gerekiyor mu? Bu konuda bir çalışma var mı? Son olarak da bugün sık sık gündeme gelen fikir özgürlüğü konusunda, özellikle fikir suçlarının suç olmaktan çıkarılmaları konusunda bir çalışma, bir takvim var mı?

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

AB İlerleme Raporu ile ilgili tartışmalar halen devam ediyor. Koalisyon hükümetinin bu konuda ortak bir noktada uzlaşacağına eminim. İdam cezası ile ilgili sorunuza istinaden, idam cezalarının uzun zamandır uygulanmadığını ve kaldırılması konusunda bir kararlılık olduğunu belirteyim. Ancak Abdullah Öcalan'ın siyasi malzeme konusu yapılıyor olması bu süreci geciktiriyor. İdam cezası sonuçta kaldırılacak. İşkenceye karıştığı iddia edilen polis memurlarının, amirleri izin vermediği için yargılanmadığını belirttiniz. Memurun Muhakematı Kanunu'nda yapılan değişiklikler ile memurların yargı önüne çıkmaları kolaylaştırıldı. Aynı şekilde ifade özgürlüğü konusunda da benzer değişikliklerin yapılması gündemdedir.

Komisyon üyesi Mehmet GÖZLÜKAYA:

Evet. İfade özgürlüğü konusunda 312 nci maddenin değiştirilmesinden yanayız. Özellikle tahrir ve teşvik ile ilgili fıkrasının değiştirilmesi gerekiyor.

Alman Federal Cumhuriyeti Parlamentosu'nun İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu ile İHİK Heyeti arasında 14 Şubat 2001 tarihinde gerçekleşen toplantı hakkında Alman Parlamento basın merkezince yapılan açıklama:

"Türk parlamenterler, Almanya'daki yabancı düşmanı akımların, Almanya'da yaşayan yaklaşık 2,5 milyon Türk vatandaşı ya da Türk kökenli Alman vatandaşının da zararına olacak "tedirgin edici" bir boyuta ulaşmış olduğu düşüncesindedir. Milletvekili Hüseyin AKGÜL

başkanlığında Federal Meclis İnsan Hakları Komisyonu ile Çarşamba günü öğleden sonra bir görüşme gerçekleştiren TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyeti, yabancı düşmanlığından kaynaklanan suç eylemlerinin endişeyle kaydedilmekte olduğunu belirtti. Alman tarafı, ülkedeki polis ve adli makamların, aşırı sağ eğilimli suçlarla kararlı bir şekilde mücadele etmek ve bunları önlemek için her şeyi yaptıklarını ve bu konuda aynı zamanda koruyucu çalışma yapılmasına da büyük önem verildiğini belirterek, NPD'nin kapatılması için Federal Meclis'in de katıldığı, Federal Anayasa Mahkemesine yapılan başvuruya dikkat çekti. Türk Parlamenterler, Almanya'da yaşayan vatandaşlarının örneğin okul, yuva ve işyerlerinde karşılaştıkları entegrasyon sorunlarını dile getirdiler. Alman milletvekilleri ise, Türkiye'de yaşayan yabancıların 80 meslek dalında çalışmalarının mümkün olmadığını dile getirdiler.

Alman tarafı, Türkiye'deki Kürt azınlığın durumuna, değinirken, Türk delegasyonu, ülkelerinde Hıristiyan ve Yahudiler gibi dini azınlıklar bulunduğunu; bürokrasi, siyaset ve askeri alanda üst düzey makamlarda da görev üstlenebilen Kürtlerin azınlık değil "birinci sınıf vatandaş" olduğunu; Türkiye'nin Kürt sorunu değil, büyük acılara neden olan bölücü terör sorunu bulunduğunu belirtti. Türk parlamenterler ayrıca, Almanya'da faaliyetleri yasaklanmış olan PKK gibi kuruluşların, gösteri duyurularının altına imza atmalarına imkan tanınmasını eleştirdiler. Alman tarafı buna karşılık olarak, düşünce özgürlüğüne ilişkin temel hakkın, Almanya'da yaşayan bütün insanlar için geçerli olduğunu; siyasi açıdan uygun olmayan görüşlerin açıklanmasını da izin verildiğini, ancak ceza hukukunun bu alandaki -örneğin halkı kışkırtmak gibi sınırları belirlediğini kaydetti".

Federal Meclis Çalışma ve Sosyal Düzen Komisyonu Başkanı Doris BARNETT ve Diğer Komisyon Üyeleri ile Görüşme

Toplantı, TBMM İHİK Başkanı Hüseyin Akgül ve Federal Meclis Çalışma ve Sosyal Düzen Komisyonu Başkanı Doris Barnett'in eş başkanlığında yapılmıştır. Karşılıklı olarak Komisyon üyeleri tanıtıldıktan sonra görüşmelere geçilmiştir.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

İnsan hakları çerçevesinde yaptığımız bu ziyaretimizin temel

amaçlarından biri burada yaşayan Türk vatandaşlarının karşı karşıya kaldıkları problemler ile ilgili bilgi almak ve çözümü için ortak çalışmalar ve projeler üretmektir. Karşılaştığımız problemlerin çözümüne el birliği içinde ulaşabileceğimizi görmek bizi ayrıca memnun etmiştir.

Türk işçilerinin AB hukukundan doğan ve AB Adalet Divanı'ndan aldıkları yargı kararlarından elde ettikleri hakların benzer durumdaki vatandaşlarımıza, iç mevzuata ve uygulamaya yansıtılmamasından kaynaklanan şikayetler ile karşılaşyoruz. Bu konuda komisyonun bir çatışması var mı?

Federal Meclis Çalışma ve Sosyal Düzen Komisyonu Başkanı Doris BARNETT:

Almanya'da yaşayan Türk işçilerin Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın verdiği tüm kararlardan doğan haklarını kullanabildiklerini sanıyorum. Bize bu konuda ulaştı bir sorun bulunmamaktadır.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Yabancılara ödenen işsizlik sigortası veya sosyal yardımlar Alman vatandaşlarından bir tepki alıyor mu?

Federal Meclis Çalışma ve Sosyal Düzen Komisyonu Başkanı Doris BARNETT:

Alman toplumunda bu konuya ilişkin belirgin bir tepki yok. Özellikle Türk vatandaşlarına yönelik belirgin bir tepki ile karşılaşmadık. Zaten Türklerin çoğu iş sahibi kimseler. Bir yerlerde mutlaka çalışıyorlar. Alman sosyal yardımlarından gerçekten muhtaç durumda olanlar yararlanıyor.. İşsizlik ile ilgili aylık yaklaşık 80 bin soruya cevap veriliyor. Bu sorular arasında Türklerin bir ayrıma tabi tutulduğunu görmedik.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Diğer ülkelerden gelen işçiler için kota ve benzeri uygulamalar var mı?

Federal Meclis Çalışma ve Sosyal Düzen Komisyonu Başkanı Doris BARNETT:

Göç hukuku son zamanlarda ele alınıyor. Daha önceleri kota benzeri uygulamalar yoktu ancak uygulanması zorunlu hale geliyordu. Örneğin Almanya'daki Türk işletmelerin daha az Türk işçi çalıştırmaları sağlanmalıdır diye düşünüyorum. Şu an için sadece özürü işçiler ile ilgili kotalar uygulanıyor.

Komasyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Alman veya yabancı işçiler arasında ücret farklılaşması var mı? Buna bağılı olarak ucuz-kaçak işçi olgusu ne ölçüde gelişmiş? Bu konu ile nasıl mücadele ediliyor

Federal Meclis Çalışma ve Sosyal Düzen Komisyonu Üyesi Leyla ONUR:

Almanya'da aynı kurumda yapılan aynı işe eşit ücret ödenir. Yasalara aykırı yapılan istihdamla mücadele ediliyor. Yasal olmayan bir iş yapılıyorsa bununla ilgili tedbirler alıyoruz. Ayrımcılığa karşı eşitlik ilkesinin denetlenmesini sağlayan bir komisyon kuruldu.. Eşitlik açısından gerekli önlemleri alıyoruz. AB de zaten bunu denetliyor.

Komasyon Başkanı Hüseyin AKGÜL

Türkiye'de İnsan Hakları Komisyonuna yapılan başvurular arasında, Türkiye-Almanya arasında imzalanan anlaşmalardan doğan haklarını zamanında müracaat etmedikleri için kullanamayan vatandaşlarımız var. Bu tür örnekleri Komisyonunuza sunmuş olsak çözüm konusunda yardımcı olabilir mi?

Federal Meclis Çalışma ve Sosyal Düzen Komisyonu Başkanı Doris BARNETT:

Süre aşımının söz konusu olduğu durumlarda pek yardımcı olamayız. Bu konuda Yabancılar Sorumlusu veya yaşadıkları seçim bölgesinin milletvekillerine başvurabileceklerini sanıyorum.

Son olarak ben sizden bir yardım istiyorum. Almanya'da yaşayan Türklerin daha iyi bir eğitim almalarını istiyoruz. Bizim kalifiye elemanlara ihtiyacımız var. Türkler neden bilgisayar uzmanı olmasınlar. Bu konuda iş adamlarının okumak isteyen gençlere burs vererek yardım edebileceğini düşünüyoruz. Sizlerden bu konuların teşvik edilmesi hususunda yardım istiyoruz. Teşekkür ederiz

Charlottenburg Cezaevi'nde Yapılan İnceleme ve Görüşmeler:

Berlin'de Tegel cezaevinden sonra en büyük İkinci cezaevi Charlottenburg cezaevidir. 1970'li yılların başında özellikle kadın mahkumların sosyalizasyonu ve topluma kazandırılması hedeflenerek geniş bir alan üzerine daha farklı imkanların yer aldığı bir proje şeklinde

inşa edilmiş. Ancak, yeni cezaevi inşa edecek yer sıkıntısı ve mali imkanların kısıtlı olması nedeniyle son üç yıldır erkek mahkumların konulduğu ifade edilmiştir.

1970'lerde kadın teröristlerin konulduğu, yüksek güvenlikli bir cezaevi olan Charlottenburg, erkek mahkumlar için yüksek güvenlikli olarak nitelendirilmemiş, bu nedenle süre olarak 4 yıldan daha az ceza almış mahkumların kaldığı bir cezaevi olarak kullanılmaktadır. Ziyaret tarihinde cezaevinde bulunan 280 hükümlüden 15'i Türk vatandaşıydı. Cezaevi idaresi tarafından Türk mahkumların tamamına Heyetimizin ziyareti ve kendileriyle görüşmek istediği bildirilmiş, bu mahkumlardan istekli olanlar ile görüşülmüştür.

Güvenlik olarak duvarlarla çevrili bir dış mekan ve bunun iç kısmında çit tel ve kesici tellerle çevrili bir duvar daha bulunmakta ve bu iki alan ayrıca 24 saat harekete duyarlı kameralar ile takip edilmektedir. Güvenlik için kurulan bu donanımına rağmen, cezaevi müdürü, cezaevi güvenliği ve firarlar konusunda asıl olarak gardiyanların mahkumlarla kurduğu sosyal ilişkilere güvendiklerini; bu amaçla bazı mahkumlar ile daha iyi ilişki geliştirdiklerini bunlar aracılığı ile de içeride ne olup bittiğini, herhangi bir planın yürüyüp yürümediğini takip ettiklerini ifade etti.

Boya atölyesi, demir atölyesi, çamaşırhane ve bahçecilik eğitiminin verildiği seradan oluşan dört iş atölyesi bulunmaktadır. Çalışmak isteyen mahkumlar iş atölyelerinde çalışabiliyor. Günlük 19 Mark ücret alıyorlar. Genç hükümlülerin kaldığı bütün cezaevlerinde seracılık yapılması teşvik edilmiş. Bahçe İşleri ile uğraşmanın sosyal sorumluluğu artıran bir yöntem olduğu ifade edildi.

Yasal bir düzenleme olmamasına rağmen ıslahlarını kolaylaştırmak amacıyla mahkumlar günde bir saat dışarıda serbest kalabiliyorlar, özellikle spor yapmaları teşvik ediliyor. Sporun suç oranını ve depressif hareketleri azalttığı ifade edildi.

İlk kez cezaevine konulan mahkumların tutulduğu ayrı bir bina var. Cezaevinde oluşan ve mahkumların sosyalleşmesine engel olan cezaevi alt kültürü ile tanışmamaları için bu tür hükümlüler ayrı bir binada tutuluyor.

Bu tür mahkumlardan cezasının 1/3'ünü çekenler doktor ve psikolog kontrolünden geçtikten sonra dışarıda iş bulup çalışabiliyor, akşamları

tekrar cezaevine geliyorlar. Mahkumu tekrar topluma kazandırmayı hedefleyen bu uygulamadan olumlu sonuçlar alındığı belirtildi. Cep telefonu kullanmak yasak, ancak aylık 50 Mark tutarında telefon görüşmesi yapabiliyorlar.

15 kişinin kullandığı ortak bir banyo ve koridor var. Odalar birer kişilik. Kapılar 06.00-21.00 saatleri arası açılıyor. Bunun dışında herkes kendi odasında kalıyor. Çalışma saatinde diğer mahkumlar işe giderken çalışmak istemeyen mahkum varsa bu süre arasında odasına kapatılıyor. İş atölyelerinde çalışan mahkumların %60'ı tahliye olduktan sonra iş bulabiliyor.

Gardiyanlar için 2 yıllık meslek yüksek okulu bulunuyor. Cezaevinde görev yapan gardiyanların %30'u bayan, bayanların özellikle kritik alanlarda daha sakin davrandıkları ve ortamı yatıştırıcı rol oynadıkları ifade edildi.

Avukatlar her an müvekkilleriyle bir sınırlama olmaksızın görüşebiliyorlar. Nasyonal sosyalizm ve erotik yayınlar dışında hiçbir yayın yasağı yok. İsteyen mahkumlar odalarında radyo , müzik seti ve televizyon bulundurabiliyor.

Cezaevinde kalan Türk mahkumlar ile yapılan görüşmede cezaevi işleyişinden ziyade tahliye olunca sınır dışı edildiklerini, bu karara itiraz hakları olduğu halde, itirazlarının sonuçsuz kaldığını ifade etmişlerdir. Ayrıca cezaevi içerisinde günlük dini vecibelerini yerine getiren müslüman mahkumlara durumları incelendikten sonra Cuma günü öğlen dışarı çıkarak Cuma namazına iştirak etmeleri için izin verildiği ifade edilmiştir.

Alman Ceza İnfaz Sistemi'ni İlişkin Verilen Bilgiler:

Alman hukukunda hürriyeti bağlayıcı cezaların infazına ilişkin temel kurallar, Federal düzeyde geçerli olan Ceza İnfaz Kanunu (Strafvollzugsgesetz) ile düzenlenmiştir. Bu kanunda hürriyeti bağlayıcı cezanın infazı ve ceza infaz kurumunun düzen ve güvenliği bakımından alınacak tedbirler, hükümlülerin hak ve yükümlülükleri düzenlenmektedir. Söz konusu kanunla ceza infaz kurumlarının kurulması ve işletilmesi sorumluluğu ile bu sorumluluğa bağlı kanun, tüzük ve yönetmelikleri hazırlama yetkisi ise Eyalet Adalet Bakanlıklarına bırakılmıştır.

Alman ceza infaz kanununda esas olarak açık ve kapalı infaz olmak

üzere iki tür infaz rejimi öngörülmektedir. Kapalı infazda, mahkumların hücreleri haricinde, diğer mahkumlarla bir araya geldikleri kafeterya, avlu gibi ortamlarda sürekli ve doğrudan denetim altında tutulmaları gerekmektedir. Açık infazda ise çevre duvarı, pencerelerdeki demir parmaklıklar, güvenli kapılar gibi bazı teknik ve fiziksel güvenlik tedbirlerinden vazgeçilebilmektedir.

Ceza infaz kanununda ayrıca, kadınlar için ayrı infaz kurumları veya erkekler için kurulmuş infaz kurumlarında ayrı infaz bölümleri tesisi öngörülmektedir. Kadın infaz kurumlarında ayrıca çocuklu kadın mahkumların tutulacağı bölümlerin tesis edilmesi gerekmektedir. Gençlik cezasına mahkum olmuş gençler için de ayrıca gençlik cezası infaz kurumları mevcuttur.

Almanya'da Gençlere Uygulanan Ceza Hukuku Kuralları ve Alternatif Ceza Prosedürü:

Alman Hukukunda suç tarihinde 21 yaşını doldurmamış failerin yargılanmasına ilişkin kurallar, bu failerin suç ehliyeti ve tabi tutulacakları tedbirler gençlik mahkemeleri kanununda düzenlenmiştir. Alman ceza hukukuna göre 14 yaşından küçük çocukların cezai sorumluluğu bulunmamaktadır. Suç tarihinde 14 yaşını doldurmuş, ancak 18 yaşını doldurmamış olan kişiler "genç" (Jugendliche) olarak adlandırılmakta ve gösterdikleri gelişim uyarınca yeterli düzeyde irade oluşturma yeteneğine sahip olmaları koşuluyla cezai sorumlulukları doğmaktadır.

Suç tarihinde 18 yaşından büyük, ancak 21 yaşını doldurmamış olan kişiler ise "yetişmekte olan" (Heranwachsende) olarak adlandırılmaktadır. Yetişmekte olan statüsündeki failerin tam cezai sorumluluğu bulunmaktadır. Genç statüsündeki failere her zaman için gençlik ceza hukukunda öngörülen tedbir ve cezalar uygulanır. Bununla birlikte yetişmekte olan statüsündeki failer bakımından mahkeme, failin olgunluk düzeyi veya işlediği suçun niteliği itibarıyla "genç" suçlu mu yoksa yetişkin suçlu mu sayılacağı konusunda bir karar vermektedir. Diğer bir ifadeyle 18-21 yaş arasındaki failer bakımından mahkemenin, faili gençlik ceza hukukuna veya yetişkin ceza hukukuna tabi tutma konusunda bir karar vermesi gerekmektedir.

Gençlik ceza hukukunda öngörülen yaptırımların başında eğitici

tedbirler (Erziehungsmassregeln) yer almaktadır. Bunlar özetle belli bir işe yerleştirme, belli bir kişinin bakım ve gözetimine koyma, trafik derslerine katılma, eğitim yardımı kabul etme veya eğitime yönelik bir tesiste yatılı kalmak olarak sayılabilir. Eğitici tedbirlerin yeterli olmaması halinde, "terbiye araçları"na (Zuchtmittel) başvurulmaktadır. Terbiye araçları da, ihtar, zararın giderilmesi, kamuya yararlı bir kuruma ödemede bulunulması, çeşitli işlerin yapılması veya gençlik tutukluluğu olarak ortaya çıkmaktadır.

Suçun, genç (14-18 yaşlarındaki) faildeki zararlı eğilimleri ortaya çıkarması veya kusurun özel ağırlığı nedeniyle "terbiye araçları"nın da yeterli olmayacağı hallerde mahkeme gençlik cezasına hükmedebilmektedir. Gençlik cezasının süresi 6 aydan 5 yıla kadardır. Ağır cürümlerde bu süre 10 yıla kadar uzayabilmektedir. Yetkili hakim duruşmada sanığın zararlı eğilimlerinin gençlik cezası verilmesini mi yoksa eğitici tedbirlere veya terbiye araçlarına başvurulmasını mı gerektirdiği konusunda yeterli kesinlikle tespitte bulunamazsa, verdiği kararda yalnızca sanığın kusurunu tespit ederek, ceza verme hakkını 1 veya 2 yıllık bir denetim süresi için erteleyebilir. Bu erteleme süresi içinde, sanığın zararlı eğilimleri dolayısıyla bir gençlik cezası verilmesi gerekliliği ortaya çıkarsa sanık hakkında yeni bir duruşmadan sonra gençlik cezasına hükmedebilir.

Alman ceza infaz sisteminde gençlik cezalarının infazı için özel infaz kurumları kurulması öngörülmüştür.

Gençlik ceza hukuku bakımından genel görevli mahkeme bir meslekten hakim ve 2 fahri (halktan) hakimden oluşan gençlik jüri mahkemesidir (Jugendschöffengericht). Savcının, yalnızca eğitici tedbirlere veya terbiye araçlarına başvurulması söz konusu olan suçlarda tek hakim (gençlik hakimi-Jugendrichter) önünde dava açma imkanı vardır. Kapsamı nedeniyle gençlik jüri mahkemesinin bakmadığı davalara ve yetişmekte olan statüsündeki bir fail hakkında açılan ve 3 yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlar bakımından ise ağır ceza mahkemesi olarak Gençlik Ceza Daireleri (Jugendkammer) yetkilidir. Gençlik Ceza Dairesi kararlarını durumuna göre, üç meslekten hakim ve 2 halktan hakim ya da 1 meslekten hakim ve 2 halktan hakimle vermektedir. Gençlik suçlarının takibinden sorumlu savcıların gençlerin eğitimi konusunda tecrübe sahibi kişilerden seçilmesi gerekmektedir.

Alman Gençlik Ceza Mahkemesi, genel ceza muhakemesi ilkelerinden önemli farklılıklar göstermektedir. Gençlik ceza muhakemesinde hakimin, savcının da onayını almak suretiyle, iddianame verilmeden, dava açıldıktan sonra ise duruşma yapılmadan ve hüküm verilmeden, bir ara kararlar hafif eğitici tedbirlere veya terbiye araçlarına hükmetmesi imkanı mevcuttur. Duruşmalar kamuya açık değildir. Sanığın yasal temsilcisinin mahkemede dinlenme hakkı vardır. Hükmedilen tedbirin veya gençlik cezasının biran önce kesinlik kazanması amacıyla, verilen cezalara karşı başvuru imkanları da kısıtlanmıştır. Fail hakkında yalnızca uyarı, eğitim yardımı kabul etme, terbiye araçları, sürüş yasağı, el koyma veya müsadere gibi tedbirlere hükmedilmesi söz konusuysa, savcı, dava açmaksızın hakimden karar vermesini talep edebilmektedir (basitleştirilmiş gençlik muhakemesi). Gençler için tutukluluk da çok sınırlı olarak mümkündür.

Adli sicile yalnızca gençlik cezaları işlenmekte, eğitici tedbirler ile terbiye araçları eğitim sicili adı verilen diğer bir sicile kaydedilmektedir.

Alman Cezaevlerindeki Genel Uygulamalara İlişkin Bilgiler

Cezaevine sevk edilen mahkum en kısa zamanda doktor muayenesine tabi tutularak cezaevi müdürü veya sevk kısım müdürüne takdim edilir.

Mahkumlara "Siz" diye hitap edilir. Günlük hayatta mutad olan hitaplar kullanılır.

Mahkumlar beraber çalışırlar. Aynı şekilde meslek eğitimi, meslek iletmesi eğitimi ve yeni meslek eğitimi, çalışma tedavisi ve iş zamanı esnasındaki diğer meşguliyetler için de birlikte hareket edilir.

Boş zamanlarında mahkumlar diğerleriyle birlikte topluca bulunabilirler. Toplu olarak yapılan şenlik ve toplantılara katılma hususunda cezaevi müdürü cezaevindeki yer, personel ve organizasyon durumlarına göre özel kurallar tatbik edebilir. Çalışma zamanı ve boş zaman esnasında toplu olarak bulunma ise şu durumlarda kısıtlanabilir:

- Eğer diğer mahkumlara zararlı tesir etme tehlikesi varsa,
- Eğer cezasının başlangıcında mahkumun şahsiyeti ve hayatı hakkında inceleme yapılıyorsa; (en fazla iki ay olmak üzere),
- Eğer cezaevinin emniyeti ve düzeni icap ettiriyorsa veya,

. Eğer mahkum razı ise.

Mahkumlar istirahat zamanında yalnız olarak hücrelerine yerleştirilirler. Bir mahkum yardıma muhtaçsa veya bir mahkumun hayatı veya sıhhati tehlikede ise, mahkumlar beraber kalabilirler.

Eğer zararlı bir tesir tehlikesi yoksa, açık icrada mahkumlar istirahat esnasında kendi arzuları üzerine beraber kalabilirler. Kapalı icrada istirahat esnasında beraber kalmak sadece geçici olarak ve mühim nedenler yüzünden mümkündür. Eğer bir mahkum yardıma muhtaçsa veya bir mahkumun hayatı veya sıhhati tehlikede ise durum farklılık gösterebilir.

Cezaevinin yer, personel ve organizasyon durumları müsait değilse, iş ve boş zaman esnasında mahkumların beraber bulunmaları kısıtlanabilir.

Cezaevinin yer durumu müsait ise, mahkumlar istirahat zamanları esnasında beraber bulundurulabilirler.

Mahkum cezaevinin elbisesini giyer. Boş zaman için özel bir üst elbise verilir. Eğer kaçmayacağı bekleniyorsa cezaevi müdürü bir mahkuma dışarı çıkma esnasında kendi elbisesini giymesine müsaade edebilir. Mahkum temizlik, tamir ve muntazam olarak değiştirme masraflarını üzerine aldığı da bu müsaade verilebilir.

Mahkuma cezaevi yiyeceği verilir. Doktor raporu üzerine özel yiyecek hakkı tanınır. Mahkuma kendi dininin yemek şartlarını yerine getirme imkanı da verilir.

Kendi isteği üzerine mahkum muntazam olarak ziyaretçi kabul edebilir.

Mahkumun tedavisini veya ilhakını destekliyorsa veya mahkumun yazılı olarak halledemeyeceği ve bir üçüncü şahıs tarafından yapılmayan veya mahkumun tahliye edilmesine kadar geri atılmayan şahsi, hukuki ve iş meselelerine yarıyorsa bunun dışında da ziyaretçilere müsaade edilir.

Cezaevi müdürü şu durumlarda ziyaretçilere müsaade etmez:

- Eğer cezaevinin emniyeti ve düzeni tehlikeye düşerse,
- Mahkumun yakınları olmayan kimselerin ziyaretinde mahkuma zararlı tesir etme veya mahkumun ilhakını engelleme tehlikesinden korkuluyorsa.

Mahkumu ilgilendiren davalardan birinden dolayı müdafilere, avukatlara ve noterlere esas olarak ziyaret müsaadesi verilir.

Muamele veya cezaevinin emniyeti veya düzeni nedeniyle ziyaretler kontrol altında bulundurulabilir.

Eşyalar sadece kati bir müsaade ile bu ziyaretler esnasında verilebilir.

Müdafilerin ziyareti kontrol edilmez. Kanunen kontrol ön görülmediği takdirde müdafiler yazı ve diğer evrakları verebilirler.

Mahkum veya ziyaretçi icranın gayelerinin veya cezaevinin emniyetinin veya düzeninin icap ettirdiği gibi davranmazlarsa, mahkum ziyaretin kesilebileceğini hesaba katmalıdır.

Mahkum tahditsiz olarak yazı gönderebilir ve kabul edebilir. Ancak, cezaevi müdürü belirli kimselerle yazışmayı yasaklayabilir. Yazışma kontrol edilebilir. Kanunen kontrol öngörülmediği takdirde mahkumun müdafisi ile olan yazışmaları kontrol edilmez.

Memleketin ileri hukuki kaidelerine hanel gelmedikçe, yazıların halk temsilcilerinin adresine yazılması ve gönderenin doğru olarak bildirilmesi şartı ile, mahkumun konfederasyon ve eyalet halk temsilcilerine ve bunların üyelerine ve Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna gönderdiği yazılar kontrol edilmez.

Posta cezaevi vasıtasıyla sevk edilir. Başka türlü müsaade verilmediği takdirde, mahkum kendisine gönderilen yazıları hücrelerinde kapalı olmayan bir yerde saklamaya mecburdur. Bunları kapalı olarak diğer eşyalarının olduğu yere de verebilir.

Mahkumun kendi yazı malzemesini ve mektup kağıdını kullanmak istemediği takdirde cezaevi kendisine uygun bir ölçüde yazı malzemesi verir.

Yazılar şu hallerde durdurulurlar:

- cezanın gayesi veya cezaevinin emniyeti veya düzeni tehlikeye düşerse,

- muhteviyatı bilinerek gönderildiğinde bir ceza fiili veya para cezası unsurları gerçekleşecekse, · çok yanlış ve cezaevindeki durumları çok değişik bildiren tasvirleri ihtiva ediyorsa,

- kaba hakaretleri ihtiva ediyorsa,

- gizli bir yazı ile okunmayacak şekilde, anlaşılacak veya sebepsiz olarak bir yabancı dilde yazılmış ise.

Bir yazının durdurulması mahkuma bildirilir. Durdurulan bir yazının mahsursuz muhteviyatı mahkuma bildirilebilir.

Mahkumun gönderilmesinde ısrar ettiği doğru olmayan tasvirleri ihtiva eden yazısına bir ek yazı iliştilirilebilir. Bir ek yazının iliştilirilmesiindeki amaç mahkuma açıklanır.

Mahkuma telefon konuşması yapmaya ve telgraf göndermeye müsaade edilebilir. Telefon konuşmaları ziyaretler gibi ve telgraflar da yazışmalar gibi muamele görür.

Mahkum Noel (Weihnachten), Paskalya (Ostern) ve onun seçeceği bir başka zaman için (mesela doğum günü) yiyecek ve keyif maddeleri paketi alabilir. Bir Hıristiyan din toplumuna tabi olmayan bir mahkuma Weihnachten ve Ostern paketi yerine kendi dininin büyük bir bayram günü münasebetiyle birer paket almasına müsaade edilir.

Ambalajı ile birlikte Weihnachten paketinin ağırlığı beş kiloyu ve diğer iki paketin ağırlıkları da üçer kiloyu geçemez.

Bir paket, alkol ve hiçbir şekilde diğer sarhoş edici maddeleri ilaç ve hapları ihtiva edemez.

Cezaevinin emniyetini veya düzenini tehlikeye düşürecek eşyalara müsaade edilmez. Her çeşit eşya için maksimum bir miktar tespit edilebilir.

Doktor raporu üzerine belli eşyalar kısmen veya tamamen yasak edilebilir. Bu durumlarda paketin muhteviyatı ancak doktorun fikri alındıktan sonra verilebilir.

Bunların dışındaki paketlerin, mesela ders ve öğrenmeyi ilerletme araçlarının, tahliye edilme elbisesinin ve boş zaman eşyalarının alınması özel bir müsaadeye tabidir.

Hiçbir paketi gelmeyen bir mahkum bunun yerine belli bir meblağ için besin ve zevk maddeleri satın alabilir.

Esas olarak bir mahkum posta ücretlerini kendisi öder. Posta ücretlerini kendisi ödeyemiyorsa, cezaevi sebeplendirilen hallerde bu ücretlerin uygun bir kısmını üzerine alır.

Mahkum kendisine verilen kendi bedeni kabiliyetlerine uygun ve vücutça halledilebilecek durumda olduğu işi yapmaya mecburdur. Mahkum senede üç aya kadar ve kendi rızası üzerine daha da uzun müddet

cezaevinde yardımcı işlere verilebilir. 65 yaşından büyük mahkumlar ve kanuni çalışma yasakları çalışmakta olan annelerin korunması için mevcut ise hamile ve emziren anneler için çalışma mecburiyeti yoktur.

Eyaletlerde geçerli olan kurallar ölçü olmak üzere bir mahkuma cezaevi dışında bir serbest çalışma münasebetine girmeye ve istisna olarak kendi kendine bir iş yapmasına müsaade edilebilir.

Mahkum kendisine verilen bir işi, başka bir meşguliyeti yapıyorsa veya bir yardımcı faaliyette bulunuyorsa, ona kanuni direktifler çerçevesi içinde yüksekliği yaptığı işin şekline ve mahkumun randımanına bağlı olan çalışma parası verilir.

Mahkum çalışma zamanı esnasında bir eğitim veya gelişme eğitimi tedbirine katılıyorsa kendisine serbest kimselere bu sebepten tanınan geçim temini için verilen yardım hakkı olmamak şartı ile, eğitim yardımı verilir. Eğitim yardımının yüksekliği çalışma parasına bağlıdır. Eğer bir mahkum kendi suçu olmadan çalışma parası ve eğitim parası almıyorsa, fakir olması halinde kendisine dilekçe üzerine harçlık parası verilir.

Mahkum boş zamanı içinde faydalı bir şekilde meşgul olmalıdır. Mahkum kendisini ilerletmek boş zaman meşguliyeti için uygun bir ölçüde kitap ve diğer eşyalara sahip olabilir.

Mahkum cezaevinin aracılığı ile uygun bir miktarda gazete ve mecmua alabilir. Bunların alınması için mahkum ev parasını, harçlık parasını veya kendi parasını kullanabilir. Dağıtılması ceza veya para cezası ile tehdit edilen gazete ve mecmualar hariç tutulurlar, icranın gayesini veya cezaevinin emniyetini veya düzenini tehlikeye düşürdükleri takdirde tek baskılara el konabilir.

Mahkum cezaevinin radyo programına ve toplu televizyon seyrine katılabilir. İcranın gayesi veya cezaevinin emniyeti veya düzeni tehlikeye düşmediği takdirde eyalet hukuk talimatlarına göre şahsın radyo cihazlarına müsaade edilebilir. Şahsi televizyon cihazlarına sadece istisnai hallerde müsaade edilebilir.

Cezaevinin emniyetini veya düzenini muhafaza etmek için gerekli ise radyo dinlenmesi ve televizyon seyredilmesi geçici olarak yasaklanabilir.

Mahkum harçlık parasını alışveriş için veya başka şekilde harcayabilir. Mahkum çalışma parasının veya eğitim yardımının ayda üçte ikisini

alışveriş için harcayabilir. Çalışma parasından, eğitim yardımından ve serbest çalışma münasebetinde bulunan veya kendilerine serbest meşgul etmeye müsaade edilmiş mahkumların gelirlerinden, mahkumun tahliye edilmesinden sonra, mahkumun bakmaya mükellef olduğu kimselerin ilk dört hafta içinde geçimlerini emniyet altına alma için bir geçici zaman parası teşkil edilir. Geçici zaman parası mahkuma tahliye edildiği zaman ödenir. Cezaevi bu parayı ya tamamen veya kısmen tecil yardımcısına veya tahliye edilenlerin danışma yerlerinden birine havale edebilir ve burası da paranın mahkuma, tahliyesinden sonra ilk dört hafta içinde nasıl ödeneceği hususunda karar verir. Tecil yardımcısı ve tahliye edilenlerin danışma yeri, bu geçici zaman parasını kendi servetlerinden ayrı olarak saklamağa mecburdurlar. Mahkumun rızası üzerine geçici zaman parası mahkumun bakmağa mecbur olduğu kimselere havale edilebilir. Ev parası, mahkumiyet masrafları aidatı veya geçici zaman parası olarak kullanılmayan paralar, mahkumun kendi parası olarak kaydedilir. Mahkum ev parasından veya harçlık parasından cezaevi tarafından sunulan mallardan, besin ve zevk maddeleri ve vücut bakımı için lüzumlu şeyleri satın alabilir.

Mahkum kendi dininden bir din adamının dini telkinini dinleme hakkına sahiptir. Mahkum temel dini yazılara sahip olabilir. Ayrıca uygun bir ölçüde dini maksatlar için kullanılacak eşyalara da sahip olabilir. Mahkum kendi dininin ibadetlerine ve diğer toplantılarına katılma hakkına sahiptir. Sadece emniyet ve düzenin korunması için buralar yasak edilebilir. Bu hususlar özetle Dünya görüşlü dinlerin mensupları için geçerlidir.

Mahkum sağlığının korunması ve sihat için gerekli tedbirleri desteklemeye mecburdur. Doktor tedavisi cezaevi doktoru tarafından yapılır. Bir başka doktor veya uzman doktor ancak durumun şekli ve ağırlığına göre, cezaevinin doktorunun lüzumlu görmesi halinde getirilir. Mahkum kanser hastalığının erken teşhis edilmesi tedbirleri hakkına sahiptir.

Bir mahkum açık havada çalışmıyorsa, hava şartları da tespit edilen zamanda müsaitse, kendisine günde bir saat açık havada bulunma imkanı verilir.

Mahkum şahsi zorluklarını çözmek için cezaevinin sosyal

yardımlarından istifade edebilir. Bu yardımlar mahkumu, meselelerini kendi başına düzenleyecek ve ayarlayabilecek duruma getirmeyi hedeflemelidir.

Mahkum cezaevine sevk edildiğinde kendisinin yardıma muhtaç yakınları için lüzumlu tedbirleri almasına ve cezaevi dışındaki mallarını emniyete almasına yardım edilir.

Mahkumiyeti esnasında mahkuma, seçme hakkını kullanma, geçimini temin etmek mecburiyetinde olduğu kimselere bakmak ve kendi suçu ile sebep olduğu hasarı halletmek gibi hak ve mecburiyetini yerine getirme çabasında yardım edilir. Tahliyeye hazırlanmak için mahkuma, şahsi, iktisadi ve sosyal meselelerini düzenleme hususunda malumat verilir. Bu malumat verme aynı zamanda sosyal yardım için yetkili yerleri bildirmeyi de içine alır. Mahkuma tahliyesinden sonraki zaman için iş, kalacak yer ve şahsi yardım bulmak için yardım edilir.

Eğer mahkum uygun ise ve bilhassa suistimal edilme ihtimali yoksa dış çalışma, serbest gidiş ve dışarı çıkış gibi tedbirlerin alınması mümkündür. Dışarı çıkartılma ve dışarı çıkış ayrıca mühim vesilelerden dolayı veya bir mahkeme celsesine katılmak için tanınabilir. Bir mahkuma bir sene içinde 21 takvim gününe kadar izin verilebilir. Kaide olarak ilk izin ancak en az altı aylık mahkumiyetten sonra verilir. Bu hususun teferruatını özel direktifler ayarlar. Müebbet hapsé çarptırılan bir mahkuma bazı özel şartlara bağlı izin verilmesi kontrol makamının rızasına bağlıdır.

Tahliyeye hazırlık için özel izin verilebilir. Serbest gidiş hakkına sahip kimselere tahliyelerinden evvelki dokuz ay içinde ayda altı güne kadar özel izin verilebilir. Önemli vesilelerden dolayı bir mahkuma yedi güne kadar izin verilebilir. Bir yakınımın ölüm tehlikesi olan hastalığı veya ölümü gibi diğer mühim bir sebepten verilen izin, senede yedi günü geçemez. Bir mahkuma, bir mahkeme celsesine katılması için izin verilebilir.

Mahkum izni esnasındaki seyahat masrafları geçim ve diğer masrafları ev parası veya şahsi parasıyla karşılamalıdır.

Dış çalışma, serbest gidiş, dışarı çıkış ve izin kaide olarak şu mahkumlar için bahis konusu olamaz. Ciddi şekilde müptela tehlikesinde olanlar, Halen içinde bulunan hapis cezası esnasında firar etmiş olanlar, kaçmaya teşebbüs edenler veya bir mahkum ayaklanmasına katılmış

olanlar, Son izin veya dışarı çıkıştan kendi arzuları ile geri dönmeyenler veya son izin veya dışarı çıkış esnasında cezayı gerektiren bir suç işlediklerine dair kendilerine karşı kati derecede hakiki ipuçları mevcut olanlar, Kendilerine karşı yurt dışı edilme kararı olanlar ve tahkikat veya cezai davası devam edenler.

Bir mahkumun aksi tesir yapacağından korkuluyorsa ve bilhassa diğer mahkumlarda cezanın hedefine ulaşılmasını tehlikeye sokuyorsa, bu mahkum için dış çalışma, serbest gidiş ve dışarı çıkış bahis mevzuu değildir. Kapalı mahkumiyette bulunan ve öngörülen tahliye gününe 18 aydan fazla cezası bulunan mahkumlara kaide olarak izin verilmez.

Eğer cezaevinin yer, personel ve organizasyon imkanları müsait ise, açık icranın özel şartlarını yerine getiren ve örneğin mahkumiyetten kaçma veya açık icranın imkanlarını suistimal etmesi ihtimali olmayan bir mahkum kendi arzusu üzerine açık cezaevine yerleştirilebilir

Mahkum cezaevinin gün taksimatına (iş zamanı, boş zaman, istirahat zamanı) uymaya mecburdur. Uyandırıldığında hemen kalkmaya, yıkanmaya, giyinmeye, yatağını yapmaya ve hücrelerini temizlemeye mecburdur. Sükuneti bozan her çeşit davranış yasaktır.

Mahkum kendisine eziyet çektirilmiş olduğunu hissetse bile, cezaevinin yetkililerinin direktiflerine uymaya mecburdur.

Acil durumlar haricinde, kendisine gösterilen bir bölgeyi müsaadesiz terk edemez. Hücrelerini, diğer cezaevi odalarını ve cezaevi tarafından kendisine verilen eşyaları düzenli tutmaya ve itinalı kullanmaya mecburdur. Kendisine verilen eşyaları talimatlara uygun şekilde saklamaya mecbur olup, diğer mahkumlara veremez. Mahkum hücrelerini kendi eşyaları ile döşeyebilir. Önleyici tedbirler ve hücrenin sarıh olarak görünüşüne mani olan veya cezaevinin emniyet veya düzenini başka bir şekilde tehlikeye sokan eşyalar yasak edilebilir. Mahkumun kendi eşyaları ve hücreleri her an kontrol edilebilir.

Ceza infazının güvenliği için şu teşhis tedbirleri alınabilir; Parmak ve avuç izlerinin alınması, fotoğrafların çekilmesi ve vücut dış işaretlerinin tespiti. Elde edilen teşhis evrakları mahkumun personel dosyasına konur. Bu evraklar mahkumun dilekçesi üzerine tahliyesinden sonra imha edilir. Kasten veya ihmalkarlıkla kendisini yaralamasıyla veya bir başka mahkumun yaralanmasına sebebiyet vermekle cezaevine masrafa yol açan

mahkum, bu masrafları karşılamaya mecburdur.

Bir mahkuma karşı şu özel emniyet tedbirlerinin alınması mümkündür: eşyaların elden alınması veya gizlenmesi, gece gözetlenmesi, diğer mahkumlardan ayrılması, dışarıda bulunmanın kaldırılması veya kısıtlanması, tehlikeli olan eşyaların bulunmadığı, bilhassa emniyetli bir hücreye yerleştirilme ve bağlama.

Hukuki icra ve emniyet tedbirlerinin yerine getirilmesi için görevliler tarafından doğrudan doğruya zor kullanılması caizdir. Doğrudan doğruya zor, şahıslar veya eşyalar üzerine vücut gücü ile, yardımcı araçlar, darbe ve ateşli silahlar ve tahriş edici maddelerle yapılan tesirdir.

Bir mahkum kendisine karşı ceza icra kanunu vasıtasıyla veya bu kanuna dayanarak verilen vazifelere, suçlu olarak karşı gelirse, cezaevi müdürü kendisine karşı disiplin tedbirleri aldırabilir. Daha evvel açılmış olan ceza veya para cezası davaları yanında bu tedbirler de alınabilir. Disiplin davasında mahkumun ifadesi dinlenir. Karar kendisine şifahen bildirilir.

Disiplin cezası olarak mahkumlara ihtar verilebilir: Ev parasının emre amadesinin ve alış verişin üç aya kadar kısıtlanması veya kaldırılması, okuma malzemesinin iki haftaya kadar, radyo ve televizyonun seyredilmesinin üç aya kadar kısıtlanması veya kaldırılması; aynı zamanda yapılan kaldırılma sadece iki haftaya kadar olabilir, serbest zamandaki meşguliyetler için olan eşyaların veya toplu eğlencelere katılmanın üç aya kadar kısıtlanması veya kaldırılması, serbest zamanda kalmanın diğerlerinden dört haftaya kadar ayrılması, günlük açık havada kalmanın bir haftaya kadar kaldırılması, ceza icra kanununda ayarlanan ücretlerin düşmesi ile verilen iş veya meşguliyetin dört haftaya kadar kaldırılması, acil hallerde cezaevi dışındaki şahıslarla irtibatın dört haftaya kadar kesilmesi, dört haftaya kadar tevkif.

Mahkuma kendisini ilgilendiren meselelerde istekleri ve şikayetleriyle cezaevi müdürüne müracaat etme imkanı verilir. Verilen dilekçe hakkında, ceza icra dairesinin içinde bulunduğu yerin ceza icra meclisi karar verir. Dilekçe tedbirin veya bu tedbirin reddedilmesinin tebliğ edilmesinden sonra iki hafta içinde yazılı olarak verilmeli veya mahkeme kayıtlarına yazdırılmalıdır.

Eğer cezaevinde bir müşavir heyeti mevcut ise bu heyetin üyeleri

icranın teşekkülünde ve mahkumların meseleleriyle ilgilenmede katkıda bulunurlar. Cezaevi müdürünü teşvik ve düzeltme teklifleriyle desteklerler ve mahkumların tahliye edilmelerinden sonra uyum sağlamalarında yardımcı olurlar.

Müşavir heyeti üyeleri örneğin istek ve şikayetleri kabul edebilirler. Mahkumları hücrelerinde ziyaret edebilirler. Mahkumlar ile müşavir heyeti üyeleri arasındaki konuşma ve mektuplaşmalar kontrol edilmez.

Müşavir heyeti üyeleri vazifeleri dışında kendilerine itimat edilen bütün meseleler hakkında bilhassa mahkumların isimleri ve şahsiyetleri hususunda susmaya mecburdurlar. Aynı şey vazifelerinin bitmesinden sonra da geçerlidir.

Mahkum ceza zamanının son gününde mümkün olduğu kadar erken, öğleden önce tahliye edilmelidir. Eğer cezanın sonu bir cumartesi veya Pazar, kanuni bir tatil günü, Ostern ve Pfingsten den sonraki ilk iş gününe veya 22 Aralık ile 2 Ocak arasındaki zamana tesadüf ediyorsa, ceza zamanının uzunluğuna göre şayanı kabul edilebiliyorsa veya bakım tedbirleri sebepleri engel teşkil etmediği takdirde mahkum bu günden veya zamandan evvelki iş gününde tahliye edilebilir.

Mahkum kendi elbisesiyle tahliye edilmelidir. Eğer lüzumlu ise, elbiseler mahkumun hesabına ve fakirlik halinde de cezaevinin hesabına temizlenir ve tamir edilir.

Geçici zaman yardımı, mahkumu, kendi işinden veya diğer kanuni uygulamalara dayanan (mesela iş koruma kanunu, federe sosyal yardım kanunu) yardımlardan faydalana kadar yabancı yardıma ihtiyaç olmadan geçimini (ikamet, yiyecek v.b.) temin edebilecek duruma getirmelidir.

Tahliyeden sonra gidilecek yere kadarki yol masrafları en ucuz sınıfının tarifesine göre karşılanır. Arzu üzerine mahkuma, eğer tahliyesinden sonra gideceği yere dört saatten daha sonra ulaşabiliyorsa, yol yiyeceği verilir. Mahkumun seyahat veya sevk edilmeye muktedir olup olmadığı şüphesi varsa veya başka bir sebep mevcutsa veya mahkemece tayin edilen üç aydan fazla bir hapis cezası çekmişse muayene edilerek tahliye edilir.

2. Tespitler ve Genel Değerlendirme

Almanya'da Yaşayan Vatandaşlarımız Hakkında Genel Bilgiler:

a) Demografik Bilgiler

Vatandaşlarımızın sayısı (31.12.1999): Toplam : 2.053.600

Vatandaşlarımızın yaş gruplarına göre dağılımı : (31.12.1999):

<u>0-15</u>	<u>15-30</u>	<u>30-40</u>	<u>40-50</u>	<u>50</u>	<u>ve üstü</u>
577, 700	617,900	354,200	166,100	337, 800	

1999 yılında 75.693 vatandaşımız Alman vatandaşlığına geçmiştir. 1999 yılı itibarıyla Almanya'da 42.787 Türk çocuğu dünyaya gelmiş, 3585 vatandaşımız vefat etmiştir. Vatandaşlarımız arasındaki evlilik sayısı 3681 olmuş, vatandaşlarımızla yabancılar arasındaki evlilik sayısı ise 5355 olarak gerçekleşmiştir.

b) İstihdamla İlgili Sayısal Bilgiler

Çalışan vatandaşlarımızın sayısı (30.09.1999): 579.858

Türk vatandaşları arasındaki işsizlik oranı Eylül 2000 itibarıyla % 20,4'tür.

c) Eğitim Bilgileri

Okula devam eden Türk çocuklarının sayısı ve devam ettikleri okullara göre dağılımı (1999/2000 öğretim yılı itibarıyla):

Okul öncesi sınıfları	2.799	
İlk öğrenime hazırlık	5.255	
İlkokullar	186.535	
Temel eğitim okulları	98.891	
Değişik dallarda eğitim veren okullar	1.604	
Ortaokullar	31.525	
Liseler	22.249	
Karma okullar 3	1.700	
Akşam okulları ve yetişkinler için lise	3.094	
Özel eğitim okulları	24.960	
Meslek okulları	94.038	
TOPLAM	498.314	

Türk Dili ve Kültürü derslerine devam eden Türk çocukların sayısı ise 173.944'tür. Mesleki eğitim gören Türk gençlerinin sayısı 94.038, çıraklık eğitimi görenlerin sayısı 42.764'tür. Üniversite ve yüksekokullara devam eden Türk öğrencilerin sayısı ise 17.213, meslek yüksekokullarına devam eden Türk öğrenci sayısı 6.476'dır.

Almanya'daki Türk varlığı

Avrupa'daki Türklerin yaklaşık % 66'sı Almanya'da yaşamaktadır. Bu sayıya 2.1 milyonu yani 1999 yılı itibariyle Alman vatandaşlığına geçmiş olan 319 bin civarı da Türk de eklenmelidir. Almanya nüfusunun % 2.5'i Türk'tür. Türkler, Almanya'daki en büyük yabancı gruptur. (7.319.593 yabancı, % 28.8'i Türk)

Almanca'dan sonra en yaygın konuşulan anadil Türkçe'dir.

Yılda ortalama 45 Türk çocuğu doğmaktadır. (Ölüm 3.000 dolayındadır). (1998 rakamlarına göre Almanya'da 48.151 Türk çocuğu dünyaya gelmiştir. Aynı yıl ölen vatandaşlarımızın sayısı ise 3.135'tir.)

Büyük çoğunluğu aile birleşmesi olmak üzere yasal yollarla yılda 50 ila 80 bin vatandaşımız Almanya'ya gelmektedir. Yılda yaklaşık 50 bin Türk, Türkiye'ye kesin dönüş yapmaktadır. (1997 yılı: gelen (56.992); dönen (48.820)

Almanya'ya 1999 yılında iltica başvurusunda bulunan toplam 95.113 yabancı arasında Türklerin sayısı 9.065 olmuştur.

Almanya'daki Türk Toplumunun Profili:

1961 İşgücü Anlatmasıyla işçi olarak ve Türkiye'ye geri dönmek düşüncesiyle Almanya'ya gelen Türk toplumu, aradan geçen yıllar zarfında kabuk değiştirmiştir. Türk toplumu Almanya'da artık kalıcı ve yerleşik bir nitelik kazanmış, Alman toplumunun ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Geriye dönüş eğilimi % 10-15 azalmıştır. Oturma amacıyla konut sahibi olmada hızlı artış görülmektedir. (50 binin üzerinde vatandaşımız konut sahibidir). İşveren sayısı da hızla artmaktadır. Alman vatandaşlığına geçiş eğilimi de hız kazanmıştır. 1999 yılı itibariyle 319 bin Türk Alman vatandaşlığına geçmiştir. 2000 yılında yürürlüğe giren yeni Alman vatandaşlık yasasıyla birlikte Alman vatandaşlığına geçecek Türklerin sayısında artış olacaktır.

Almanya'daki Türklerin sosyal ve kültürel alanda Alman toplumu ile entegrasyonları da giderek artmaktadır. Türkler bugün, edebiyat, tiyatro, sinema, güzel sanatlar ve sporun çeşitli dallarında Almanya çapında adlarını duyurmaya başlamışlardır.

Türk toplumunun yarıdan fazlası Almanya'da doğmuş ve eğitim görmüştür. Almanya'daki Türklerin yüzde 34.9'u en az 20 yıldır bu ülkede yaşamaktadır. (735.673) 567 bini süreli oturma iznine sahiptir.

Almanya'daki Türk toplumu genç bir nüfus yapısına sahip bulunmaktadır. Nüfusun % 33'ünü 18 yaşın altındaki çocuk ve gençler oluşturmaktadır. (700.000)

18-35 yaş grubundaki gençlerimizin nüfusu 800.000'dir 35-60 yaş arasında bulunanların oranı yüzde 25'tir.

a) Eğitim:

Almanya'da okula devam eden Türk çocuk ve öğrenci sayısı 1999/2000 öğretim yılı itibarıyla Federal Almanya'da okul çağında toplam 580.963 Türk öğrenci vardır. Bunların yüzde 13'ü okul öncesi eğitime, % 49'u ilk öğretime, % 4'ü özel öğretim okullarına, % 16'sı Meslek Liselerine, % 15'i orta öğretime ve % 3'ü yüksek öğretime devam etmektedir.

1999-2000 yılı öğretim yılında Alman üniversiteleri ve yüksekokullarına devam eden Türk öğrencilerin sayısı 19.803'tür. Son 10 yılda Türk öğrenci sayısında genel öğretimde % 10, mesleki ve teknik öğretimde ise % 40 artış kaydedilmiştir.

Almanya'daki Türk öğrencilerin Türk dili ve kültürü dersleri için 1999 yılı başı itibarıyla toplam 1989 Türk öğretmen görev yapmaktadır. Bunların 1450'si mahalli makamlar tarafından istihdam edilmektedir. 539 öğretmen ise Türkiye tarafından gönderilmiştir. Mahalli olarak atanan öğretmenlerin sayısının giderek azaldığı gözlenmektedir.

b) Türk toplumunun Ekonomik Potansiyeli ve Faaliyetleri:

Türk toplumu Alman ekonomisinin önemli bir unsuru haline gelmiştir. Artık Almanya'daki Türkler iş sahası yaratmada da önemli bir rol oynamaktadır.

Almanya'daki Türk girişimcilerinin sayısı büyük bir hızla artmaktadır. Türkiye Araştırmalar Merkezi verilerine göre:

1985 yılında 22 bin olan Türk girişimci sayısı 1999'da 55.200'e yükselmiştir. Son 10 yılda Türk girişimci sayısında %90 artış sağlanmıştır.

Türlere ait işyerleri 1998 yılında 293 bin kişiye istihdam sağlamıştır. Bunların 54 bini Alman, 29 bini de diğer göçmen gruplarına mensuptur.

Türk işyerlerinin 1999 yılı cirosu 50.3 milyar DM olmuştur.

Türk işletmelerinin yıllık yatırım hacimleri 1999 yılında 12.4 milyar DM'ye ulaşmıştır.

Almanya'daki Türk firmaları, geleneksel olarak yabancıların etkin olduğu gıda ve lokantacılık gibi alanların dışında, 100' ayrı işkolunda faaliyet göstermektedirler.

Almanya'da kendi sektörlerinde ilk 10'a giren büyük Türk firmaları bulunmaktadır. Yıllık cirosu 1 milyar DM'yi aşan iş adamlarımız mevcuttur.

Almanya'daki Türk işadamlarının Türkiye'deki yatırımları da hızlı bir artış göstermiştir. (Yılda yaklaşık 500 milyon DM).

51.000 Türk girişimcinin %19.8'i kadınlardan, %62.9 ise 40 yaşın altındaki gençlerden oluşmaktadır. Almanya'daki vatandaşlarımızın yıllık net gelirleri 28.4 milyar DM'ye ulaşmaktadır.

Yıllık tasarruf hacmi 6.4 milyar DM civarında olduğu hesaplanmaktadır.

Alman bankalarındaki tasarruflarının 30 ile 50 milyar DM olduğu tahmin edilmektedir.

Almanya'daki vatandaşlarımızın Merkez Bankasındaki toplam mevduatları 9 milyar DM civarındadır. Türkiye'ye her yıl havale ettikleri ve göturdükleri döviz miktarı 3 milyar DM olarak tahmin edilmektedir. Çalışan Türklerin başta emeklilik, hastalık, işsizlik ve bakım sigortası olmak üzere sosyal güvenlik sistemine yaptıkları katkı 6.2 milyar DM'dir.

c) İş Hayatı:

Çalışan Türk sayısı 832.000'dir. Türkler arasındaki işsizlik oranı Eylül 2000 itibarıyla yüzde 20.4'tür. Bu oran, Almanya genelindeki işsizlik

oranının (% 9) çok üzerindedir. Çalışan Türklerin % 70'e yakını düşük ücret alan vasıfsız işçidir. Çalışan vatandaşlarımız 1996'dan bu yana vergi mevzuatı, işsizlik yardımı ve sosyal yardım alanlarındaki yeni mevzuat ve uygulamalarla da, önemli gelir kaybına uğramışlardır. İşlerini kaybetme riski giderek ciddi boyutlar kazanmaktadır.

Eğitim Alanındaki Sorunlar

Eğitim: Türkiye ile Almanya arasında eğitim alanındaki ilişkiler esas olarak Almanya'da yaşayan vatandaşlarımızın eğitim sorunları ve meslekî ve teknik eğitim alanındaki işbirliğine dayanmaktadır. Eğitim, Almanya'daki vatandaşlarımızın en önemli ve öncelikli sorununu oluşturmaktadır. Sorunun, Almanya'daki şartlar, veliler ve eğitici kadroları ilgilendiren önemli yönleri bulunmaktadır. Mevcut verilere göre Türk çocuk ve gençlerin Almanlar bir yana, diğer yabancılar arasında dahi, eğitim alanında geri bir konumda oldukları gözlenmektedir.

1999/2000 öğretim yılı itibariyle, Almanya'da okul çağında okul öncesi eğitime devam edenlerle birlikte toplam 580.963 Türk öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerden 95.098'i meslekî ve teknik öğretim kurumlarına devam etmektedir. Üniversite ve yüksek okullara devam eden öğrenci sayısı ise, 19.803'tür. Son on yılda Türk öğrenci sayılarında genel öğretimde %10, mesleki ve teknik öğretimde ise %40 artış kaydedilmiştir.

a) Alman Okullarında Türk Dili ve Kültürü Dersleri:

Alman makamları 1990'lı yılların başlarına kadar vatandaşlarımızın Türkiye'ye kesin dönüş yapacaklarından hareketle, Türk öğrencilere okullarda Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin Türk öğretmenler tarafından verilmesini ve dini bilgilerin de bu dersler kapsamında öğretilmesini desteklemişlerdir. Ancak, vatandaşlarımızın Almanya'da kalıcı olduklarının anlaşılmasını takip eden 1990'lı yılların başından itibaren Türk öğrencilerin ana dilleri yerine Almanca öğrenmeleri yolunda bir politika izlenmeye başlandığı görülmektedir.

Esasen, Alman makamlarınca haftada beş saat olarak planlanan, ancak öğretmen yetersizliği v.s. gibi nedenlerle grup başına haftada 1-2 veya en fazla 2-3 saat düşen Türkçe ve Türk Kültürü Dersleri ve bu derslerin okul

saatlerini takip eden ve sosyal faaliyetlerle çakışan öğleden sonraki saatlerde yapılması nedeniyle öğrenciler için bir külfet teşkil etmektedir. Nitekim, Türkçe ve Türk Kültürü derslerine katılım oranı Eyaletlere göre değişiklikler göstermekle birlikte, genelde düşük seviyede kalmaktadır. 1997-1998 öğretim yılında Almanya'da ilköğretim dahil genel eğitim kurumlarına devam eden 395.088 öğrenciden, Türkçe ve Türk Kültürü derslerine devam edenlerin sayısı ancak 186.291'dir.

Öte yandan, bazı eyaletlerde Türkçe ve Türk Kültürü derslerini sınırlayıcı tedbirler alınmakta olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, Hessen ve Aşağı Saksonya Eyaletlerinde Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin kaldırılarak yerlerine ileri sınıflarda İngilizce ve Fransızca gibi seçmeli ders olarak Türkçe dersi konulması çalışmaları vardır. Hessen Eyaletinde 1-10'uncu sınıflarda Türk uyruklu çocuklar için sabah saatlerinde zorunlu ders olarak okutulan anadil dersleri 1999-2000 ders yılından itibaren 1-6'ncı sınıflar için zorunlu, 7-10'uncu sınıflar içinse seçmeli ders haline getirilmiştir. Son olarak 15 Mayıs 2000 tarihinde yayınlanan ve 1 Ağustos 2000 tarihinden itibaren yürürlüğe giren ders çizelgesi yönetmeliğinde, 2000-2001 ders yılında anadil derslerinin 1'inci sınıftan 10'uncu sınıfa kadar seçmeli ders olarak okutulacağı kaydedilmiş, ayrıca bu uygulamanın "fiziki, idari ve personel" şartların elvermesi halinde yapılabileceği vurgulanmıştır. Ayrıca, Baden-Württemberg Eyaleti Türkçe ve Türk Kültürü derslerine yapılan mali katkıda yüzde 35-40'a varan oranlarda kısıntı yapılmasını kararlaştırmıştır. Bu kısıntının sonucunda öğretmen sayısında meydana gelecek azalma neticesinde Türk çocuklarının bir kısmı anadil derslerinden mahrum kalabilecektir.

Alman vatandaşlık mevzuatında yapılan ve 1 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren Almanya'da doğan yabancı çocuklara doğumla Alman vatandaşlığı verilmesine ilişkin mevzuat değişikliği sonucu Almanya'da doğan Türk çocukları, bundan böyle, aynı zamanda otomatik olarak Alman vatandaşlığını da kazanacakları için kendilerinden Almanca'yı anadil olarak öğrenmeleri beklenebilecektir. Okul idarelerinin bir bölümünde Alman vatandaşı olan çocuğun, okulda ayrıca anadil adı altında bir ders almasına gerek olmadığı yönünde bir anlayış mevcuttur.

Öte yandan, Ekim 1999'da Ankara'da düzenlenen 14. Türkiye-Almanya Karma Eğitim Uzmanları Komisyon Toplantısının Protokolü'nde Türkçe ve Türk Kültürü derslerine de yer verilmiştir. Bu

çerçevede, "Türk çocukları için düzenlenen bu derslerle çocukların, Alman toplumu ile uyum içinde yaşayan ve aynı zamanda kendi ana dili ve kültürleri ile bağlarını koparmadan iyi insan olarak yetişmelerinin amaçlandığı" görüşü yer almıştır.

b) İslam Din Dersleri:

İslam din derslerinin, anadil derslerinden ayrılarak, Almanca dilinde haftada iki saatlik bağımsız dersler olarak verilmesi yönünde çabalar da yoğunlaşmıştır. Bu çerçevede, Alman makamları İslam din dersinin okullarda Katolik ve Protestan din dersleri gibi düzenli, notla değerlendirilen, sınıf geçmeye etkisi olan bir ders şeklinde verilmesi gerektiğini savunmakta ve bunun entegrasyonun sağlanabilmesi açısından şart olduğunu ileri sürmektedirler. Bu çerçevede, Almanya'daki Müslümanları temsil edebilecek, Katolik, Protestan kiliseleriyle eşdeğer bir İslam kuruluşu arayışına girilmiştir.

Federal İdare Mahkemesi'nin 23 Şubat 2000 tarihinde verdiği, aralarında "Milli Görüş Teşkilatı"nın da bulunduğu "İslam Federasyonu"na, Berlin Eyaleti'nde din dersleri verme hakkı sağlayan kararı, tartışmalara yeni bir boyut kazandırmıştır. Son aylarda, çeşitli kaynaklardan alınan bilgilerden, Eyalet yönetiminin İslam din derslerinin anılan kuruluş tarafından yapılmasına mani olmak için bir çıkış yolu aradığı intiba edinilmektedir. Kamuoyunda, Alman makamlarınca Almanya'ya özgü bir İslam dininin oluşturulması için din derslerinin Almanya'da yetişmiş öğretmenler tarafından Almanca olarak verilmesi fikrinin ağırlık kazandığı görülmüştür.

1999-2000 yılından itibaren başta KRV olmak üzere bazı eyaletlerde Almanca İslam dini derslerinin deneme mahiyetinde bağımsız ders olarak okutulması uygulaması başlatılmıştır.

"Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin, Türk öğretmenler tarafından Türk kültürü dersleri çerçevesinde verilmesi, din eğitiminin bunu isteyen herkesin hakkı olduğu, bu ders sayesinde öğrencilerin kendi dinlerini öğrenecekleri gibi diğer dinler hakkında da bilgi edinecekleri, ayrıca hoşgörülü olmayı öğrenerek, farklı dinlerden insanların barış içinde bir arada yaşamalarına katkıda bulunacakları" görüşü Türkiye-Almanya 14. Karma Eğitim Uzmanları Komisyon toplantısının Protokolü'ne de yansımıştır.

c) Ders Kitapları:

Başta Tarih ve Sosyal Bilgiler kitapları olmak üzere Alman okullarında okutulan kitaplar ve atlaslarda Türkiye hakkında yanlış, önyargılı ve eksik bilgi ve yorumlara yer verildiği bilinmektedir. Bu durum, hem Alman çocuklarının ülkemiz ve halkımız hakkında tek yanlı ve önyargılı yetişmelerine yol açmakta, hem de bu okullara devam eden Türk öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Konu, 1999 yılı içinde Ankara'da yapılan "Türkiye-Almanya 14. Karma Eğitim Uzmanları Komisyonu" toplantısında da gündeme getirilmiştir. Ders kitapları konusunda Braunschweig şehrindeki Georg Eckert Enstitüsü ile işbirliği yapılması öngörülmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'de okutulmakta olan sosyal bilgiler, tarih, coğrafya ders kitapları Georg Eckert Enstitüsüne iletilmiştir. Enstitünün Almanya'da okutulan, içlerinde Türkiye'nin de yer aldığı tarih, coğrafya ve sosyal bilgiler ders kitaplarını tarafımıza iletmesi beklenmektedir.

Almanya'ya "Aile Birleştirmesi Yoluyla Gelen Eşlerin İkamet Statüsü

Almanya'da 1991 yılı başında yürürlüğe giren Yabancılar Yasası (Ausländergesetz), Yasada öngörülen; evliliğin, yabancı uyruklunun Almanya'ya gelmeden önce kurulmuş ve yabancının evliliğini oturma iznini talep formunda beyan etmiş olması halinde "oturma izni" (Aufenthaltserlaubnis) sahibi olmak, aksi halde, 8 yıldan beri Almanya'da ikamet etmek, "oturma hakkı" (Aufenthaltsberechtigung) veya "süresiz oturma izni" (unbefristete Aufenthaltserlaubnis) sahibi olmak, rüşt yaşını doldurmuş bulunmak, yeterli konut sahibi olmak ve geçimini kendi kazancı ve mali olanaklarıyla sağlamış olmak koşullarını yerine getiren yabancılara, eşlerini ve bakımlarıyla yükümlü oldukları 16 yaşını doldurmamış çocuklarını Almanya'ya getirme-hakkı tanınmaktadır.

Almanya'ya aile birleştirmesi yoluyla gelen eşi, evlilik birliğine bağlı olarak, "sürelî (genellikle 2 yıl) oturma izni" verilmekte; iznin süresi, evlilik birliğinin sürmesi koşuluna bağlı olarak uzatılmaktadır. Yabancılar Yasası, Almanya'ya aile birleştirmesi yoluyla gelen yabancı uyruklu eşlerin, Almanya'da ikamet eden eşlerinden (evlilik birliğinden) bağımsız olarak "oturma izni" alabilmelerini, evlilik birliğinin Almanya'da 2 yıl sürmüş olması koşuluna bağlamaktadır. Yasa, evlilik birliği bu süre dolmadan sona eren ve fakat Almanya'da ikametine izin verilmemesi

halinde, çok zor duruma düşebilecek olan eşe, "oturma izni verilmesine cevaz vermektedir (Yabancılar Yasası 19'uncu madde).

AB Adalet Divanı, eşinden ayrılmış olması nedeniyle Almanya'da ikametine izin verilmeyen bir vatandaşımızın açtığı dava ile ilgili olarak aldığı 16.12.1992 tarihli ve C-237/91 sayılı Kararında; Türk vatandaşlarına, Türkiye-AB ortaklık hukukunun uygulanması gerektiği; 1/80 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının 6.1'inci maddesi uyarınca, Almanya'da bir işveren yanında yasal olarak asgari 1 yıl çalışmış olan Türk uyrukluların aynı işveren yanında, bir işveren nezdinde yasal olarak asgari 3 yıl çalışmış olan Türk uyrukluların aynı meslekte diledikleri işveren yanında, 4 yıl çalışmış olan Türk uyrukluların ise diledikleri meslekte ve işveren yanında çalışmaya hak kazandıkları, bu haklarını kullanabilmeleri için "oturma izni" verilmesi gerektiği görüşüne varmıştır.

Alman İş Hukuku Mevzuatında Yabancılar "Çalışma Müsaadesi" Verilme Koşulları:

Almanya'da yabancı uyrukluların bir işverene bağımlı olarak çalışmaları ve işverenlerin yabancı uyruklu "işçi" çalıştırmaları, uluslararası anlaşmalarda aksi öngörülmedikçe, Federal Çalışma Kurumu'nun iznine bağlıdır.

AB üyesi ülkeler ve Avrupa Serbest Ekonomi Bölgesi Anlaşmasına taraf ülkeler vatandaşları ve aile bireyleri ile "süresiz oturma izni" (unbefristete Aufenthaltserlaubnis) veya oturma hakkı (Aufenthaltsberechtigung) sahibi yabancılar çalışma müsaadesinden muaf tutulmuşlardır.

Çalışma müsaadesi;

- çalışma izni (Arbeitserlaubnis) ve
- çalışma hakkı (Arbeitsberechtigung) olarak iki ayrı "tür"de verilmektedir.

"Çalışma izni", yabancı uyruklunun daimi ikametgahının Almanya'da olması, yabancı uyruklunun istihdamının iş piyasasını olumsuz yönde etkilemeyecek olması, yabancı uyruklunun çalıştıracağı işe talip Alman ve eşdeğer uyruklu (örneğin, AB üyesi ülkeler vatandaşlığını taşıyan) işçi bulunmaması ve yabancı uyruklunun iş koşullarının, kıyaslanabilir

nitelikteki bir Alman uyruklu işçinin iş koşullarından daha elverişsiz olmaması halinde verilmektedir.

İşe ilk girenlere verilecek "çalışma izinleri", yabancının talep tarihinden önce 5 yılı aşmayan belirli bir süre "izinli" veya "müsamahalı" (Duldung) olarak Almanya'da ikamet etmiş olması veya belirli bir süre önce Almanya'ya girmiş olması koşuluna bağlanabilmektedir.

Çalışma izinleri "sürelili" (örneğin, 1 veya 2 yıl) verilebilmekte ve belirli bir "işyeri", "meslek grubu", "işkolu" veya "mülki alan" ile sınırlandırılabilir.

"Çalışma hakkı" yabancı uyruklunun;

- "oturma izni" (Aufenthaltserlaubnis) veya "özel oturma izni" (Aufenthaltsbefugnis) sahibi olması -Almanya'da, sigortaya tabi bir işte, yasal olarak 5 yıl çalışmış olması veya

- 6 yıldan beri kesintisiz olarak Almanya'da ikamet ediyor olması ve

- iş koşullarının, kıyaslanabilir nitelikteki bir Alman uyruklu işçinin iş koşullarından daha elverişsiz olmaması halinde verilmektedir.

"Çalışma hakkı", çıkarılan Tüzüklerde aksi öngörülmedikçe, "süresiz" ve belirli bir "işyeri", "işkolu" veya "mülki alan" ile sınırlandırılmaksızın verilmektedir.

Çalışma İzinleri Tüzüğü ile ilgili olarak, Federal Çalışma ve Sosyal Düzen Bakanlığı'nca hazırlanan ve Federal Hükümetçe 6 Aralık 2000 tarihinde onaylanan ve 14 Aralık 2000 tarihinde yürürlüğe giren "Çalışma İzinleri Tüzüğü"nde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Birinci Tüzük (Erste Verordnung zur Änderung der Arbeitsgenehmigungsverordnung) ile çalışma müsaadesi verilmesi konusunda bazı değişiklikler getirilmektedir.

Yeni düzenlemeye göre, Almanya'da yaşayan ve 15.05.1997 tarihinden sonra Almanya'ya gelmiş olmaları nedeniyle çalışmalarına izin verilmeyen

- Mülteciler

- Müsamahalı ("Duldung" sahibi) yabancılar ve

- Oturma izni türü "özel oturma izni" (Aufenthaltsbewilligung) olan yabancılar, Alman vatandaşlarının ve AB üyesi diğer ülke vatandaşlarının öncelik hakları saklı olmak üzere, "çalışma izni" alabileceklerdir.

İlk iki gruba dahil olanlar, 1 yıllık bekleme süresini doldurduktan sonra, üçüncü gruba giren yabancılar ise bekleme süresiz çalışma izni talebinde bulunabileceklerdir. Yeni düzenlemeyle, "sürelili oturma izni" (befristete Aufenthaltserlaubnis) veya "amaca bağlı oturma izni" (Aufenthaltsbewilligung) sahibi yabancıların eş ve çocuklarının 21.06.2000 tarihinden beri 2 yıl olarak uygulanan çalışma izni bekleme süreleri, Alman ve AB üyesi ülkeler vatandaşlarının öncelik hakları saklı tutularak, 1 yıla indirilmektedir.

"Süresiz oturma izni" (unbefristete Aufenthaltserlaubnis) veya "oturma hakkı" (Aufenthaltsberechtigung) sahibi yabancılar, önceden olduğu gibi, talep oldukları işler için, öncelik hakkını kullanan Alman ve Birlik üyesi diğer ülke vatandaşı bulunmaması halinde, bekleme süresiz çalışma izni alabileceklerdir. Yeni düzenleme muvacehesinde, Almanya'ya "aile birleştirmesi" yoluyla gelen vatandaşlarımız, çalışma izni talep hakları açısından, aşağıdaki sınıflamaya tabi tutulabileceklerdir:

1- Almanya'da yerleşik ve Alman tabiyetini almış eski vatandaşlarımızla çifte tabiiyetli vatandaşlarımızın eşleri, bekleme süresiz "çalışma hakkı" (Arbeitsberechtigung) alabilmektedir.

2- Almanya'da yerleşik ve "süresiz oturma izni" (unbefristete Aufenthaltserlaubnis) veya "oturma hakkı" (Aufenthaltsberechtigung) sahibi vatandaşlarımızın eşleri, Alman ve eşdeğer kılınmış yabancıların öncelik hakları saklı kalmak üzere, bekleme süresiz "çalışma izni" (Arbeitserlaubnis) alabilmektedir; evlilik birliği 2 yılı dolduran eş ise "çalışma hakkı" (Arbeitsberechtigung) alabilmektedir. 3- Almanya'da yaşayan ve "süresiz oturma izni" veya "oturma hakkı" sahibi olmayan (oturma izni türü "befristete Aufenthaltserlaubnis" veya "Aufenthaltsbewilligung" olan vatandaşlarımızın eşleri ise, yeni düzenlemeye göre, Alman ve eşdeğer sayılan yabancıların öncelik hakları saklı olmak üzere, 1 yıl bekledikten sonra "çalışma izni" (Arbeitserlaubnis) alabilecektir.

Almanya'da İbadet Yeri Taleplerinin Karşılama Düzeyi

1960'lı yıllardan itibaren, çeşitli Avrupa ülkelerinin talebi üzerine, Ülkemizden de bir çok vatandaşımız çalışmak üzere, Almanya'ya gelmeye başlamıştır.

Genellikle genç yaşlarda ve Ülkemizin kırsal kesimlerinden Almanya'ya gelmiş olan insanlarımız, bu ülkede her yönüyle yabancı oldukları, değişik inanç, dil ve sosyal yaşayışla yüz yüze kalmışlardır. Bu değişik ve farklı ortam; vatandaşlarımız açısından pek çok sosyal problemi de beraberinde getirmiştir. Bu problemlerden biri de; dini görevlerin yerine getirilebileceği mekânlarla ilgilidir.

Millî ve dinî değerlerine bağlı bu insanlarımız; bir taraftan iyi bir hayat standardına ulaşabilmenin mücadelesini verirken, bir taraftan da, bilhassa Cuma ve bayram namazları gibi toplu ibadetlerini nerede ve nasıl yerine getirebilecekleri konusunda da çözüm yolları arama gayretinde olmuşlardır.

Bu arzu ve arayış; vatandaşlarımızın örgütlenmelerine vesile olmuş ve 1970'lerden itibaren dinî ihtiyaçlarını karşılamak, sosyal ve kültürel etkinlikler gerçekleştirmek üzere dernekler kurmaya başlamışlardır. Derneklerin büyük bir bölümü, vatandaşlarımızın dini ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla kurulmuştur.

Bu örgütlenmenin ana unsurunu ve Almanya'daki dernek gruplarının en büyüğünü Diyanet İşleri Başkanlığımız himayesinde kurulan Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB) oluşturmaktadır. DİTİB 792 derneği bünyesinde toplayabilmiştir. DİTİB bünyesindeki 473 camide, Diyanet İşleri Başkanlığımızca gönderilen ve maaşları Devletimiz tarafından ödenen din görevlileri bulunmaktadır. Bu din görevlileri, ilgili Başkonsolosluklarımızın denetiminde ve Din Hizmetleri Ataşeleri kontrolünde çalışmaktadır. Almanya'da ayrıca, siyasi ve ideolojik amaçlı bazı gruplar da çeşitli dernekler kurmuşlardır. Bunların Din Hizmetleri Ataşelikleri ve DİTİB'le herhangi bir bağlantıları yoktur.

Camiler, Almanya'daki vatandaşlarımız için, ibadethâne olmanın yanında, aynı zamanda milî ve kültürel değerlerini öğrenip yaşayabildikleri mekânlar olarak da değerlendirilmektedir. Bunun için camiler, Almanya'daki vatandaşlarımız açısından büyük önem arz etmektedir.

Önceleri sadece cuma, teravîh ve bayram namazlarını kılmak için kiralık mekânlar temin eden vatandaşlarımız; cami olarak kullandıkları kiralık mekanlar yanında, zaman içerisinde ve Diyanet İşleri Başkanlığımızın gönderdiği yönetici ve din görevlilerinin rehberliğinde,

1980'li yılların ikinci yarısından itibaren, çok sayıda mülk satın almışlar, bunlar tamir ve tadil ederek veya satın aldıkları arsalar üzerine temelden minareli-kubbeli, vitray ve çinilerle süslenmiş güzel görünümlü camiler inşa etmişlerdir. Diyanet İşleri Türk İslam Birliği'ne bağlı camilerden 54 tanesi; Türk mimarisi tarzındadır. Bu tarzdaki 29 cami inşaatı da devam etmektedir.

Sonuç olarak; Almanya'da vatandaşlarımızın ibadet yeri edinmeleri konusunda engel bulunmamaktadır. Ancak derneklerin, inşa ettiği ya da satın aldığı veya kiraladığı bir yeri cami olarak kullanabilmeleri için önceden şehir idaresinden ilgili mevzuat çerçevesinde izin almaları gerekmektedir. Türk-İslam mimarisi tarzında inşa edilen camilerin, minarelerinin yapımı için ruhsat alımı ve minare yükseklikleri konularında, münferit de olsa bazı yerel yöneticilerin teknik sınırlamalar getirdiği görülebilmektedir. Diğer taraftan, bazı yerleşim birimlerinde, dışarıdan ezan okunmasına müsaade edilmezken, bazı yerlerde de cuma, öğle, ikindi, akşam veya sadece cuma günleri dışardan ezan okunmasına izin verilmektedir.

Almanya'da ibadet yeri taleplerinin karşılanması ile ilgili konularda, genelde bir hoşgörü ve anlayış mevcut olup; zaman zaman bir kısım yerel yöneticilerin, farklı uygulamalarından kaynaklanan bazı sorunlar ise; karşılıklı görüşmelerle çözüme ulaştırılmaktadır.

Bir çok kuruluş ve grubun bulunduğu Almanya'da, vatandaşlarımızın temiz dini duygularının istismarına, birlik ve beraberlikleri ile huzurlarının bozulmasına meydan vermemek için, mevcutlara ilave olarak, uzun zamandan beri karşılanamayan DİTİB'e bağlı derneklerin din görevlisi ihtiyacının, Devletimiz tarafından giderilmesinde zaruret bulunmaktadır. Vatandaşlarımızın isteği de bu doğrultudadır.

Federal Almanya'da Vatandaşlarımızın Maruz Kaldıkları Ayrımcı Muameleler:

a) Eğitim ve Eğitimi Teşvik Olanaklarından Yararlanmada Eşitsizlik:

F. Almanya'daki gençlerimiz, bu ülkedeki eğitim olanaklarının bazılarından, Alman vatandaşlarıyla eşit şekilde yararlanamamakta; temel eğitime başlayan öğrencilerimizin önemli bir bölümü, diğer bazı yabancı uyruklu gençlerle birlikte, öğrenme özürümlü çocuklar için öngörülmuş olan

"özürlüler okulları"na (Sonderschule) alınırken, yüksek öğrenim yapmak isteyen ve bu öğrenim için gerekli birikim ve nitelikleri haiz olduklarına inanan gençlerimizin çoğu, bir ölçüde velilerinin de gerekli ilgiyi göstermemesi sonucu, orta dereceli genel eğitim kurumlarında, lise öğrenimi yerine, mesleki eğitime yönlendirilmektedirler.

Diğer taraftan, F.Almanya'da yüksek öğrenim görmek isteyen gençlerimiz, yüksek öğretim kurumlarına girişte "kontenjan" engeliyle karşılaşmaktadırlar.

Alman Yüksek Öğretim Çerçeve Yasasına göre, F.Almanya'da, gençlerin yüksek öğretim kurumlarına alınmalarında, Birlik üyesi ülkelerin uyuğunda olan gençlerle, Birlik dışındaki ülkelerin gençleri arasında ayırım gözetilmekte; bu kurumlara, birlik üyesi ülkelerin gençleri, Alman gençleri ile eşit koşullarda kabul edilirken, Türk gençleri, bu kurumlara, ilk ve orta öğrenimlerini F.Almanya'da yapıp yapmadıklarına bakılmaksızın Birlik dışındaki ülkelerin vatandaşları için ayrılan % 6-8 oranındaki "kontenjan" çerçevesine alınmaktadırlar.

F.Almanya'da öğrenim gören gençlerimiz, ayrıca, Eğitimi Teşvik Yasası (BafÖG) çerçevesinde, orta ve yüksek öğretim kurumlarına devam eden öğrenciler için sağlanan "burs" ve "kredi" olanaklarından da yeterince yararlanamamaktadırlar.

Söz konusu yasaya göre, geçim ve eğitim masraflarını yardım almaksızın karşılayamayan öğrencilere; gelirlerine, ebeveyninden ayrı yaşayıp yaşamadıklarına, devam ettikleri öğretim kurumlarına (orta dereceli genel ve mesleki eğitim okullarının 10. ve daha yukarı sınıfları, akşam liseleri, kolejler, meslek yüksek okulları, akademiler, yüksek okullar, üniversiteler) ve bu kurumların buldukları Eyaletlere göre değişen miktarlarda, öğrenimleri süresince yapılan ve "kredi" olarak verilen bölümü, en geç 20 yıl içinde geri ödenmesi gereken parasal teşvik yardımlarından, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin gençleri, Alman gençleri ile eşit koşullarda yararlanabilmekte; teşvik yardımı talebinde bulunan Türk gençlerinden ise, yardımın başlama tarihinden önceki son 5 yılda F.Almanya'da ikamet etmiş ve çalışmış olması veya anne ve / veya babasının yardımın başlama tarihinden önceki son 6 yıl içinde, toplam olarak 3 yıl süreyle F.Almanya'da ikamet etmiş ve çalışmış olması şartı aranmaktadır.

Bu düzenlemeye paralel bir düzenleme, Alman İş Teşvik Yasasının (AFG), "Mesleki Eğitimin Teşviki" başlıklı 40. maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre, söz konusu Yasa çerçevesinde meslek eğitimi gören gençler için Federal çalışma Kurumunca sağlanan parasal yardımlardan, sadece, yukarıdaki koşulu yerine getiren gençlerimiz yararlanabilmektedirler.

b) F.Almanya'da Yüksek Öğrenim Gören Gençlerimize Kapalı Meslekler:

F.Almanya'da yüksek öğrenim gören gençlerimizin, bazı meslek dallarında, örneğin "hekimlik", "diş hekimliği" dallarında, gerek serbest ve gerekse bir , işverene bağlı olarak çalışmalarına izin verilmemekte; hukuk, iktisat, politika bilimi ve diğer sosyal bilimler öğrenimi görmüş gençlerimiz ise, yabancı uyruklu olmaları nedeniyle kamu görevlerinde, "memur" statüsünde çalıştırılmamakta; serbest avukatlık da yapamamaktadırlar.

c) Askerlik Görevi Süresince İşyerinin Korunmasında Ayırmıcılık:

Alman İşyerini Koruma Yasası, kural olarak, F.Almanya'da meslek eğitimi gören işçi, müstahdem, ticari temsilci veya memur olarak çalışan ve askerlik görevi nedeniyle işine ara vermek zorunda kalan Alman uyrukluları kapsamakta; onlara askerlik görevi süresince,

- iş ilişkisinin askıya alınması, kıdemini devam etmesi,
- varsa, "işletme içi emeklilik sigortası" primlerinin ödenmesi güvencelerini sağlamaktadır.

Bu Yasa, Federal İş Mahkemesi'nin, AB Adalet Divanı'nın 05.10.1969 tarih, 95/69 sayılı "görüş" niteliğindeki Kararına dayanarak aldığı 05.12.1969 tarihli Kararıyla, Avrupa Birliği ne üye ülkelerin, F.Almanya'da yaşayan vatandaşlarına da uygulanmakta; ancak, Türk vatandaşlarına henüz uygulanmamaktadır.

Diğer taraftan AB Adalet Divanı 25.06.1997 tarihinde aldığı bir ön kararla (Romeros C - 131/96), Birlik üyesi ülkelerde yapılan askerlik görevinin F.Almanya'da yapılan askerlik görevi gibi dikkate alınması gerektiğini hükme bağlayarak, sosyal güvenlik haklarıyla ilgili olarak milliyet esasına dayalı ayrımcılık yapılamayacağını bir kez daha teyit etmiştir.

Askerlik görevlerini yapmak üzere Türkiye'ye gelmek ve bu nedenle İşlerinden ayrılmak durumunda olan gençlerimizin büyük bölümü, işverenleri ile görüşerek, hizmet akitleri feshedilerek ayrıldıkları İşlerine askerlik hizmetlerini tamamladıktan sonra tekrar alınmaları veya hizmet akitlerinin askerlik hizmetleri süresince askıya alınması konusunda anlaşmaya varmaktadır.

d) Yabancılar Kanununda Yapılan Değişiklikle 16 Yaşından Küçük Çocuklara Oturma İzni Alma Mecburiyetinin Getirilmesi:

31.10.1997 Tarihli F. Almanya Resmi Gazetesinde yayımlanarak 01.11.1997 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren "Yabancılar Hukuku ve İltica Usul Hukuku Kanununun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun"da Yabancılar Kanunu'nun 96'ncı maddesine 4'üncü fıkra eklenerek, Bosna - Hersek, Yugoslavya Federal Cumhuriyet, Hırvatistan, Fas, Makedonya, Sloven ya, Türkiye ve Tunus vatandaşı 16 yaşın altındaki yabancılar için vize ve oturma izni zorunluluğu getirilmiştir. Böylece, zaten 15.01.1997 tarihinden itibaren önce bir genelge ile başlatılıp daha sonra söz konusu Kanunun Uygulama Tüzüğünde yapılan ve 09.04.1997'de yürürlüğe giren değişiklikle sürdürülen uygulama daha üst bir hukuk normunda ifadesini açıkça bulmuş olmaktadır.

Bu düzenlemede de Türkiye'nin Avrupa Birliği Hukukundan doğan özel konumu ve vatandaşlarımızın hakları göz ardı edilmiş bulunmaktadır.

e) Sonuç:

Birlik Hukukunun doğrudan uygulanır bir parçası niteliğindeki Ortaklık Anlaşması, buna bağlı olarak yapılan Katma Protokol, Alman Ortaklık Konseyi Kararları ve AB Adalet Divanı'nın son yıllarda aldığı bağlayıcı ön kararlar, Avrupa Birliği'ne Üye ülkelerde yasal olarak ikamet eden işçilerimiz ve aile bireylerinin birçok alanda Birlik üyesi ülke vatandaşlarıyla eşit muamele görmesini gerektirmektedir. Vatandaşlarımız Birlik Hukukundan doğan haklarını yargı yoluyla elde etmeye uğraşmakta, uzun zaman alan bu çaba sonucu AB Adalet Divanı'ndan olumlu ön karar alınsa dahi, alınan karar çoğu kez aynı koşulları taşıyan vatandaşlarımıza teşmil edilmemekte, genel olarak iç mevzuat ve uygulamaya yansıtılmamaktadır.

Diğer taraftan, bu türden farklı muamelelerin vatandaşlarımızın içinde buldukları topluma uyum çabalarını olumsuz etkileyen faktörlerden biri olduğu göz önünde tutulmalıdır.

Sonuç olarak; vatandaşlarımızın

- Avrupa Birliği Hukukundan doğan haklarının tam olarak tanınması,
- Vatandaşlarımıza üçüncü ülke vatandaşı muamelesi yapılmasından vazgeçilmesi
- ABAD kararlarının iç hukuka yansıtılması için gerekli siyasi niyet ve desteğin oluşması yönünde çaba harcanması gecikmektedir.

Almanya'daki Türk Toplumunun Genel Sorunları Ve Beklentileri

Türk-Alman ilişkilerinde, Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının belirleyici nitelikte etkisi bulunmaktadır. Almanya'da yerleşik Türk toplumu, artık geçmişten farklı olarak, Türkiye'nin Almanya ve hatta Batı Avrupa ile ilişkilerinin geleceği açısından stratejik bir unsur haline gelmiştir. Türk toplumunun ağırlığının, Almanya'ya tam uyumunun sağlanabildiği ve bu çerçevede, Eyalet düzeyinden başlayarak, dernekler, sendikalar, siyasi partiler, Parlamento gibi siyasi ve sosyal kurumlar içindeki varlık ve faaliyetinin genişlediği ölçüde artacağı kuşkusuzdur. Bu bakımdan, Türk vatandaşlarının Eyaletler düzeyinden başlayarak, sosyal ve siyasi kurumlarda rol almalarının teşvik edilmesi, Almanya'daki çalışmalarımızın öncelikli hedefini oluşturmaktadır. 1 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren yeni Alman vatandaşlık mevzuatında yer alan olumlu maddeler çerçevesinde daha fazla Türk'ün Alman vatandaşlığına geçmesinin bu sürece ivme katması beklenmektedir.

Alman sosyal yaşamında Türk unsurunun devamlı ve yoğun mevcudiyeti, aynı zamanda Türkiye'yi ön plana çıkartarak, ülkemize dair konuların daha yakın bir ilgiyle incelenmesi sonucunu da doğurmaktadır. Almanya'da yaşayan vatandaşlarımızın toplamı, 1999 sonu itibarıyla 2.053.564'tür. Halen 7.343.591 yabancının yaşadığı Almanya'da, Türkler en geniş yabancı grubu oluşturmakta (%28.6), Türk vatandaşlarını sırasıyla 737.204 ile Yugoslav, 615.900 ile İtalyan, 364.354 ile Yunan ve 291.673 ile Polonya vatandaşları izlemektedir. Alman vatandaşlığına geçmiş olan Türklerin sayısı ise 319.000'dir.

Türk Toplumunun Sorunları ve Beklentileri:

1. Eğitim:

Türk toplumunun yaklaşık üçte birinin 18 yaş grubun altındakileri oluşturması nedeniyle eğitim Almanya'daki Türklerin geleceğini doğrudan ilgilendiren öncelikli bir sorundur. Türk çocukları Almanya'daki çok geniş eğitim imkanlarından tam olarak faydalanamamaktadırlar. Bunun Almanya'daki şartlar ve sistem, veliler, öğretmen ve öğrencilerden kaynaklanan çok yönlü nedenleri bulunmaktadır. Anaokulu çağında bulunan Türk çocuklarının yarısından fazlası anaokullarına gidememekte ve bu yüzden daha sonraki eğitim hayatında ve Alman toplumuna uyumda güçlüklerle karşılaşmaktadır. Almanya'daki öğrenim sorunlarına mahsus okullara devam eden Türk öğrencilerin sayısındaki artış endişe vermektedir.

Mevcut verilerden, Türk çocuk ve gençlerin Almanya'daki diğer yabancılar arasında dahi, eğitim alanında geri bir konumda oldukları görülmektedir. Örneğin, yüksek öğretime öğrenci yetiştiren başarılı öğrencilerin devam ettiği "Gymnasium" Türk öğrencilerin %4,96'sı devam edebilirken, bu oran diğer yabancılarda %9,32, Alman öğrencilerde ise % 18,46'dır.

Eğitim sorununun diğer bir vechesini, Türk öğrencilere okullarda verilen Türkçe ve Türk Kültürü dersleri derslerinin yetersizliği oluşturmaktadır. Haftada 2-3 saat yapılabilen ve genellikle sosyal faaliyetlerle çakışan öğleden sonra saatlerine konulan bu derslere katılımın düşük olmaktadır. Ayrıca, Alman makamlarında, Türklerin Almanya'da artık kalıcı olduklarını ve Türk öğrencilere anadil dersleri verilmesi ihtiyacının kalmadığını savunarak bu derslerin tamamen kaldırılması yönünde bir eğilimin geliştiği gözlenmektedir.

Öte yandan, din eğitimi konusunda da sorunlar bulunmaktadır. Son yıllarda, Alman makamlarında, Anadil dersleri kapsamında verilmekte olan İslam din derslerinin müfredat programında yer alan bağımsız bir ders olarak Almanca verilmesi yönünde bir eğilimin oluştuğu görülmektedir. Son olarak, Federal İdare Mahkemesinin 23 Şubat 2000 tarihli kararıyla "İslam Federasyonu" adlı örgüte Berlin Eyaletinde İslam din dersleri verme hakkı tanınmasının kamuoyunda bu yöndeki tartışmaları hızlandırdığı görülmektedir.

2. İşsizlik:

Almanya'daki Türk toplumu arasında işsizlik oranı %20'nin üstündedir. Bu oran Almanya genelindeki işsizlik oranının iki katından fazladır. Bunun önemli nedenleri arasında Almanca diline yeterince vakıf olmamanın ve Türk gençleri arasında meslek eğitimine devam edenlerin oranının düşük olmasının yer aldığı düşünülmektedir.

3. Alman Vatandaşlık Mevzuatı:

Almanya'daki Türklerin eşit haklardan yararlanmaları ve Alman toplumuna uyum sağlamaları açısından önem arz eden Alman vatandaşlığı, 1 Ocak 2000 yılında yürürlüğe giren yeni Alman Vatandaşlık Mevzuatı'yla tekrar düzenlenmiştir. Alman vatandaşlığına geçişlerde daha liberal şartlar getiren bu mevzuat, daha önce zımnen kabul edilen çifte vatandaşlık yolunu kapatmıştır. Alman vatandaşlığının alınmasından sonra tekrar Türk vatandaşlığına dönüşlerin yaratacağı sakıncaları önlemek üzere hazırlanan 4112 Sayılı Kanunun uygulamasında, söz konusu kanun uyarınca verilen belgenin ilgili makamlarımızca tanınmaması ve kart hamillerinin kanunun içeriğine uygun işlem yaptırmada yaşadıkları sorunların çözülmesi bu bağlamda önem kazanmıştır. Yine Alman Vatandaşlık Mevzuatı'nın birden fazla tabiiyete izin vermemesi nedeniyle, Türk vatandaşlığından izinle ayrılma konusunda yapılan işlemlerin çabuklaştırılması beklentisi mevcuttur. Son dönemde vatandaşlıktan çıkma işlemleri sadeleştirilmiş ve bekleme süresi kısaltılmış olmakla birlikte, vatandaşlıktan izinle çıkma işlemlerinde İçişleri Bakanlığımıza yetki verilmesinin bu süreci hızlandırabileceği düşünülmektedir.

4. Almanya'daki Türk Vatandaşlarının Statüsü:

Almanya'daki Türk vatandaşlarının statüleri AB ile Türkiye arasındaki Ortaklık Anlaşması nedeniyle AB üyesi olmayan üçüncü ülke vatandaşlarına göre bir nebze daha ileri bir konumdadır. Bununla birlikte, dolaşım serbestisi, eğitim, ikamet, çalışma hayatı, sosyal güvenlik, aile birleştirmesi ve siyasi haklar gibi alanlarda daha ziyade üçüncü ülke vatandaşlarına yakın bir statüye sahiptirler. Ayrıca, Yabancılar Yasası'nın kısıtlayıcı hükümlerine tabi olup, ne Alman vatandaşlarına uygulanan

milli mevzuattan, ne de AB ülkeleri vatandaşlarına uygulanan AB hukukundan yararlanabilmektedirler. Vatandaşlarımız kendilerine tanınması gereken bazı sosyal ve ekonomik haklarını dahi Türkiye-AB Ortaklık Anlaşması çerçevesinde baş vurabildikleri ABAD kararları ile alabilmektedirler. Almanya'da mukim bir vatandaşımız tarafından açılan bir dava sonucu ABAD'ın aldığı kararların esas itibariyle benzer şartları haiz tüm Türk vatandaşlarına uygulanması gerekirken, ilgili makamların benzer şartları haiz kişilere bu kararları teşmil etmekten imtina etmeleri önemli bir hukuki ayırıcılık oluşturmaktadır. Bu yüzden vatandaşlarımız aleyhine pek çok kısıtlama bulunmakta ve ayırıcı işleme maruz kalmaktadırlar.

5. İrkçilik ve aşırı sağcılık:

Aşırı milliyetçilik, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık olaylarında iki Almanya'nın birleşmesinden sonra yıldan yıla büyük bir artış görülmektedir. Alman makamlarının aşırı sağcılık ve ırkçılıkla mücadelede kararlı oldukları görülmesine rağmen, önünün alınmadığı bu eylemler, aşırı sağcı propagandadan başlayarak, ırkçı gösteri ve yürüyüşler, yabancılara sözle taciz, Yahudi mezarlıklarının tahrip edilmesi, kundaklama, adama yaralama ve cinayete kadar uzanmaktadır.

Ayrıca, ırkçılık Almanya'da sadece saldırı veya taciz şeklinde ortaya çıkmamakta, günlük hayatın her alanında, her kesimden insanın ırkçı davranışlar içine girebildikleri görülmektedir. Almanya'da ayırıcılığa karşı bir yasa mevcut değildir. Alman Anayasasında etnik nedenlerle ayırıcılık yapılamayacağı yolunda ifadeler bulunmaktadır. Ayrıca sigortacılık gibi bazı alanlarda mevcut olan yasa metinlerinde yabancılara karşı ayırıcılık yapılmasını engellemeyi amaçlayan paragraflara da rastlanmaktadır. Ancak, yabancılardan günlük hayatlarında ve işe alınmada karşılaşacakları sorunlara uygulanabilir, genel anlamda bir "anti-discrimination" yasası bulunmamaktadır. Çok sayıda yabancıya yaşadığı bir ülkede bu durum önemli bir eksiklik olarak belirmektedir.

Bu bağlamda, Hessen Eyaletinde 1998 yılında yapılan son eyalet seçimlerinde CDU'nun "anadil derslerini kaldıracakları" ve "çifte vatandaşlığa karşı oldukları" yolunda kampanyalarla aşırı sağ ve ırkçı oyların da bir bölümünü alarak iktidara geldiğini hatırlatmakta yarar

görülmektedir. Büyükelçiliğimizce tespit edilebilen son bir yıl içinde Türk vatandaşlarına yönelik olarak yabancı düşmanlığından kaynaklanan 36 saldırı olmuştur. Ancak, vatandaşlarımızın uğradıkları saldırılarda, yabancı düşmanlığı veya ırkçılık motifinin tespit edilmesi çoğu zaman güç olmakta, polislin meydana gelen olayı adi bir kavga veya yaralama olarak nitelendirme eğilimi görülmektedir.

5. Diğer:

Almanya'daki vatandaşlarımızın Pasaport sürelerinin 10 yıla çıkartılması, emeklilik işlemleri, din görevlisi açığı, askerlik bedellerinin düşürülmesi ve TRT-INT yayınlarının yetersizliğinin giderilmesi yönünde talepleri bulunmaktadır.

Alman Cezaevlerinde Bulunan Vatandaşlarımız

Almanya'da tutuklu ve hükümlü olarak cezaevlerinde bulunan vatandaşlarımızın sayısı 6000 civarındadır. Cezaevlerinde bulunan vatandaşlarımız diğer sorunlarının yanı sıra cezaevlerinde kendilerine ayrımcılık yapıldığından şikayet etmekte, Alman mahkumlara göre daha sert davranıldığını, aşağılayıcı sözler söylendiğini, haksız yere hücre cezası verildiğini ileri sürmektedirler. Ayrıca, Alman mahkemelerinin Türklere sınır dışı edilmelerini gerektiren sürelerde ceza verdikleri iddia edilmektedir. Örneğin, uyuşturucu ile ilgili bir suç için Alman vatandaşına 24 ay ceza verilirken, aynı suçtu işleyen Türk vatandaşına 25-26 ay ceza verilerek sınır dışı edilmeleri için kanuni zemin hazırlandığı belirtilmektedir.

Almanya'daki Başkonsolosluklarımızın değerlendirme ve tespitlerine göre, bazı cezaevlerindeki vatandaşlarımız Alman infaz yasasına göre kendilerine tanınan mesleki eğitim, ev izni ve çalışma haklarından yeteri kadar yararlandırılmamakta, ayrıca uyuşturucu terapisi görme zorunluluğu olan mahkumlarımıza gerekli izin ya çok zor veya hiç verilmemekte, gerekçe olarak sınır dışı edilme ihtimali olan mahkuma 30-50 bin DM'i bulan bu tür bir yatırım yapmak istemedikleri ima edilmektedir. Cezaevlerinde Türkçe bilen sosyal danışman sıkıntısı bulunmaktadır.

Cezaevlerindeki vatandaşlarımıza ayırıcılık yapıldığına dair iddiaların kanıtlanması zordur. Ancak Alman cezaevlerinde 1989 yılından bu yana 34 vatandaşımızın intihar etmesi (3'ü 1999 yılında) cezaevlerindeki vatandaşlarımızın oldukça büyük sıkıntı içinde bulduklarını ve ortada önemli bir sorun olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda, Rifat Tunç isimli vatandaşımızın durumuna değinilmesinde yarar görülmektedir. Uyuşturucu kaçakçılığı suçundan hükümlü olarak Mainz Başkonsolosluğumuz görev çevresindeki Diez cezaevinde bulunan vatandaşımız "yasal bir dayanak olmadan zor kullanılarak, şahıs belirleme örneği oluşturmak üzere DNA testi için kan alındığı" şikayetiyle 8 Ocak 2000 tarihinde Almanya aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvuruda bulunmuştur. AK nezdinde ki Daimi Temsilciliğimizden alınan bilgiye göre söz konusu başvuru henüz ön inceleme aşamasındadır.

Berlin'deki Cezaevlerinde Bulunan Türk Mahkumlar

Eski Demokratik Almanya'nın ortasında bir ada konumunda kalan "Batı Berlin", 1960'lı yıllardan bu yana Türklerin Almanya'da en yoğun olarak yaşadıkları kent durumunda olmuştur. Berlin'in bu yapısı 1989 yılında kenti ayıran duvarın ortadan kalmasından sonra da önemli bir değişiklik göstermemiştir. Berlin'de yaşayan Türklerin halen %95'lik bir bölümü kentin batısında kalan semtlerde ikamet etmektedirler.

Duvarın yıkılmasından sonra, daha önce kendisine tanınan "dokunulmazlığını" ve "ayrıcalığını" önemli ölçüde yitiren Berlin işsizliğin ve bunun paralelinde suç oranının da giderek yükseldiği bir büyük şehir durumuna düşmüştür.

1990'lı yılların başından bu yana Berlin'deki cezaevlerinde hükümlü olarak bulunan Türklerin sayısı giderek artmıştır. Bu artışın temelinde özellikle burada doğup büyüyen genç neslin karşı karşıya bulunduğu işsizlik sorunu yatmaktadır. Berlin'deki Türklerin %25'i halen işsizdir. Bu rakamın da büyük bölümünü 18-25 yaş arası gençler oluşturmaktadır.

Son dönemde Berlin cezaevlerindeki Türk tutukluların sayısındaki artış oranı yılda yaklaşık %10 dolayına ulaşmıştır.

Berlin Eyalet sınırları içerisindeki 9 ayrı cezaevinde toplam 504 Türk

mahkum bulunmaktadır. Bunlardan 13 tanesi gözaltında olup, davaları henüz sonuçlanmamıştır. Türk hükümlülerin Berlin cezaevlerindeki dağılımı şu şekildedir:

<u>CEZAEVİ</u>	<u>TOPLAM HÜKÜMLÜ</u>
Moabit	135 (107'si gözaltında olup cezaları kesinleşmemiştir)
Tegel	174
Çocuk Cezaevi	83 (26'sı gözaltında)
Plötzensee	24
Kadınlar Cezaevi	4 (3'ü gözaltında)
Charlottenburg	19 (1'i gözaltında)
Düppel	19
Hakenfelde	30
Heiligensee	16
TOPLAM	504 (137'si gözaltında)

Almanya genelinde cezaevlerinin dünya standartlarında olduğu ve insan haklarına saygılı davranıldığı savunulsa da, özellikle yabancı hükümlüler konusunda bazı sıkıntıların yaşandığı bilinmektedir. Cezaevlerinde yabancı hükümlülerle Alman hükümlüler arasında verilen haklar ve uygulama konusunda önemli farklar bulunduğu bizzat hükümlülerce ifade edilmektedir. Bu çerçevede Türk hükümlülerin de ayırıcı uygulamadan menfi yönde etkilendiklerini söylemek yanlış olmayacaktır. Berlin'deki cezaevlerinde bulunan Türk hükümlülerle yapılan görüşmelerde vatandaşlarımız özellikle gardiyanların ayırıcı davranışlarından zarar gördüklerini, isteklerinin üst makamlara iletilmediğini, hükümlü olarak kendilerine tanınan haklara ilişkin yeterince aydınlatıcı bilgi verilmediğini, danışmanlık hizmetlerinin yürümediğini, mahkum oldukları hürriyeti bağlayıcı cezalarının bir bölümünü Türkiye'de infaz edilmesi yönündeki taleplerinin yanıtız bırakıldığını, özellikle Alman mahkumlara uygulanan iyi halden ceza indirimi ve benzeri uygulamalardan hiçbir şekilde faydalandırılmadıklarını ve genelde cezaevlerindeki koşulların kötü olduğunu ifade etmektedirler. Görüşülen tutuklular dayak ve taciz etme gibi fiziki işkenceye genel olarak seyrek maruz kalmalarına rağmen

psikolojik olarak bilindi ve sürekli bir şekilde baskı altında tutulduklarından şikayet etmektedirler.

Sesli olarak telaffuz edilmese de, cezaevlerinde yabancılara yönelik sürdürülen ayrımcı ve bir ölçüde ırkçı muameleye; caydırıcı olacağı düşüncesiyle üst düzey yetkililerce göz yumulmaktadır. Cezaevlerinin durumuna ilişkin çeşitli araştırmalarda ve basın haberlerinde son yıllarda bu olguya dikkat çekildiği görülmektedir.

1989-1998 yılları arasında 31 Türk Alman cezaevlerinde intihar etmiştir. Bu durum Almanya'daki cezaevi koşullarının yabancılar ve özellikle de Türkler için insani standartların altında olduğunun bir anlamda kanıtını teşkil etmektedir.

Bazı istisnai durumlar dışında Alman yetkililer bu ülkede hüküm giyen yabancılara hürriyeti bağlayıcı cezalarının bitiminde sınır dışı etmekte ve oturma çalışma izni gibi tüm kazanılmış haklarını iptal etmektedirler.

Diğer taraftan, Berlin'de tutuklanan vatandaşlarımızın bir bölümü çeşitli nedenlerle durumlarına ilişkin olarak Alman makamlarınca Başkonsolosluğumuza bilgi verilmesini istememektedirler. Keza, cezaevi ziyaretlerine gidildiğinde de bir kısım hükümlü görüşmeye gelmeyi reddetmektedir. Bu nedenle Berlin'deki Türk hükümlülere ait istatistiki bilgiler Alman makamlarından elde edilebilmektedir.

Berlin Cezaevleri' ndeki hükümlülerin şikayet ve talepleri :

1. Hükümlülerin, mahkum oldukları hürriyeti bağlayıcı cezaların bir bölümünün Türkiye' de infaz edilmesi talepleri yanıtız bırakılmaktadır.

2. Bazı istisnai durumlar dışında, bütün Türk hükümlüler hürriyeti bağlayıcı cezalarının bitiminde sınır dışı edilmektedir.

3. Danışmanlık hizmetlerinin yürümediğini, isteklerinin ilgili makamlara iletilmediğini ve kendilerine tanınan haklara ilişkin yeterince aydınlatıcı bilgi verilmediğini ifade etmektedirler.

d) "Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi" Kapsamında Avustralya'ya Yapılan Resmî Ziyaret (25-30 Mart 2001)

Ziyaret Programı ve Temaslar

25 Mart 2001 Pazar:

- 05.40 Sidney'e varış (BA 9)
 06.00 Otele hareket ve istirahat
 12:00 Başkonsolos Niyazi Adalı'nın Brifingi
 19:00 Başkonsolos Niyazi Adalı'nın Heyet onuruna vereceği akşam yemeği

26 Mart 2001 Pazartesi:

- 10.00 NSW Parlamento binasına varış. Tanıtım turu
 10.30 Kadın İşlerinden Sorumlu Genel Müdür Robyn Handerson tarafından verilecek brifing.
 Sosyal İşler Komisyonu Başkan Yardımcısı Houn Doug Moppet tarafından verilecek brifing
 Parlamento Başkanı John Murray tarafından heyet onuruna verilecek öğle yemeği
 14.45 Ayrımcılık Mücadele Komisyonu Başkanı Chris Publick ile görüşme
 17.00 Türk toplumunun yoğun olarak yaşadığı Auburn'daki toplum temsilcileri ile temaslara.
 19.30 Türk Dayanışma Derneği Başkanı Beşir Karasu'nun Heyet onuruna Auburn'daki Türk Evi'nde vereceği akşam yemeği

27 Mart 2001 Salı:

- 10.00 Başkonsolosluğu ziyaret
 12.00 İnsan Hakları ve Fırsat Eşitlikleri Komisyonu Başkanı Sev Ozdowski ile görüşme ve adigeçenin Heyet onuruna vereceği öğle yemeği
 14.30 Göç İşleri Komisyonu Başkanı Stephan Kerkyacharian ile görüşme

- 19.30 NSW Türk Kuruluşları Konseyi Başkanı Muzaffer Orel'in Heyet onuruna vereceği akşam yemeği
- 28 Mart 2001 Çarşamba:
- 06.30 Kanberra'ya hareket (QF 817)
- 8:45 Parlamento'ya hareket
- 8:50 Parlamento görevlisi Paul Jeanroy tarafından karşılanma
- 09.00 Parlamento tanıtımı
- 10.15 Temsilciler Meclisi Başkanı Neil Andrew ve Senator Hon, Margaret Reid ile görüşme
- 11.00 Dışişleri Savunma ve Ticaret Komisyonu İnsan Hakları Alt Komisyonu Üyeleri ile ortak Toplantı
- 12.10 Sayın Büyükelçi tarafından Heyetimiz onuruna verilen öğle yemeği
- 14.00 Temsilciler Meclisinde Soru Önergeleri oturumunun izlenmesi
- 14.30 Senatoda Soru Önergeleri oturumunun izlenmesi
- 15.30 Gölge Göç İşleri Bakanı Hon. Con Sciacca'yı ziyaret
- 16.15 Gölge Dışişleri ve Ticaret Bakanı Hon. Laurie Bereton ile görüşme
- 17.00 Göç ve Çokkültürlülük İşleri Bakanı Hon. Philiy Ruddock ile görüşme
- 17.45 Parlamentodan hareket
- 18.30 Atatürk Anıtını ziyaret
- 19.40 Melburn'a hareket
- 29 Mart 2001 Perşembe:
- 09.00 Melbourne Başkonsolosluğu'nda brifing
- 10.00 John Moorehouse, Göç, Etnik ve Çokkültürlülük İşleri Bakanlığı Viktorya Eyaleti Müdürü ile görüşme
- 11.30 Andre Hearnmeyer, Viktorya Eyaleti Polis, Acil Hizmetler ve Cezaevleri Bakanı (Minister for Police

- and Emergency Services and Minister for Corrections)
- 12.15 Dianne Cecily, Viktorya Eyaleti Fırsat Eşitliği ve İnsan Hakları Komisyonu Başkanı (Human Rights and Equal Opportunity Commission)
- 15.00 Port Phillip Yüksek Güvenlikli Cezaevi İncelemesi
- 20.30 Başkonsolos tarafından verilecek akşam yemeği
- 30 Mart 2001 Cuma:
- 09.30 Viktorya Eyaleti Parlamentosunu ziyaret
- 10.30 Alex Andrianopoulos, Viktorya Eyaleti Meclis Başkanı, tarafından kabul (Speaker of the Legislative Assembly)
- 14.00 Christine Mary Campbell, Viktorya Eyaleti Toplum Hizmetleri Bakanı
- 15.00 Mr. Richard Winne, Eyalet Adalet Bakanı Yardımcısı ve Eyalet Milletvekili
- 18.30 Bülent Hass Dellal, Viktorya Çokkültürlülük Komisyonu üyesi ve Avustralya Çokkültürlülük Vakfı Başkanı
- 20.30 Viktorya Türk Kuruluşları Konseyi Başkanı Erkal Eken tarafından verilecek akşam yemeği

Heyet Listesi:

- Hüseyin AKGÜL Komisyon ve Heyet Başkanı, MHP Manisa Mv.
 Hasan MACİT, DSP Burdur Mv.
 Ali KESKİN, MHP Denizli Mv.
 Yakup BUDAK, FP Adana Mv.
 Mahmut Nedim BİLGİÇ, DYP Adıyaman Mv.
 Ercan DURDULAR, Komisyon Uzmanı

Heyetimiz, 25 Mart Pazartesi günü Yeni Güney Galler Eyalet Parlamentosu'nda resmi görüşmelerine başlayarak Parlamento, ve çalışma sistemi hakkında bilgi almış daha sonra görüşmelere geçilmiştir.

**Kadın İşlerinden Sorumlu Genel Müdür Robyn HANDERSON
Tarafından verilen Brifing:**

Kadın Haklarına ilişkin olarak Avustralya Anayasasında özel bir madde bulunmamaktadır. Bu konudaki düzenlemeler Avustralya'nın imza atmış olduğu uluslar arası anlaşmalar hükümleri dikkate alınarak yapılmaktadır. Eşitlik, ekonomik ve sosyal haklar, siyasal haklar veya ayrımcılık konuları olduğu gibi uluslar arası anlaşmaların hükümlerine göre düzenlenmektedir.

Uluslar arası anlaşmaların hükümlerinin aynen uygulanmasına bazı ülkelerde bir direnç varsa da Avustralya Federal ve Eyalet düzeyinde bu anlaşmalar aynen uygulanmaktadır. Söz konusu anlaşmalar Federal Hükümet tarafından onaylanarak yürürlüğe konuyor. Ancak, Eyaletler bu anlaşma ile sınırlı kalmak zorunda değiller. Nitekim, Yeni Güney Galler Eyaleti Kadın Hakları konusunda daha iyi ve daha ileri bir düzenleme yapmış durumdadır.

Kadın Hakları Konusunda düzenli olarak bu konuya ilgi duyan gruplar bir araya gelerek toplantılar yapmaktadırlar. Bu toplantılara Bakanlar yılda bir kez, bürokratlar yılda üç kez katılmakta ve çalışmalar Birleşmiş Milletlere rapor edilmektedir.

Genel Müdürlük olarak kadın örgütlerine mali yardımda bulunuluyor. İş yerlerinde %19-23 kadın çalışan hedefleniyor. İş gücünün %44'ünü oluşturan kadın işgücünün %6-6.5'i işsiz durumdadır.

**Sosyal İşler Komisyonu Başkan Yardımcısı Doug MOPPET
(Ulusal Parti) Tarafından Verilen Brifing:**

Ülkelerimiz arasında çok fazla ortak nokta olduğuna inanıyorum. Türkiye'de bildiğim kadarıyla dört milyon çiftçi var. Avustralya'da ise 150 bin civarında çiftçi bulunmaktadır. Benim ailem de çiftçidir. Yıllık 20 milyon ton buğday yetiştirilir ve büyük ölçüde ihraç edilir.

Sosyal İşler Komisyonu olarak özellikle özürülüler konusunda çalışıyoruz. Özürülülerin haklarının tanımlanması ve korunması konusunda çalışmalarımız var. Tüm toplumlarda özürülülerin oranı aşağı yukarı aynı. Özürülülerini doğuştan ve sonradan olanlar olarak ikiye ayırabiliriz. Bu kişilerin kamu hizmetlerinden yeterince faydalanamadıklarını

düşünüyoruz. Yeni Güney Galler eyaletinin 1/6'sı yani yaklaşık bir milyon vatandaşı özürlü durumundadır.

Özürlülerin bakımı konusunda önemli gelişmeler kaydedildi. 19 uncu yüzyılda doğrudan deli diye tanımladığımız hastalar için 20 nci yüzyılda etrafı yüksek duvarlarla çevrili özel bakımevleri inşa edildi. Bugün ise özürlü insanların evlerinde aile ve arkadaş çevrelerinde bakımlarının yapılması ve normal bir hayat sürmeleri sağlanmış durumdadır.

1990'lı yıllarda hazırlanan Richmond Raporu ile özürlülerin toplum içerisinde tedavi edilmelerini sağlayacak kurumsal yapılara ilişkin bir çalışma yapıldı. Özürlülere yönelik hizmetler sağlık sektörünün içinden alınarak bakım ve sosyal hizmet sektörüne kaydırıldı. "Grup Evleri" denilen proje ile 6 özürünün bir arada aile hayatı sürebileceği özel bakım evleri kuruldu.

Federal Hükümetin 1986 yılında çıkardığı Özürülüler Yasası ile tüm Eyaletler özürülülere barınacakları bir yer ve oyalanacakları bir faaliyet konusunda anlaşılabilir. 1993 yılında bu yasa daha da geliştirilerek verilecek hizmetler en üst düzeye çıkarıldı, özürülülerin kendilerini geliştirebilme imkanları sağlandı, ve toplum içine katılabilmeleri hedeflendi.

1995 yılında YGG Eyaletinde Yaşlılar ve Özürülüler Örgütü kurularak bu insanlara sunulacak hizmetlerin planlanması, denetlenmesi ve finanse edilmesi sağlandı. Bu konuda gönüllü, kar amacı gütmeyen kuruluşların kamu kuruluşlarından daha iyi hizmet verdiğini düşünüyoruz.

Eylerinde bakımı sağlanan özürülülerin ailelerinin yaşlanmasıyla birlikte ortaya çıkan bakım sorununun aşılmasına çalışılıyor.

Ayrımcılıkla Mücadele Komisyonu Başkanı Chris PUBLIC ile görüşme:

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bize vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz. Ülkemiz Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi çerçevesinde TBMM İHİK heyeti olarak temaslarımızı sürdürüyoruz. Ayrımcılıkla Mücadele Komisyonu olarak çalışmalarınız ve Komisyon yapınız hakkında bilgi almak bizim de çalışmalarımıza ışık tutacaktır. Teşekkür ederiz.

Ayrımcılıkla Mücadele Komisyonu Başkanı Chris PUBLIC:

YGG Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi olarak Türkiye Başkonsolosluğu ve burada yaşayan Türklerle temaslarımız olmuştur. Tarihi ilişkilerimiz var. Genç nesil arasında Türkiye özellikle Gelibolu ile ilgili büyük bir merak var. Bu ülkeye yapılan ziyaretler giderek artıyor. Sizleri de bu vesile ile Eyaletimizde ve Komisyonumuzda görmekten mutluluk duyuyoruz.

İnsan haklarının korunması devletin görevidir. Bu çerçevede insan haklarının ve özel hayatın korunması konusunda çalışan en önemli kuruluş bizim kuruluşumuzdur.

YGG Eyaletinde insanlara belli farklı özelliklerinden dolayı ayrımcılık yapmak illegaldir. İnsanların etnik kökenlerini, dinlerini, cinsiyetlerini, cinsel tercihlerini, evli veya bekar oluşlarını veya özürli oluşlarını öne sürerek hiçbir şekilde ayırım yapamazsınız. Ayrımcılık kanunsuzluktur.

Herhangi bir şekilde ayrımcılığa tabi tutulduğunu düşünen herkes Komisyona başvurabilir. Komisyon başvuruyu aldıktan sonra konuyu inceler, yapılan gizli bir toplantıda tarafları bir araya getirerek bir uzlaşma sağlamaya çalışır. Bu aşamada sorun çözülmezse sorun mahkemeye iletilir ve sonuca bağlanır. Bu karar sonucu örneğin ayrımcılık sonucu işini kaybeden kişi işini geri alabilir, şirket davranışını değiştirir veya tazminat ödemeye mahkum edilebilir. Bu şekilde yıllık 2000 kadar olaya müdahale ediliyor. Bunun dışında 20 bin kadar olaya da telefon aracılığı ile yardım ediliyor, danışmanlık hizmeti veriliyor.

Yıllık olarak faaliyetlere ilişkin rapor hazırlanıyor. Komisyon Başkanı kamuoyuna açıklama ve bilgilendirme yetkisine sahip.

Komisyon Başkanı genelde devlet tecrübesine sahip kişiler arasından seçilmektedir. Komisyon Başkanı olarak benim 10 yıllık parlamento üyeliği, muhalefet liderliği tecrübem var. Parlamenter yapıyı ve siyasi sistemi bu nedenle iyi bilirim. 6 yıldır Komisyonun Başkanlığını yürütüyorum. YGG Eyaleti dışında Federal görevlerim de var. HIV ve Hepatit konularında Avustralya Federal Hükümetine danışmanlık yapıyorum.

Komisyonunda 50 kişi çalışıyor. Görevliler hem eğitim hem de şikayetler konusunda çalışıyorlar. Karşılaştığımız en önemli sorun istihdam ve eğitim imkanlarını kullanma, dini pratiklerin yerine getirilmesi, ve

özellikle etnik grupların bir birlerine karşı ileri sürdükleri düşmanca iddialardır. Örneğin Ermenilerin Türkleri sürekli olarak soykırımla suçlamaları gibi.

Bu Komisyon YGG Eyaletinde ayrımcılığa sebep olacağı görüşüyle Ermeni soykırım anıtının dikilmesine engel olmuştur. Bu tür bir anıtın açılması açıkça ayrımcılıktır.

YGG Eyaletinde yaşayan Türklerin Komisyona ilettiği şikayet konuları genellikle Komisyon bünyesinde mahkemeye gitmeden çözülebilen sorunlardan oluşuyor. Komisyonun Türk gazeteleri ve toplum liderleri ile iyi ilişkilerimiz var.

Komisyon yıllık 2000 olayla ilgileniyor demiştik. Bunların 1300-1500 kadarının sorunu Komisyon tarafından çözülüyor. 100 kadarı mahkemeye iletiliyor, geri kalan sayıyı ise vazgeçilen şikayetler oluşturuyor.

Örneğin sizin toplantıya gelirken kapıda gördüğünüz Aborgin iki bayan bir otelcilik işletmesini şikayet etmek için buraya geldiler. Komisyon şu an otel yöneticileri ile görüşüyor. Gerçekten otelde yer olduğu halde bu bayanların Aborgin olmalarından dolayı kendilerine yer verilmediğini tespit edersek, otel yönetimiyle bu konuyu görüşüp kendilerine yer vermelerini ve özür dilemelerini isteyeceğiz. Aksi halde bu konuyu mahkemeye havale edip, tazminat cezası ile cezalandırılmalarını isteyeceğiz. Bu tür bir mahkeme kararı da bu işletmenin çalışma lisansının iptal edilmesiyle sonuçlanacaktır.

Avustralya'da yaşayan göçmenlerin ikinci nesli %40 oranında kendi etnik grubunun dışında insanlarla evleniyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Komisyon üyelerinin seçimi, bölümleri, yönetimi ve gelirleri konularında bilgi verir misiniz?

Ayrımcılıkla Mücadele Komisyonu Başkanı Chris PUBLIC:

Komisyon çalışmaları Savcılık hizmetlerinin bir bölümü olarak değerlendiriliyor. Verilen hizmet bir kamu hizmeti, dolayısıyla devlet idari teşkilatının bir parçası ve çalışan herkes devlet memuru. 3.5 milyon Avustralya Doları YGG Eyaleti bütçesinden pay alınıyor. Ayrıca verilen danışmanlık hizmetlerinden 0.5 milyon dolar gelir elde edilmekte. Suç işlememiş herkes komisyonda çalışmak için başvurabilir. Komisyon

başkanlığı için 5 yılda bir seçim yapılır. Sürenin sonunda herkesin haberdar olabileceği şekilde böyle bir iş pozisyonunun olduğu, işin gerektirdiği özel hususlar ilan edilir. Sürenin bitiminde tüm başvurular değerlendirilir ve bir seçim yapılır. Bu seçim kesinlikle siyasi bir seçim değildir. Örnek olarak ben hem Liberal Parti hem de İşçi Partisi tarafından bu göreve üst üste iki kez atanmış bulunuyorum.

Eyalet düzeyinde iki ayrı şehirde daha büro çalıştırıyoruz. Benzer yapılanmalar tüm Avustralya Eyaletlerinde vardır. Bu örgütler ile her yıl iki toplantı yapılarak genel bir değerlendirme yapılır. Ülke çapında neler olduğu tartışılır.

Komasyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Asimilasyon konusuyla ilgili çalışmalarınız neler, bu konuyla ilgili ne gibi sorunlarla karşılaşyorsunuz?

Ayrımcılıkla Mücadele Komisyonu Başkanı Chris PUBLIC:

Asimile olma insanların İngilizce bilgileri ve mali durumlarına göre değişen bir konu. Yeni gelenler toplum ile iletişim kuramayınca kendi içlerine kapanabiliyorlar. Zamanla dil öğrendikçe dışarı açılıyorlar. Burada en önemli unsur dernekler. Örneğin 100 yıllık Çin dernekleri var. Bunlar yeni gelen Çinli nüfusun entegre olmasında büyük rol oynuyorlar. Bizler entegrasyonu önemsiyoruz. Bizim sorumluluk alanımıza asimilasyon girmez. Biz bizzat asimilasyonun önlenmesi için mücadele ediyoruz.

Türk Toplumunun Yoğun Olarak Yaşadığı Auburn'de Toplum Temsilcileri ile Temaslar:

Heyetimiz tarafından Türk Kuruluşları Konseyi ziyaret edilmiş ve burada bulunan vatandaşlarımızla sohbet edilmiştir. Genel olarak vatandaşlarımız sorunları olmadığını, ancak biraraya gelme ve örgütlü hareket etme konusunda sıkıntıları olduğunu, YYG Eyaletinde yaşayan Türkleri bir araya getirmek üzere bazı oluşumlar içinde olduklarını ve bu konuda anavatanından maddi yardım talepleri olduğunu dile getirmişlerdir. Bunların dışında kendilerine tanınan bazı haklardan bilmedikleri için yeterince faydalanamadıklarını bu tür konularda kendilerine yardımcı olunmasını istemişlerdir.

İnsan Hakları ve Fırsat Eşitlikleri Komisyonu Başkanı Sev OZDOWSKI ile görüşme:

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Ülkemiz Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi çerçevesinde TBMM İHİK heyeti olarak YYG Eyaletinde temaslarımızı sürdürüyoruz. Ayrımcılıkla Mücadele Komisyonu ile görüşmelerimiz oldu. Bu gün İnsan Hakları ve Fırsat Eşitlikleri Komisyonu Başkanı ve üyeleri ile birlikteyiz. Çalışmalarınız ve karşılaştığınız sorunlara ilişkin yaklaşımlarınız bizim çalışmalarımıza da ışık tutacaktır. Özellikle hak arama ve hakların savunulması konusunda burada karşılaştığımız değişik örneklerin bize yol gösterici olduğunu düşünüyoruz. Bu toplantı imkanını bize sunduğunuz ve vakit ayırdığınız için sizlere teşekkürlerimi sunuyorum.

İnsan Hakları ve Fırsat Eşitlikleri Komisyonu Başkanı Sev OZDOWSKI:

İnsan Hakları ve Fırsat Eşitlikleri Komisyonu Federal bir organ olup tamamen bağımsızdır. Yurtiçi ve yurtdışı olmak üzere iki ayrı düzeyde faaliyet göstermektedir.

Yurtiçinde; Ülke bazında insan hakları sorunları ile ilgili araştırma yapmak, eğitim çalışmalarına yönelik araştırmalar yaparak programlar tespit etmek, yasamaya ilişkin düzenlemeleri takip etmek, özrüllülere ilişkin ayrımcılıkları takip ederek politikalar geliştirmek, Komisyona ilişkin şikayet konularını incelemek ve tüm kamu yararını gözeten genel araştırmalar yapmak.

Yurtdışına yönelik olarak Komisyonun görevleri; insan hakları konularında uluslar arası bağlantıları kurmak ve takip etmek, Avustralya'nın bulunduğu bölge genelinde gelişmeleri takip ederek uygun politikalar geliştirmektir.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Genel Araştırmalardan kasıt nedir?

İnsan Hakları ve Fırsat Eşitlikleri Komisyonu Başkanı Sev OZDOWSKI:

Genel Araştırmadan kasıt Komisyonun kendi kararı ile araştırma yapılmasına ve bir politika belirlenmesine karar verdiği konulardır.

Örneğin evsiz insanların durumu, mahkeme önüne çıkarılan çocukların durumu veya Aborjin kökenli çocukların durumu konularında geniş kapsamlı araştırmalar yapmak Komisyon kararıyla mümkün olabilmekte ve bu araştırmaların sonuçları kamuoyuna duyurulmaktadır.

Bazen de Hükümet ilgili bir konuda Komisyondan araştırma yapmasını isteyebilmektedir. Örneğin cinsiyet ayrımcılığı ve hamilelik konusu ve elektronik ticaretin özürsüz insanlar ve yaşlılar üzerindeki etkileri konulu iki araştırma Hükümetin isteği üzerine yapılmıştır. Bu tür raporların sonuna mutlaka var olan durumu iyileştirici tavsiye kararları da ekleniyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Komisyon yapısı nasıl?

İnsan Hakları ve Fırsat Eşitlikleri Komisyonu Başkanı Sev OZDOWSKI:

Komisyon bir yönetici ve üç komisyon üyesinden oluşuyor. Görevi Fırsat Eşitlikleri Yasası ile tanımlanmıştır. Bunun dışında çalışmalarında konuyla ilgili uluslar arası anlaşmaları Siyasi ve Kültürel Haklar Anlaşması, ILO Sözleşmeleri veya Çocuk Hakları gibi temel anlaşmaları esas almaktadır.

Avustralya'da kadınların ekonomik olarak eşitliklerini kazanmadan tam özgürlüklerini kazanamayacaklarına ilişkin bir hassasiyet vardı. Bu nedenle Cinsiyet Ayrımcılığı Yasası çıkarıldı. Örneğin çalışma eşitliği açısından Başsavcı tarafından 1998 yılında işyerlerindeki hamile bayanların durumu hakkında bir araştırma yapılması istendi. 9 aylık bir çalışma sonucu 86 öneri içeren bir çalışma ortaya çıkarıldı. Ancak hamileliği dönemindi ayrımcılığa tabi tutulduğunu iddia eden birçok olayda bayanların doğum yaptıktan sonra şikayetlerinden vazgeçtikleri ortaya çıktı. Bunun yanı sıra tam ödeme almak yerine fiilen %80 ödemeye razı oluyorlar, terfileri aksıyor veya uzmanlaşma kurslarından mahrum kalıyorlar.

Bu tür çalışmaların dışında Komisyonun farklı alanlarda da çalışmaları oluyor. Sanayi Komisyonu ile ortak çalışmalar yapıldı. Uluslararası Anlaşmaların uygulanmasının takibi de ayrı bir konu.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Doğum izni ne kadar?

İnsan Hakları ve Fırsat Eşitlikleri Komisyonu Başkanı Sev OZDOWSKI:

Doğum izni olarak doğum öncesi bir ay ve sonrasında bir ay olmak üzere toplam 120 gün doğum izni kullanıyorlar. Bunun yanı sıra doğumdan sonra bir yıllık, sadece %20 ödeme alınan bir izin hakkı daha var.

İnsan Hakları ve Fırsat Eşitlikleri Komisyonunun Şikayetler Alt Komisyonu Sorumlusu Rocky CLIFFORD:

Kanuna göre bir insana ayrımcılık yapılması suçtur. Kanunda sadece hariçte bırakılan bazı istisnalar vardır; savunma ile ilgili konular gibi.

Komisyon şikayetleri araştırır, inceler. Ancak 12 aydan daha önce yapılmış bir olay için yapılan başvuru incelemeye alınmayabilir. Siyasi içerikli bir başvuru ilgili bir başka kuruma gönderilebiliyorsa oraya havale edilerek reddedilir. Örneğin işyerinde sakatlanan bir işçi göreve geri döndüğünde kendisine ayrımcılık yapıldığı iddiası ile bize gelirse bu başvuru reddedilir, çünkü bu konuyla ilgilenen uzmanlaşmış bir başka kurum vardır.

İnsan Hakları ve Fırsat Eşitlikleri Komisyonu Başkanı Sev OZDOWSKI:

Komisyonun faaliyetleri arasında eğitim hizmetleri de vardır. Eğitim için gençler, servis sektöründe çalışanlar, işverenler, verilen eğitimi topluma ulaştırabilecek kişiler ve tüm vatandaşlar hedef olarak belirlenmiştir. Bu amaçla sık sık basın açıklamaları yapılır. Görüşlerimiz basılı hale getirilerek dağıtılır. İnternetin sunduğu imkanlar bu amaç için kullanılmaktadır.

Uluslar arası alanda bölgesel politikalar izleniyor. Bölge ülkelerine ve diğer kuruluşlara yardım ediliyor. Kamu araştırmaları yapılarak hükümetin politika belirlemesi için kaynak oluşturuluyor.

Topluluklar Arası İlişkiler Komisyonu Başkanı Stephan KERKYACHARIAN ile Görüşme:

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Ülkemiz Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi çerçevesinde

TBMM İHİK heyeti olarak YYG Eyaletinde temaslarımızı sürdürüyoruz. Ayrımcılıkla Mücadele Komisyonu ve İnsan Hakları ve Fırsat Eşitlikleri Komisyonu Başkanı ve üyeleri ile Görüşmelerde bulunduk. Çalışmalarınız ve karşılaştığınız sorunlara ilişkin yaklaşımlarınız bizim çalışmalarımıza da ışık tutacaktır.

Topluluklar Arası İlişkiler Komisyonu Başkanı Stephan KERKYACHARIAN:

İki hafta öncesine kadar bu komisyonun adı Etnik İlişkiler Komisyonuydu. Ancak, işlevi aynı kalmak ile birlikte adı bir değişiklik yaptık.

YGG Eyaletinde çıkarılan bir kanunla, bu eyalette yaşayanların etnik, dil, din ve ırk farklılıklarının olduğu kabul edildi. Parlatentonun bu tür bir farklılığı kanunla tanınması çok önemli. Bu sayede kişilerin toplum oluşturma hakları tanınmıştır. Komisyonun görevi bu alt toplulukların toplum içinde birbirleriyle iyi ilişkilerinin olmasını sağlamaktır.

YGG Eyaletinde 82'den fazla dil konuşulmaktadır. Komisyon aracılığıyla bu dillerin hepsine tercüme hizmeti verilmektedir. 72 ayrı dini grup vardır. Her dini grubun kendine has talepleri vardır.

Bireylerin kendilerini güven içinde hissedebilecekleri, birlik ve uyumu sağlamak için çalışıyoruz. Ancak bu sayede kendini güven içinde hissedemeyen kimselerin kendilerini Avustralyalı hissetmelerini sağlayabiliriz.

Hükümete danışmanlık hizmeti de sunuyoruz. Tam gün çalışan bir başkan ve altı komisyon üyesi, 9 yarı zamanlı, 80 tam zamanlı çalışan personel ve 400 yarı zamanlı çalışan tercüman personelimiz var. Bütçemiz 12,5 milyon AUD. Çalışmalarımız sırasında etnik medya, TV ve radyo yayınlarını kullanıyoruz. Bütçemizin 9 milyon AUD'si Parlamento tarafından karşılanıyor, 3,5 milyon AUD'si ise tercüme vb. ticari faaliyetlerden elde edilen gelirlerden karşılanıyor. Devlet hizmetleri için gereken her türlü tercüme ücretsiz karşılanıyor. Bu tür harcamaların karşılığını ilgili devlet kurumları ödüyor.

Toplulukların kendilerini geliştirmek için hazırladıkları her tür projeye maddi destek sağlıyoruz.

Son 12 yıldır Türk toplumundan Komisyona yansıyan bir sorun olmamıştır.

28 Mart 2001 günü Kanberra'da Gerçekleştirilen Temas ve İncelemeler:

Heyetimiz, Federal Parlamento'da Parlamentonun işleyişi ve yapısı hakkında kısa bir brifing aldıktan sonra Federal Temsilciler Meclisi Başkanı Neil Andrew ve Senato Başkanı Margaret Reid ile bir araya gelmiştir.

Görüşmede Meclis ve Senato Başkanları Türkiye'ye daha önce yaptıkları ziyaretlere ilişkin anılarını anlatmışlar, Türk toplumunun Avustralya'da ki saygınlığını vurgulayarak artan önemine değinmişlerdir.

Heyetimiz, Avustralya Türk Toplumunun çokkültürlülük çerçevesinde buldukları statü, kendilerine tanınan haklar ve Avustralya'nın insan haklarının geliştirilmesi ve korunması konusundaki kurumsal yapılanmasından etkilendiğini ifade etmiştir.

Federal Parlamento Dışişleri, Savunma ve Ticaret Ortak Daimi Komitesi, İnsan Hakları Alt Komite Başkan ve Üyeleri ile Görüşme:

Görüşmeler sırasında Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL tarafından Ülkemiz Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi çerçevesinde TBMM İHİK heyeti olarak temaslarımız ve Komisyon olarak faaliyetlerimiz konusunda bilgi verilmiş ve kendilerinin çalışmaları hakkında bilgi almanın çalışmalarımıza ışık tutacağı ifade edilmiştir.

Avustralyalı Parlamenterler, bu görüşmelerde, İHİK'in bilgi sunulan kapsamlı görev alanı ve faaliyetlerinden etkilendiklerini ve yararlanacaklarını ifade etmişlerdir.

Avustralyalı parlamenterler, İHİK'e yapılan şikayetlerin sayısı ve kapsamı hakkında da bilgilendirilmişler, dikkatli bir üslupla sorulan "Öcalan'ın idam edilip edilmeyeceği" ve "idam cezasının kaldırılıp kaldırılmayacağı" yönündeki soruya da, Türkiye'de idam cezasının yıllardır uygulanmadığı, Öcalan hakkındaki kararın Türk bağımsız mahkemelerince verildiği, Türkiye'nin bittabi uluslar arası hukuka da saygılı olduğu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Öcalan'a ilişkin Türk yargı kararını itiraz üzerine incelemesini sürdürdüğü ve sonucun beklendiği, öte yandan Türkiye'nin AB'ye tam üyelik yönünde hazırladığı

Ulusal Program'da idam cezasını kaldırmayı orta vadeli bir hedef olarak öngördüğü cevabi verilmiştir.

Heyetimiz onuruna Büyükelçilik rezidansında bir öğle yemeği verilmiştir. Söz konusu yemeğe, Temsilciler Meclisi Başkanı Neil Andrew, Senato Dışişleri, Savunma ve Ticaret Komitesi ve aynı zamanda Avustralya-Türkiye Dostluk Grubu Başkanı Senatör Sandy MacDonald ile Parlamento Dış İlişkiler Bürosu yetkilisi Paul Jeanroy da katılmışlardır.

Çok sıcak bir atmosferde cereyan eden bu öğle yemeğinde, hem Neil Andrew hem de Senatör MacDonald iki ülke parlamentoları arasındaki ilişkiler dahil Türkiye-Avustralya münasebetlerinin her alanda ilerletilmesine, Türkiye'nin dünya siyasetinin göbeğindeki etkin konumu dolayısıyla da attıkları özel önemi vurgulamışlardır.

Heyetimiz, Kanberra ziyaretinin öğleden sonraki bölümünde, ilk önce, Temsilciler Meclisi'ndeki ve Senato'daki , yazılı ve sözlü soru önergelerinin ele alındığı ve hararetli tartışmaların yaşandığı "Question Time" oturumlarını izlemiştir.

Parlamento'nun her iki kanadında da, heyetimiz salona girdiğinde, Temsilciler Meclisi ve Senato Başkanları heyetimizin oturumları izlediklerini anons etmişler, milletvekilleri ve senatörler, bu anons üzerine heyetimizin üyelerini selamlamışlardır.

Gölge Göç ve Çokkültürlülük Bakanı Con SCIACCO ile görüşme:

Con Sciacco, görüşmede, Avustralya'daki Türk toplumunun burada iç politika mülahazalarında artan önemine değinmiş, bu yıl yapılacak seçimleri çok büyük bir hata yapmadıkları takdirde kazanacaklarını emin bir dille vurgulamış, Keating hükümetinde Muharip Gaziler Bakanı olarak ülkemize gerçekleştirdiği ziyaret sırasında gösterilen konuksevliğin hatıralarının hala canlı olduğunu söylemiş, önümüzdeki dönemde "gölge" değil fiilen Göç Bakanı olarak ülkemizi ziyaret arzusunu dile getirmiş, Avustralya'daki insan hakları uygulamaları hakkında heyetimizce zikrolunan ifadelere teşekkür etmiş, yine de İşçi Partisi iktidarında bu alanda daha da iyileştirme yapılacağını, bu konuda kendisinden sonra görüşülecek gölge Dışişleri Bakanı Brereton'un daha ayrıntılı bilgi vereceğini belirtmiştir.

Gölge Dışişleri Bakanı Laurie BRERETON ile görüşme:

Laurie Brereton, Türkiye'ye bu yıl Nisan ayı sonunda yapacağı ilk ziyareti heyecanla beklediğini anlatmış, bu kapsamda, İstanbul'dan sonra Ankara'ya da geçerek üst düzey temaslarda bulunmayı ve ardından Anzac törenlerine katılmayı öngördüğünü, bu ziyaretinin daha sonra Dışişleri Bakanı sıfatıyla ülkemize yapmak istediği ziyarete de hazırlık teşkil ettiğini söylemiş, insan hakları alanında mevcut liberal-milliyetçi koalisyona göre vurgu farklılıkları olduğunu, iktidara geldiklerinde Avustralya'nın insan hakları konusunda uluslararası alanındaki imajını yükselteceklerini, etkinliğini artıracaklarını, bu çerçevede BM insan hakları komiteleriyle işbirliğine artan bir önem atfettiklerini, ayrıca bir insan hakları Büyükelçisi atayacaklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda, ülkemizle de insan hakları dahil her alanda işbirliğini geliştirmeye büyük önem atfettiklerinin belirtmiştir.

Göç ve Çokkültürlülük, Aborjin ve Torres Boğazı Adalıları İşleri Bakanı Phil RUDDOCK ile Görüşme:

Phil Ruddock, ülkemize daha önce gerçekleştirdiği ziyaretlerin anılarını dile getirerek sözlerine başlamış, heyetimize, Avustralya'ya gelen Türk göçmenler için hazırladıkları Türkçe broşürleri takdim etmiş, Avustralya'nın yasadışı göç, Aborijinler, Torres Boğazı Adalıları ve uzlaşma süreci hakkında ayrıntılı bilgi sunmuştur.

29 Mart Perşembe Günü Melbourne Başkonsolosu Deniz ÖZMEN Tarafından Verilen Brifing:

Başkonsolosluğumuzun görev çevresi Avustralya'nın Viktorya, Güney Avustralya, Batı Avustralya ve Tasmanya Eyaletlerini kapsamaktadır.

Avustralya'da yaşayan Türk toplumunun yarısından fazlası (yaklaşık % 60'ı) Başkonsolosluğumuzun görev çevresinde bulunmaktadır.

Görev çevremizdeki vatandaşlarımızın % 95'i Başkonsolosluğumuzun bulunduğu Viktorya Eyaletinde yerleşmişlerdir. Viktorya Eyaleti'ndeki vatandaşlarımızın yaklaşık % 97'si Melburn'da, kalan % 3'lük grup ise Geelong, Shepparton, Mildura ve Dandenong gibi civardaki küçük kentlerde oturmaktadırlar.

VİKTORYA EYALETİ

Viktorya Eyaleti Avustralya'nın güney doğu köşesinde yer almaktadır.

1996 yılında yapılan son nüfus sayımına göre Viktorya Eyaleti'nin toplam nüfusu 4.373.520, başkenti Melburn'un nüfusu ise 3.138.147'dir.

Viktorya Eyaletinde yaşayanların % 72,5'i Avustralya doğumludur. Avustralya dışında doğanların ise % 25'i İngiltere, İrlanda veya Yeni Zelanda doğumludur. Geri kalan nüfus ise büyüklük sırasıyla İtalya, Yunanistan, Çin ve Vietnam doğumludur. 5 yaşın üzerinde ve İngilizce ile birlikte bir başka dili konuşanların sayısı 816.558 kişidir. Bu rakam yaklaşık olarak Viktorya Eyaletinde yaşayan etnik kökenli Avustralya vatandaşlarının sayısını da vermektedir.

Viktorya Eyaletinde 3.891.950 kişi Avustralya vatandaşıdır. Bu da toplam nüfusun yaklaşık % 89'una tekabül etmektedir.

Avustralya'nın yerli halkı olan Aborjiniler Viktorya Eyaletindeki 21.474 kişilik nüfusla bu eyaletin nüfusunun yaklaşık % 0,5'ini teşkil etmektedirler. Bu rakam 1991 yılında yapılan nüfus sayımı ile karşılaştırıldığında Aborjinilerin nüfusunda % 0,1'lik bir artışın meydana geldiğini ortaya koymaktadır.

Eyaletin kuzey doğusundaki dağlık bölge ile kuzey batısındaki yarı kurak bölge dışında topraklarının büyük kısmı tarım ve hayvancılığa elverişlidir. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, tavukçuluk, sütçülük ve süt ürünleri ve yün üretimi, sebzeçilik ve meyvecilik ile hububat üretimi tarım sektörünün önemli faaliyetleridir.

Yapı malzemeleri, otomobil, kimyasal ürünler, hazır giyim, tarım makineleri, tekstil ürünleri ve ayakkabı sanayi sektörünün belli başlı ürünleridir.

Partilerin Viktorya Eyalet Parlamentosundaki Sandalye Sayıları:

Temsilciler Meclisi

İşçi Partisi 42

Liberal Parti 35

Ulusal Parti 7

Bağımsız 3

Senato

Liberal Parti 24

İşçi Partisi 14

Ulusal Parti 6

Meclis Başkanı seçildikten sonra tarafsız olmak zorundadır. Bağımsız milletvekillerinin desteği ile İşçi Partisi iktidardadır.

BATI AVUSTRALYA EYALETİ

Batı Avustralya Eyaletinin Başkenti Perth şehridir. Batı Avustralya görev bölgemiz içerisinde Viktorya Eyaletinden sonra ikinci büyük eyalettir.

1996 nüfus sayımı sonuçlarına göre bu eyalette 1.726.950 kişi yaşamaktadır. Bu nüfusun % 68'i Avustralya, kalanı Avustralya dışında doğmuştur. Avustralya dışında doğanların % 53'ü İngiltere, İrlanda veya Yeni Zelanda doğumludur. Sırasıyla, İtalya, Malezya ve Hollanda doğumlular yurtdışında doğan nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Evde konuşulan dil esasına göre ise sırayla İtalyanca, Çince, Vietnamca ve Almanca en çok konuşulan dillerdir.

Batı Avustralya Eyaleti Aborijin nüfusun diğer eyaletlere göre yoğun olduğu bir eyalettir. Bu eyalette 50.91'i Aborijini yaşamaktadır. Bu da nüfusun % 2,9 unu teşkil etmektedir.

Resmi istatistiklere göre, Batı Avustralya Eyaletinde, büyük bir çoğunluğu başkent Perth'de olmak üzere, 987 vatandaşımız yaşamaktadır. Gerçek rakamın ise 2 000'in üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

Batı Avustralya'da Yasama Organı Temsilciler Meclisi ve Senato olmak üzere iki ayrı Meclis'ten oluşmaktadır. Temsilciler Meclisinde 57 parlamenter, Senato'da ise 12 senatör bulunmaktadır. Bunların partilere göre dağılımı aşağıdadır:

<u>Temsilciler Meclisi</u>		<u>Senato</u>
Liberal Parti	16	6
İşçi Partisi	32	4
Ulusal Parti	5	
Demokrat Parti	-	2
Bağımsız	4	-
Toplam	57	12

Batı Avustralya'da İşçi Partisi iktidardadır.

Batı Avustralya Eyaleti Avustralya'nın madencilik alanında en zengin eyaletidir. Boksit, altın, demir cevheri, nikel ve tuz önemli maden ürünleridir. Ayrıca tarım ürünleri üretimi açısından da en önde gelen

eyaletlerden birisidir. Büyükbaş hayvancılık, meyvecılık, yün üretimi tarım sektörünün önemli faaliyet alanlarıdır. Özellikle tahıl üretiminin büyük bir kısmı bu eyalette yapılmaktadır.

GÜNEY AVUSTRALYA EYALETİ

Güney Avustralya Eyaletinin başkenti Adelaide'dir. Görev bölgemizdeki üçüncü büyük eyalettir.

1996 nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusu 1.427.936'dır. Nüfusun % 75,5'i Avustralya doğumludur. Diğer eyaletlere göre etnik nüfusu az olan bir eyalettir. Avustralya dışında doğanların % 48'i İngiltere, İrlanda ve Yeni Zelanda doğumludur. Kalan nüfusu doğum yeri esasına göre sırasıyla İtalya, Almanya, Yunanistan, Hollanda ve Polonya doğumlular oluşturmaktadır. Eyde konuşulan dil esasına göre ise, İtalyanca, Yunanca ve Çince ilk sıraları almaktadır.

Güney Avustralya'daki Aborijin nüfusu 20.442'dir. Bu da toplam nüfusun % 1,4 ünü oluşturmaktadır.

Güney Avustralya'da resmi istatistiklere göre 740 vatandaşımız yerleşiktir. Ancak gerçek rakamın 1 500'ün üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

Güney Avustralya Eyaletinde de Yasama Organı Temsilciler Meclisi ve Senato'dan oluşmaktadır. Partilere göre parlamenter sayıları aşağıda sunulmaktadır:

<u>Temsilciler Meclisi</u>		<u>Senato</u>
Liberal Parti	23	10
İşçi Partisi	21	7
Ulusal Parti	1	-
Demokrat Parti	-	3
Kumara Hayır" Partisi -		1
Bağımsızlar	2	1
Toplam	47	22

Güney Avustralya'da Liberal Parti iktidar partisidir. İşçi Partisi ana muhalefet partisidir. Et, süt ürünleri, meyve ve sebze, buğday, arpa, yün ve şarap eyalet ekonomisinin önemli ürünleridir. Eyaletin barit, kömür, bakır, dolomit, demir cevheri, doğalgaz, opal ve tuz kaynakları bulunmaktadır.

Vagon, binek araç üretimi, kimya ürünleri, elektrikli makineler ile demir ve çelik başlıca sanayi ürünleridir.

TASMANYA EYALETİ

Tasmania görev bölgemizin ve Avustralya'nın en küçük eyaletidir. Başkenti Hobart'tır.

Tasmania Eyaletinin nüfusu 459.659'dur. Nüfusun % 85,9'u Avustralya doğumludur. Avustralya dışında doğan nüfusun % 57'si İngiltere, İrlanda ve Yeni Zelanda doğumludur. Avustralya dışında doğan diğer nüfusu ise Hollanda, İtalya, Polonya, ABD ve Güney Afrika doğumlular oluşturmaktadırlar. Sınırlı ekonomik olanakları nedeniyle göçmenlerin genellikle tercih etmedikleri bir eyalettir.

Sayıları 13.873 olan Aborijinlerin nüfusa oranı % 3'dür. Resmi istatistiklere göre Tasmania'da yaşayan 43 vatandaşımız vardır. Gerçek Türk nüfusunun 100 kişinin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

Tasmania Eyaletinin yasama organı Temsilciler Meclisi ve Senato'dan oluşmaktadır. Temsilciler Meclisinde daha önce 44 olan milletvekili sayısı 25'e , Senato'daki senatör sayısı ise 19'a düşürülmüştür.

İktidarda bulunan İşçi Partisi'nin 14, Liberal Parti'nin 10, Yeşillerin 1 milletvekili bulunmaktadır.

TÜRK TOPLUMU

Vatandaşlarımızın Avustralya'ya göçleri:

Vatandaşlarımızın ve soydaşlarımızın (Kıbrıs'lı ve Batı Trakyalı Türkler, Bulgaristan Türkleri...vb.) Avustralya'ya göçü 1950'li yılların sonu ile 1960'lı yılların ilk yarısında başlamıştır. Ancak 5 Ekim 1967 tarihinde imzalanan "Türklerin Avustralya'da ikamet ve Çalışmaları Hakkında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Avustralya Milletler Topluluğu Arasında Anlaşma" ile göç bir yoğunluk kazanmıştır. Bu anlaşmayı izleyen dönemde vatandaşlarımız Türkiye'den kabileler halinde Avustralya'ya gelmeye başlamışlardır. İlk kabile 1968 Kasım ayında Melbourne'ya ulaşmıştır.

1968 yılından sonra göç, dalga dalga 1974 yılına kadar devam etmiş, 1974'den itibaren bir yavaşlama olmuştur. Bu tarihten sonra gelenler genellikle aile birleştirmesi çerçevesinde göç etmişlerdir. 1980'lerden

İtibaren ise Avustralya'nın göç konusunda getirdiği kısıtlamalar nedeniyle daha ziyade nitelikli ve yüksek okul mezunu olan vatandaşlarımız göç yoluyla Avustralya'ya gelmişlerdir.

1990'lı yıllarda Avustralya göçmen alımını giderek kısıtlamıştır. Bu kısıtlama sonucu Türkiye'den Avustralya'ya gelen göçmen sayısında belirgin bir azalma olmuştur.

Vatandaşlarımızın Avustralya'ya göçü 1960'lı yıllarda Avrupa'ya yönelik işçi göçünden farklı nitelikler arz etmektedir. En önemli fark Avustralya'nın göçmenlere verdiği "daimi göçmen" statüsüdür. Nitekim Avustralya'ya gelenler daimi oturma izni ile gelmektedirler. Bu statü Avustralya vatandaşlığına kazanmak için gerekli en önemli unsurdur. Daimi oturma izni ile Avustralya'ya gelen vatandaşlarımız geldikleri tarihten 2 yıl sonra Avustralya vatandaşlığına geçme başvurusu yapabilmektedir. Bu başvuruların büyük bir çoğunluğu olumlu sonuçlanmaktadır. Bu itibarla, Avrupa ülkelerindeki vatandaşlarımızın aksine, Avustralya'da yaşayan vatandaşlarımızın çok büyük bir çoğunluğu aynı zamanda Avustralya vatandaşıdır.

Türk Toplumunun Nüfusu

Avustralya'da Ağustos 1996 ayında yapılan genel sayımın sonuçları 1997 yılı ortalarında açıklanmıştır. Bu verilere göre vatandaşlarımızın sayısı şöyledir:

<u>Eyaletler</u>		<u>Kentler</u>	
Viktorya	23.469	Melburn	22.060
Güney Avustralya	740	Adelaide	684
Batı Avustralya	987	Perth	735
Tasmanya	43	Hobart	35
Toplam	25.239		23.514

1996 nüfus sayımı "evde konuşulan dil" esasına göre yapılmış ve 0-5 yaş grubu değerlendirmeye alınmamıştır. Söz konusu yaş grubunun değerlendirmeye alınmamış olması ve özellikle ikinci ve üçüncü nesil gençler arasında evde Türkçe konuşulmadığını söyleyebileceklerin de bulunabileceği dikkate alındığında (gençler aralarında "İngilizce"

konuşmayı tercih etmektedirler), görev bölgemizdeki Türk toplumunun nüfusunun 25.239'dan çok daha fazla olduğu düşünülmektedir. Bu itibarla, görev bölgemizdeki Türk nüfusunun gerçek sayısının 60.000'in üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

Toplumumuzun yaklaşık % 90'ı aynı zamanda Avustralya vatandaşlığını da kazanmıştır. Esasen Avustralya doğum yoluyla vatandaşlığın kazanılmasında kısmi "toprak esası"nı uygulamaktadır. Bunun sonucu olarak, Avustralya'da oturma ve çalışma izni ile bulunan yabancı anne ve babanın burada doğan çocuklarına otomatik olarak vatandaşlık verilmektedir. Böylece, bu ülkede yerleşik vatandaşlarımızın burada doğan çocukları doğrudan Avustralya vatandaşlığını kazanmaktadır.

Dernekler

Türk toplumu 30 yılı aşkın süre içinde irili-ufaklı pek çok dernek (kulüp, merkez, birlik, federasyon gibi) kurmuştur.

Bu dernekler esas itibariyle şu üç grupta toplanabilir:

a) Türkiye'den gelen vatandaşlarımız tarafından kurulan sosyal ve kültürel amaçlı dernekler.

b) Türkiye'den gelen vatandaşlarımız tarafından kurulan dini amaçlı dernekler (Görev bölgemizde Diyanet İşleri Başkanlığımızca gönderilen din adamlarımızın görev yaptığı 8 Türk İslam Derneği bulunmaktadır).

c) Kıbrıs ve Batı Trakya gibi Türkiye sınırları dışından gelen soydaşlarımızın kurdukları dernekler.

1996 yılına kadar Toplumumuzdaki örgütlenmenin çok sayıda dernekle gerçekleşmesi Toplumumuzun gücünü azaltmakta ve bölmekteydi. 1996 yılında Toplumumuzdaki gerçek üye tabanı olan derneklerin bir üst kuruluş, Viktorya Türk Kuruluşları Konseyi, altında bir araya gelmesi olumlu bir adım olmuştur.

Birleşen bu dernekler arasında Türk spor kulüplerini bünyesinde barındıran Viktorya Türk Spor Kulüpleri Federasyonu, öğretmen derneklerinden oluşan Viktorya Türk öğretmenler Derneği ile soydaş dernekleri (Kıbrıslı Türklere ait 3 dernek, Batı Trakya Türklere ait 1 dernek) de bulunmaktadır.

Viktorya'daki Türk işadamlarınca 1996 Temmuz ayında bir İşadamları

Derneği kurulmuş, Melburn'da kendi alanlarında başarılı olan genellikle orta ölçekli işyeri sahibi iş adamlarımızın bir araya gelmesiyle kurulan bu dernek, uzun yıllar duyulan bir eksikliği gidermiştir. Anılan Dernek 1998 yılı içerisinde Oda olarak tescil edilmiş ve Melburn Türk Ticaret ve Sanayi Odası adını almıştır. Anılan Oda Türk makamlarınca da tescil edilmiştir.

Eğitim

Görev bölgemizdeki üniversite öğrenimi gören öğrencilerimizin sayısı her yıl artmaktadır. 1995 yılı sonunda üniversitelerdeki gençlerimizin sayısı yaklaşık 850, 1996 yılı sonunda 1220, 1997 yılında ise 1 600 civarına yükselmiştir. 2000 öğretim yılı başında görev bölgemizde yüksek öğrenim kurumlarında toplam 3 000'in üzerinde öğrencinin bulunduğu tahmin edilmektedir.

Görev çevremizdeki aileler, çocuklarını üniversiteye girmeye teşvik etmektedirler. Baskonsolosluğumuz da her fırsatta gençlerimizi desteklemekte, özendirilmekte ve üniversite öğreniminin değerini ailelere ve gençlere çeşitli vesilelerle anlatmaktadır. Vatandaşlarımız ve soydaşlarımız, gençlerimizin üniversite öğrenimi yapmak suretiyle ve bilahare kendi çalışma alanlarında yükselerek önemli vazifeler alıp içinden geldikleri toplumun Avustralya'da sesini daha iyi bir biçimde duyurabileceklerine inanmaktadırlar. Türk Toplumunun üniversite öğrenimine karşı giderek artan ilgisinin Toplumumuzun geleceği bakımından çok olumlu olduğu düşünülmektedir.

Göç, Etnik ve Çokkültürlülük İşleri Bakanlığı Viktorya Eyaleti Müdürü John MOORHOUSE ile Görüşme:

Bu görüşme sırasında Heyet üyelerimiz ve Moorhouse Başkanlığında Bakanlık çalışanları ile bir toplantı yapılmış ve şu bilgiler verilmiştir:

Çokkültürlülük Melbourn'ün en önemli karakteristiğidir. Viktorya Eyaletinde çokkültürlü bir ortamda yaşanmaktadır ve bu ortamın korunması amacıyla içgöç ve mülteci almaya devam edilmektedir.

Hükümetin tüm seviyesinde çeşitli mekanizmalar aracılığıyla etnik grupların tüm ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmaktadır. Tüm gruplara eşit davranılması ve imkanlardan aynı ölçüde faydalandırılmaları konusunda

titiz çalışmalar yapılmaktadır. Yeni gelen mültecilerin topluma uyum sağlamaları için gerekli mekanizmalar kurulmuştur. Devlet hizmetlerinin tüm insanlara adil ulaştırılması için örgütlenmeler yapılmıştır.

Şu ana kadar hiçbir etnik grup bir diğerini bastıracak çoğunluğa ulaşmamıştır. Tüm tarihleri boyunca göç aldıkları için göçmen olgusuna karşı olumsuz bir yaklaşım yoktur. Ancak içgöçe karşı, özellikle kontrolsüz içgöçe karşı bir tepki var.

Bakanlığın Türk Toplumunu Uzmanı tarafından verilen bilgi:

1960'lı yıllardan sonra buraya gelen Türklerin karşılaştığı sorunlar diğer toplulukların karşılaştığı sorunlardan daha farklı değildi. Batı Avrupa'ya giden Türkler misafir işçi olarak algılandıkları halde Avustralya'ya gelenler göçmendi.

Türk camileri ve eğitim sistemleri kuruldu. Avustralya'ya sadakat olması şartıyla kendi eğitimlerini verebilirler.

Türklerin geldiği dönemin özelliği olarak; nitelik aranmayan sanayi işçilerine ihtiyaç vardı. Şu an bu kişiler arasında değişen dünya, gelişen global ekonomi ve sanayi nedeniyle zor durumda kalanlar var. İşsizlik ile karşı karşıya kalabiliyorlar.

Yeni gelen göçmenlere ayrılan fonlar nedeniyle eski göçmenlerden itirazlar geliyor. Özellikle Türk, Yunan ve İtalyan göçmenler fon kesintilerine itiraz ediyorlar.

Viktorya Eyaleti Polis, Acil Hizmetler ve Cezaevleri Bakanı Andre HEARMEYER ile Görüşme:

Heyetimizin görüşmesi sırasında toplantıya Cezaevlerinden sorumlu Polis Komisyonu Üyesi Ann Peniatich de katılmış, şu bilgiler verilmiştir:

Viktorya Eyaletinde güçlü bir Türk topluluğu bulunmaktadır. ANSAC Günü nedeniyle de Türkiye ve Türkler toplum tarafından tanınmaktadır.

Bakan olarak polis teşkilatı üzerinde koordinasyon ve planlama konularında yetkisi var, bunun dışında polis çalışmalarında tamamen bağımsız ve tarafsız çalışmaktadır.

Polis ile ilgili şikayetlerin yönlendirildiği ve araştırıldığı bir ombudsman var. Polis ombudsmanını parlamento atamaktadır. Polis ile

İlgili karşılaştıkları şikayetler genel nitelikli olup, görevlerini yapma biçimiyle ilgilidir. Etnik bir yaklaşım söz konusu olmaz. Polis günde altı saat çalışır, sadece güvenlik ile ilgili özel durumlarda çalışma düzeni değişir.

Cezaevleri ile ilgili şikayetlerin yönlendirildiği ayrı bir ombudsman vardır. Mahkumlar yada ziyaretçileri cezaevinin bağlı bulunduğu ombudsmana yazılı veya sözlü olarak başvurabilirler. Gizlilik prensibi esastır.

Cezaevlerinde bulunan mahkumların çoğu kısa süreli 12 ay veya daha az ceza alan mahkumlardır. Uyuşturucu bağımlılığı yaygındır. Bunlara yönelik özel rehabilitasyon programları düzenlenmektedir. Ayrıca saldırganlığın önlenmesi ve ıslah yönelik programlar da vardır.

Viktorya Eyaleti Fırsat Eşitliği ve İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Dianne CECILY ile Görüşme:

Fırsat Eşitliği ve İnsan Hakları Komisyonu 1996 yılında kurularak iki önemli amaca hizmet etmeye çalışmaktadır. Birincisi ayrımcılığı ve şiddeti önlemek, ikincisi, şikayet eden ile şikayet edileni karşı karşıya getirmeden sorunu çözmek.

Özellikle korku veya maddi imkansızlık gibi nedenlerle hakkını arayamayan şikayette bulunamayan kimselere yardımcı olurlar.

Uzlaşmaya önem veren Komisyon şikayetlere çözüm bulma ve benzer şikayetlerin engellenmesi konusuna önem veriyor. Genel başlıkları itibariyle Komisyonun işleyişi hakkında şu bilgiler verilmiştir:

Victoria Eyaletinde fırsat eşitliği hakkı, 1995 Fırsat Eşitliği Yasası (Equal Opportunity Act 1995) kapsamında koruma altına alınmıştır.

Fırsat Eşitliği Komisyonu (Equal Opportunity Commission/Komisyon), her bireyin Fırsat Eşitliği Hakkını geliştiren ve koruyan bir kuruluştur.

Komisyon,

- Gizli,
- Tarafsız ve
- Ücretsiz

Olan sorun çözüme hizmeti sağlamaktadır.

Herkes şikayet başvurusunda bulunabilir. Şikayette bulunan kişiler için Avustralya vatandaşı olma koşulu yoktur.

- Bir kişi,
- Bir firma,
- Bir kuruluş, ya da
- Bir başka kişi adına hareket eden ya da bir başka kişi tarafından istihdam edilen kişi hakkında

şikayet başvurusunda bulunabilir.

Şikayetle ilgili ayrımcılık ya da taciz olayının genellikle Victoria eyaletinde gerçekleşmiş olması gerekir.

Kişi Komisyon'a şikayet başvurusunda bulunabilir. Komisyon görevlileri kişiye şikayet başvurusunda bulunmada yardımcı olabilirler. Birçok durumda şikayet mektubu yazma konusunda yardımcı olunmaktadır.

Şikayette bulunma işleminin herhangi bir maliyeti yoktur.

Araştırma:

Bir şikayet başvurusu yapıldığında, şikayeti incelemesi için bir müfettiş atanır. Müfettişin görevi, şikayetle ilgili tüm konuları araştırmaktır.

Komisyon toplanan bilgiler ışığında, şikayet başvurusunun, temelsiz olması gerekçesiyle reddedilip edilmemesine ya da sorunun çözümü için uzlaşma toplantısına sevk edilip edilmemesine karar verir.

Uzlaşma:

Komisyon'un, şikayet başvurusunun uzlaşma sürecinden geçmesi gerektiği yönünde karar vermesi halinde, sorunun çözümlenmesi için gerekli girişim yapılacaktır.

Sorunu çözümlenmesi için bir arabulucu atanır.

Uzlaşmanın amacı, tarafların şikayetle ilgili tüm konuları ayrıntılı bir biçimde tartışabilecekleri ve çözüme ulaşabilecekleri gizli bir toplantı düzenlemektir.

Arabulucu tarafların hiçbirisi için temsilci gibi hareket edemez. Arabulucu ayrıca, herhangi bir çözüme ulaşılması konusunda taraflardan hiç birisine baskı uygulayamaz.

Uzlaşma toplantısında ortaya çıkan sonuçlar, işi iade etme, özür dileme, politika değişiklikleri ya da tazminat ödemeyi kapsayabilir.

Şikayet başvurusunda bulunan kişi, uzlaşma yöntemiyle çözümlenememesi halinde, sorunun, ayrımcılığa Karşı Hakemler Kurulu (Anti-Discrimination Tribunal) tarafından düzenlenen bir oturumda ele alınmasını talep edebilir.

Hakemler Kurulu hukuk mahkemesi gibi işlev görmekte olup, halka açıktır. Oturumda her iki taraf kanıtlarını sunar ve daha sonra Kurul kararını verir.

Taraflardan her ikisi de konunun "acil" olarak ele alınması yönünde başvuruda bulunabilir.

Komisyon, duruma bağlı olarak araştırma ve uzlaşma işlemlerini hızlandıracaktır. Bu taraflardan her ikisinin de süregiden taciz gibizor koşullar altında yaşaması durumunda uygulanmaktadır.

Soru ya da sorunlar her zaman Komisyon görevlilerine iletilebilir.

Her iki tarafın, Komisyonun sağlayamadığı destek veya danışmanlık hizmetlerine gereksinimleri olması halinde, Komisyon, kendilerine uygun kuruluşlara sevk edecektir.

Komisyon görevlileriyle olan randevunuza gelirken, destek olmaları amacıyla yanınızda bir aile bireyi, arkadaş veya iş arkadaşınızı getirebilirsiniz.

Komisyona şikayet başvurusunda bulunmak için bir avukat edinmenize gerek yoktur.

Gerekli olması halinde, Komisyon görevlileri, telefon konuşmaları ya da toplantılar için ücretsiz tercüman sağlayabilir.

Komisyon üyeleri Hükümet tarafından atanmasına rağmen Parlamenteoya karşı sorumludurlar. Bütçeleri Savcılık aracılığıyla devlet tarafından karşılanmaktadır.

Şikayet konularının %80'i istihdam veya işyeri sorunları ile ilgilidir. Bu amaçla işverenlerin eğitimine önem vermektedirler.

Port Philip Yüksek Güvenlikli Cezaevi İncelemesi ve Türk Mahkumlarla Görüşme:

Avustralya'da ziyaret edilen Melbourne Port Philip Cezaevi, Grup 4 adlı özel bir güvenlik firması tarafından işletilmektedir.

Merkezi Hollanda Lahey'de olan bu firmanın 40 ayrı ülkede 73.000 personel ile güvenlik, cezaevi yönetimi, mahkum nakli ve rehabilitasyon konularında çalıştığı Heyetimize ifade edilmiştir.

Avustralya'da 1994 yılından beri hizmet veren firma şu ana kadar 6 cezaevinin inşası ve işletmesini üstlenmiş. Merkezi İngiltere Worcestershire'de olmak üzere personelin eğitimi için uluslararası bir eğitim imkanına da sahipler. Her yıl dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen 2000 kişiye güvenlik ve cezaevi yönetimi konularında eğitim veriyorlar.

Heyetimizin ziyaret ettiği Port Philip Cezaevi de bu şirket ve Avustralyalı Fletcher inşaat şirketinin % 50-50 oranında oluşturdukları bir şirket aracılığıyla planlanmış, finanse edilmiş, inşa edilmiş ve yönetilmekte.

Cezaevi 600 mahkumun küçük idare edilebilir gruplar halinde, güven içinde kalabilecekleri bir tarzda planlanarak inşa edilmiş. Bu amaçla yüksek bir güvenlik duvarı ve hassas kameraların gözetiminde bulunan büyük bir kampus içinde çeşitli hizmet binaları ve mahkumların farklı kategorilerde ve şartlarda barındırıldıkları binaları, iş yurtları, spor merkezi, hastane, zihinsel engelliler için bir cezaevi-hastanesi ve ziyaretçi binasından oluşmaktadır.

Yeni inşa edilen bu cezaevi tüm Viktorya Eyaletindeki cezaevlerinin işleyişiyle doğrudan bağlantılı bütün erkek mahkumlar Port Philip Cezaevinde tutuluyor. Ancak diğer bayan cezaevlerinde yakınları eşleri veya çocukları varsa bu mahkumlarla yasal düzenlemeler çerçevesinde Port Philip Cezaevinde görüşebiliyorlar. Diğer cezaevlerinden mahkumların buraya getirilmesi ve tekrar geri götürülmelerini Security Grubu ücretsiz olarak sağlıyor.

Cezaevinde bulunan hastane ayrıca tüm eyalet hapisanelerindeki mahkumların bütün sağlık ihtiyaçlarını karşılayacak donanıma sahip. Bunun yanı sıra eyaletin en büyük kamuya açık hastanesi olan St. Vincent Hastanesinde de faydalanabiliyorlar. Bunun yanı sıra Security 4 Grubunun özel anlaşma yaptığı hastanelerden mahkumların faydalanma hakkı var.

Cezaevinde özellikle zihinsel engelli mahkumların sürekli barındırıldığı 20 yataklı bir servis ve 35 kişilik tedavi kapasitesi olan bir kliniği bulunmakta. Hastane basına bitişik olarak tehlikeli ve zihinsel özürlü kategorilerinde olan mahkumların tek başlarına tutuldukları 35 kişilik bir kısım daha bulunmaktadır.

Mahkumların günlük yaşantılarını daha iyi geçirmeleri için eğitim programları, sosyal aktiviteler, kişisel yeteneklerini geliştirebilecekleri programlar, meslek edindirici eğitimler ve iş alanlarında çalışma imkanları oluşturuluyor.

Mahkumların eğitimi ve rehabilitasyonları konularında uzman kuruluşların tavsiye ve bilgilerinden faydalanyorlar.

Güvenlik tamamen bilgisayar kontrollü hassas alarm sistemleri ile sağlanmış. Bu sayede tüm personel cezaevindeki mahkumların rehabilite edilmesi ve korunması için çalışır hale getirilmiş.

Cezaevine gelen bir mahkumun 1-14 gün arasında müşahade de tutularak hapisanenin işleyişi, kuralları, eğitim programları ve diğer faydalanabilecekleri hizmetler konusunda bilgilendiriliyorlar. Bu arada mahkumlar sınıflandırılarak ilgili binalara yerleştiriliyorlar. Depressif, zihinsel özürlü, tehlikeli veya özel olarak korunması gereken; polis öldürenler, cinsel suç işleyenler, çocuk katilleri gibi Avustralya toplumunda en adi suç grupları olarak görülenler özel olarak korunuyorlar. 17-21 yaş grubundaki mahkumlar da özel gençlik hapisanesi denilen ayrı bir binada tutuluyorlar.

Tüm mahkumlar haftada 5 gün, günde 6 saat çalışmak zorundalar. Bu amaçla çamaşırhane, marangozhane, paketleme, kaplama ve tekstil atölyeleri bulunuyor. Ekonomik olarak işletmeler zarar etmelerine rağmen çalışmanın mahkumlar üzerinde olumlu sonuçları olduğu için işletmeye devam ediliyor. Sadece tutukluların çalışması isteğe bağlı, diğerleri ise yaptıkları işe göre günlük 5,7, 6,5 veya 8,2 AU Doları ücret alıyorlar. Bu paranın % 80'ini harcayabiliyorlar, kalanı bankaya yatırılarak tahliye olduklarında kendi yaşamlarını belli bir süre idame edebilmeleri için biriktiriliyor.

Mahkumların yiyecek, sağlık ihtiyaçları, temizlik malzemeleri ve giyim eşyaları ücretsiz olarak cezaevi idaresince karşılanıyor. Mahkumlar kazandıkları paraları telefon, sigara, kahve, çikolata gibi farklı ihtiyaçları

için harcayabiliyorlar.

Özel bir güvenlik firması olarak cezaevinin bütün inşasından ve işletilmesinden sorumlu olan Grup 4 firması bu işten bağımsız denetleme elemanlarını vereceği puanlara göre para kazanmaktadır. Eğer cezaevi şartları ve işletmesinde hiçbir eksiklikleri ve kusurları olmadığı değerlendirilirse Eyalet bütçesinden olacakları para firmaya kar olarak kalmaktadır.

Bu puanlama sisteminde de cezaevinin işletilmesi, firar sayısı, saldırı-çıkan kavga sayısı, kendine zarar veren mahkum sayısı, intihar edenlerin sayısı, kaç kişiye iş olanağı sağladığı, kaç kişiye eğitim verebildiği, sağlık hizmetlerini ne ölçüde başardığı gibi hususlar dikkate alınıyor.

Türk mahkumlarla yapılan görüşmede cezaevinde yabancı olmalarından kaynaklanan bir sorunları olmadığı herkese uygulanan kuralların kendilerine de uygulandığı, bir şikayetlerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Viktorya Eyaleti Toplum Hizmetleri Bakanı Christine Mary CAMPBELL ile Görüşme:

Toplum Hizmetleri Bakanı C.M. Campbell ile yapılan görüşmede Bakanlığın faaliyetleri hakkında şu bilgiler verilmiştir;

Bakanlık, özellikle özürülüler, düşük gelirli insanlar ve toplumsal desteğe ihtiyacı olan; küçük yaştaki çocuklar, yaşlı kimseler, aile içi şiddete maruz kalanlar, cinsel saldırıya uğrayanlar gibi gruplarla ilgilenmektedir. 2 milyar AUD bütçeleri vardır.

Çocukların korunması konusunda özel telefon hatlarından şikayet almakta ve gerekiyorsa doktor veya sosyal hizmet uzmanları aracılığıyla yardıma gitmektedirler. Çocuk fahişeliğinin engellenmesi için birebir çalışmakta bu tür çocukları gerekiyorsa 24 saat izleyerek çalışmalarını engellenmekte ve ıslah edilmeleri sağlanmaktadır.

Viktorya Eyaleti Adalet Bakan Yardımcısı Richard WINNE ile Görüşme:

Görüşmeler sırasında insan haklarını ilgilendiren uygulamalar ve Viktorya Eyaletinin geliştirmekte olduğu bazı projeler hakkında bilgi verilmiştir.

Geçmiş yıllarda adaletin herkese ulaştırılması konusunda bazı aksamalar tespit ettiklerini, bu durumu düzeltmek için hukuk firmalarını destekleyen projeler geliştirdiklerini kamu hizmetine bu amaçla fon ayırdıklarını ifade etmişlerdir. Aborijinler ve toprak hakkı konusunda bazı sorunları olduğunu bu tür olayları çözmek için kurullar kurarak çözüm aradıklarını, Türk toplumunun iyi uyum sağladığını hatta sisteme katkıları olduğunu ifade etmişlerdir.

Viktorya Çokkültürlülük Komisyonu üyesi ve Avustralya Çokkültürlülük Vakfı Başkanı Bülent Hass DELLAL ile Görüşme:

Çokkültürlülük Vakfı Başkanı Bülent DELLAL ile görüşme Türkçe yapılmıştır. Kendisi Türk toplumunun karşılaştığı tüm sorunlara vakıf olduğunu, çokkültürlülük çerçevesinde diğer gruplar gibi Türklerin de sorunlarına çözüm bulduklarını, bu konuda uluslar arası tecrübeleri olduğunu, çeşitli forumlarda bu tecrübelerini aktardıklarını ifade etmiştir.

Melbourn Şehrinde yaşayan Türk vatandaşlarının çabalarıyla kurulan Osmanlı Köyü Yaşlılar Evi de ziyaret edilmiş, burada çoğunluğu ilk kuşak göçmenlerden olan yaşlı ve bakıma muhtaç Türk ve diğer ülke vatandaşlarının Türk örf, adet ve geleneklerine uygun bir şekilde barındırıldığı vatandaşlarımız da ziyaret edilmiştir.

2. Tespitler ve Genel Değerlendirme

Avustralya'da Yaşayan Vatandaşlarımız Hakkında Genel Bilgiler:

Avustralya'daki vatandaş ve soydaşlarımızın sayısı, toplumsal ve ekonomik durumları hakkında sağlıklı bilgiler bulunmamaktadır. Resmi istatistik verilerinde, Türklerin yerine, evlerinde Türkçe konuşanların, Türkiye doğumluların sayısı verilmekte, bu verilerde de beş yaşın altındakiler yer almamaktadır.

Avustralya'daki vatandaş ve soydaşlarımızın sayısı, ülke içinde dağılımı ve sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin tahmini bilgiler:

Türk nüfusu : 120-130.000

Soydaşlarımızın sayısı : 20-25.000

Yoğun olarak yaşadıkları yerler: Büyük çoğunluğu, Sidney ve Melburn'da yaşamaktadır. Türk toplumunun geriye kalan kısmı, yoğunlukla Mildura, Brisbane, Wollongong, Adelaide ve Perth'de yaşamaktadır.

Avustralya vatandaşlığına geçiş

Büyük bölümü, Türk vatandaşlığının yanı sıra Avustralya vatandaşlığını da kazanmışlardır.

İşsizlik:

Toplumumuz Avustralya'daki işsizlik oranı en yüksek etnik gruplar arasındadır.

Eğitim düzeyi:

Avustralya ortalamasının altındadır. Toplumumuzda eğitim düzeyi yüksek gençlerin sayısı giderek artmaktadır. Halen 2000 kadar Türk genci yüksek öğretim kurumlarında eğitim görmektedir.

a) Genel:

Avustralya Türk toplumu ikili ilişkilerimizin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Ne var ki, Avustralya Türk toplumunun nüfusu ve sosyo-ekonomik durumu hakkında sağlıklı bilgiler bulunmamaktadır. Bunun nedeni, Avustralya resmi istatistiki yayınlarında bu konuda dolambaçlı yöntemlerin kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, istatistik verilerinde Türklerin yerine, evlerinde Türkçe konuşanların, Türkiye doğumluların sayısı verilmekte, bu verilerde de beş yaşın altındakiler yer almamaktadır. Ayrıca, Yunan ve Rum kökenlilerin etkisiyle olsa gerek (geçmişte Göç Bakanı Yunan asıllıydı), Türkiye doğumlular arasında azımsanmayacak bir Rum ve Ermeni nüfusunun da bulunduğu ileri sürülmektedir. Tahminlere göre, Avustralya'da 100-105 bin civarında vatandaşımız ile çoğunluğu Kıbrıslı Türk olan 20-25 bin soydaşımız yaşamaktadır. Büyük çoğunluğu Sidney ve Melburn'da yaşayan vatandaşlarımız 1970'li yılların ortalarına kadar, 1967 tarihli Türk Vatandaşlarının Avustralya'da İkametleri ve İstihdamları Anlaşması çerçevesinde bu ülkeye gelmişlerdir. Avustralya'daki toplumumuzun önemli bir bölümü de Mildura, Brisbane, Wollongong, Adelaide ve Perth'de oturmaktadır. Vatandaşlarımızın tamamına yakını aynı zamanda

Avustralya vatandaşlığını da almışlardır. Toplumumuz Avustralya'daki işsizlik oranı en yüksek etnik gruplar arasındadır. Çalışan kesimin büyük bir bölümü ise fabrikalarda istihdam edilmiştir. Toplumumuzda eğitim düzeyi yüksek gençlerin sayısının giderek arttığı görülmektedir. Halen 2000 kadar Türk genci yüksek öğretim kurumlarında eğitim görmektedir.

Vatandaşlarımızın Cinsiyetlerine ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

	<u>0-4</u>	<u>5-14</u>	<u>15-24</u>	<u>25-44</u>	<u>45-64</u>	<u>65</u>
Erkek	2.649	5.800	5.412	8.945	2.974	1.110
Kadın	2.421	5.385	5.168	8.004	2.558	900
Toplam	5.070	11.185	10.580	16.499	5.532	2.010

Vatandaşlarımızın Eyaletlere ve Önemli Yerleşim Birimlerine Göre Dağılımı

1999 yılı itibariyle

<u>Yerleşim Birimi / Eyalet ve Başkentleri</u>	<u>Sayı</u>
Victoria Eyaleti (Melburn 26.043)	27.705
New South Wales Eyaleti (Sidney 18.117)	19.824
Queensland Eyaleti (Brisbane 770)	1.504
Batı Avustralya (Perth 877)	923
Güney Avustralya (Adalaide 328)	586
Australian Capital Territory	220
Tasmania (Hobart 40)	72
Northern Terriotry	42
Toplam	50.876

Avustralya Vatandaşlığına Geçen Türk Vatandaşlarının Sayısı

1999 Yılında	: 951
Toplam (1994-1999)	: 35.587

Çalışan Vatandaşlarımızın sayısı

Erkek	7.111
Kadın	2.019
Toplam	9.130

Çalışan Vatandaşlarımızın İşkollarına Göre Dağılımı

<u>İşkolları</u>	<u>Sayı</u>
TARIM, ORMANCILIK VE HAYVANCILIK	653
TİCARET	980
HİZMETLER	1.118
Elektrik, Gaz, Su	192
Nakliye, Depolama	202
Danışmanlık, Emlak	309
Eğlence ve Dinlenme	225
Kamu Hizmetleri	190
SANAYİ	5.616
İmalat	804
Madencilik	1.138
Gıda, İçki, Tütün Sanayi	1.200
Tekstil, Konfeksiyon Sanayi	1.320
Kimya, Lastik, Petrol Sanayi	894
Kağıt Mamülleri, Basın Sanayi	260
DİĞERLERİ	763
Toplam	9.130

Vatandaşlarımız Arasındaki İşsizlik Durumu ve Oranı (Aralık 1999)

Toplam İşgücü	İşsiz Sayısı	İşsizlik Oranı
11.408	2.278	20.0

Serbest Çalışan Vatandaşlarımızla İlgili Veriler

Toptan, Perakende Alım Satım	1.320
Serbest Meslek	1.640
Tarım	420
Toplam	3.380

SOSYAL GÜVENLİK**Sosyal Güvenlik sistemlerinin Finansmanı**

Avustralya sosyal güvenlik sistemi Hizmet Emekliliği yani Ek Emeklilik (Superannuation) dışında primsiz olup, tamamen devlet tarafından karşılanmakta, vergilerle finanse edilmektedir. Sosyal Güvenlik Federal Devletin sorumluluğunda olup, bu hizmetlerden "Aile ve Toplum Hizmetleri Bakanlığı" sorumludur.

Sağlık hizmetleri de devletçe karşılanmakta, ancak sosyal güvenlik kapsamında tutulmaktadır. (Hastalık Sigortası hariç.)

Avustralya sosyal güvenlik sisteminin dört temel özelliği vardır.

• Sosyal güvenlik yardımları genel niteliktedir. Ülkedeki bütün vatandaşları kapsar.

• Yardımlar için prim alınmaz, vergilerle finanse edilir.

• Aylık ve ödenekler ihtiyaca göre verilir. Kişinin belli kaynaklardan belli rakamları gelir ve mal varlığı varsa, yapılan ödemelerin miktarı azaltılır veya hiç ödenmez. Bu gelir ve mal varlığı hesabında kişilerin başka ülkelerdeki gelir ve mal varlıkları da dikkate alınır. Mal varlığı ve gelir düzeyi aynı olan kişilere ödenen aylık ve ödenekler eşittir.

• Bazı sosyal güvenlik yardımları için öngörülen sürelerin hesabında kişinin Avustralya'da ikamet ettiği sürenin yanısıra yaş, medeni durum, çocuk sayısı, ev sahibi veya kiracı olma vb. hususlar da dikkate alınır.

Aylık ve ödenekler tüketici fiyatları göstergesine göre üç ayda bir ayarlanmaktadır.

Türkiyede Bulunan Vatandaşlarımıza Yapılan Sosyal Güvenlik Ödemeleri:

<u>Ödemenin Türü</u>	<u>Haksahibi Sayısı</u>	<u>Ödeme Tutarı (Avs. Doları)</u>	
		<u>İki Haftalık</u>	<u>Yıllık</u>
Yaşlılık Aylığı	546	172.071	4.473.924
Malüllük Aylığı	868	277.021	7.202.546
Eş Aylığı	222	54.131	1.407.406
Dul Aylığı	33	12.004	312.104
Anne-Babalık Ödeneği	5	2.400	62.400
TOPLAM	1.674	517.630	13.458.380

Aile Yardımlarıyla (Çocuk Paraları) İlgili Sayısal Bilgiler ve Aile (Çocuk) Yardımlarının Miktarı:

Aile Yardımı 15 günde bir ödenen ve tüketici fiyatları endeksine göre üç ayda bir yeniden düzenlenen ödemedir. Ödeme miktarları aşağıda gösterilmiştir. (30 Eylül - 31 Aralık 2000)

<u>Yaş</u>	<u>Ödenen Miktar (Avs. Doları)</u>
0-17 Yaş Arası Çocuklar	99.00
18-20 Yaş Arası Çocuklar	128.80
21-24 Yaş Arası Öğrenciler	23.70

AVUSTRALYA'DAKİ TÜRKİYE DOĞUMLU VATANDAŞLARIMIZA YAPILAN SOSYAL GÜVENLİK ÖDEMELERİNİN YARDIM KOLLARINA GÖRE DAĞILIMI (1999)

<u>Ödemenin Türü</u>	<u>Toplam</u>
Yaşlılık Aylığı	2.465
Eğitim Yardımı	65
Bakıcı Ödeneği	227

Çocuk Bakım Yardımı	1.314
Çocuk Malüliyet Ödeneği	348
Çift Yetim Aylığı	2
Malüliyet Destek Aylığı	4.728
Aile Ödeneği	6.272
Aile Vergi Ödeneği	4.431
İleri Yaş Ödeneği	15
İleri Yaş Eş Ödeneği	2
Sakatlara Ulaşım Ödeneği	21
İleri Yaştakilere Başlangıç Ödeneği	57
Yeni Başlangıç Ödeneği	3.082
Tek Ebeveyn Ödeneği (Bekar)	1.314
Ebeveyn Ödeneği (Evli çift)	2.944
Eş Ödeneği	269
Kira Yardımı	3.352
Hastalık Ödeneği	43
Özel Yardım	226
Dul Ödeneği	90
Eş Aylığı	904
B Sınıfı Dul Ödeneği	23
Gençlik Ödeneği	394
Toplam	32.588

b) Eğitim

1- Temel Eğitim: New South Wales Eyaletinde öğrenci dağılımı aşağıda verilmiştir.

İlköğretim	2.566
Ortaöğretim	1.819
Özel Eğitim	29

2- Yükseköğrenim: Üniversitelerde 31 özel öğrenci öğrenim görmekte olup, öğrenim düzeylerine göre dağılımı şöyledir.

Önlisans	3 öğrenci
Lisans	22 öğrenci
Master	5 öğrenci
Doktora	1 öğrenci

3- YÖK.Bursluları:

Türkiye'de çeşitli üniversitelere mensup 8 öğretim elemanı Y.Ö.K. burslusu olarak Wollongong ve Queensland Üniversitelerinde master ve doktora çalışmalarını sürdürmektedir.

4- Öğretmenler:

Merkezden alınmış öğretmen bulunmamaktadır. Türkçe ve Türk Kültürü Dersleri hafta sonu dernek okullarında ya da Cumartesi günü devlet okullarında sürdürülmektedir.

c) Avustralya Türk Toplumunun Avustralya Siyasal Yaşamındaki Yeri:

Avustralya'da azımsanmayacak bir Türk toplumu yaşamasına ve gittikçe kökleşmesine karşın, bölünmüşlük yüzünden federal ve eyalet parlamentoları ile Belediyelerde yeterince temsil edilmemektedir. 1996 yılında Victoria Eyaletinde yapılan seçimlerde, Tayfun Eren isimli vatandaşımız muhalefetteki İşçi Partisi'nden Victoria Eyaleti Senatosu'na seçilmiştir. Eren, Avustralya'da Parlamente'ye girebilen ilk Türk politikacı olmuştur. Sidney'de Türk toplumunun en yoğun yaşadığı Auburn Belediyesi Meclisi'ne de ilk kez 1997 yılında bir vatandaşımız seçilebilmiştir. Melbourne'da 2000 yılı Mart ayında yapılan yerel seçimlerde Burhan Yiğit Hume Belediyesi, Nazlı Süleyman ise Brimbank Belediyesi Meclislerine girmeyi başarmışlardır.

d) Türk Toplumunu Birleştirmeye Yönelik Faaliyetler:

İki ülke arasında bir köprü işlevi gören toplumumuzu birleştirip kaynaştırmak, öteki etnik toplumlardan ayrı bir milli kimlik kazandırmak, Türkiye aleyhindeki faaliyetlerle etkin bir mücadele yürütebilmek

amacıyla ilk kez 26 Eylül 1998 tarihinde buradaki Türk toplumu, tüm konsey, dernek, kuruluş ve oluşumlara açık olarak ATA (Avustralya Türk Atılımı) adı altında birleştirilmiştir.

ATA Genel Kurul Toplantısı 21 Kasım 1999 günü Büyükelçiliğimizde yapılmış ve ATA'nın 1999 yılı faaliyetleri gözden geçirilerek, ATA'nın yapılanması ve kurumsal evrimi üzerinde durulmuştur.

Öte yandan, ATA'nın yayın organı olan ATAM'ın (Australian Turkish Assembly Magazine) ilk sayısı 1999 yılı Ekim ayında yayımlanmış olup, yılda dört kez olmak üzere yayın hayatına devam ettirilmiştir.

Avustralya çapındaki tüm konsey, dernek ve oluşumların katılımıyla 20 Mayıs 2000 tarihinde gerçekleştirilen ATA genel kurulu, ATA'nın kurumsal yapılanması bakımından önemli bir dönemeci teşkil etmiş, ATA Başkanlığını New South Wales ve Victoria Türk Kuruluşları Konseyleri Başkanlarının her yıl değişmeli olarak ve Büyükelçiliğimizin himayesinde deruhte etmeleri kararlaştırılmış, ATA'nın ilk başkanlığına NSW Türk Kuruluşları Konseyi Başkanı Muzaffer Orel seçilmiştir.

Kurulma aşamasını tamamlamış bulunan ATA artık olgunlaşmış yapısıyla etkin bir lobi işlevi görme sürecine girmiştir.

Öte yandan, ATA ve Türk dostu seçkin Avustralyalıları biraraya getiren 'Türkiye'nin Avustralyalı Dostları Birliği-UAFT' ilk müşterek toplantısını 6 Eylül 2000 tarihinde Büyükelçiliğimizde gerçekleştirmiştir.

e) Avustralya Türk Günü Kutlamaları:

Türkiye'den Avustralya'ya ilk göçmen kafilesinin geliş tarihinin (14 Ekim) her yıl "Avustralya Türk Günü" olarak kutlanması için Sidney'de ve Melburn'de çalışmalar başlatılmıştır. 1996 yılında Sidney'de ilk defa kısmi bir katılımı kutlanmış olan Avustralya Türk Günü, bu yıl da çeşitli eğilimlere sahip çok sayıda Türk dernek ve kuruluşlarının katılımıyla Sidney ve Melburn'un yanısıra vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları başka bölgelerde de coşkuyla kutlanmıştır.

f) Türkiye'nin Avustralyalı Dostları Birliği :

Uzun zamandır çalışmaları sürdürülen Türkiye'nin Avustralyalı Dostları Birliğinin (Union of Australian Friends of Turkey-UAFT) kuruluşu 27 Eylül 1999 tarihinde Canberra Parlamentosunda yapılan bir törenle gerçekleştirilmiştir. Törende Muharip Gaziler Başkanı Bruce

Scott, Avustralya Başkent Bölgesi Kent Hizmetleri Bakanı Brendon Smyth, Federal Milletvekili Bob Sercombe, Göç ve Çokkültürlülük Bakan Yardımcısı, eski Başbakan Yardımcısı Tim Fischer, iktidar ve muhalefet partisine mensup parlamenterler ile Avustralya Savaş Müzesi, Avustralya Muharip Gaziler Cemiyeti, Avustralya Savunma Akademisi temsilcileri katılmıştır.

UAFT New South Wales ve Viktorya eyaletlerinde kurulan bölge temsilcilikleri ve Avustralya'nın tümünde bölgesel olarak kurulması planlanan benzer dostluk teşekküllerini bir şemsiye altında toplayan federal düzeyde bir çatı kuruluşu görevini üstlenmektedir.

UAFT Türk Konseyleri, Dernekleri ve seçkin şahsiyetleri Federal düzeyde tek bir şemsiye altında toplayan Avustralya Türk Atılımının (ATA) kardeş çatı örgütü olarak federal ve bölgesel düzeyde yapılandırılmış ve ATA'nın yayın organı ATAM'la da irtibatlandırılmıştır.

UAFT yönlendirme toplantısı (Steering Committee) 24 Kasım 1999 tarihinde Büyükelçiliğimizde yapılmış ve toplantı vesilesiyle görev dağılımı yapılmıştır. UAFT Genel Başkanlığına Muharip Gaziler Cemiyeti Genel Başkanı da olan Emekli Tümgeneral Peter Philips getirilmiştir.

UAFT ve ATA ilk müşterek toplantılarını 6 Eylül 2000 tarihinde gerçekleştirmiş olup, sözkonusu toplantı iki kuruluşun ortak hedefler doğrultusunda işbirliği yapmaya hazır ve istekli olduğunu göstermiş, üyelerin Türkiye ile ilişkiler ve bu ilişkilere zarar verecek ülkemiz aleyhtar faaliyetlerin önlenmesine attıkları önem bir kez daha müşahade edilmiştir.

g) Türk Kürsüsü:

Türkiye Cumhuriyeti ve Canberra'daki Avustralya Milli Üniversitesi'nin (ANU) eşit maddi katkılarıyla anılan üniversite bünyesinde bir 'Türk Kürsüsü' kurulması kararlaştırılmış ve buna ilişkin anlaşma 17 Ağustos 2000 tarihinde Büyükelçi Sayın Umut ARIK ile Rektör Yardımcısı Prof. Deane TERRELL tarafından imzalanmıştır.

Türk dili, tarihi ve kültürü hakkında eğitim verecek olan kürsünün ileride 'Türk Etüdleri Merkezi' haline getirilmesi öngörülmektedir. Avustralya'daki ilk ve tek Türkoloji bölümü durumunda bulunan kürsü 2001 yılında eğitime başlayacaktır.

h) Türk Ticaret Odaları:

Büyükelçilik tarafından yapılan teşvik ve yönlendirmelerle, 1996 yılında Sidney, Melburn ve Perth'de vatandaş ve soydaşlarımız tarafından Türk Ticaret Odaları kurulması sağlanmıştır. Ticaret Odaları 1997 ve 1998 yıllarında başarılı çalışmalar yapmışlar, KEK IV. Dönem toplantısına da aktif bir biçimde katılmışlar ve katkıda bulunmuşlardır. İşadamlarımız, Oda sayısının daha da artırılması, ileride Avustralya çapında bir üst kuruluş oluşturulması hedefi doğrultusunda yönlendirilmekte ve teşvik edilmektedir. Gerçekten de, işadamlarımızın bir "Avustralya Türk Ticaret Odası" ya da "Avustralya Türk Ticaret Odaları Birliği" çatısı altında toplanabilmeleri, mevcut ve büyük ölçüde buldukları kentlerle sınırlı faaliyetlerini ve güçlerini Avustralya çapında yaymalarını sonuç verecek, böylece Avustralya Türk Toplumunu, Avustralya toplumu içinde önemli bir baskı ve çıkar grubu olarak ağırlığını hissettirecek bir konuma yükselecektir.

i) Avustralya'ya Yönelik Türk Televizyon Yayınları:

Avustralya Türk Toplumunun dilini, kültürünü, Türkiye ile olan bağımlı koruyabilmesi ve geliştirebilmesi için büyük ihtiyaç duyulan TRT-INT yayınları 25 Temmuz 1999 tarihinde Avustralya'da izlenmeye başlamıştır. Çanak antenlerle alınabilen yayınlar vatandaşlarımızın büyük ilgisini çekmiştir.

2000 yılının ortalarından itibaren de Kanal D, TGRT ve ATV Televizyon yayınları Avustralyalı TARBS adlı şirket tarafından uydu bağlantılı olarak Avustralya'ya ulaşmaya başlanmıştır.

Avustralya'da, uydudan DW, TV5, CNN ve BBC dışında, Çin'in ve İtalya'nın ikişer, Mısır, Portekiz ve İspanya'nın birer televizyon kanalı izlenebilmektedir. 1998 yılında, Yunanistan resmi televizyon kanalı ERT de yayına başlamıştır

j) Çanakkale Heyetinin Ziyareti Ve Çanakkale-Kanberra Kardeş Şehir İlişkisi Tesis Edilmesi:

Çanakkale ile Canberra arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla 1998 yılından beri sürdürülen çalışmalar çerçevesinde Çanakkale Belediye Başkanı İsmail Özay başkanlığındaki bazı belediye meclisi

üyeleri ve Çanakkaleli işadamlarından oluşan bir heyet Avustralya Başkent Bölgesi İdaresi Kate Carnell'in davetlisi olarak 25-30 Mart 2000 tarihlerinde Kanberra'yı ziyaret etmiştir.

Ziyaretler sırasında Avustralya makamları ve özel sektör yetkilileri tarafından çok yakın ilgi gösterilen Çanakkale heyeti Genel Vali Sir William Deane tarafından da kabul edilmiştir.

26 Mart 2000 tarihinde düzenlenen bir törenle Avustralya Başkent Bölgesi Başbakanı ve Çanakkale Belediye Başkanı tarafından Çanakkale-Kanberra ilişkilerinin geliştirilmesi çerçevesinde oluşturulan bir Mutabakat Muhtırası imzalanmıştır.

e) "Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi" Kapsamında İsveç ve Norveç'e Yapılan Resmi Ziyaret (22-28 Nisan 2001)

1. İsveç Ziyaret Programı (22-25 Nisan 2001)

22 Nisan 2001

15:00 Stockholm'e varış

23 Nisan 2001

10:00-11:00 İsveç Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk ve İnsan Hakları Daireleri Yetkilileri ile görüşme

15:30-17:30 Södertälje Hall Hapishanesini ziyaret

18:30-21:00 Rinkeby'de 23 Nisan törenleri

24 Nisan 2001

10:00-11:00 İsveç Sanayi Bakanlığı Entegrasyon ve Etnik Ayrımcılık Bölümünden Entegrasyon Sorumlusu Göran Lindqvist ile görüşme

11:15-11:45 İsveç Dışişleri Bakanlığı Göç ve İltica Politikalarından Sorumlu Devlet Sekreteri Gunn-Britt Andersson ile görüşme

14:00- 15:00 Etnik Ombudsman Bürosunda hukukçu olarak görevli Bilge Tekin ile görüşme

16:30-18:30 İsveç'teki Türk Toplumunu Temsilcileri ile toplantı

25 Nisan 2001 Oslo'ya Hareket

İsveç Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk ve İnsan Hakları Daireleri Yetkilileri İle Görüşme

Komasyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Öncelikle bizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Size alt komisyon üyesi diğer milletvekili arkadaşlarımı tanıtmak istiyorum. Sayın Şenel KAPICI DSP Samsun Milletvekili, Sayın Mehmet Nuri TARHAN MHP Hatay Milletvekili, Sayın Rıfat SERDAROĞLU ANAP İzmir Milletvekili, Sayın Ömer Vehbi HATİPOĞLU FP Diyarbakır Milletvekili ve Sayın Kamer GENÇ DYP Tunceli Milletvekili. Bizler, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesiyiz. Kanunumuz gereği insan hakları konusunda yurt içinde ve dışında incelemeler yapmak üzere kurulduk. Komisyonumuz 25 üyeden oluşur ve her parti aldığı oy oranında Komisyonda temsil edilir. Beş kişiden oluşan Başkanlık Divanımızda da Komisyonda bulunan partilerin bir temsilcisi bulunur. Komisyonumuz geçen yıl yurtdışında yaşayan Türk Vatandaşlarının karşılaştıkları insan hakları sorunlarının incelenmesine yönelik bir çalışma projesi hazırladı. Projenin Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları alanındaki atılımcı ve kararlı tutumunu daha da güçlendireceğine, uluslar arası ilişkilerin tek yanlı olmaktan çıkmasına ve çok yanlı ilişkilerin gelişmesine destek olacağını düşünüyoruz. Bu çerçevede, yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları on iki ülkeden randevu talebinde bulunduk. Bildiğiniz gibi 21. yüzyılın yükselen değeri insan haklarıdır. Artık bir ülkede insan haklarına gösterilen saygı, o ülkenin uygarlık düzeyinin bir ölçütü durumuna gelmiştir. Bizim amacımız, insan hakları ihlallerini en aza indirmeye çalışmaktır. Yok etmek değil azaltmak diyorum. Çünkü insan karakterinin özelliklerinden birisi de çıkarlarına olan düşkünlüğüdür. Bu da insanın olduğu her yerde insan hakları ihlalinin de kaçınılmaz olarak var olması demektir. Sizinle yapacağımız görüşmenin çalışma ve sosyal güvenlik alanında burada yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarına ortak çözüm bulmamızı sağlayacak bir süreci başlatacağına inanıyorum.

Amacımız sadece sorunları araştırmak değil, aynı zamanda insan hakları konusundaki tecrübelerinizden yararlanmaktır. Çünkü inanıyoruz ki 21. yüzyılın yükselen değeri insan hakları, sadece bir ülkenin sorunu değil, tüm insanlığın ortak sorunudur. İdeali gerçekleştirebilmek için bütün ülkeler birbirlerine destek olmak zorundadır. Herkes bu sorunun

çözümü için çaba göstermekle kendini yükümlü görmelidir. İnsan hakları sorununun tamamen ortadan kalkmasının mümkün olmadığını da biliyorum. İnsanın doğasından kaynaklanan bu meselede önemli olan ihlalleri en aza indirmek, çıtayı en yükseğe çıkarmaktır. Bunu yaparken sizlerin de tecrübelerinden yararlanmak istiyoruz.

Danimarka Dışişleri Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı:

Tekrar hoş geldiğiniz. Anladığım kadarıyla amacınız diğer ülkelerdeki insan hakları sorunlarının nasıl çözüldüğünü ve o ülkelerde yaşayan Türk Vatandaşlarının sorunlarını incelemek. İsveç'te insan hakları sorunu üzerinde ciddiyetle duruluyor. Ancak mükemmel olduğumuzu söylemek mümkün değil. 1993 Viyana Konferansı'nda tüm ülkelerin ulusal eylem planlarını hazırlaması öngörülmüştü. Bu çerçevede biz de ulusal eylem planımızı hazırladık. Adalet Bakanlığı'mız bu konuda bir de kitapçık hazırladı. Diğer bakanlıklar da kendi çalışmalarını yürütüyor. Ayrımcılık, ırkçılık, yabancı düşmanlığı konularında çalışmalar yapılıyor. Sorularınız varsa cevaplandırmaya hazırız. İnsan hakları ile ilgili bir heyet gelmişken, Türkiye'deki insan hakları konusunda bilgi almak isteriz. Komisyonunuzun, Türkiye'de insan haklarının gelişimi için önemli bir rol oynadığını biliyorum. Bu anlamda diyalog kurmamız önemli olacaktır. Türkiye'de insan hakları çerçevesinde hapishanelerin durumu konusunda da bilgi almak bizi memnun eder. Ölüm oruçları ve cezaevleri reformları konusunda sizden bilgi almak isteriz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Diplomat inceliğiyle biz sizden bilgi almaya gelmişken, siz bizden bilgi alacaksınız gibi görünüyor. Türkiye'de cezaevleri yakın zamana kadar tüm tarafları için bir sorun olmuştur. Cezaevlerimiz, 19 Aralık'a kadar batının 50 yıl önce terk ettiği ilkel bir yapıya sahipti. Öncelikle insan sağlığı açısından uygun bir ortam değildi. Suç örgütlerine profesyonel eleman yetiştiren merkezler haline gelmişti. Gerek mafya tipi suç örgütlerine, gerek ideolojik kılıflı uyuşturucu örgütlerine eleman yetiştiriliyordu. Burada yetişenler daha sonra yurtiçinde ve yurtdışında kullanılıyorlardı.

Erzurum cezaevini gezerken 40 kişinin kaldığı bir koğuştta, kitaplığın yanına asılmış bir ders programı görmüştüm. Gün gün kırsal eğitim, ideolojik eğitim vb. dersler yazılmıştı. Oysa cezaevi, suçlu eğitim merkezi değil, suçlunun topluma kazandırılmasını sağlayacak bir mekan olmalıdır.

Bunun için F Tipi cezaevleri inşa edilmeye başlandı. Ancak tamamlanmasına bir yıl kala, bunu bilen mahkumlar ölüm oruçlarına başladılar. Organizasyonu da suç örgütleri yaptı. Ölüm oruçlarının bir ayı dolduktan sonra komisyon olarak faaliyete geçtik. Gerek 19 Aralık müdahale günü öncesi ve sonrası Adalet Bakanlığı ve hükümetler arasında çok sayıda temasta bulunduk. Her defasında mahkumlar taleplerini daha da ağırlaştırdılar. Barınma ile ilgili hiçbir istek yokken, son listelerinde IMF ile yapılan anlaşmaların geçersiz sayılması talebine bile yer verdiler. F Tipi cezaevlerinin şu anda mükemmel durumda olmadığını da biliyorum. İnşaatları bitmeden kullanıma açılmaları gerekti. Bazı kanuni düzenlemelerin de yapılması gerekiyor. Ortak kullanım alanları mevcut ancak açılmıyor, bir tecrit ortamı oluştu. Terörle Mücadele Kanunu'nun 16. maddesi ortak mekanların kullanılmasına engeldi. Bu kanunun kaldırılması için hükümet harekete geçti. Perşembe günü Cumhurbaşkanını ziyaret ettim. Daha sonra Cumhurbaşkanı, Adalet Bakanımızı çağırarak konuyu görüştü. Bakanlar Kurulu'nda yasa değişikliği imzaya açıldı. Tasarı, kısa sürede parlamentoya gelecektir. Cezaevleri İnfaz Hakimliği ve Cezaevleri İzleme Kurulları'nı kuran tasarılar da hazır. Üzülerek bir kez daha belirtmek istiyorum ki; müdahaleden önce devlet, cezaevlerine hakim değildi. Koşulları terör örgütleri yönetiyordu. Mahkumlar, devlet tarafından bakılıyor, devlet aleyhine faaliyet gösteriyorlardı. 9 Aralık'ta bir alt komisyon heyeti ile İstanbul Bayrampaşa Cezaevine gittik. Orada Başsavcı acı bir gerçeği ortaya koydu: 9 yıldır koşullarda arama ve sayım yapılmadığını ve her türlü silahın bulunduğunu söyledi. Cezaevinde bizim cep telefonlarımız çalışmadığı halde mahkumlar her türlü haberleşme olanağına sahipti. Brüksel'de bulunan DHKP-C lideri Dursun Karataş'tan talimat alıyorlardı. Hayata Dönüş Operasyonu'nu, gerek Avrupa Konseyi gerekse biz insanın en kutsal hakkı olan, yaşama hakkını korumayı amaçladığı için insan haklarına aykırı bulmadık. Operasyon sırasında insan hakları ihlali olup olmadığını araştırmak için bir alt komisyon kurduk. Her partiden bir üyeden oluşan alt komisyonun üyelerinden olan Sayın Kamer GENÇ'te şu anda aramızda. Bütün bu iyileştirmelerden sonra, ölüm oruçları sona erer mi diye sorarsanız, ben bir grubun sonuna kadar direneceğine inanıyorum. Bunun birinci sebebi bu yolla örgüt gözden çıkardığı elemanları tasfiye ediyor. İkincisi, örgütler unutulmaya başladıkları bir ortamda her gün

propaganda yapıyor. Üçüncüsü, uluslararası ortamda Türkiye'yi güç durumda bırakıyorlar.

İnsan Hakları Dairesi Başkanı:

Verdiğiniz değerli bilgiler için teşekkür ediyorum. Eminim Türk Hükümeti, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi Raporu'nda belirtilen önerileri izleyecektir. Türkiye Avrupa Birliği'ne aday ülkedir. Dönem başkanı olarak Türkiye'deki gelişmeleri izlememiz doğaldır. Türkiye'nin Ulusal Programı'nı memnuniyetle karşıladık. Bununla birlikte insan hakları konusundaki bazı endişelerimiz sürüyor. Avrupa Birliği'nin Cenevre ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu toplantılarında da bu konuya değinildi. Özellikle, Türkiye'deki cezaevleri ve karakollardaki işkence, ifade özgürlüğü alanındaki kısıtlamalar ve azınlıkların kültürel hakları konularına değinildi.

Tunceli Milletvekili Kamer GENÇ:

Güvenlik güçlerinin kötü muamelesine karşı kaç şikayet var, şikayet edilenlerden ceza alan var mı, bunlara karşı açılan davalarda amirlerince mahkemelerde korunduklarına dair bir izlenim var mı, Neo-nazizmin önlenmesi konusunda ne gibi önlemler var?

İnsan Hakları Dairesi Başkanı:

İlk sorduğunuz hususta şu anda elimde istatistiki bir bilgi yok. Ancak daha sonra temin edip size ulaştıracağım. İsveç'te her yıl Ocak ayında bu sene ikincisi toplanacak olan ırkçılıkla mücadele konferansında Başbakanımız, ulusal eylem planını sundu. Ayrımcılık kurulu oluşturuldu.

Södertälje Hall Hapishanesini Ziyaret

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Mahkumların en çok şikayet ettiği konular nelerdir?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LINGBLÖM:

Mahkumlar her türlü şikayetlerini rahatlıkla dile getirirler. Şikayetleri merkezi yönetimde ele alınır. Eğer verilen yanıt, mahkumu tatmin etmezse, idare mahkemelerine başvurabilirler.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Cezaevlerini izleyen bağımsız bir izleme komitesi var mı?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

İdari mahkemeler ve altı ayrı konuda çalışan ombudsman var. Ancak ombudsmanlar, mahkum şikayetleri konusunda yetkili merci değildir. Örneğin mahkumlara ev izni yasalarla belirlenmiştir. Mahkemelerin ya da ombudsmanın bunu değiştirmeye hakkı yoktur. Ancak genel koşullarla ilgili şikayetler ombudsmana götürülebilir. Ombudsmanlar, örneğin genel ziyaret koşullarını inceleyebilirler.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Terör suçlusuz var mı?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Bir tane var.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Terör suçluları için özel önlem alınıyor mu?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Premsibimiz, tüm mahkumlara eşit muamele göstermek. Ancak bunlar uzun süreli ceza aldıkları için güvenlik önlemlerine daha fazla dikkat ediyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Kendisine ve çevresine zarar veren mahkumlara ne yapıyor?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Bu tür mahkumları gözetim odasına alıyoruz. Başlarında onlarla görüşüp yakından takip eden bir görevli bulunuyor. Tehdit edilen mahkumları da sevk ediyoruz. Ya da tecrit ediyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Gardiyanların yetiştirilmeleri hususunda bilgi verir misiniz?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan

LİNGBLOM:

Gardiyanlar, üç aylık bir temel eğitim alıyorlar. Burada psikoloji ve tedavi, sistem ve mevzuat ve meşru müdafaa eğitimi alıyorlar. Gardiyanların en az lise mezunu olmaları gerekiyor. İngilizce bilmeleri ve sosyal bilimler konusunda bilgili olmaları gerekiyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Gardiyanlara yönelik suçlamalar nasıl değerlendiriliyor?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Bunun iki yolu var. Birincisi konu ombudsmana götürülebilir. Ombudsmanın araştırması sonucunda gardiyanın hatası tespit edilirse; cezaevi yönetimi ona göre önlem alır. İkinci yol, merkezi idareye başvurulabilir. Özel bir kurul, şikayeti inceler. Suçun derecesine göre uyarı veya para cezası verilir. İhlal ciddi ise savcılığa havale edilir.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Cezaevinde iç ve dış güvenlik nasıl sağlanıyor?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Cezaevinin çevresi altı metre duvarla ve 35 kg. ağırlığa duyarlı alarmlı tel çit ile çevrilidir. Dış duvarların dört köşesinde kameralar mevcuttur. Gardiyanlar hapishane içinde silahsız dolaşmaktadırlar. Ancak üzerlerinde başlarına bir şey gelirse diğer gardiyanlara anında haber verebilmelerini sağlayacak bir uyarı sistemi taşımaktadırlar. Gardiyanlar olayı fiziki güçle çözemelerse, dışardan polis çağırabilirler. Küçük çaplı isyanlara müdahale edebilecek haftalık eğitim alan bir ekibimiz var. Eğer bir mahkum firara teşebbüs ederse; cezaevinden en yakın kasabaya kadar yerleştirilen kameralar sayesinde izleme olanağına sahibiz. Kaçması muhtemel kişileri ve dışarıda tehlikeli olan mahkumları ayrı yerde muhafaza ediyoruz. Diğer bölümlere geçmelerine izin vermiyoruz.

Bloklarda 4 kanat var. Her kanatta kalan mahkum sayısı sabittir. Bu sayı 14'ü geçmez. Havalandırmada da en fazla 28'er kişi binanın önünde ve arkasında dolaşabilirler. Aralarında tel örgü bulunur. Ana ilkemiz, mahkuma içeride olabildiğince fazla özgürlük sağlamaktır. Gardiyanların % 35'i bayandır. Bu mahkum davranışlarını olumlu yönde etkiliyor. 1992-

1993 yılında bu sisteme geçtik. Bayanlar erkek mahkumları arayabiliyorlar ama erkek gardiyanlar bayan mahkumları arayamazlar.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Ölüm orucuna giden mahkum olursa ne yapılıyor?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Bizde kitlesel ölüm orucu olmuyor. Ülkelerine iade edilmek istemeyen yabancılar yapabiliyor. Şimdiye kadar ölümle sonuçlanan olmadı. Önünde sonunda çaresine bakıyoruz. Su vermeye çalışıyoruz. Kötüleşirse hastaneye havale ediyoruz. Hastanedeki doktorlar bu konuda Hawaii Deklerasyonu'na uyuyorlar. Mahkumu zorla besleyemiyorlar.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Ziyaretler nasıl oluyor, ziyaretçiler nasıl aranıyorlar?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Görüşme odasında ziyaretçi sayısı 4-5'i geçemez. Sadece mahkumun idareye verdiği listede adı bulunan kişiler ziyaret edebilir. Bir mahkum yakın akrabalar ve yakın arkadaşlardan oluşan en fazla 10 kişilik bir ziyaretçi listesi verebilir. Ziyaretçilerin geçmişleri de incelenir. Özellikle arkadaşlar konusunda daha sıkı inceleme yapılır.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Görüşmeler açık mı yapılıyor?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Görüşme esnasında gardiyan ya da kamera bulunmaz. Yüz yüze görüşme yapılır, teması engelleyen bir şey yoktur. Ziyaret günü haftada bir kezdir.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Görüşmeden önce ve sonra arama yapılıyor mu?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Görüşmeden önce arama yapılıyor. Şüphelenirsek giysileri çıkarttırarak

da arıyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Mahkumların sağlık sorunları nasıl çözümleniyor?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Cezaevi içinde basit müdahalelerde bulunabildiğimiz bir revir var. Haftada bir tüm mahkumlar doktor kontrolünden geçiyorlar. Ciddi vakaları hastaneye sevk ediyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Hükümlüler ve tutuklular arasında uygulamada bir fark var mı?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Ayrı tutuluyorlar. Cezaevimizde tutuklu yok.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Suç tipine göre ayırım var mı?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Cinsel suç işleyenleri ayırıyoruz. Bir de suç ortaklarını ayırıyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

İslah programı var mı? Katılmak mecburi mi?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Atölyelerde çalışma zorunluluğu var. Bu çalışmalarını karşılığında mahkumlara saat başına 7-13 kron arasında ücret ödeniyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Çalışmayı reddeden mahkumlara ne yapılıyor?

Hapishane Müdürünün Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Önce niye çalışmak istemediğini araştırıyoruz. Gerekirse cezası 5-6 gün artırılıyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Yabancı mahkumlara yönelik ayrımcılık var mı? Cezaevinizdeki Türklerin durumu nedir? Mahkumlar arasında kavga ve bunun sonucunda ölüm olayı oluyor mu?

Hapishane Müdürü, Uluslararası İlişkiler Danışmanı Hakan LİNGBLOM:

Buradaki mahkumların %70'i yabancı uyruklu ülke genelinde ise bu oran %35. Mahkumlar arasında etnik ayrım yapılmaz. Uygulamada şikayete sebep olan bazı kurallar var. Örneğin İsveç'li mahkumlara ev izni verilebilirken yabancı mahkumların bu hakkı yoktur.

İsveç Sanayi Bakanlığı Entegrasyon ve Etnik Ayrımcılık Bölümünden Entegrasyon Sorumlusu Göran LİNDQVİST ile görüşme

Göran LİNDQVİST:

Sanayi Bakanlığı'na hoşgeldiniz diyorum.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bize zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum. Bizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Bizler, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesiyiz. Kanunumuz gereği insan hakları konusunda yurt içinde ve dışında incelemeler yapmak üzere kurulduk. Komisyonumuz 25 üyeden oluşur ve her parti aldığı oy oranında Komisyonda temsil edilir. Beş kişiden oluşan Başkanlık Divanımızda da Komisyonda bulunan partilerin bir temsilcisi bulunur. Komisyonumuz geçen yıl yurtdışında yaşayan Türk Vatandaşlarının karşılaştıkları insan hakları sorunlarının incelenmesine yönelik bir çalışma projesi hazırladı. Projenin Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları alanındaki atılcı ve kararlı tutumunu daha da güçlendireceğine, uluslar arası ilişkilerin tek yanlı olmaktan çıkmasına ve çok yanlı ilişkilerin gelişmesine destek olacağını düşünüyoruz. Bu çerçevede, yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları on iki ülkeden randevu talebinde bulunduk.

Sizinle yapacağımız görüşmenin çalışma ve sosyal güvenlik alanında burada yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarına ortak çözüm bulmamızı sağlayacak bir süreci başlatacağına inanıyorum. Bu çerçevede, kendilerine bazı sorularım olacak. Konulara açıklık getirirlerse sevinirim.

Görev alanınıza giren faaliyetler konusunda bilgi almak, tecrübelerinizden yararlanmak ve işbirliği yapabileceğimiz alanlar hakkında karşılıklı görüş alışverişinde bulunmaktan büyük memnuniyet duyacağız. Özellikle Türk Vatandaşları konusundaki faaliyetlerinizi ve vatandaşlarımız hakkındaki olumlu veya eleştirel görüşlerinizi öğrenmek; çalışmalarımıza önemli ölçüde ışık tutacaktır.

Göran LINDQVIST:

Önce İsveç'teki Türklerin nüfusuyla başlayalım. Şu anda Türkiye'de doğmuş 31 binin üzerinde Türk var. Ayrıca Ebeveynlerin en az 1'i Türk olan ve İsveç'te doğmuş 27 bin Türk var. Kısacası İsveç'te 58 binin üzerinde Türk yaşıyor. Özellikle Goteborg, Malmo ve Stockholm'de yoğun olarak yaşıyorlar. Aynı bölgede bir arada yaşamayı tercih ediyorlar. İlk geldiklerinde eğitim seviyeleri oldukça düşüktü. Elbette bu durum İsveç'teki hayatlarını etkiledi. Diğer göçmen ve İsveç nüfusu hakkında bilgi vermek istiyorum. Toplam nüfus 9 milyon olup 1 milyonu dışarıda doğmuştur. Her 5 kişiden biri dışarıda doğmuş veya ebeveynlerinden biri dışarıda doğmuştur. 175 ülkeden göçmen var. 150 farklı dil var. Bu durumda kendimizi çok kültürlü bir toplum olarak niteliyoruz.

İsveç'te göçmen konusu sıcak ve tartışmalı bir konudur. Bazıları çok bazıları az göçmen kabul edilmesinden yanadır. Birçok insan göçmenleri göçmen olarak tanımlar. Öyle kalmasını ister. Geldikleri ülkenin sosyo-ekonomik düzeni entegrasyonlarında önem taşıyor. İsveç 1950'lere kadar çok homojen bir toplumdur. 1960'larda ekonomik büyüme ile İsveç'li Şirketler, yurt dışından işçi aramaya başladılar. O zaman ülkeye gelen göçmenlerin entegrasyonu için uygulanan bir politika yoktu. Göçmenlerin İsveç toplumuna asimile olmaları bekleniyordu. Bu beklentinin yanlış olduğu fark edilince entegrasyon programları uygulanmaya başladı. Bu programların temel ilkesi, tercihin bireye bırakılmasıdır. Hangi dili konuşacak, hangi kültüre göre yaşayacak kendi karar veriyordu. 1980'lere kadar bu politika iyi gidiyordu. Daha sonra göçmenlerin topluma entegrasyon konusunda güçlük çektikleri, konut iş piyasası ve eğitim konusunda büyük olumsuzlukla karşılaştıkları ortaya çıktı. Bu çerçevede büyük etnik bölünmeler meydana geldi. Göçmenler, şehir dışında varoşlarda bir arada yaşamayı tercih ediyorlar. Bazı bölgelerde nüfus oranları yüzde yüze varıyor.

On yılın üzerinde bir süredir İsveç'te yaşayan Polonyalılar, İranlılar ve Türkler üzerinde yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre: Bunlar İsveç'te özgürlük ve güven bulduklarını söylüyorlar. Ancak ekonomik, sosyal ve siyasi konularda kenara itilmekten ve ayrımcılıktan rahatsızlar. Türkler, ne kadar eğitim götürülse görsünler sosyal seviyelerinin yükselmeyeceğine inanıyorlar. Türkler arasında işsizlik oranı % 12, İsveç'liler için bu rakam % 4'tür. Türkler, diğer göçmenlerle kıyaslanınca daha iyi durumdadır. Afrikalı zenciler arasında bu oran % 17, İranlılarda % 21, Iraklılarda % 29'dur. Şaşırtıcı olan Irak ve İranlıların eğitim seviyelerinin yüksek oluşudur. Türklerin kendi aralarında istihdam seviyesi çok yüksek. Kadınlar daha az çalışıyor. Bu Türkiye'deki yapı hakkında da bir gösterge teşkil ediyor. Kadınlar çalışmak yerine evde oturup çocuk bakmayı tercih ediyorlar. Meslek sahibi yabancılar genellikle mesleklerini icra edemiyor. Daha alt seviyede iş buluyorlar. İsveç boşanma oranının en yüksek olduğu ülkelerden biri. Türkler arasında da bu oran çok yüksek.

Birazda projelerimiz konusunda bilgi vermek istiyorum. Göçmen gruplara göre özel bir projemiz yok. Genel projeler üretiyoruz. Hangi etnik gruba bağlı olduğuna bakmaksızın bireyin ihtiyacını göz önünde bulunduruyoruz. Herkesin eşit hukuki haklara sahip olduğu kabul ediliyor. Üç yıl önce bu çok kültürlü yapıdan hareket ederek yeni bir entegrasyon politikası uygulamaya başladık. Entegrasyon politikasında göz önünde bulundurulana ana unsur, İsveç'te 175 ülkeden göçmen olduğudur. Göçmenleri geldikleri yere bakmaksızın eşit haklara sahip kılmazsak sosyal uyum göstermelerini bekleyemeyiz. 1996 yılında Başbakan, herkese eşit haklar tanınmazsa toplum bölünmeye gidebilir demişti. Kültürel zenginlik ve çeşitlilik, politikalarda ön planda tutulur. Bu ilke, uygulama aşamasında da göz önünde bulundurulur.

Belediyeler eşit hizmet vermek zorundadır. Gerçek hayatta bu ne derece uygulanabiliyor. Uygulamayı ulusal entegrasyon bürosu takip ediyor. Entegrasyonda en önemli aşama göçmenin bir belediye sınırları içinde yaşamaya başlamasıdır. Başlangıç aşaması tanıma ve uyum sağlamaya çalışma dönemidir. Bu safhaya yönelik çabalarımızı arttırdık. Entegrasyonda başlıca amaç ayrımcılığı önlemektir. İş piyasasında etnik ayrımcılığı yasaklayan bir kanunumuz var. Buna göre işverenlerin, işyerlerinde kültürel çeşitliliği desteklemesi gerekiyor.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Çalışma hayatında etnik ayrımcılığı önlemeye yönelik ayrı bir kurum olması önemli bir konu. Entegrasyon politikasının başarısını etkileyen hükümetle vatandaş arasında bir anlayış farkı var mı? İsveç'liler bu entegrasyon politikasına ne gözle bakıyorlar?

Göran LINDQVIST:

İsveç'lilerin sadece %5'i göçmenleri reddediyor. Toplumun bazı kesimleri ülkede çok fazla yabancı olduğu düşüncesinde. Bir kısmı daha fazla göçmen işgücü alınmasından yana. İsveç'liler arasında asıl genç göçmenler arasında suç oranının yüksek oluşu endişe unsurudur. Bazıları bunu göçmenliğe değil sosyo-ekonomik seviyenin düşük olmasına bağlıyor. Sonuçta büyük çoğunluk entegrasyon politikalarını destekliyor. Göçmenlerin aldıkları ücretler, toplu pazarlıkla belirlenir. Orjine göre farklılık yoktur. Eğitim alanında da hiçbir ayırım yoktur. Burada sorun Türklerin yüksek eğitime gitmek istememeleridir. Kendi kendilerini istihdam ettikleri için çocuklarını okutmak yerine iş yerlerinde çalıştırıyorlar.

İsveç Dışişleri Bakanlığı Göç ve İltica Politikalarından Sorumlu Devlet Sekreteri Gunn-Britt ANDERSON İle Görüşme

Gunn-Britt ANDERSON:

Öncelikle hoşgeldiniz demek istiyorum. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyeleri olan sizlerle fikir teatisinde bulunmaktan memnun olacağız. Geçen haftada Türkiye'den gelen bir heyetle görüşmüştük. Bunda AB dönem başkanı olmamızın da etkisi var sanırım.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Heyetimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ediyoruz. Bizler, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesiyiz. Kanunumuz gereği insan hakları konusunda yurt içinde ve dışında incelemeler yapmak üzere kurulduk. Komisyonumuz 25 üyeden oluşur ve her parti aldığı oy oranında Komisyonda temsil edilir. Beş kişiden oluşan Başkanlık Divanımızda da Komisyonda bulunan partilerin bir temsilcisi bulunur. Komisyonumuz geçen yıl yurtdışında yaşayan Türk Vatandaşlarının karşılaştıkları insan hakları sorunlarının incelenmesine yönelik bir çalışma projesi hazırladı.

Projenin Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları alanındaki atılcı ve kararlı tutumunu daha da güçlendireceğine, uluslar arası ilişkilerin tek yanlı olmaktan çıkmasına ve çok yanlı ilişkilerin gelişmesine destek olacağını düşünüyoruz. Bu çerçevede, yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları on iki ülkeden randevu talebinde bulunduk. Bildiğiniz gibi 21. yüzyılın yükselen değeri insan haklarıdır. Artık bir ülkede insan haklarına gösterilen saygı, o ülkenin uygarlık düzeyinin bir ölçütü durumuna gelmiştir. Bizim amacımız, insan hakları ihlallerini en aza indirmeye çalışmaktır. Yok etmek değil azaltmak diyorum. Çünkü insan karakterinin özelliklerinden birisi de çıkarlarına olan düşkünlüğüdür. Bu da insanın olduğu her yerde insan hakları ihlalinin de kaçınılmaz olarak var olması demektir. Sizinle yapacağımız görüşmenin çalışma ve sosyal güvenlik alanında burada yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarına ortak çözüm bulmamızı sağlayacak bir süreci başlatacağına inanıyorum. Bu çerçevede, kendilerine bazı sorularım olacak. Konulara açıklık getirirlerse sevinirim.

Görev alanınıza giren faaliyetler konusunda bilgi almak, tecrübelerinizden yararlanmak ve işbirliği yapabileceğimiz alanlar hakkında karşılıklı görüş alışverişinde bulunmaktan büyük memnuniyet duyacağız. Özellikle Türk Vatandaşları konusundaki faaliyetlerinizi ve vatandaşlarımız hakkındaki olumlu veya eleştirel görüşlerinizi öğrenmek; çalışmalarımıza önemli ölçüde ışık tutacaktır.

Gunn-Britt ANDERSON:

Dile getirdiğiniz hususlar zaten üzerinde işbirliği yaptığımız konular. İnsan hakları meselesi AB'ne adaylık sürecinde de gündeme geldi. Türkiye şimdi aday üye oldu bu da İsveç ve diğer AB ülkelerinin kaydedilen gelişmelerden memnuniyet duyduğu anlamına gelmektedir. Doğal olarak Türkiye aday olunca AB'nin aday bir ülkeden beklentileri de yüksek oluyor. İnsan hakları alanında işbirliği yapmaya hazırız. Şu anda en güncel konu ölüm oruçları Cezaevleri ve ölüm oruçlarının sonlandırılması konusunda neler yapılabilir? İşkence konusu da önemli bir sorun. Bu sadece mevzuat meselesi değildir. Uygulama ve zihniyet değişikliği gerektirmektedir. İsveç iyi bir partner olmaya gayret edecektir. Bunu da Türkiye'yi birçok toplantıya davet ederek ortaya koyduk. Bir başka göstergede İstanbul'daki konsolosluğumuzda bir araştırma birimi kurularak işbirliğinin artırılmasıdır. Uzman ve akademisyenler sorunlara

ortak çözüm için ortam yaratacaklardır. İnsan hakları da ele alınacak konulardandır. Türklerin entegrasyonu da bir başka konu olacaktır. Ben iltica ve göçmenlerden sorumlu müsteşarım. Özellikle siyasi iltica talebinde bulunan Kürt orjinliler var. Bunların başvurularının bazıları güvenlik sorunu olmadığı gerekçesiyle reddediliyor. Hatta iki konuda BM İşkence Komisyonuna havalesine karar verildi. Komite nihai kararında Türkiye'ye dönmelerinin tehlikeli olduğuna karar verdi. Sizin de çabalarınızla bu durum ortadan kalkacaktır. Diğer bir sorun göçmenlerin özellikle İtalya'ya gidenlerin Türkiye'den transit geçişleridir. Bu konuda görüşmeler yaparken yeni bir gemi daha İtalya'ya yanaştı. Iraklılar, Sri Lanka'lılar v.b. Türkiye üzerinden batıya geçiyorlar. Bu konu yalnızca polis teşkilatlarının işbirliği ile çözülemez. Çözümü göç ve iltica konularında AB standartlarına uymaktır. Bu Türkiye'nin iltica, visa v.b. konularda AB standartlarını belirleyen Cenevre Antlaşmasının uygulanmasıyla geçer. Bu konudaki yasal mevzuat Türkiye'de kabul edilirse özellikle organize suçlarda azalma olacaktır. AB ve İsveç olarak bu konuda işbirliğine hazırız.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ediyoruz. İşkence ve cezaevleri konusunda komisyon uzman denebilecek kadar konunun içindedir. Ölüm oruçları ile ilgili görüşlerimizi dün yaptığımız görüşmelerde aktarmıştık. İşkence tüm uluslar için yüz kızartıcı bir suçtur. Biz Türkiye'de bu suçu işleyenlere en ağır cezaları verdik. Aftan yararlandırmadık. Türkiye'de sistematik işkence yoktur. Sizin de belirttiğiniz gibi insan hakları sorunu sadece hukuki düzenlemelerle çözülemez. Toplumsal bilinci geliştirmek gerekir. Bu çerçevede bir eğitim atağı başlattık. Bunu da dostlarımızın desteği ile başaracağımıza inanıyorum.

Etnik Ombudsman Bürosu'nda Hukukçu Olarak Görevli Bilge TEKİN'le Görüşme

Bilge TEKİN:

Hoşgeldiniz dedikten sonra etnik ayrımcılık ombudsmanı ile ilgili kısa bir bilgi vermek istiyorum. İsveç'te ombudsman verilmiş mahkeme kararını değiştiremez. Ombudsmana çalışma hayatı ile ilgili bir şikayet geldiği zaman ombudsman olayda etnik ayrımcılık olup olmadığını

objektif olarak inceler. Eğer sonunda ayrımcılık saptarsa, konuyu iş mahkemesine götürür. Kısacası ombudsmanın iki fonksiyonu vardır. Birincisi, konunun objektif incelenmesi, ikincisi, hakkı ihlal edilen kişi adına mahkemeye müracaattır. Özellikle özel sektörde etnik ayrımcılığa ilişkin şikayetleri ele alıyoruz. Şikayet kamu kurumları ile ilgili olursa konuyu mahkemeye götüremiyoruz. Çalışma hayatı dışında şikayet gelirse, örneğin; polisle ilgili bir şikayette: Şikayete konu karakolun amirine gidip tavsiyede de bulunabiliyoruz.

Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi HATİPOĞLU:

Ombudsmanın göreve atanması nasıl oluyor?

Etnik Ombudsman Bürosu'nda Hukukçu Olarak Görevli Bilge TEKİN:

Ombudsman hükümet tarafından altı yıllığına atanır. Üniversite mezuniyeti şartı aranmaz. Sosyal bilimler ve insan haklarına ilgi duyan herkes atanabilir. Ancak dana önce bu alanda çalışmış olması şarttır.

Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi HATİPOĞLU:

Ombudsmanın kararlarına uyulması zorunlu mudur?

Etnik Ombudsman Bürosu'nda Hukukçu Olarak Görevli Bilge TEKİN:

Ombudsman öneride bulunabilir. Önerileri tavsiye niteliğindedir. Yasaların hazırlanması sürecine de aktif olarak katılır. Mecburiyet olmasa da yönetim, ombudsmanın aldığı kararlara uyulmasına özen gösterir.

Bireysel başvuru kabul eden dört ombudsman vardır. Bunlar, cinsel tercih ombudsmanı, engelli insanlar ombudsmanı, etnik ombudsman ve kadın-erkek eşitliği ombudsmanı. Çocuk hakları için çalışan ombudsman başvuru kabul etmiyor. Ancak genel tavsiyeleri ile yönlendirici rol oynuyor. Ayrıca adalet ve kamu görevlileri ile ilgili şikayetlere bakan iki ombudsman daha var.

İzmir Milletvekili Rıfat SERDAROĞLU:

Ombudsmanın yardımcıları var mı?

Etnik Ombudsman Bürosu'nda Hukukçu Olarak Görevli Bilge TEKİN:

Evet bizde çoğu hukukçu 15 kişi çalışıyor. Çalışma hayatındaki sorunlar, adalet sistemindeki eksiklikler, kredi alma konusunda karşılaşılan sorunlar, eğitim sistemindeki ayrımcılık ve benzeri konulara bakıyoruz.

Çalışma hayatı ile ilgili şikayetler, imzalı dilekçelerle bizzat mağdur tarafından yapılmak zorunda. Şikayeti alınca önce sendikaya başvuruyoruz. Konuyu takip edip etmediklerini soruyoruz. Eğer konuyu onlar izlerse ombudsman izleyemiyor. Gerekirse sendikaya yardımcı oluyoruz. Ancak kişi sendika üyesi değilse konuyu izliyoruz. Sendika ile olan sorunlara da biz bakıyoruz. Etnik ayrımcılık ile ilgili şikayette bulunan kişinin etnik farklılığı konusundaki beyanı yeterli görülür. Kişi kendisine uygulanan ayrımcılığı ispatlamak zorundadır. Örneğin işe alınmada kendi yerine tercih edilen kişinin etnik köken dışında hiçbir farkı olmaması halinde bu tespit edilirse işverenle görüşmelere başlarız.

Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi HATİPOĞLU:

Diğer şehirlerde büronuz var mı?

Etnik Ombudsman Bürosu'nda Hukukçu Olarak Görevli Bilge TEKİN:

Büromuz yok. Ancak mektupla başvuru kabul ediyoruz. Müşteki ile görüşmek gerekirse ulaşım masrafını karşılıyoruz. İşverenle görüşeceksek oraya gidiyoruz. Mahkeme masraflarını biz üstleniyoruz. Büromuzda çalışan kişi başına yılda 50-60 dava düşüyor.

2. Tespitler ve Genel Değerlendirme

İsveç'te Yaşayan Vatandaşlarımız Hakkında Genel Bilgiler:

Nüfusu 9 milyon civarında olan İsveç'te halihazırda 36.000 civarında vatandaşımız yaşamaktadır. İsveç'e 1960'lı yılların başlarında çalışmak amacıyla giden vatandaşlarımız genelde Stokholm, Goteborg, Malmö gibi büyük şehirlerde ve civarlarında yerleşmişlerdir.

İsveç'te yaşayan Türk uyruklu ve İsveç vatandaşlığını kazanan Türklerin sayıları aşağıda maruzdur.

Doğum Yeri	Vatandaşlığı	Toplam
Türkiye	İsveç	17.020
Türkiye	Türk	13.622
İsveç	Türk	5.301
Genel Toplam:		35.943

Bu sayının "ilticacılar" ile birlikte 60.000'e yakın olduğu düşünülmektedir.

İsveç'te en az beş yıl süre ile ikamet eden yabancılara vatandaşlık hakkı tanınmakta, ancak, İsveç yasaları çifte vatandaşlığa izin vermemektedir.

Vatandaşlarımız arasındaki işsizlik oranı %24 civarındadır. Türk elemeğinin gelişinden itibaren İsveç makamları, vatandaşlarımızı, ülkede sürekli kalacaklarını kabul ederek yerleşik işçi olarak mütalaa etmişlerdir.

İsveç, yabancılara ve bu arada vatandaşlarımıza yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkını tanımaktadır.

Eğitim Alanındaki Sorunlar

Türk Öğrencilerin Sayısı

Temel Eğitim	:	4695	
Lise Eğitimi	:	3286	
Yüksek ÖğretimTürkçe Anadili Sınıfına Devam Edenler:			696
İkinci Dil İsveççe Sınıflarına Devam Edenler:		2687	
Eğitici Sayısı	:	3286	
Türkçe Anadili Öğretmenleri (Mahallen Atanan):		86	
Okul Öncesi Kurumlardaki Türk Eğitici Sayısı:		29	

İsveç'teki Türk öğrencilerin Dağılımı

Okul Öncesi Öğrenci Sayısı	:	460	
İlköğretim Okul Öğrenci Sayısı	:	5.083	
Özel Eğitim Okul Öğrenci Sayısı	:	36	
Meslek Lisesi Öğrenci Sayısı	:	-	
Ortaöğretim Öğrenci Sayısı	:	3.490	
Yükseköğrenim Öğrenci Sayısı			
-Burslu	:	-	
-Burssuz	:	69	
Türkçe Derslerine Katılan Öğrenci Sayısı			
Anadil (Türkçe)	:	2.718	
Yabancı Dil (Türkçe)	:	-	
Türkçe Din Kültürü	:	-	

Vatandaşlarımızın eğitim düzeyleri genelde düşüktür. Yüksek öğrenime devam eden öğrencilerin sayısı azdır. Bunların bir kısmını Türkiye'den master, staj ya da araştırma amacıyla giden vatandaşlarımız oluşturmaktadır.

Eğitim alanında temel sorun, haftada iki saat olarak verilen ve katılma zorunluluğu olmayan Türkçe anadili derslerinin zorunlu hale getirilmesi ile bu eğitimi vermek üzere mahalli idareler tarafından atanan öğretmenlerin pedagojik ve alan bilgilerinden yoksun olmaları ve Türk eğitim sistemine yabancı bulunmaları nedeniyle çocukların dilbilgilerini geliştirmelerinin mümkün olamamasıdır. Ayrıca, İsveç makamları, İsveç'te yaşayan vatandaşlarımızın adillerini daha iyi şekilde öğrenmeleri için Türkiye'den öğretmen atanmasını kabul etmemektedir.

Türkiye ile İsveç arasında vatandaşların eğitim sorunlarını görüşmek amacıyla Karma Eğitim Uzmanları Komisyonu Toplantıları düzenlenmektedir. Son Komisyon Toplantısı 25-26 Eylül 1997 tarihlerinde Stokholm'de yapılmıştır. Bu toplantıda, sorunlar dile getirilmiş, koordinatör Türk öğretmenlerinin Türkiye'den getirilmesi hususunda İsveç tarafına öneride bulunulmuştur.

Koordinatör öğretmenler İsveç'te Türkçe anadili dersi veren öğretmenlerin hizmet içi eğitimini sağlayacaklardır. Ayrıca, eğitim-öğretim malzemeleri konusunda da işbirliği yapılması öngörülmektedir. Türkiye'den öğretmen gönderilmesi konusunda ise bugüne dek sonuç alınamamıştır.

İsveç'te halen mahallen atanan 87 Türkçe anadili öğretmeni bulunmaktadır. Görüşümüz Türkçe Dili ve Kültürü Derslerinin Türkiye'den atanacak öğretmenler tarafından verilmesidir. Mahallen atanan Türkçe anadil öğretmenlerinin çoğunluğu eğitim açısından yetersizdir. öğretmenlerin mahalli makamlarca atanmış olması, Eğitim Müşavirliğimizin denetim yetkisini kaldırmakta, bu nedenle eğitimde olumlu sonuçlar alınması güçleşmektedir.

İsveç Vatandaşlık Mevzuatı ile İkamet ve Çalışma Alanında Karşılaşılan Sorunlar

İsveç Vatandaşlık Mevzuatı

İsveç Hükümetince hazırlanan yeni İsveç Vatandaşlık Kanununun İsveç Parlamentosu (Riksdag) Genel Kurulunda 21 Şubat 2001 tarihinde kabul edilmesi ile birlikte, 1 Temmuz 2001 tarihinden itibaren çifte vatandaşlığa izin verileceği kesinleşmiştir. Buna göre, bu tarihten itibaren İsveç Göçmen Dairesi'ne (Migrationsverket) başvuruda bulunan vatandaşlarımızın, Türk vatandaşlığından çıkmalarına gerek kalmaksızın İsveç vatandaşlığına geçmeleri mümkündür. Bu müracaatı yapabilmek için 18 yaşını doldurmuş olmak ve İsveç'te en az 5 yıl oturma ve çalışma müsaadesini haiz olmak gerekmektedir. 18 yaşından küçük olan vatandaşlarımız ise, anne veya babaları ile birlikte başvuruda bulunabilirler.

Vatandaşlarımız, İsveç vatandaşlığını kazandıktan sonra, Konsolosluk işleri Şubemize müracaat ederek, İsveç vatandaşlığına geçtiklerini beyan etmek zorundadırlar. İzin almaksızın İsveç vatandaşlığına geçmiş olan vatandaşlarımız da, Türk vatandaşlığını korumak istediklerine dair bir dilekçe ile Konsolosluk Şubemize başvurdukları takdirde, çifte vatandaşlıklarının tescil edilmesi sağlanabilecek ve böylelikle Türkiye'deki hakları muhafaza edilmiş olacaktır. Bu yönde başvuruda bulunmayan vatandaşlarımız, izin almadan yabancı ülke vatandaşlığına geçmiş oldukları için Bakanlar Kurulu kararına istinaden Türk vatandaşlığından çıkartılabilirler.

İkamet ve Çalışma Şartları:

1989 tarihli İsveç Yabancılar Yasası, yabancıların ikamet ve çalışma şartlarını düzenlemektedir. Bu mevzuat, ana hatları itibarıyla aşağıda belirtilmiştir:

İkamet İzni:

Yabancı uyruklu bir kişi, İskandinav ülkelerinden birinin vatandaşı değilse, İsveç'te üç aydan fazla ikamet için izin almak zorundadır. Bu iznin, mülteciler dışında kalanlar için İsveç'e gelmeden önce İsveç'in dış temsilciliklerinden alınması gerekmektedir. Bu yoldaki talepler, İsveç temsilciliklerince karar için İsveç Göçmen Dairesine iletilmektedir. Bazı

özel durumlarda ikamet izni, mülteci olmayanlara da İsveç'te verilebilmektedir. Örneğin, evli çiftlerden birinin İsveç'te oturma ve çalışma müsaadesine sahip olması durumunda, diğer eşe veya İsveç'teki ailesinin yanına gelen yaşı küçük bir çocuğa bu iznin İsveç'te verilmesi mümkündür.

Evlilik veya evliliğe benzer koşullar altında birlikte yaşama nedeniyle ita olunan oturma izni, genelde iki yıllık bir dönem içinde, altışar aylık aralıklarla verilmektedir. Bu durumda izin, iki yılın sonunda kesinlik ve süreklilik kazanmaktadır.

Sürekli Oturma İzni:

Bu izin, yerleşmek amacıyla İsveç'te en az bir yıl oturmuş olan göçmenlere verilmektedir. Geçici olarak kalanlar, örneğin öğrenciler, sürekli oturma izni alamazlar. Bu izin göçmenlere şu kolaylıkları sağlar:

a) Hem oturma, hem çalışma izni yerine geçer.

b) Sürekli oturma izni olan bir göçmen, zaman sınırlaması olmaksızın dilediği kadar İsveç'te yaşayabilir ve çalışabilir.

c) Bu izne sahip olanların, İsveç'e girip çıkarken ayrıca özel izin veya vize almaları gerekmez.

Sürekli oturma iznine ait belge veya pasaporta vurulan damga sürelidir ve her defasında üç yıl süre ile uzatılır. İlk üç yıl geçtikten sonra otomatik olarak yenilenir. (İsveç'teki vatandaşlarımızın yaklaşık % 90'ı bu izne sahiptir.)

Çalışma İzni:

İsveç'te çalışabilmek için çalışma izni gereklidir. İkamet ve çalışma izni genellikle birlikte verilir. Her iki iznin de İsveç'e gelmeden önce bulunulan ülkeden alınması gereklidir. Bu kuralın ve her iki iznin birarada verilmesi uygulamasının dışında kalan durumlar şöyle sıralanabilir:

a) 16 yaşını doldurmamış bir kişinin, velisinin İsveç'te bulunması ve gerekli izinlere sahip olması kaydıyla, oturma ve çalışma izni almasına gerek yoktur.

b) İsveç uyruklu ile evli olan bir kimseye sadece ikamet izni verilir,

çalışmak için çalışma izni alması gerekmez.

c) İsveç'te yerleşmiş bir göçmenin aile fertleri (karı-koca ve evli olmayan çocuklar) İsveç'e geldikten sonra da çalışma izni alabilir.

d) Çalışamayacak durumda olan yaşlı göçmenlere sadece ikamet izni verilir.

e) İsveç'te öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler, çalışma izni almaksızın yaz aylarında üç ay çalışabilirler.

Sürekli İzin İptal Edildiği Haller:

a) İsveç'ten başka ülkelere kesin göç etmek (bu gibi yabancılar tekrar İsveç'e geldikleri takdirde sürekli oturma izni kendilerine yeniden verilebilmektedir.)

b) Uyuşturucu madde kaçakçılığından ötürü ağır hapis cezasına mahkum olmak (bu gibi kişileri İsveç, cezalarının hitamında genellikle sınır dışı etmektedir.)

c) Terör olaylarına karışmak.

Çalışma Mevzuatı:

1. Çalışma Saatleri:

Normal çalışma saatleri haftalık toplam 40 saattir. Fazla mesai sınırı, dört haftalık dönemde en fazla 48, bir yıl içinde ise 150 saattir. İşyeri Sağlığı Genel Müdürlüğünden izin almak kaydıyla fazla çalışma süresi 150 saati aşabilir. Vardiyalı çalışma İsveç sanayünde ve hizmet sektörünün bir bölümünde sıklıkla rastlanan bir çalışma biçimidir.

2. Çalışma Yaşı:

17 yaşından küçük olanlar için çalışma hayatında özel kurallar geçerlidir. Örneğin, bu yaştan küçük olanlar, sağlık yönünden zararlı ve kaza tehlikesi bulunan işyerlerinde çalışamazlar. 16 yaşından küçüklerin ise herhangi bir işte çalışabilmeleri özel izin almalarına bağlıdır.

3. Ücret:

İsveç'te "asgari ücret" diye bir tanım mevcut değildir. Esas itibarıyla, sabit ve parça başı olmak üzere iki tip ücret mevcuttur. Bunların dışında

karma ücret olarak adlandırılan değişik bir sistem de vardır. Bu sisteme göre ücret, değişmeyen temel bir miktar ile üretilen işe bağlı olarak kişiden kişiye değişebilen miktardan oluşur.

Bununla birlikte, İsveç'te asgari geçinme sınırı (yoksulluk sınırı) aylık 13 bin SEK olarak belirlenmiştir.

4. Yıllık İzin:

Kamu ve özel sektörde ücretli yıllık izin net 5 haftadır. Buna, hafta sonu ve resmi tatiller dahil değildir. Bir diğer ifadeyle, 5 haftalık izin 25 iş günü + 5 hafta sonu tatilinden oluşmaktadır.

5. Çalışma Hayatında Eşitlik:

İsveç'te tüm meslekler kadın-erkek ayırımı yapılmaksızın herkese açıktır. Çalışma hayatında kadınlarla erkekler arasında eşitliği düzenleyen yasa, işverenin, iş aramakta olan kişiyi cinsiyeti yüzünden saf dışı bırakmasını yasaklamaktadır. Yasa ayrıca, işyerinde eşitliğin sağlanmasını da öngörmektedir. Yasaya uyulup uyulmadığını denetlemek için bir Ombudsman kurumu mevcuttur. İsveç genelinde tüm bürokraside, üst düzey mevkiler dahil, % 50 kadın, % 50 erkek oranının sağlanması amaçlanmaktadır.

6. İş Arama / İstihdam:

İsveç genelinde kamu kuruluşu niteliğinde, 400 civarında İş ve İşçi Bulma Kurumu (employment offices) mevcuttur. Bunlar vasıtasıyla iş aranmaktadır. Münhal işlere atama yapmak kurumun görevi değildir. Ancak, kurum, münhal iş için kişi adına işverenle ilişki kurabilir.

İş Piyasası yönetimi içinde yer alan Ulusal İş Piyasası Kurulu ile her bölgeyi temsilen bölgesel iş piyasası kurulları, istihdam politikaları ile ilgili kararları almaya yetkilidir. Ulusal İş Piyasası Kurulu, bu politikalarla ilgili bölgesel hedefler belirlemekte, bunların mali kaynaklarını tahsis etmekte ve faaliyetleri izlemektedir. Hedeflerin gerçekleştirilmesi ve belirlenen programların uygulanmasının denetimi, kamu istihdam ofisleri tarafından gerçekleştirilmektedir.

Serbest meslekle uğraşan vatandaşlarımız, genelde İsveç'in her yerine dağılmış küçük aile işletmelerini yürütmektedirler. Bu vatandaşlarımızın işletmeleri, genellikle restoran ve perakende ticaret üzerine kuruludur.

7. Sosyal Güvenlik ve İşsizlik Sigortası:

Ulusal Sosyal Güvenlik yasası uyarınca, İsveç'e yerleşmiş herkes, 16 yaşından sonra sosyal güvenlik kapsamı altına alınmaktadır. Bu çerçevede, aile ve bireylere işsizlik yardımı, konut yardımı, nafaka yardımı, çocuk yardımı, hastalık yardımı, maluliyet yardımı gibi sosyal yardımlar sağlanmaktadır.

Sosyal Güvenlik

Türkiye ile İsveç arasında 30.06.1978 tarihinde Stokholm'de imzalanmış olan Sosyal Güvenlik Sözleşmesi mevcuttur.

Sözleşme günün şartlarına cevap verecek şekilde yeniden düzenlenmiş ve Türkiye-İsveç Sosyal Güvenlik Sözleşmesi Ek Anlaşma Metni 3 Haziran 1997 tarihinde Stokholm'de imzalanmıştır.

Bu bağlamda, her iki ülke bakımından onay işlemleri tamamlanmış bulunan Anlaşmanın Onay Belgelerinin Ankara'da yakın bir zamanda karşılıklı olarak teati edilmesi öngörülmektedir. Anlaşma, söz konusu teati işleminin gerçekleştiği ayı takip eden üçüncü ayın birinci günü yürürlüğe girecektir.

Hukuki ve Adli Konularda İlişkiler

1. İsveç'te Suç İşleyen ve Hüküm Giyen Vatandaşlarımız:

İsveç'te suç işleyen ve mahkum olan vatandaşlarımız hakkında suçun nevi, hüküm tarihi, hükmü veren mahkeme ve aldıkları ceza süresi gibi hususları içeren, bir önceki yıla ait bilgiler, İsveç Dışişleri Bakanlığınca Büyükelçiliğimize halen yılda bir defa resen ve toplu bir şekilde intikal ettirilmektedir. Ancak, İsveç'te, hangi cezaevlerinde hükümlü ve tutuklu vatandaşlarımızın bulunduğu Büyükelçiliğimize bildirilirken, bu cezaevlerindeki vatandaşlarımızın kimliklerine ilişkin bilgilerin verilmesinden kaçınılmaktadır. Cezaevlerindeki vatandaşlarımızın kimliklerinin bildirilmesi ve kendileri ile görüşme yolundaki taleplerimiz bazı hallerde, "Viyana Konsolosluk Sözleşmesi"ne göre bunun "vatandaşlarımızın arzusuna bağlı olduğu" gerekçesiyle kabul edilmemektedir.

Öte yandan İsveç ile adli yardımlaşma anlaşması imzalamış bulunan ABD, Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri, Romanya, Fransa, ve

İngiltere vatandaşlarının cezaevlerine girmeleri halinde, bunların kimliklerinin Büyükelçiliklerine bildirildiği ve kendileri ile görüşme yapılmasına imkan tanındığı bilinmektedir.

İsveç Dışişlerinden alınan son bilgilere göre, İsveç Cezaevlerinde tutuklu olan vatandaşlarımızın sayısı 1998 yıl sonu itibariyle toplam 63 iken, 1999 yılı sonunda 26 ve 2000 yılı sonunda 55 kişidir. İsveç Dışişlerinden tutuklu vatandaşlarımızla ilgili detaylı bilgi şifahen ve yazılı olarak istenmiş ise de, sadece rakam vermekle yetinmişlerdir.

2. İsveç'ten Siyasi İltica Talebinde Bulunan Vatandaşlarımız:

Resmi verilere göre, 1999 yılında aile birleşmesi nedeniyle İsveç'e gelen vatandaşlarımızın sayısı 983 iken, bu rakam 2000 yılında 967 olmuştur. Eğitim amacıyla İsveç'e gelenler ise, 2000 yılında 36'ya ulaşmıştır. Vatandaşlarımız arasında, vizeyle veya vizesiz giriş yaparak, genellikle ekonomik nedenlerle siyasi iltica talebinde bulunanlar bu sayının dışındadır. 2000 yılı İstatistik bilgilerine göre, bu yıl içinde toplam 111 vatandaşımız İsveç'ten göç etmiştir.

2000 yılı içinde, 235 Türk vatandaşının siyasi sığınma talebi sonuçlandırılmıştır. Bunlardan 18'inin başvurusu kabul edilmiş, 191'ininki reddedilmiş, 26'sının ise çeşitli nedenlerle tamamlanmamıştır. Siyasi sığınma başvurusu reddedilen 191 Türk vatandaşından 4'ü Türkiye'ye, 43'ü de 3. bir ülkeye sınırışı edilmiştir.

İsveç'e gelerek iltica talebinde bulunan kişilerden, İsveç Mülteci Kurulu (Migrationsverket) sorumludur. Şahsın başvurusunun sonuçlanmasına kadar geçecek süre zarfında, şahıs, kendi imkanlarıyla bulunduğu bir yerde veya kabul merkezlerinde (reception center) kalmaktadır. Bu kişilere günlük 71, evli olmaları halinde ise günlük 81 İsveç Kronu (SEK) iase yardımı yapılmaktadır. İbate masrafı olarak ise, kişiye ayda 500 SEK, aileye ise 1.000 SEK yardım yapılmaktadır.

İsveç'teki mülteci kabul merkezlerinde, katılımın zorunlu olduğu dil kursları ve çeşitli diğer faaliyetler düzenlenmektedir.

İltica başvurusunun olumsuz sonuçlanması halinde, kişinin, bu kararı, "Yabancılar Temyiz Kurulu" (Aliens Appeal Board) nezdinde temyiz etme hakkı bulunmaktadır. Bahsekonu Kurul üyeleri arasında, politikacılar, eski ve yeni parlamenterler bulunmaktadır. Bu Kurul, kendisine ulaşan iltica başvurularının yaklaşık yüzde 35-40'ını olumlu sonuçlandırmaktadır.

İsveç'in Mültecilere İlişkin Politikası

İsveç'te siyasi iltica hakkının verilmesine dair kurallar 1989 tarihli Yabancılar Yasası ve Yabancılar Yönetmeliği ile düzenlenmektedir. Yasanın 3.,5. ve 6. Maddelerine göre, iltica hakkı tanınabilecek kişiler şöyle sıralanmaktadır:

Madde 3: Irkı ve milliyeti dolayısıyla, veya siyasi, dini bir gruba üye olması nedeniyle, uyuğu bulunduğu ülkede takibata uğraması muhtemel olanlar.

Madde 5: Savaşta veya savaş nedeniyle askerlik görevinden kaçanlar.

Madde 6: Mülteci olmamakla beraber, siyasi durumu nedeniyle ülkesine dönmek istemeyen ve dönmeme gerekçesi olarak kuvvetli nedenler gösterebilenler.

İsveç Yabancılar Yönetmeliğinin 31. Maddesi uyarınca, durumu Yabancılar Yasasının 6. Maddesi kapsamına girmekle beraber, iltica için yeterli nedenler gösteremeyenlerin iltica talepleri de "insani" nedenlerle kabul edilmektedir.

Mültecilerin İsveç'te kalıp kalamayacaklarını kararlaştıran, iltica taleplerini inceleyen ve sonuçlandıran yegane yetkili kurum İsveç Göçmen Dairesidir. İsveç'ten iltica talebinde bulunanları, bizatihi polisin sınır kapısından geri gönderme yetkisi yoktur.

İltica talep eden kişilere, haklarında olumlu karar çıkması halinde oturma ve çalışma izni de verilir. Bu izinler sağlanana kadar, ilticacıların, ev kiralari ve evlerinin donatılması dahil tüm günlük masrafları Göçmen Dairesince karşılanmaktadır.

1996 yılı Ocak ayı içinde, yalan beyanda bulunarak İsveç makamlarından oturma müsaadesi isteyen ve sonradan gerçek ortaya çıktığında sınırdışı edilen iki Kürt ailesi (Sincariler) vesilesiyle İsveç kamuoyu ve basınında ortaya çıkan infial neticesinde, İsveç Hükümeti, Göçmen İşleri Bakanlığınca hazırlanan Göçmen Politikası Yasasını 1996 Sonbaharında Parlamentodan geçirmiştir.

Anılan Yasada, ırk, milliyet, sınıf, din ve siyasi görüşleri yüzünden ya da cinsel seçiminden (eşcinsellik vb.) dolayı tacize uğrama endişesi içinde olanlara ve bunun yanında doğal bir felaketten kaçmak durumunda bulunanlara iltica hakkının verilmesi öngörülmekte, buna karşın İsveç'te

oturma müsaadesi almış kişilerin yakınlarına aynı iznin verilmesi, eş ve 18 yaşından küçük çocuklarla sınırlandırılmaktadır. Yasada ayrıca, geçici korunma ve toplu kaçışlarda uygulanmak üzere sığınmacılara iki yıl süreli geçici oturma izni verilmesi, iltica talep eden kişilerin, karar verme yetkisine sahip yetkililerle görüşmeden sınırdışı edilmemeleri ve bu kişilerin ilk sorgusunun polis tarafından değil Göçmen Dairesi görevlilerince yapılması hükme bağlanmıştır.

Vatandaşlarımızın Mevzuat Bakımından Karşılaştıkları Sorunlar:

a. Türk Mevzuatından Kaynaklanan Sorunlar:

1. Vatandaşlarımız, özellikle, doğan çocuklarıyla ilgili olarak bir ay içinde bildirimde bulunma zorunluluğu ya da evliliklerini, bağlı buldukları nüfus idaresine tescil ettirilmesi için Konsolosluk Şubemize bildirmeleri gerektiği vb. hususlarda bilgi sahibi olmamaları nedeniyle, bu türden Konsolosluk işlemlerini, ceza görmemek için ya hiç yerine getirmemeye ya da çok gecikerek başvuruda bulunmaya devam etmektedirler.

2. İsveç mahkemelerince verilen boşanma kararlarının ülkemizde tanınmaması yurttaşlarımızın arasında şikayetlerine yol açmaktadır.

3. Göteborg ve Malmö gibi 500-600 km. uzaklıktaki yerlerde oturan vatandaşlarımızın tapuda işlem yapılmasını gerektiren vekaletname ve sözleşmeler vb. gibi bazı noterlik işlemlerinin bizzat Büyükelçiliğimiz Konsolosluk Şubesine gelerek yaptırılması zorunluluğu hakkındaki şikayetleri devam etmiştir.

4. Çifte tabiyetli vatandaşlarımızın Türkiye'de yaptıkları dövizle askerlik hizmetleri İsveç'te geçerli sayılmamakla ve yeniden İsveç'te askerlik yapmakla mükellef tutulmaktadır. Türkiye'de askerlik mükellefiyeti bulunan vatandaşlarımızın İsveç'te yaptıkları askerlik hizmetinin Türkiye'de de geçerli sayılabilmesi konusunda yapılan çalışmaların 1994 başında sonuçlanması ve belli şartları haiz kişilerin Türkiye'de askerlik yapma yükümlülüğünün ortadan kalkması, bu ülkede yaşayan vatandaşlarımız arasında son derece olumlu karşılanmıştır.

5. İsveç vatandaşlığını kazandıktan sonra Çifte Vatandaşlık Yasasından yararlanmak üzere Konsolosluk Şubemize yeniden Türk vatandaşlığını

iktisap etmek isteyen vatandaşlarımızın ülkemizdeki kabul işlemleri yaklaşık 1,5-2 yılı bulmaktadır.

b. İsveç Mevzuatından Kaynaklanan Sorunlar:

1. Bilindiği üzere, vatandaşlarımızın çoğunluğu sosyal güvenlik haklarından ve diğer ekonomik imkanlardan tam olarak faydalanabilmek için T.C. vatandaşlığını korumak kaydıyla İsveç vatandaşlığına geçmeyi arzu etmektedirler. İsveç yasalarının, çift vatandaşlığa izin vermemesi bu vatandaşlarımızı güç duruma sokmaktadır.

Diğer yandan, İsveç makamlarının bazı vatandaşlarımızı T.C. tabiyetinden çıkma şartı armaksızın keyfi bir şekilde İsveç vatandaşlığına kabul etmesi, vatandaşlarımız arasında tedirginliğe yol açmaktadır.

Ayrıca, ulusal kanunları uyarınca kendi vatandaşlıklarından çıkmaları mümkün olmayan Yunan, Suriye ve bunun gibi bazı diğer ülke vatandaşlarına da çifte vatandaşlık hakkı verildiği bilinmektedir.

2. İsveç'te oturma ve çalışma izni olan vatandaşlarımızın Türkiye'de bulunan yakınlarının İsveç'e gelerek aileleri ile birleşme müracaatlarının bazı durumlarda Göçmen Dairesince kısa sürede sonuçlandırılmaması da şikayet konusu olmaya devam etmiştir.

İsveç'in de taraf olduğu Avrupa Sosyal Şartı'nın 16. maddesine göre aile birleştirilmesi yaş sınırı kız ve erkek çocuklar için 21 olarak belirlenmiş bulunmasına rağmen, İsveç uygulamada erkek çocukları 18, kız çocukları ise 20 yaşına kadar İsveç'e kabul etmektedir.

3. İsveç'te ikamet eden ve Sigorta Kasasına kayıtlı olan bir kimsenin vatandaşlığına bakılmaksızın geçici bir süre İsveç dışında bulunduğu sırada hastalanması halinde, sağlık yardımlarından faydalanabilmesi, sadece İsveç ile yaptıkları sosyal güvenlik sözleşmelerinde bu haklardan yararlanacağı belirtilen ülkelere bulunması koşuluyla mümkün olmaktadır. 1 Mayıs 1981 tarihinde yürürlüğe giren Türk-İsveç Sosyal Güvenlik Sözleşmesinde bu yolda bir hüküm bulunmadığından, vatandaşlarımız Türkiye'de iken hastalanmaları halinde, sağlık yardımından faydalanamamaktadırlar.

4. Türk vatandaşları, İsveç makamlarında isim ve yaşlarını kolayca değiştirebilmekte ve yapılan değişiklik Büyükelçiliğimize

bildirilmemektedir. Bu nedenle, özellikle önceki yıllarda başka kimliklerle Büyükelçiliğimizden vize alarak Türkiye'ye giden bazı vatandaşlarımızın bulunduğu bilinmektedir.

5. Başta resmi dairelerde çalışanlar olmak üzere, bedelli askerlik yasasından yararlanmak isteyen vatandaşlarımız bazı durumlarda izin almakta zorluk çekmektedir.

6. İsveç'e iltica eden vatandaşlarımızdan bazıları ad, soyad, doğum tarihi ve geldiği ülkeyi (genellikle Irak veya Lübnan olarak) yanlış beyan ederek kaydettirmekte ve İsveç makamlarından değişik ad ve soyadıyla aldığı yabancılar pasaportu ve seyahat belgesi ile Konsolosluk Şubemize vize talebi ile başvurabilmektedirler. Bunun tespiti üzerine, 1999 Ocak ayından itibaren vize başvurularının şahsen yapılması zorunluluğu ve müracaat sırasında İsveç aile nüfus kayıt örneği talep edilmesi uygulaması getirilmiştir. Aynı yıl içinde İsveç'te çıkan bir af yasası ile bu durumda olanların gerçek beyanda bulunmalarına imkan tanınması neticesinde, bazı vatandaşlarımız gerçek ad, soyad, doğum tarihi ve uyruklarını İsveç makamları nezdinde düzeltirmişlerdir.

Din Hizmetleri:

Vatandaşlarımızın dini ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla 1983 yılından bu yana İsveç'e din görevlisi gönderilmektedir. Stokholm ve çevresi, Göteborg ve Malmö gibi büyük kentlerde vatandaşlar tarafından kurulan derneklerde halen 7 din görevlisi hizmet vermektedir.

Dernekler:

İsveç'te çeşitli amaçlarla kurulmuş ve büyük bölümü "İsveç Türk İşçi Dernekleri Federasyonu" bünyesinde toplanmış 20'nin üzerinde Türk derneği bulunmaktadır.

İsveç'te İnsan Hakları İhlalleri, Irkçılık Ve Yabancılar Yönelik Tutum:

İsveç'te Yabancı Düşmanlığı ve Asırı Sağ Eğilim:

-31 Aralık tarihinde yılbaşı gecesi (2000) eğlenceden dönerken

"dazlaklar" olarak adlandırılan bir grup şahısla karşılaşan 22 yaşındaki Salih Uzel isimli vatandaşımız ve arkadaşları arasında tartışma çıkmış, olayın sonucunda Salih Uzel bıçaklanarak öldürülmüştür. Salih Uzel' i öldürmekten suçlu bulunan genç 8 yıl hapse ve tazminata mahkum edilmiş, davanın iletildiği bir üst makam olan Yüksek Mahkeme 18 Ağustos 2000 tarihinde Salih'in babası Ömer Uzel'i yaralama suçuna ırkçılık unsurunu da ekleyerek bu suç için 1 yıl daha hapis cezası vermiştir. Bu şekilde verilen hapis cezası 9 yıla çıkmıştır.

-12 Ekim 1999 tarihinde Stokholm'un dış semtlerinden birinde 41 yaşındaki aktif bir sendikacıyı öldürme zanlısı olarak 20, 22 ve 23 yaşlarında 3 neo-nazi gözaltına alınmıştır. Her üçü de tanınmış ve aktif nazi olan gençlerden 22 ve 23 yaşında olanların ırkçılık karşıtı örgütleri ve kişileri saptayan Anti-Afa adlı yasadışı örgüte üye oldukları açıklanmıştır. Daha önce 28 Haziran tarihinde yine Stokholm yakınlarındaki bir semtte, yazılarıyla nazi örgütlerini ifşa eden bir gazeteciye karşı yapılan bombalı suikastin faillerinin de aynı kişiler olduğu tahmin edilmektedir.

Özellikle Almanya'ya yönelik en etkili nazi propagandasının İsveç'ten yapıldığı, CD ve video filmi gibi çeşitli propaganda malzemelerinin büyük bir bölümünün İsveç kaynaklı olduğu ve İsveç'in ırkçı "beyaz müzik" üreten ülkelerin başında geldiği açıklanmıştır. Alman Güvenlik Polisi İsveç'ten Almanya'ya ayda ikibin CD yollandığını hesap etmektedir. İsveç Suçluluğu Önleme Konseyinin Ekim 199'da yayımlanan raporuna göre İsveç ırkçı müzik üreten ülkelerin başında gelmektedir. Mayıs 1999 itibarıyla internet aracılığıyla satın alınabilmesi mümkün CD sayısı 322'dir. Bu CD'lerden 27 tanesi İsveçli müzisyenler tarafından yapılmıştır. 1996 yılında 70 bin satan üç İsveç şirketi, Ragnarock record, Nordland-88 Müzik ve Midgard şirketleridir.

-İsveç'te hükümet nazi örgütlerinin yasaklanmasını öngörmemekle birlikte, faaliyetleri ceza gerektiren örgütlere katılmanın yasaklanmasının mümkün olup olmayacağı yönünde bir araştırma yapılmasını teminen bir komisyon atamıştır.

-İsveç'te giderek arian ırkçı eylemlerden duyulan kaygıyı dile getirmek üzere, Stokholm'deki Cezayir Büyükelçisi başkanlığında İKÖ mensubu ülkeler temsilcileri Dışişleri Bakanı Anna Lindh nezdinde 18 Ocak 2000 tarihinde girişimde bulunmuşlardır. İsveç'te İslam medeniyeti konulu bir

sergi açılması, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık karşıtı büyük bir gösteri düzenlenmesinde İsveç Hükümetinin önderlik etmesi talep edilmiştir.

-İsveç İstihbarat Örgütü'nün (SAPO) iç güvenliğe ilişkin 1999 yılı raporuna göre radikal sağ ve neo-nazi grupların karıştığı çok sayıda şiddet içeren ağır suç işlenmiştir.SAPO'ya göre 1999 yılında radikal sağ grupların işlediği suçlarda genel bir artış izlenmektedir. 1999 yılında yabancı düşmanlığı ve ırkçılık temalı 2703 suç işlenmiştir. SAPO'ya göre bu suçların % 13'ünde radikal sağ grupların ilişkisi saptanmıştır.

-İsveç'te parlamentoda temsil edilmemekle birlikte aşırı sağ eğilimli İsveç Demokratları Partisi mevcuttur. Bu Parti yerel seçimlerde başarı kazanmıştır. Parti programında, suç işleyen göçmenlerin ülkelerine geri gönderilmeleri, Avrupa dışındaki ülkelere evlatlık alınmasının yasaklanması, Nordik ülkeleri dışından gelen bir kişinin İsveç vatandaşı olabilmesi için 10 yıl İsveç'te oturmuş olması, çok iyi derecede İsveççe konuşması ve İsveç tarihini bilmesi gibi maddeler yer almaktadır. Sözkonusu Parti beş belediyede toplam sekiz üyelik kazanmıştır.

-Aftonbladet gazetesinde 25.11.2000 tarihinde "AB ırkçılık yüzünden İsveç'i Eleştiriyor" başlığı ile yayınlanan bir haberde, Viyana'daki ırkçılık ve yabancı düşmanlığını Gözetim Merkezi tarafından hazırlanan bir rapora göre İsveç'te ırkçı nitelikli suçlardan mağdur olan kişi sayısının 2363 olduğu, bu sayının daha da fazla olabileceği, çok sayıda kişinin korktuğu için polise gidemediği ve ırkçı şiddet eylemlerinin giderek ciddi boyutlara ulaşması yüzünden Fransa ve Almanya gibi İsveç'in de AB kara listesine alındığı bildirilmiştir.

İsveç'te Göçmenlere Yönelik Tutum:

-İsveç Hükümeti bu yıl başlarında yeni bir göçmen politikası yasa tasarısı hazırlamıştır. Yasada, toplu göç durumu halinde bu kişilere iki yıl süreyle geçici ikamet izni verilmesi, bu süre zarfında sosyal ve diğer haklardan yararlandırılmamaları, acil haller dışında sağlık hizmeti ve ilköğretim dışında eğitim imkanı tanınmaması öngörülmüştür. Ancak, tasarı gerek parlamentodaki partilerden gerek UNHCR'dan gelen yoğun eleştiriler üzerine geri çekilmiştir.

-İsveç Hükümetinin 2001 yılı 1 Temmuz itibaren yürürlüğe girmek üzere hazırladığı bir yasaya göre İsveç vatandaşlığına girme ve çifte

vatandaşlığa sahip olma imkanının kolaylaştırılacağı açıklanmıştır. Yasaya göre çifte vatandaşlık başvurusunun Devlet Göçmen Dairesine yapılması, İsveç'te dünyaya gelen ve tabiyeti belli olmayan çocuklarla ilgili kuralların yumuşatılması ve anne-babanın en az 3 yıl İsveç'te yaşamış olması koşulu getirilmesi, babası İsveçli olup yurtdışında doğan çocukların da basit bir başvuru sonucu çifte vatandaşlığı elde edebilmeleri öngörülmektedir.

-İsveç Göteborg Üniversitesinin yaptığı bir araştırmaya göre İsveç'e göç edilmesini olumsuz karşılayanların sayısında azalma olduğu bildirilmektedir. 1992 yılında en üst seviyeye varan mülteci karşıtı eğilimin azaldığı, bununla birlikte, her iki İsveçliden birinin göçmen politikasının sıkılaştırılmasından yana olduğu, siyasi partiler içinde daha az sayıda göçmen kabul edilmesini savunanların başında %59 ile muhafazakar İlimli Partililerin geldiği, bunları %50 ile Merkez Partililerin ve Hıristiyan Demokratların, %40 ile eski Komünist Sol Partililerin, %48 ile Sosyal Demokratların, %31 ile Yeşiller Partisinin, %27 ile Liberal Partililerin izlediği bildirilmektedir. Araştırmada, "İsveç'te gereğinden fazla sayıda yabancı yaşıyor" görüşüne katılanların oranının %45 olduğu, "aile içinde bir ferdin yabancı ile evlenmesine olumlu bakmazdım" görüşüne katılanların oranının ise %15'de kaldığı belirtilmektedir.

-Gazetelerde yer alan bir haberde göçmen çocuklarının okulda başarısızlıklarına değinilmekte, dokuzuncu sınıfı bitiren 10 öğrenciden dördünün en az bir dersten başarısız olduğu bildirilmektedir.

-İsveç Çocuk Ombudsmanı erkek çocukların sünnet edilmesine ilişkin yasa önerisi ile ilgili istişari yanıtında, İsveç'te sünnetin ileride tıbbi nedenler dışında tamamen yasaklanması gerektiğini bildirmiştir. Yasa önerisinde bir çocuğun sünnet edilmesine karar verilirken çocuğun menfaatinin gözönünde tutulacağı ve sünnet yapma yetkisi verilecek kişiler yer almaktadır.

-İsveç Hükümeti ülkede mukim yabancıların ülke vatandaşlarının yerel seçimlerle ilgili siyasal haklarının artırılmasını, devlet nezdindeki görev ve hizmetlerde bulunabilmelerini araştırarak bir parlamento komisyonu görevlendirmiştir. Araştırma sonucunda verilecek öneri Anayasa değişikliği gerektirdiğinden, tüm parti temsilcilerinin konu üzerinde çalışması istenmiştir.

-İsveç Parlamentosunda Hıristiyan Demokrat Partiden bir milletvekilinin ülkedeki din özgürlüğüne ilişkin bir sorusunu yanıtlayan İdari ve Toplumsal Konulardan Sorumlu Devlet Bakanı Britta Lejon, İsveç'te din özgürlüğünün Anayasa ile yeterli derecede teminat altına alındığını, BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesine göre herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahip olduğunu, dinini değiştirme, yalnız ve kamuya açık biçimde birlikte, eğitim alarak, ibadet ederek, ayinlere katılarak, dini geleneklere uyarak dininin veya inancının gereklerini yerine getirme hakkının da bu haklar kapsamında bulunduğunu, İsveç yasaları içinde yer alan Avrupa Temel İnsan Hak ve Özgürlükleri Anlaşması 9'uncu maddesinde benzeri hükümler bulunduğunu, bu anlaşmaya göre kamu güvenliği veya kamu düzeni, sağlık veya ahlak veya diğer kişilerin hak ve özgürlükleri açısından gerekli görüldüğünde din ve inanç özgürlüğünün yasalarla kısıtlanmasının mümkün olduğunu, toplumda insanların hareketlerini düzenleyen genel kurallar yüzünden dini teamüllerin yerine getirilmesinin sınırlı olmasının ise başka bir konu olduğunu, suç teşkil eden bir eylemin dini gerekçeyle suç olmaktan çıkamayacağını, örneğin inancı yüzünden askere gitmeyi reddetmenin din özgürlüğü içinde mütalaa edilemeyeceğini, aynı hususun dini inançları yüzünden çocuklarına bakma yükümlülüğünü yerine getirmeme için de geçerli olduğunu söylemiştir.

-İsveç'in iltica başvurularını reddettiği iki İran uyruklu 2000 yılı başlarında İşkenceye Karşı BM Komitesine şikayette bulunmuşlar, Komite İranlıların başvurularını incelemeye karar vermiştir. Bu iki kişinin başvurusu ile Komiteye İsveç ile ilgili ulaşan dosya sayısı 5'e ulaşmıştır. Şikayetlerin hepsinde sığınma başvuruları reddedilen kişilerin ülkelerine gönderilmeleri halinde kendilerine işkence yapılacağı tehlikesi bulunduğu iddiaları yer almaktadır. Konuya ilişkin basına yansıyan haberlerde İsveç'in Komite kararlarında bugüne dek 7 kez haksız bulunduğu ve bu rakamla diğer ülkeler arasında rekor sahibi olduğu, ancak Komitenin verdiği kararlara uyduğu kaydedilmiştir.

İsveç'te Azınlıklar:

İsveç'te en sorunlu azınlık grubunu sayıları 17.000'i bulan ve "Sami" olarak adlandırılan Laponlar oluşturmaktadır. Ülkenin kuzeyinde yaşayan

Samiler, kültürel ve eğitim haklarına sahip olmakla birlikte, arazi ve su kaynaklarını kullanma ile avlanma ve Ren geyiği yetiştirme haklarının Hükümetçe 1993 yılından buyana kısıtlandığından yakınmaktadırlar. Samilerin tepkisine neden olan bu sorun ülkedeki başlıca tartışma konularından biridir. Nitekim Samiler 15.5.2000 tarihinde İsveç Parlamentosu önünde kamp kurarak bir hafta süreli eylem yapmışlar ve arazi hakları üzerindeki taleplerini dile getirmişlerdir.

-Samiler İsveç Hükümetinin 1991 tarihli ILO'nun dünyadaki yerli halkların korunmasına yönelik sözleşmesini imzalamasını, akarsular ve topraklar üzerindeki haklarının tanınmasını talep etmektedirler. Hazırlık çalışmalarına İsveç'in de katıldığı ilk yerli halkların haklarının korunmasını içeren ILO sözleşmesini Grönlandlılar için Danimarka, Samiler için Norveç 12 ülke imzalamış, İsveç henüz bu sözleşmeyi imzalamamıştır. İsveç sözkonusu sözleşmeyi imzalamadan önce ülkedeki Sami halkı, özellikle bu halkın arazi hakları dolayısıyla bir rapor hazırlatma yoluna gitmiş, eski bir idareci tarafından hazırlanan raporda, Sami halkının haklarının belirginleştirilmesi ve güçlendirilmesi halinde sözleşmenin onaylanabileceği görüşüne yer verilmiş, bunun da yaklaşık 5 yıl gibi bir süre alacağını belirtilmiştir. Rapor değerlendirilmek üzere, Norbotten ve Västerbotten Valilikleri, Çiftçiler Federasyonu, Belediyeler Konfederasyonu, İsveç Kilisesi ve Sami Meclisi gibi çeşitli kurumlara gönderilmiştir.

Tarım Bakanı, ILO sözleşmesinin imzalanması konusunda "Norveç ve Danimarka önce imzalamayı sonra da bunun sonuçlarını gözden geçirmeyi tercih etmiştir. Biz aksini tercih etmekteyiz. İsveç'in yarısından fazlasının arazi ve akarsu hakları bahis mevzuudur. Konu Samiler dışındaki kişileri de ilgilendirmektedir." açıklamasında bulunmuştur. Nitekim, Dagens Nyheter gazetesinde 19.9.2000 tarihinde yer alan bir haberde, BM'in ırk ayırmacılığı ile ilgili komitesinin İsveç'i, yabancı düşmanlığı ve ırk ayırmacılığı konusundaki tavrından dolayı sert bir şekilde eleştirdiği, İsveç'in tarihi azınlık halkı olan Samilerin (Laponlar) geleneksel toprak haklarını kabul etmesini ve yerli halkların haklarıyla ilgili ILO konvansiyonunu imzalamasını talep ettiği bildirilmektedir.

Haberde ayrıca İsveç Hükümetinin Sami dilinin sadece ülkenin kuzeyindeki 4 eyalette resmi makamlarla temaslarda kullanılmasına

müsaade edilmesine de eleştiri yönelterek, bu konudaki yasanın tüm Sami bölgesini kapsamaması gerektiğini vurguladığı belirtilmektedir. Ülkenin kuzeyinde bir Sami Meclisi bulunmakla birlikte yetkileri danışma niteliğindedir. İsveç Tarım Bakanı 1999 yılında, Sami Parlamentosunun teşkilat yapısı üzerinde araştırma yapmak ve raporunu bu yıl sunmak üzere bir komisyon görevlendirmiştir. Böyle bir araştırmaya Parlamento Başkanı ile parlamentonun çalışmasında görülen eksiklikler ve yetersizlik nedeniyle gerek duyulduğu belirtilmektedir. Ancak rapor hakkında bugüne dek basına yansıyan bir gelişme olmamıştır.

-İsveç'te yerleşik diğer azınlık gruplarını 250.000 kişiyle Finliler, 50.000 kişiyle Tornedalılar, 20.000 kişiyle Romanlar, 16.000 kişiyle Museviler oluşturmaktadır. Ülkedeki Müslüman sayısı da 170.000 olmakla birlikte azınlık statüsüne sahip değildir. İsveç 1999 yılı ortalarında AB Azınlıklar Sözleşmesini imzalayarak Finlileri, Samileri, Musevileri ve Romanları azınlık olarak kabul etmiş ve bunların dilleri ile Tornedal diline "azınlık dili" statüsü tanımıştır.

-İsveç Lund Üniversitesi Eylül ayı içerisinde mali nedenlerle Fin-Macar Dilleri Enstitüsünün kapatılmasına karar vermiş, bu karara Stokholm'deki Finlandiya Büyükelçisi sert tepki göstermiştir. Büyükelçi Hükümetin Finceyi azınlık dili olarak kabul ettiğini hatırlatarak, Fincenin İsveç'te küçük dillerden biri olmadığını, geniş halk grupları tarafından kullanıldığını ve bunun bir insan hakları ihlali anlamına geldiğini ifade etmiştir.

İsveç'te İnsan Hakları:

-1935-1975 yılları arasında "geri zekalı, akıl hastası, saralı" oldukları gerekçesiyle devlet tarafından zorla kısırlaştırma politikası uygulanmış, 1999 yılında gazetelerde yer alan haberlerde, sözkonusu şahısların ekonomik yönden tazminini araştırmakla yükümlü şahıs bu kişilere kişi başına 175.000 İsveç Kronu ödenmesini önermiştir. Bu kişiler kısırlaştırılmayı reddetmeleri halinde akıl hastanesinden çıkmalarına, evlenmelerine vs. izin verilmediği için ameliyatı kabul etmek zorunda kalan kadınlardan oluşmaktadır. Halen 20.000 kişinin tazminatı hak ettiği sanılmaktadır.

-1995 yılında polisce gözüaltına alınan Osmo Vallo isimli İsveç

vatandaşı, gözaltına alınmasının ardından ölü bulunmuştur. Adigeçenin, polisin aşırı şiddet kullanması sonucu öldürüldüğüne dair iddialar ortaya atılmış, ailesi dava açmış, İsveç bu olay nedeniyle o yılki Uluslararası Af Örgütü raporunda işkenceci ülkeler listesinde yer almıştır. Şahsın ölümü ile ilgili olarak Mart 2000 tarihinde basına yansıyan haberlerde, ailenin isteği üzerine yapılan ikinci bir otopsi sonucu Vallo'nun bedeninde, kırıklar, darp izleri, köpek ısırıkları tesbit edildiği ve adigeçenin gözaltında iken öldürüldüğüne dair kuşkuların arttığı bildirilmektedir. 30.5.2000 tarihinde basında yer alan haberlerde Uluslararası Af Örgütü'nün İsveç Adalet Bakanına başvurarak, Vallo olayı ve polis tarafından gözaltına alındıktan sonra ölen diğer kişiler hakkında uluslararası uzmanlar tarafından bağımsız bir araştırma yapılmasını istediği belirtilmiştir.

-Temmuz 2000 tarihinde basına yansıyan haberlerde, İsveç'teki nezarethanelerde son üç yıl içerisinde 12 son bir yıl içerisinde 3 kişinin intihar ettiği, İsveç'te nezarethanelerde tutulma süresinin iki haftadan iki yıla dek değiştiği, haklarında mahkumiyet kararı olmadan ve aileleri, dostları ve diğer tutuklularla görüştürülmeden uzun süre nezarethanelerde tutulan kişilerin "psikolojik işkence"ye tabi oldukları ve Avrupa Konseyi İşkence Komitesinin 1999 yılında İsveç'e gözaltı süresinin uzunluğu dolayısıyla eleştiri yönelttiği bildirilmiştir.

-Dagens Nyheter gazetesinde 30.11.2000 tarihinde "Cezaevlerinde Çetelerin Sayısı Artıyor" başlığı ile yayınlanan bir haberde, İsveç cezaevlerinde mahkumların çeteler oluşturmaya başladıkları, son zamanlarda cezaevi personeli ve müdürlerine cezaevinin dışında sataşma ve saldırma olaylarının arttığı, 30 cezaevinden 7'sinde yapılan bir ankette cezaevi personelinin, çetelerin "cezaevinde denetimi ele geçirmeye ve diğer mahkumlar üzerinde nüfuz kurmaya çalıştığını" söyledikleri bildirilerek, cezaevi yönetimlerinin, çete üyelerinin birbiriyle irtibatını azaltmaya çalıştıkları, ancak, telefon irtibatı engellense bile farklı cezaevlerindeki mahkumların mektuplaşmasını engellemenin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

-İsveç'te polise yönelik suç duyurularında büyük artış olduğu da bildirilmektedir. Basında yer alan haberlerde 1999 yılında 1242 suç duyurusu yapıldığı, bu rakamın 1990 yılında 738 olduğu, şikayetlerden

dava aşamasına varanlar arasında alkollü araç kullanma, görev dışında resmi aracı kullanma, bilgisayara izinsiz girme ve kadın dövme gibi konular bulunduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte dava açılması ile sonuçlanan şikayetlerin sayısında azalma olduğu kaydedilmektedir.

İsveç'te Ombudsmanlık Kurumu:

"Ombudsman" İsveççe'de bir temsilci kişi anlamına gelmektedir. Varoluşunun en önemli nedeni, bireylerin kamu kuruluşlarıyla ve kurumlarıyla olan anlaşmazlıklarında bireyleri temsil etmek ve makam istismarı olduğu şeklindeki başvuruları inceleyip karara bağlamaktır. "Ombudsman" ve onun/onların görevlendirdiği kişiler cezai bir yonteme, yaptırımı gidemezler, yalnızca ilgili makamların dikkatini çekerler ve kamuoyunu bilgilendirirler. Bu kurum emekli ve emektar devlet memurlarına verilen bir çeşit onursal başkanlık, gösterişi bol bir makam değildir.

İsveç'te en eski ve ilk "ombudsman" kurumu Adalet Ombudsmanlığı'dır ve başlangıcı 1809'a kadar gider. Adalet Ombudsmanları (JO) 4 kişidir. Bu kişiler, parlamento tarafından 4 yıllığına seçilirler ve hepsi kıdemli, deneyimli hukukçudur. Göreve başladıklarından itibaren parlamentoya karşı özerktirler. JO'nun en temel görevi parlamentonun; yargıçları, kamu görevlilerini ve askeri yöneticileri denetlemesine yardımcı olmaktır. JO'nun görev sahası dışında kalan kamu görevlileri şunlardır: parlamenterler, bakanlar ve görevine seçimle gelmiş olan belediye meclisi üyeleri. JO'ya yılda ortalama 3500-4000 şikayet gelir. JO, hangi konuların üzerine gideceğine kendi karar verir ve cezaevleri, askeri tesisler gibi kamu hizmetindeki yerlere ani ziyaretlerde bulunma hakkına sahiptir.

Diğer Ombudsmanlar:

Bunların hepsi birer ombudsman ve görevindeki personelden oluşan kuruluşlardır. Tüketici Ombudsman'ı (KO) tüketicilerin satın aldıkları mallar ve hizmetlerle ilgili şikayetleriyle ilgilenir. Hakkı bulunan tüketicinin mağduriyetinin giderilmesi için önce satıcı firmaya uyarıda bulunur. Bir sonuç alınmazsa o zaman adli yola başvurması için tüketicieye yardımcı olur.

Fırsat Eşitliği Ombudsman'ı (JamO) 1980' de oluşturulmuştur. İşyerinde kadınlara ve erkeklere fırsat eşitliği tanınmasıyla ilgili yasanın kapsamına giren başvuruları inceler. Söz konusu yasaya 1992'de işyerlerinde fiziksel olarak ve sözle cinsel taciz kapsamı da sokulduğundan beri JamO'ya yılda gelen 400 kadar başvurunun çoğunluğu bu kapsamdadır.

Etnik Ayırmacılık Ombudsman'ı (DO) 1986'da oluşturulmuştur. Bireylerin etnik köken, dinsel inanç, ten rengi, anadili gibi özelliklerinden dolayı ayırmacılığa tabi tutulduğu kuşkusu olan durumlarla ilgilenir. Bireyleri hakları konusunda bilgilendirir, kamuoyunu aydınlatır ve saptanan etnik ayırmacılık olaylarında ilgili resmi makamları ve adli mercileri harekete geçirir.

Çocukların Ombudsman'ı (BO) 1993'de oluşturulmuştur. Yaşı 18'den küçük her bireyin yazılı ve sözlü başvurusuna açıktır. Aile içinde istismar ve cinsel tacizle ilgili başvurularda çocukların kimliği saklı tutulur ve ilgili resmi kurumlara başvurulur. BO'ya ayrıca okullarda ve anaokullarında çalışan personel de kuşkulandıkları durumlarda çocukların güvenliği için başvurabilir.

Basın Ombudsman'ı (PO) seçimi diğerlerinden çok farklı olan bir ombudsmandır. Adalet Ombudsman'ı, Barolar Birliği ve Ulusal Gazeteciler Sendikası temsilcilerinden oluşan bir komite tarafından seçilir. Temeli, 1916'da kurulan Basın Konseyi'ne dayanır. Onursal bir mahkeme olarak tanımlayabilecek Basın Konseyi' nin kararına geleneksel olarak saygı gösterilir. Bu bakımdan dünyanın en eski basın kuruluşudur. Son halini 1969'da bulmuştur. Bireylerin, herhangi bir basın organında kişilik haklarının çiğnendiği, hakarete uğradığı ve zan altında bırakıldığı yönündeki başvurularını inceler. Bu arada bireyin, PO'nun kararını beklemeden yargı yoluna gitme hakkı vardır. PO, başvuruyu ya yersii bulur, ya konuyu Basın Konseyi' ne aktarmaya karar verir, ya da söz konusu yayın organının bиеye karşı haksız davrandığını kamuoyuna duyurur. İsveç'te yayın organları "dayatmasız tekzip" olarak nitelenebilecek böyle durumlarda PO'nun karar gerekçesini bir çeşit basın ahlakı gereği olarak halka duyururlar. PO'ya yılda 500 kadar başvuru gelir ve bunlardan yaklaşık beşte birinde birey haklı bulunur. PO'ya başvurmak ücretsizdir. Bireyin kişisel olarak mağdur olmadığı asılsız haber, konuyu

saptırma vs gibi durumlarda JO başvuruyu kabul etmez. Böyle durumlar Basın Konseyi' nin ilgi sahasına girer.

Ombudsman sistemi yalnızca sokaktaki, mağdur durumdaki ve kendini resmi dairelere ve özel şirket ve kuruluşlara karşı yalnız hisseden bireylerin haklarını savunmak için oluşturulmuştur.

Norveç Ziyareti Programı (25-28 Nisan 2001)

25 Nisan 2001

11:30 Oslo'ya varış

14:30-16:30 Çalışma yemeği ve brifing

16:30-18:00 Türk Dernekleri Temsilcileri ve vatandaşlarla toplantı

26 Nisan 2001

09:00-11:15 Dışişleri Bakanlığında İnsan Hakları, Demokrasi ve İnsani Yardım Dairesi ve İkili Avrupa İşleri Dairesi yetkilileri ile toplantı

11:30-12:30 Parlamento Dışişleri ve Adalet Komisyonu üyeleriyle toplantı

13:00-14:30 Parlamento Başkan Yardımcısı ve Odelstig Başkanı Gunnar Skaug tarafından verilen çalışma yemeği

14:45-17:30 İla Ulusal Hapishanesini Ziyaret

19:00- Adalet Bakanlığı Genel Sekreter Yardımcısı Hans Olav Odegaard tarafından verilen çalışma yemeği

27 Nisan 2001

09:00-10:00 Yerel yönetimler ve bölgesel Kalkınma Bakanlığında Göç, Azınlık ve Sami işleri bölümü yetkilileriyle toplantı

10:15-11:15 Adalet Bakanı Devlet Sekreteri ile toplantı

11:30- 12:45 Etnik Ayrımcılıkla Mücadele Merkezi Başkanı Manuela Asmundsen ile toplantı

13:00-14:30 Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Johan Ludvik Lovald Tarafından verilen öğle yemeği

14:30-16:30 İnsan Hakları Enstitüsünde NGO'ların katılımıyla düzenlenen toplantı

Norveç Türk Toplumunu Temsilcileri İle Toplantı:

Türk Dernekleri Federasyonu Genel Sekreteri Baki YORUCU:

Siz değerli parlamenterlerimizle Norveç'te bir araya gelmekten memnuniyet duyuyoruz. Bu ülkede karşılaştığımız sorunlara başlıklar halinde kısaca değinmek istiyorum.

-Türkiye'den Norveç'e gelmek isteyenler için vize alma süresi 1 yılı geçmekte.

-Emekli olup Türkiye'ye dönenler iki yılı geçirirlerse Norveç'teki oturma izinlerini kaybediyorlar.

-Norveç'e yeni gelenlerin Türkiye'den aldıkları sürücü belgeleri geçerli sayılmıyor. Karanlıkta ve buzlu pistte araç kullanımı için ek kurs görmek gerekiyor. Ülkeye girdikten sonra 3 ay içinde başvuruda bulunulmazsa Türkiye'den alınmış olan sürücü belgeleri tamamen geçersiz kabul ediliyor.

-Koyu renk saçlı ve koyu tenli kişilere polisler gerekli gereksiz kimlik soruyorlar.

-Türk öğrencileri dil bilgileri yetersiz olduğu gerekçesiyle meslek liselerine yönlendiriliyorlar.

-İş ve İşçi Bulma Kurumu yabancılarla ilgili bölümü ayırmak istiyor.

-Türkiye'deki ihlallerle ilgili medyadaki haberlerle Türk Turizmi baltalanıyor.

Oslo Üniversitesi Norveç Bilişim Merkezi Başkanı Naci AKYOL:

-Norveç laik bir ülke değildir. Güçlü bir devlet kilisesi vardır. İlköğretim okullarında mecburi Hıristiyanlık dersi okutulmaktadır. Dinin ağırlığı giderek eğitime daha çok yansıyor.

-Aile birleşimi konusunda herhangi bir iyileşme yok.

-yurtdışı edilecek yabancılara bu süreç içerisinde çok katı davranılıyor.

-Boşanmak isteyen yabancılar için bir yıl ayrı yaşama şartı aranıyor. Norveçliler içinse böyle bir şart yok. Özellikle yabancı erkekler oturma iznini evliliğe istinaden almışsa boşanma gerçekleşir gerçekleşmez sınırışı ediliyorlar. Ve bu süreç çok çabuk işletiliyor.

-Norveç vatandaşı bir yabancı eğer adi bir suç işlemişse sınır dışı edilebiliyor, vatandaşlığı elinden alınabiliyor. Aldığı ceza 6 ayı geçiyorsa cezanın 1/3'ünü çektikten sonra sınır dışı edilebiliyor.

-Özel okul kurulmasına izin veriliyor. Çok sayıda Hıristiyan özel okulu olduğu halde Müslümanlara ve Türklere özel okul açma izni çok zor veriliyor.

-Türk Öğrencileri Orta öğretimdeki danışmanlık kurulu ve sosyal öğretmenler tarafından, özellikle meslek liselerine yönlendiriyorlar.

-Oturumsuz vizeyle ülkede bulunan yabancılara hiçbir hizmet verilmiyor.

Bölge Radyosu Redaktörü Doğan GÜRSEL:

-Hapishanedeki Türk Vatandaşları arasında husumet var.

-Norveç'e iltica eden Türk Vatandaşları suç işlerlerse basında Türk deniliyor, ancak iyi bir şey yaparlarsa Kürt deniliyor.

-Aile birleşiminde mal ve nakit varlıkları araştırılıyor. Bu araştırmaların yapılabilmesi için vekaletname isteniyor.

-Ülkeye giriş için vize bekleme süresi Doğu Avrupa ülkelerinden gelenler için 3 ay iken, diğerleri için bir yıla kadar uzamaktadır.

Belediye Meclisi Üyesi ve Anadili Öğretmeni Adnan BAHÇECİ:

Ülkede mecburi eğitim 10 yıldır. Mesleki yönlendirme bu 10 yılın sonunda yapılıyor. Karar süreci, çok zor. Mezuniyet notu çok önemli. 1994 yılında çıkan kanunla devlet, liseden mezun olan herkese okul bulmak zorundadır.

Ali KILIÇ:

-Yaşadığım Drahten'de 240 Türk ailesi var. 6-7 yaşındaki Türk çocuklar için yerel yönetim 3 yıldır ayrı sınıf uygulaması yapıyor.

- Norveç çifte vatandaşlığı kabul etmediği için, kişi Norveç vatandaşı olmadan önce askerliğini Türkiye'de yapmışsa bunu geçerli sayıyor. Ama vatandaşlığı aldıktan sonra askerliğinizi Türkiye'de yapamıyorsunuz. Bu yüzden Norveç Türkiye'deki bedelli askerliği kabul etmiyor.

Norveç Radyo Televizyonu Programcısı Banu HAN:

Norveç Medyası'nda görev yapan yabancıların oranı %2'yi geçmiyor. 1979 yılında kurulan Türkçe Yayın Servisi, Türklerin sayısının azaldığı gerekçesiyle 1996 yılında kapatıldı. Türkçe yayın bölümü artık Norveççe yayın yapıyor.

Türk İslam Derneği Başkanı Kemal YARAŞ:

Norveç'dilini iyi öğrenen çocukların anadilinde eğitim görmesine gerek yoktur gerekçesiyle Oslo Belediyesi okullarda anadili eğitimini yıllardır kaldırdı. Anadili öğretmenleri, Norveç'li branş öğretmenlerinin yardımcısı durumuna düştü.

Norveç Bilişim Merkezi Başkanı Oslo Üniversitesi Naci AKYOL:

Ben anadili eğitimini yöntem olarak yanlış buluyorum. Ayrımcılığı körüklüyor. 1976 yılında Kanada'lı bir araştırmacının yaptığı çalışmada bu inancımı destekler doğrultuda sonuçlar vermiştir. Eğer bulunduğu ülkenin dilini bilmiyorsa çift öğretmenli eğitim çocuğun dersi takibi açısından önemli. Ayrıca öğretilen Türkçe'nin kalitesi artırılmalı.

Diyanet İşleri Sorumlusu:

Cezaevlerindeki Türkler ile görüşmekte zaman zaman güçlük çekiyoruz. Cezaevindeki Türkler gardiyanlar tarafından dövüldüklerini söylüyorlar. 15 Mayıs'ta anadilin seçmeli ders olması talebinde bulunduk. Sivil toplum örgütleri ve velilerle birlikte bunu gerçekleştirmek için bütçe istedik.

Norveç Dışişleri Bakanlığı İnsan Hakları, Demokrasi ve İnsani Yardım Dairesi ve İkili Avrupa İşleri Dairesi Yetkililerinin Katılımıyla Yapılan Toplantı

Genel Müdür Yardımcısı Petter WILLE:

Dost ve müttefik bir ülkenin parlamenterlerini bakanlığımızda ağırlamaktan memnuniyet duyuyoruz. Türkiye ile Norveç arasında pek çok ortak yön var. Ziyaretinizin bir inceleme gezisi olduğunu biliyoruz.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Bizler, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesiyiz. Kanunumuz gereği insan hakları

konusunda yurt içinde ve dışında incelemeler yapmak üzere kurulduk. Komisyonumuz 25 üyeden oluşur ve her parti aldığı oy oranında Komisyonda temsil edilir. Beş kişiden oluşan Başkanlık Divanımızda da Komisyonda bulunan partilerin bir temsilcisi bulunur. Komisyonumuz geçen yıl yurtdışında yaşayan Türk Vatandaşlarının karşılaştıkları insan hakları sorunlarının incelenmesine yönelik bir çalışma projesi hazırladı. Projenin Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları alanındaki atılcı ve kararlı tutumunu daha da güçlendireceğine, uluslar arası ilişkilerin tek yanlı olmaktan çıkmasına ve çok yanlı ilişkilerin gelişmesine destek olacağını düşünüyoruz. Bu çerçevede, yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları on iki ülkeden randevu talebinde bulunduk. Bildiğimiz gibi 21. yüzyılın yükselen değeri insan haklarıdır. Artık bir ülkede insan haklarına gösterilen saygı, o ülkenin uygarlık düzeyinin bir ölçütü durumuna gelmiştir. Bizim amacımız, insan hakları ihlallerini en aza indirmeye çalışmaktır. Yok etmek değil azaltmak diyorum. Çünkü insan karakterinin özelliklerinden birisi de çıkarlarına olan düşkünlüğüdür. Bu da insanın olduğu her yerde insan hakları ihlalinin de kaçınılmaz olarak var olması demektir. Sizinle yapacağımız görüşmenin çalışma ve sosyal güvenlik alanında burada yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarına ortak çözüm bulmamızı sağlayacak bir süreci başlatacağına inanıyorum. Bu çerçevede, kendilerine bazı sorularım olacak. Konulara açıklık getirirlerse sevinirim. Görev alanınıza giren faaliyetler konusunda bilgi almak, tecrübelerinizden yararlanmak ve işbirliği yapabileceğimiz alanlar hakkında karşılıklı görüş alışverişinde bulunmaktan büyük memnuniyet duyacağız. Özellikle Türk Vatandaşları konusundaki faaliyetlerinizi ve vatandaşlarımız hakkındaki olumlu veya eleştirel görüşlerinizi öğrenmek; çalışmalarımıza önemli ölçüde ışık tutacaktır.

Bizim bir başka çalışma alanımız ise gittiğimiz ülkelerde insan haklarıyla ilgili nasıl bir kurumsallaşma olduğunu incelemek. Bu konuda da bilgi verirseniz seviniriz. Size alt Komisyon Üyesi diğer arkadaşlarımı tanıtmak istiyorum.

Genel Müdür Yardımcısı Petter WILLE:

Temel olarak ortak noktamız insan hakları ihlallerinin tamamen ortadan kaldırılmasıdır. Ancak insan tabiatının bunu imkansız kıldığını da bilincindeyim. Başlangıçta Dışişleri Bakanlığımızın insan hakları alanındaki faaliyetlerinden bahsedeceğim.

Norveç'in insan hakları politikasında, bakanlıkların önemli bir rolü vardır. Dışişleri Bakanlığı bünyesinde de bizim birimiz bu konudaki faaliyetleri yürütüyor. Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nda çalışmalar yapıyoruz. Hükümetin insan hakları konusundaki sekreteryaya hizmetlerini de biz yürütüyoruz. Çeşitli kurum ve kuruluşlardan gelen otuz üyeden oluşan bir danışma kurulu var. Parlamentoda ayrıca bir insan hakları komisyonu yok. Son yıllardaki görevimiz insan hakları eylem planını hazırlamak. Önceki hükümet, "İnsan Onuru Konulu" bir eylem planı hazırlayarak parlamentoya sunmuştu. Bu plan, geçen aralık ayında kabul edildi ve insan hakları konusundaki temel belgemiz niteliğini taşıyor. Bu rapora göre, hükümetin ana politikasının temel unsurlarından biri de insan haklarıdır. Planda üç yüz tane somut öneri yer alıyor. Ve bu önerilerin beş yıl içinde uygulanması öngörülmüyor. İnsan hakları konusuna sosyal ve ekonomik yönleri ile bir bütün olarak yaklaşıyor. Hem yurt içinde hem yurt dışında tüm insanlara haklarının verilerek insan onuruna yakışır bir şekilde yaşamalarının sağlanması esası üzerine inşa edilmiştir. Yurt dışındaki çalışmalarımız, teknik yardım verilmesi ve karşılıklı diyaloga dayalıdır. Planda yer alan önerilerden on tanesi öncelikli bir yere sahiptir. Bunlardan biri, insan hakları ile ilgili uluslar arası belgelerdeki birçok hakkın Norveç Yasaları'nda yer almasıdır. Örneğin etnik ayrımcılığın önlenmesine yönelik bir yasa hazırladık. İnsan hakları konusunda milli bir kurum oluşturulması da öngörülmüyor. İnsan hakları enstitüsü bu amaçla, insan hakları kurumuna dönüştürülecek. Ayrıca insan hakları eğitimi konusu da özellikle vurgulanıyor. Norveç'te yaşayan yerli halklar konusunda da enstitü kurmak istiyoruz. Birleşmiş Milletler çerçevesindeki çalışmalarımıza ek olarak ikili düzeyde diyalogu da geliştirmeyi planlıyoruz. Dünya Irkçılığa Karşı Birleşmiş Milletler Konferansına özel bir önem veriyoruz. Bu konudaki eylem planımız hazır. Bakanlığımızın ve hükümetimizin sivil toplum örgütleriyle yakın bir işbirliği var. Çok iyi çalışan sivil toplum örgütlerimiz var. Örneğin Cenevre Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu çalışmalarına başlamadan önce Bakanlığımızda bir toplantı yaptık. Bu toplantıda, sivil toplum örgütleri, siyasetçilere endişe duydukları konuları açıklama fırsatı buldular. Norveç'te hükümet sivil toplum örgütlerine para vermiyor. Sadece somut projelere maddi yardım yapıyor.

Türkiye ile Norveç arasında aktif bir diyalog var. Son yıllarda üst düzey temaslar oldukça arttı. Bu temaslar, Norveç'te siyasetçiler arasında olumlu karşılanıyor. Uluslar arası alanda Türkiye'nin önemli bir rolü olacağına inanıyoruz. İkili ilişkilerimizde önem taşıyan konular, NATO, Avrupa Birliği ve Avrupa Savunma Kimliği konusundaki işbirliğidir. Avrupa Birliğine üye olmayan NATO üyesi altı ülkeden biriyiz. Bu konularda yakın işbirliği kuracağımıza inanıyorum. Avrupa Birliği'yle ilişkiler konusunda ülkemizde değişik yaklaşımlar var. Avrupa Birliği'ne üyelik konusunda iki kez referandum yapıldı. Norveç Halkı, iki kez Avrupa Birliği'ne üyeliği reddetti. Fakat Avrupa Birliği ile en yakın ilişkide olan ülkeyiz. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasını destekliyoruz. Türkiye'nin eylem planını uygulamaya geçirmesini ilgiyle bekliyoruz. Norveç'te 1975 yılında 270 Türk vardı. Bu rakam 1980'de 2500'e, bugünse 10 bine çıktı.

Eylem planında entegrasyonla ilgili olarak katılımcılık, eşit haklar ve fırsat eşitliği öngörülmüyor. Türkiye'den gelen ve Norveç Vatandaşlığı'nı almış Türkler, Norveç Toplumuna entegrasyon konusunda önemli mesafe kat ettiler. Entegrasyon konusunda diyalog için sivil toplum örgütleri ve dini kuruluşlar hükümetten fon alırlar. Örneğin birkaç yıl önce bir Türk Araştırmacı, hükümetten aldığı parayla yabancı gençlerin entegrasyonu konusunda faydalı bir program hazırladı. Norveç Avrupa Konseyi çerçevesinde milli azınlıkların korunması çerçeve anlaşmasını imzaladı. Anlaşma parlamentoya sunuldu. Göçmen politikasıyla ilgili raporlarımızı düzenli olarak hazırlıyoruz. Bu çalışmalar Samileri de içeriyor. Samiler'in kendi parlamentoları vardır. Samiler ile ilgili politikalar Yerel Yönetimler Bakanlığı tarafından yürütülür. Sayıları 40 bin civarındadır. Yarısı Oslo'da kalanı Kuzey Norveç'te yaşar. Nüfus sayımlarında din ve etnik kökene bakılmaz.

Tunceli Milletvekili Sayın Kamer GENÇ:

Samiler ayrı bir hükümet kurmak isterse Norveç Hükümeti ne yapar?

Genel Müdür Yardımcısı Petter WILLE:

Zor bir soru. Değişik ülkelerdeki Samiler'in temsilcileriyle yakın işbirliğimiz var. Mevcut uygulama tatminkar olmalı ki şimdiye kadar sorun yaşanmadı. Üç ülkeye yayılmış coğrafi ve kültürel bir yapı var. Sami Bölgesi, siyasi bir bölge değil. Samiler'in toprak ve su kaynakları

üzerindeki hakları konusu uzun süre tartışıldı. Konu Sami Halkları Komisyonu'nda ele alındı ama bir sonuca varılamadı.

Türkiye'nin Avrupa Birliği Eylem Planı'ndaki insan hakları, bunun uygulanması ve zamanlaması ile ilgili bilgi verir misiniz?

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Türkiye Avrupa Birliği'ne bir eylem planı sunmuştur. Burada insan hakları ve siyasi kriterler ayrı başlıklar altında toplanmıştır. Planın gerçekleştirilmesi için iki aşamalı bir zaman dilimi öngörülmüştür. Birinci bölüm, 2001 yılı sonuna kadar, ikinci bölüm 2004 yılına kadar gerçekleştirilecekleri kapsamaktadır. Birinci bölüm için çalışma hızlı bir şekilde başladı. Yapılacak yasal ve anayasal değişiklikler ile insan hakları konusunda yeni kurumların ihdası için toplantı yapıldı. Toplantıya ilgili bakanlar, müsteşarlar, komisyon başkanları ve Avrupa Birliği Genel Sekreteri katıldı. İki aşama tespit edildi. Birinci grup 25 Haziran 2001'e kadar, ikinci grup daha sonraki bir tarihte gerçekleştirilecek. Bildiğiniz gibi Türkiye'de ekonomik bir kriz yaşanıyor. Bununla ilgili de bir program var. Bunları birlikte gerçekleştirmek çabası içerisindeyiz. Dostlarımızın unutmaması gereken en önemli husus, Binlerce yıllık bir devlet geleneği olan Türkiye Cumhuriyeti'nin imzaladığı uluslar arası ve ikili anlaşmalara hiçbir zaman sadakatsizlik göstermediğidir. Bundan sonra da böyle olacaktır.

Genel Müdür Yardımcısı Petter WILLE:

Türk Toplumunun karşı karşıya olduğu büyük sorunların farkındayım. Türkiye'de düşünce özgürlüğü meselesi Norveç'in ilgi ile izlediği bir konu. Eylem planında bu konuya da yer verildi mi?

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Kısa vadeli planın içinde bu konu da var. Gerekli yasal değişiklikler, 2001 yılı sonuna kadar gerçekleştirilecek. Örneğin, Türk Ceza Kanunu'nun 12. maddesi değişecek.

Genel Müdür Yardımcısı Petter WILLE:

Sivil toplum örgütlerinin Türkiye'deki rolü konusunda bir sorum var. Sayıları ile ilgili bilgi verebilir misiniz? Kamuoyu oluşturmadaki rolleri nedir? Bunların sizin üzerinizdeki etkileri nelerdir?

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Türkiye'deki sivil toplum örgütlerinin en yaygın ve tanınmış olanları; İnsan Hakları Derneği ve Mazlumder'dir. Her ikisi de bizimle yakın ilişki içindedir. İllerde ve ilçelerdeki insan hakları kurullarına bunlar da katılır. Yeri gelmişken bu yapıdan da söz etmek istiyorum. 2 Kasım 2000 tarihinde bir yönetmelikle kurulan bu kurullar:

-İnsan Hakları konusunda her türlü çalışmayı yaparak, gerek kurul üyeleri, gerek uygulayıcılar ve gerekse vatandaşların bilinçlendirilmesini sağlamak ve amaçla çeşitli etkinlikler düzenlemek,

-İllerde Bakanlık, Valilik, İl Masası ve İlçe Kurulları tarafından İl Kurulu'na iletilen, İlçelerde de Valilik, Kaymakamlık, İlçe Masası ve Muhtarlardan İlçe Kuruluna getirilen konuları değerlendirmek,

-Gerekli inceleme ve araştırma yapması için Valilik ve Kaymakamlık Makamına öneride bulunmak,

-İdarenin uygulamalarında vatandaşlara hoşgörölü ve nezaketle yaklaşılması ve işkencenin önlenmesi için her türlü çalışmayı yapmak,

-İllerde üç ayda bir tüm çalışmaları özet olarak Bakanlığa, İlçelerde de üç ayda bir tüm çalışmaları Valiliğe bildirmek ile görevlidirler.

Genel Müdür Yardımcısı Petter WILLE:

Bu kurullarla ilgili bugüne kadar alınan müspet bir sonuç var mı?

Komasyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Ben İstanbul, Ankara ve Kayseri'deki İnsan Hakları İl Kurulu Toplantıları'na katıldım. Bu kurulların iki yönlü faydası var. Birincisi insan hakları sadece kanunla sağlanacak bir konu değildir. Eğitimle toplumu bilinçlendirmek gerekir. Kurulların en önemli faaliyet alanlarından birisi de budur. Halkı çeşitli etkinliklerle insan hakları konusunda eğitmek de bu kurulların görevleri arasındadır. Kurulların ikinci görevi, insan hakları ihlallerine anında müdahale etmektir. Genel olarak okullarımızda insan hakları eğitimine de başladık. İnsan hakları 7. ve 8. sınıflarda zorunlu ders, liselerde ise seçmeli derstir. Üniversitelerde insan hakları bölümleri kurulmuştur. Jandarma ve Polis, insan hakları konusunda eğitim görmektedir.

Genel Müdür Yardımcısı Petter WILLE:

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ediyorum. Yaptığımız görüşmenin ikili ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunacağına inanıyorum.

Norveç Adalet ve Dışişleri Komisyonu Ortak Toplantısı:

Dışişleri Komisyonu Başkan Yardımcısı Haakon BLANKENBORG:

Sizleri tanıdığımızı ve çeşitli konularda fikir alışverişinde bulunma fırsatını yakaladığımızı memnunuz. Norveç'e gelmek için vakit ayırmanıza teşekkür ederiz. Parlamentolar arası temaslardan memnun oluyoruz. Norveç Dışişleri Komisyonu, Türkiye'ye ziyarette bulunmuştu. Bizim eylem planımızda da yer alan hususlar görüşme gündemimizi oluşturacaktır.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Önce size alt komisyon üyesi diğer milletvekili arkadaşlarımı tanıtmak istiyorum. Sayın Şenel KAPICI DSP Samsun Milletvekili, Sayın Mehmet Nuri TARHAN MHP Hatay Milletvekili, Sayın Rıfat SERDAROĞLU ANAP İzmir Milletvekili, Sayın Ömer Vehbi HATİPOĞLU FP Diyarbakır Milletvekili ve Sayın Kamer GENÇ DYP Tunceli Milletvekili. Bizler, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesiyiz. Kanunumuz gereği insan hakları konusunda yurt içinde ve dışında incelemeler yapmak üzere kurulduk. Komisyonumuz 25 üyeden oluşur ve her parti aldığı oy oranında Komisyonda temsil edilir. Beş kişiden oluşan Başkanlık Divanımızda da Komisyonda bulunan partilerin bir temsilcisi bulunur. Komisyonumuz geçen yıl yurtdışında yaşayan Türk Vatandaşlarının karşılaştıkları insan hakları sorunlarının incelenmesine yönelik bir çalışma projesi hazırladı. Projenin Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları alanındaki atılcı ve kararlı tutumunu daha da güçlendireceğine, uluslar arası ilişkilerin tek yanlı olmaktan çıkmasına ve çok yanlı ilişkilerin gelişmesine destek olacağını düşünüyoruz. Bu çerçevede, yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları on iki ülkeden randevu talebinde bulunduk. Bildiğiniz gibi 21. yüzyılın yükselen değeri insan haklarıdır. Artık bir ülkede insan haklarına gösterilen saygı, o ülkenin uygarlık düzeyinin bir ölçütü durumuna gelmiştir. Bizim amacımız, insan hakları ihlallerini en aza indirmeye çalışmaktır. Yok etmek değil azaltmak diyorum. Çünkü insan karakterinin özelliklerinden birisi de çıkarlarına olan düşkünlüğüdür. Bu da insanın olduğu her yerde insan hakları ihlalinin de kaçınılmaz olarak var olması demektir. Sizinle yapacağımız görüşmenin çalışma ve sosyal güvenlik alanında burada yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarına ortak çözüm bulmamızı sağlayacak bir süreci başlatacağına inanıyorum.

İnsan hakları ihlallerinin önlenmesinde uluslar birbirine destek olmalıdır. Gittiğimiz çeşitli ülkelerdeki güzel uygulamaları, ülkemize taşımak istiyoruz. Ancak ne kadar uğraşırsak uğraşalım insan hakları ihlallerini tamamen ortadan kaldırmanın mümkün olmadığını da biliyoruz. Çünkü çıkarlarına olan düşkünlüğü insanın temel karakteridir. Bu da insanın olduğu her yerde ihlalleri ortaya çıkartmaktadır. Amacımız; insan hakları çitasını en yüksek düzeye çıkartmak, ihlalleri ise en aza indirmektir.

Sayın Başkan, faaliyetleriniz konusunda bilgi almak, tecrübelerinizden yararlanmak ve işbirliği yapabileceğimiz alanlar hakkında karşılıklı görüş alışverişinde bulunmaktan büyük memnuniyet duyacağız. Özellikle Türk Vatandaşları konusundaki faaliyetleriniz ve vatandaşlarımız hakkındaki olumlu veya eleştirel görüşlerinizi öğrenmek çalışmalarımıza önemli ölçüde ışık tutacaktır. Bu çerçevede sorularımızı cevaplandırırsanız memnun olurum.

*Komisyon çalışmalarınız hakkında bilgi verir misiniz?

*Komisyon olarak insan hakları mevzuatının geliştirilmesi konusunda icra organları veya üniversiteler ile ortak çalışmaları var mı?

*İnsan hakları ihlallerinin görüldüğü alanlarda, bu ihlalleri en aza indirmeyi hedefleyen projeler hazırlıyorlar mı?

*Uluslar arası normların ulusal mevzuata yansımada Komisyonunuzun üstlendiği rol nedir?

Dışişleri Komisyonu Başkan Yardımcısı Haakon BLANKENBORG:

İnsan Hakları parlamentodaki bütün komisyonlarca çalışmalarında gözönünde bulundurulan bir konudur. Size şimdi tutuklama ve polis konuları ile ilgili olarak Adalet Komisyonu Başkan Yardımcısı bilgi verecek.

Adalet Komisyonu Başkan Yardımcısı:

İnsan Hakları ile ilgili Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi Konvansiyonlarını iç hukukumuza yerleştirmek için çalışıyoruz. Çocuk ve kadın hakları ile ilgili Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın uygulamaya geçirilmesi için de çalışıyoruz. Yasalarımızın bu konvansiyonlarla ve birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi için çalışıyoruz. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin ziyaretlerinde, tutuklama konusunda eleştirilere

uğruyoruz. Tutukluların mektuplarının okunması da eleştiri konusuydu. Gerekli yasal değişiklikler yapıldı. Gözaltı süresinin uzunluğu da eleştiriliyordu. Bu sürenin ve yargı sürecinin uzunluğunun düzeltilmesi için gerekli düzenlemeleri yapacağız. Eleştiriler doğrultusunda Mer'i Mevzuatımız gözden geçiriliyor.

Norveç Dışişleri Komisyon Üyesi:

Ülkenizde Silahlı Kuvvetler güçlü bir konuma sahip. Bu gücünü Anayasanızdan mı alıyor? Askerin gücünün sınırı nedir? Bu durumun Türk Demokrasisi için bir tehdit oluşturduğunu düşünüyor musunuz, yoksa aksine demokrasinin muhafızı olduğunu mu düşünüyorsunuz?

İzmir Milletvekili Rifat SERDAROĞLU:

Türkiye'de Silahlı Kuvvetler, gücünü anayasada tanımlanmış olan Millî Güvenlik Kurulu'ndan alır. Bu güç geçmiş zamanlarda askeri müdahalelerle kötüye de kullanıldı. Benim babam Demokrat Parti Milletvekiliydi. İki buçuk yıl milletvekilliği yaptı. Beş buçuk yıl hapiste yattı. Ama bunlar geride kaldı. Türkiye'nin jeopolitik durumu çok önemli. Bu konumda özellikle son dönemde Türk Ordusu, demokrasinin bekçiliğini de yaptı. Bir ülkenin komşu seçme şansı yoktur. Bizi sık sık eleştiren dostlarımıza Ülkelerimizi bir yıllığına değiştirmeyi öneriyorum. Ulusal planda Millî Güvenlik Kurulu ile ilgili yeni bir düzenleme de var.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Tecrübelerinizden yararlanmak istediğimizi söylemiştim. Özellikle ulusal mevzuatın uluslar arası mevzuata uydurulması konusunda Türk Hükümeti bir Ulusal Program hazırladı. Bunda siyasi ve ekonomik kriterler var. Bin sayfalık bir program bu. Millî Güvenlik Kurulu'nun sivilleştirilmesi düşünülmekteyse de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesine göre; uluslar ülke bütünlüklerini hakkına sahiptirler. Ve bunun için gerekli demokratik kurumları oluştururlar. Devlet Güvenlik Mahkemeleri de çok eleştirildi. Yapılan Anayasa değişikliği ile Askeri Hakimler uzaklaştırıldı. İnsan hakları konusunda Türk Hükümeti tüm birimleri ile samimiyetle çalışmaktadır. İmzalanan uluslararası anlaşmalara sadakat de devlet geleneğimizdir.

Dışişleri Komisyonu Başkan Yardımcısı Haakon BLANKENBORG:

Biz komisyon olarak parlamentoya sunulan her şeyin insan hakları

boyutuna bakarız. Ana dil eğitimi konusunda Avrupa Konseyi Adalet Divanı'na şikayet edildik. Divanın vereceği karara uyacağız. İnsan Hakları Enstitüsü gibi birçok NGO, bu konuda oldukça faal çalışmaktadır. Tarafsız ve bağımsız bu örgütlerin görüşlerine değer veriyoruz, istifade ediyoruz. Şeffaflık ve işbirliği, çalışmalarımızın esasını teşkil eder. Kamuoyunda açık tartışmaya önem veriyoruz. NGO'ların da bu çalışmalarda büyük önemi var. Bakanlıklar ve komisyonlarla yakın işbirliği içinde çalışıyorlar. Uluslararası anlaşmalar üç yolla iç hukuka uygulanıyor.

1. Anlaşmaları olduğu gibi yaşa olarak kabul etmek. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde olduğu gibi.

2. Yasaların ilgili bölümlerini, antlaşmalara uyumlu hale getirmek.

3. Yargıçların kanunları uluslararası anlaşmalara uygun olarak yorumlaması.

Tunceli Milletvekili Kamer GENÇ:

Norveç'te gözaltı süresi kaç gün? Azınlık hükümeti kanun çıkartmak konusunda zorluk çekiyor mu?

Dışişleri Komisyonu Başkan Yardımcısı Haakon BLANKENBORG:

Yasa tasarıları hazırlanırken, değişik partilerin görüşleri alınır. Sürekli, tartışma, uzlaşma, karşılıklı görüş alışverişi yapılır. Her tasarı, muhalefetin kabul edebileceği şekilde hazırlanır.

Tunceli Milletvekili Kamer GENÇ:

Mecburi din eğitimi konusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine açılmış dava var mı? Mahkemeden aleyhinize çıkan karar sayısı nedir?

Dışişleri Komisyonu Başkan Yardımcısı Haakon BLANKENBORG:

Okullarımızda verilen din derslerinde tüm dinler konusunda bilgi veriliyor. Diğer dinlere mensup çocuklar için Hıristiyanlıkla ilgili uygulamalı dersleri zorunlu olmaktan çıkartacağız. Birçok veli bu konuda şikayetçi. Hangisi zorunlu hangisi seçmeli olacak bu konu parlamentoda tartışılıyor. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin henüz bu konuda verilmiş bir kararı yok. Muhalefet partileri, din derslerinin zorunlu değil, seçmeli olmasını istiyorlar.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bir araya gelmemiz umarım iki ülke için de olumlu bir gelişme olur.

Dostluğumuz ve müttefikliğimizin pekiştirilmesi konusunda bu ziyaret önemli bir adımdır. Ayırdığımız zaman ve verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederiz. Sizleri Türkiye'de görmek bizleri mutlu edecektir.

Dışişleri Komisyonu Başkan Yardımcısı Haakon BLANKENBORG:

Bakan düzeyindeki karşılıklı ziyaretlere milletvekillerinin de katılmasını arzu ederiz. Bu katılım, uluslararası toplantılarda kuracağımız ikili diyalog için iyi bir zemin teşkil edecektir.

Norveç Yerel Yönetimler ve Bölgesel Kalkınma Bakanlığı, Göç Azınlık Ve Sami İşleri Bölümü Yetkilileriyle Toplantı

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Görev alanınıza giren faaliyetler konusunda bilgi almak, tecrübelerinizden yararlanmak ve işbirliği yapabileceğimiz alanlar hakkında karşılıklı görüş alışverişinde bulunmaktan büyük memnuniyet duyacağız. Özellikle Türk Vatandaşları konusundaki faaliyetlerinizi ve vatandaşlarımız hakkındaki olumlu veya eleştirel görüşlerinizi öğrenmek; çalışmalarımıza önemli ölçüde ışık tutacaktır.

Entegrasyondan Sorumlu Genel Müdür Stephan RASCH:

70'li yıllarda ilk Türk mülteciler çalışmak için Norveç'e geldi. Bugün Norveç'te 10.500 Norveç vatandaşı Türk kökenli insan var. 3200 tane de Türk vatandaşı yaşamakta. Çok sayıda Türk Norveç vatandaşlığına geçmiş durumdadır. Çoğu Konya'nın Beyşehir bölgesinden gelmişlerdir. Türklerin yaklaşık %40'ı Oslo'da yaşıyor.

2000 yılında etnik ayrımcılıkla mücadele merkezi kurduk. 2000 yılında 32 şikayet oldu. Bunun 5'i ciddi bulunarak mahkemeye sevk edildi. 3'ünde mahkumiyet kararı verildi. Bunların çoğu şikayetçilere rengi, etnik kökeni ve dini v.b. nedenlerle hizmet vermeyi reddedenlerdi. 1999 yılında ise 8 şikayet olmuştu. Biri için mahkumiyet kararı verildi. Renginden ötürü diskoteğe alınmayan bir yabancı ile ilgiliydi. Etnik ayrımcılıkla ilgili az sayıda mahkumiyet kararı alınması üzerine yeni bir yasa tasarısı hazırlıyoruz. Norveç'te sorun etnik şiddetten ziyade ırk ayrımıdır. Bu yılın başında yaşanan bir olayda bir zenci neo nazilerce öldürüldü. Bu olay aklımızı başımıza getirdi.

İş piyasasında son birkaç yıldır ciddi bir ayrımcılık yaşamadık. Yine de

bazı sorunlarla karşılaşılıyor. Genelde işsizlik sorunu %2.5 iken birinci kuşak göçmenlerde bu oran yaklaşık %7'dir. Türkler arasında da bu oran ortalamanın üzerindedir. 5 yıl önce yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre 16-74 yaş arası Türklerin %36'sı çalışıyor. Bu oran tüm nüfusta %56'dır. Türklerin çalışma oranı diğer mültecilerle benzerlik gösteriyor. İş hayatında entegrasyon için özel yöntemler uygulanıyor. Bu çerçevede hizmet veren iş kurumu mesleki eğitim ve dil kursları da vermektedir. Hükümetin eylem planı çerçevesinde yabancıların da kamu görevlerinde çalışabilmeleri için çalışmalar yapılıyor. Eğitim Bakanlığı da bir veri bankası hazırlayarak akademisyenlerin kendi ülkelerinde yapmış oldukları tahsillerini geçerli kılacak bir arayış içindedir. Türkler arasında yüksek okul bitirme oranı %8'den azdır. Norveçliler arasında ise bu oran %22'dir.

Norveç'te özel okul açılabilir. Bununla birlikte Oslo'daki mevcut okulların çoğu kamuya aittir. Müslümanlara ait yalnızca bir özel okul var. 1970 yılından beri ilköğretim okullarında zorunlu din eğitimi önemli bir sorundur. Bu ders çerçevesinde Hıristiyan mezhepleri ve diğer dinler konusunda bilgi veriliyor. Amaç değişik kültür ve dinlere mensup çocuklar arasında ortaklık yaratmaktır. Veliler bir dilekçe ile başvurarak çocuklarını dersin uygulama safhasından muaf tutabiliyorlar. Bu konuda dersin bir bölümünden muafiyeti kolaylaştıran bir düzenleme yapıyoruz. Norveç'te din özgürlüğü ve devlet kilisesi var. Değişik dini cemaatler kendi fonlarını kurabiliyorlar. Kamudan da yardım alabiliyorlar.

Mülteciler Müdürü Thorn OTTEMO:

Norveç'teki iltica müracaatı konusunda bilgi talep etmişsiniz. Bu çerçevede insan haklarının korunmasını sormuşsunuz. Norveç'te bir iltica yasası var. İltica talepleri buna göre değerlendiriliyor. BM Mülteciler Konvansiyonu da bu konudaki en önemli belgedir. Bu hükümler çerçevesinde karar veririz. AİHS ve BM sivil haklar Konvansiyonu da göz önünde tutulur. İltica başvurusu polise müracaatla başlar. Polis kimlik tespiti yapar. Mültecinin Norveç'e nasıl girdiğini belirler. Sonra bu bilgiler Mülteciler Genel Müdürlüğüne iletilir. Mülteçiden yazılı olarak neden iltica istediğini ayrıntılı olarak anlatması istenir. Sonra mülakat yapılır. Mülakatı yapan görevli nihai değerlendirmeyi de yaparak kararı verir. Başvurusu geri çevrilen şahıs kararı temyiz edebilir. Kanunda müracaat sahibini koruyan hükümler vardır. Polis mültecileri sınırdan girerken geri

çevirebilir. Şahıs ısrarlı olursa ve geri çevrildiğinde hayati tehlike içine düşeceğine dair emareler varsa polis, genel müdürlüğü arar ve onay olarak mülteciye ülkeye giriş izni verir. Başvuruyu yapan mülteciye ücretsiz avukat verilir. Nihai karara kadar ülkede kalmalarına izin verilir. Başvurular değerlendirilirken tüm makamların uyması gereken kuralları vardır. Buna göre Genel Müdürlük yapılan her başvuruyu tüm ayrıntıları ile incelemek zorundadır. Bunu yaparken diğer bakanlık ve kurumlardan bilgi talep edebiliriz. İltica başvurusunu işleme koyarken yurtdışından da bilgi alabiliriz.

Tunceli milletvekili Kamer GENÇ:

Türklerin Norveç'e gelirken vize başvuruları neden bir yılda cevaplanıyor?

Entegrasyondan sorumlu Genel Müdür Stephan RASCH:

Bu konuda bize de şikayetler geliyor. Bunun hızlandırılması için yeni bakanımız çözüm önerilerinde bulunması amacıyla özel bir danışmanlık firmasına görev verdi.

Tunceli milletvekili Kamer GENÇ:

Niçin büyükelçiliğiniz vize vermek konusunda tek yetkili değil?

Entegrasyondan sorumlu Genel Müdür Stephan RASCH:

Bu sadece Türklerin karşılaştığı bir sorun değil. Son yıllarda belli sayıda görevlimiz var. Bunlar da daha çok iltica başvurularına bakıyorlar. Vize işlerine bakan yeterli sayıda elemanımız yok. Bununla birlikte 25 Mart'ta Schengen sistemine dahil olmamız işleri kolaylaştırdı. Bu sistemde büyükelçilikler yetkili kılınıyor. Eş çağırma vize işlemleri sonuçlanmadan da ziyaret vizesi ile gelip kalabiliyorlar. Ancak bir yıldır evli olmaları gerekiyor.

Oslo Büyükelçimiz Berhan EKİNCİ:

Vize ve iltica konularında genel sıkıntılar var. Öncelikle vize işlerini yürüten insanların Türkiye'ye gelip büyükelçilikleri önündeki vize kuyruklarını görmeleri lazım. Bu manzara utanç vericidir. Bunu bilerek gerekli düzenlemelerini yapmak lazım. Düzeltmesi gereken ikinci hususta kişilerin mahremiyetine karşı hassas olan batılı ülkelerin vize için müracaat eden kişilerden tapu kayıtları ve banka hesapları gibi son derece ayrıntılı bilgi talep etmeleridir. İltica konusunda da II. Dünya savaşından

sonra uluslararası bir hukuki düzen kurulmuştur. Batı Avrupa ülkelerinin basınında iltica konusu önemli bir yer tutmaktadır. Oysa Batılı devletler ülkelere normal giriş yollarını tıkayarak bu sorunu kendileri yaratmışlardır.

Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi HATİPOĞLU:

Norveç'in insan hakları konusundaki başarılarını gölgeleyen bir konu var. Bu da en temel özgürlüklerden biri olan din ve vicdan özgürlüğü konusundadır. Bu çerçevede zorunlu din dersi insan haklarına aykırı bir uygulamadır. Bunu seçmeli ders yapmanın yolu yok mudur? Uluslararası belgelerde de din eğitimi ailenin tercihinin bırakılmıştır.

Entegrasyondan sorumlu Genel Müdür Stephan RASCH:

Bu konuda yaşanan sıkıntıları göz önüne alarak gerekli düzenlemeyi yapacağız.

Norveç Adalet Bakanlığı Genel Sekreteri İle Görüşme

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Gündemimizdeki konular yalnızca iki ülkeyi ilgilendiriyor gibi görünse de aslında tüm insanlığı ilgilendiren konulardır. İnsan hakları ihlallerinin en çok görüldüğü alanlar, yargı, polis, sağlık ve eğitim alanlarıdır. Buna ortak çözüm bulmak siyasetçilerin ve yöneticilerin ortak sorumluluğudur. Bizim de iyileştirme gayretlerine katkıda bulunmamız gerekmektedir. Bu ziyaretimizde bunun bir göstergesidir. Gittiğimiz yerlerde Türk toplumunun sorunlarının yanı sıra insan hakları konusundaki bilgi ve tecrübelerinizden de yararlanmak istiyoruz. Bu açıdan bize vereceğiniz bilgiler önemlidir. Bu konuda vaktinizin boşa harcanmayacağına emin olabilirsiniz. Öncelikle Norveç'te soruşturma, kovuşturma, yargı, ceza ve infazı konularında bilgi sunarsanız seviniriz.

Genel Sekreter Hans Olav ODEGAARD:

Bizde gözaltı süresi 24 saattir. Şüpheli karakola alınır. Avukat hakkı vardır. Avukatı yoksa devlet bir avukat görevlendirir. Mahkeme salıverilmesine karar verirse polis, gözaltına alınan kişiyi hemen serbest bırakmak zorundadır. Mahkeme eğer tutuklanmasına karar verirse hapisshaneyeye gönderilir. Polisin aşırı kuvvet kullanımı ile ilgili zaman

zaman şikayetler geliyor. Bu durumda polis şikayet kurulu devreye girer. 10 yıl önce kurulan bu sisteme göre; bağımsız yerel şikayet organları vardır. Bu kurul 3 kişiden oluşmaktadır. Kurulun başkanı bir hakimdir. Diğer iki üyesi ise Güvenlik alanında çalışmış bir kişi ve bir avukattır. Kurul, gelen şikayeti inceler ve sonucu savcıya bildirir. İnceleme sonucunda suç tespit edilirse, savcıya ne yapması gerektiği konusunda tavsiyede bulunabilir. Bu konuda polis de son derece eğitilidir. Kurallara uymak eğitimlerinin önemli bir parçasıdır. Sistemde şeffaflık esastır. İnsan haklarına uymak, aşırılığa yer vermemek konusunda hassasız. Gözaltına alınan kişi iki saat içerisinde ailesini arama hakkına sahiptir. Ancak telefon etmesi soruşturma için sakıncalıysa telefon etmesine izin verilmez. Avukatını her zaman arayabilir.

Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi HATİPOĞLU:

Polis savcı ilişkisi nasıldır?

Genel Sekreter Hans Olav ODEGAARD:

Savcılık, Adalet Bakanlığı'ndan bağımsızdır. Bakanlık, savcılara talimat veremez. Başsavcı ve bölge başsavcılarını hükümet atar ve bunlar emekli olana kadar görev yaparlar. Başsavcı ve savcıların kararları bağımsızdır. Hakimleri de hükümet atar. Mahkemeler, bütçelerini bakanlıktan alırlar. Şu anda parlamentoda, mahkemelerin yönetiminin bağımsız hale getirilmesi için bir yasa teklifi var.

Hatay Milletvekili Mehmet Nuri TARHAN:

Norveç'te bir yüksek mahkeme var mı? Varsa yasa iptal yetkisi var mı?

Genel Sekreter Hans Olav ODEGAARD:

Bizde anayasa mahkemesi yoktur. Zaten parlamentoya sunulan bütün yasa tasarı ve tekliflerinin anayasaya uygun olması gerekir. Herhangi bir yasanın aykırılığını iddia eden ilgili maddeyi mahkemeye götürür. Tüm yasaların insan haklarına da uyumlu olması gerekir. Örneğin parlamento, önceden seçmeli olan din eğitimini zorunlu hale getirince, bazı veliler bu yasayı insan haklarına aykırılık iddiasıyla mahkemeye götürdüler. Ancak iki alt mahkemede de davayı kaybettiler. Üst mahkemeye gitmediler. Daha sonra yapılan reformla din dersi, daha geniş çerçeveli bir ders haline getirildi.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Polis eğitimi konusunda bilgi almak istiyorum. Polise insan hakları eğitimi veriliyor mu? Teşkilatta farklı etnik kökene sahip polis var mı?

Genel Sekreter Hans Olav ODEGAARD:

Polis okullarında verilen eğitim, üniversite düzeyinde 3 yıldır. İnsan hakları eğitimi bunun önemli bir parçasıdır. Bu okullara girmek konusunda etnik kökenlilere öncelik vermeye çalışıyoruz. Teşkilata bağlı 10 bin polis var. Devlet polisi bakanlığa bağlıdır. Hapishane sisteminde görev yapan polisler de 3 yıl eğitim alırlar.

Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi HATİPOĞLU:

Suç örgütleriyle mücadele kapsamında bazı haklara müdahale edilebiliyor mu? Telefon dinlenmesi gibi.

Genel Sekreter Hans Olav ODEGAARD:

Ciddi olaylarda telefonları mahkeme kararıyla dinleyebiliyoruz. Bu karar sadece telefon dinlemeyle sınırlıdır. Bu dinleme sonucunda elde edilen dökümler mahkeme de delil olarak kullanılır.

Tunceli Milletvekili Kamer GENÇ:

Anayasa mahkemesi olmadığına göre mahkemeler aykırılık konusunda nasıl karar veriyor?

Genel Sekreter Hans Olav ODEGAARD:

Anayasa, diğer yasalar, Avrupa Konvansiyonu ve diğer uluslararası sözleşmeler esas alınır. Bir yasa, anayasaya, uluslararası anlaşmalara uymuyorsa mahkemeler yasanın tümünün değil ama ilgili bölümlerin uygulanmasını erteletebilirler.

Etnik Ayrımcılıkla Mücadele Merkezi Başkanı Manuela ASMUNDSEN İle Toplantı

Manuela ASMUNDSEN:

Merkezimiz 1999 yılı şubat ayında kurulmuş olan çok yeni bir ulusal kurumdur. Şu anda merkezde altı kişi çalışıyor. Bunların dördü avukat, ikisi siyaset bilimci ve atama yoluyla göreve getiriliyorlar. Üç ana çalışma konumuz var. Birincisi ayrımcılığa uğrayanlara hukuki destek vermek, ikincisi ayrımcılık konusunda bilgi ve belge sağlamak, üçüncüsü milletvekillerine, kamuoyuna ve özel kurumlara konumuzla ilgili

önerilerde bulunmaktadır. Hiçbir bakanlığa bağlı değiliz. Ancak yönetim kurulunda yerel yönetim yetkilileriyle birlikte konuları ele alırız. Son iki yılda 450 müracaat oldu. Daha çok hukuki danışmanlık hizmeti verdik. Bu müracaatların yüz tanesi iş yerinde ayrımcılık konusundaydı. Diğerleri sağlık, poliste ayrımcılık ve sosyal hizmet konularında müracaatları. Hukuki danışmanlık hizmeti vermenin yanı sıra görev sahamızla ilgili araştırmalar da yapıyoruz. Örneğin en son mahkemelerde ayrımcılık konusunda bir araştırma yaptık. Norveç'te ayrımcılıkla ilgili genel bir yasa yok. Temeli dar bir çerçeveye oturtulmuştur. Görev alanımızla ilgili yasal temel ceza kanununun iki maddesi ile çalışma kanununun bir maddesinden oluşmaktadır.

1999 yılında Birleşmiş Milletler Konvansiyonu ve Avrupa Konseyi Sivil Haklar Sözleşmesi, Norveç Yasaları'nın içine yerleştirildi. Hakimlerin bunlara göre karar vermesiyle bireyler, bundan yararlanacaklardır.

Etnik ayrımcılıkla ilgili karar sayısı çok az olduğu için bu konuda içtihat oldukça zayıf. Ayrımcılıkla mücadele konusundaki mahkeme süreci çok yavaş işliyor. Ancak uluslararası insan hakları ihlalleri çok ciddi boyutta değil. Buradaki insan hakları ihlalleri daha çok çalışma hayatı, yabancıların ev kiralamakta çektikleri güçlük vb. hususlarla ilgilidir.

Çalışmalarımız yabancıların topluma entegrasyonu açısından da çok önemli. Bu sayede azınlıkların katılımcılığını sağlıyoruz. 2000 yılında gelen 247 şikayetin, 73 tanesi çalışma hayatı, 33 tanesi polis, 44 tanesi sağlık ve sosyal hizmetler, 15 tanesi işyeri, 13 tanesi konut kiralama, 17 tanesi çocuklara kötü muamele, 18'i görev alanımızda olmayan iltica başvurusu, 33 tanesi de hapisane ve mahkemelerde ayrımcılıkla ilgilidi.

Konut sorunu, az görülmele birlikte toplumda önemli bir yer tutan sorundur. Buradaki ayrımcılık ciddi bir konu. İnsanlar bu konularda hukuki yardım almakta da zorlanıyorlardı. Yaşanan kötü bir örnek birçok insanı yıldırabiliyor. Pratikte rakamlar daha yüksek. Toplumda genel ayrımcılıkla ilgili yaptığımız araştırmalar çok önemli. Verdiğimiz hukuki yardımlar sonucu 155 kişi ilgili kurumdan cevap almış, bunların 13'ü uzlaşmayla, 7'si özür dilenmesiyle sonuçlanmış, şikayete konu 18 karar geri alınmış, 27'sinde taraflar arasında görüşmeler başlamış, 2'sinde de uygulamada değişikliğe gidilmiştir. Yazışma yaptığımızda şikayet

edilenler ilk anda inkar ederek sert tepki veriyor. Türklerin 11 müracaatı oldu. Afrikalılar çok müracaat ediyor. Avrupalı olmayanlar, çingeneler ve seyyahlar grubu ile ilgili de çok sayıda sorun geliyor. Dini guruplar da görev sahamıza giriyor. Zorunlu din eğitimi konusunda çok sayıda başvuru yapılıyor. Veliler, çocuklarının bu zorunluluktan muaf tutulmasını istiyor. Bu derslerde Hristiyan dini ile ilgili uygulamalı bölüme katılmak istemeyen etnik kökenli çocuklar ayrımcılığa tabii tutuluyorlar. Geçen kasım ayında düzenlediğimiz bir seminerde bu soruna çözüm yolu aradık. Sivil toplum örgütleri ve akademisyenlerle birlikte bir rapor hazırlayarak parlamentoya sunduk.

Türklerin başvuruları daha çok işyerlerinde başlarını örttükleri için uygulanan ayrımcılık konusunda yoğunlaşıyor. Hintli erkeklerin de aynı konuda şikayetleri var. Çalışma yasasında kişilerin dini inançlarını kılıkları ile belli etmelerinden dolayı ayrımcılığa tabii tutulamayacaklarına dair bir madde var. Kadın erkek eşitliği ombudsmanının da başörtüsü takanların ayrımcılığa tabii tutulamayacaklarına dair bir kararı var. Ancak hastane, postane gibi bazı kurumlardaki üniforma giyme zorunluluğu nedeniyle sorunlar yaşanıyor. Verdiğimiz hizmetlerden herhangi bir ücret almıyoruz. Geçen yılki bütçemiz, 5 milyon krondu. Bu yıl 5,5 milyon krona yükseldi. Mahkemelerde bizim adımıza davaları takip eden avukatların paralarını ödüyoruz. Değişik ombudsmanlarla işbirliği yapıyoruz. Mesela başörtüsü sorununu kadın erkek eşitliği ombudsmanına biz götürdük. Çalışmalarımızla birbirimizi tamamlıyoruz. Ombudsmanlar bizim adımıza bilgi de temin edebiliyorlar. 2002 yılında görev süremiz sona eriyor. Ombudsman mı olacağız yoksa aynı şekilde devam mı edeceğiz hükümet karar verecek. Ama isimden çok yaptığımız iş önemli.

303 işyerinde başörtüsü ile ilgili anket yaptık. Şu anda cevapları değerlendiriyoruz. Hapishanelerdeki yabancılarla ilgili araştırma yapmak için de ödenek istedik.

İnsan Hakları Enstitüsünde Sivil Toplum Örgütleriyle Düzenlenen Yuvarlak Masa Toplantısı

Enstitü Başkanı LINDHOLM:

Oslo Hukuk Fakültesi'nin bir parçasıyız. On yıllık bir geçmişimiz var.

Norveç İnsan Hakları Enstitüsüne dönüşmeyi planlıyoruz. Araştırmalarımız ve öğrenci programlarımız var.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Önce size alt komisyon üyesi diğer milletvekili arkadaşlarımı tanıtmak istiyorum. Sayın Şenel KAPICI DSP Samsun Milletvekili, Sayın Mehmet Nuri TARHAN MHP Hatay Milletvekili, Sayın Rıfat SERDAROĞLU ANAP İzmir Milletvekili, Sayın Ömer Vehbi HATİPOĞLU FP Diyarbakır Milletvekili ve Sayın Kamer GENÇ DYP Tunceli Milletvekili. Bizler, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesiyiz. Kanunumuz gereği insan hakları konusunda yurt içinde ve dışında incelemeler yapmak üzere kurulduk. Komisyonumuz 25 üyeden oluşur ve her parti aldığı oy oranında Komisyonda temsil edilir. Beş kişiden oluşan Başkanlık Divanımızda da Komisyonda bulunan partilerin bir temsilcisi bulunur. Komisyonumuz geçen yıl yurtdışında yaşayan Türk Vatandaşlarının karşılaştıkları insan hakları sorunlarının incelenmesine yönelik bir çalışma projesi hazırladı. Projenin Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları alanındaki atılımcı ve kararlı tutumunu daha da güçlendireceğine, uluslar arası ilişkilerin tek yanlı olmaktan çıkmasına ve çok yanlı ilişkilerin gelişmesine destek olacağını düşünüyoruz. Bu çerçevede, yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları on iki ülkeden randevu talebinde bulunduk. Bildiğiniz gibi 21. yüzyılın yükselen değeri insan haklarıdır. Artık bir ülkede insan haklarına gösterilen saygı, o ülkenin uygarlık düzeyinin bir ölçütü durumuna gelmiştir. Bizim amacımız, insan hakları ihlallerini en aza indirmeye çalışmaktır. Yok etmek değil azaltmak diyorum. Çünkü insan karakterinin özelliklerinden birisi de çıkarlarına olan düşkünlüğüdür. Bu da insanın olduğu her yerde insan hakları ihlalinin de kaçınılmaz olarak var olması demektir.

İnsan hakları ihlallerinin önlenmesinde uluslar birbirine destek olmalıdır. Gittiğimiz çeşitli ülkelerdeki güzel uygulamaları, ülkemize taşımak istiyoruz. Ancak ne kadar uğraşırsak uğraşalım insan hakları ihlallerini tamamen ortadan kaldırmamız mümkün olmadığını da biliyoruz. Amacımız; insan hakları çitasını en yüksek düzeye çıkartmak, ihlalleri ise en aza indirmektir. Ülkemizde bu çerçevede çalışmalar devam etmektedir. Örneğin son gelişmelerden biri İl ve İlçelerde kurulan insan hakları

kurullarıdır. 2 Kasım 2000 tarihinde bir yönetmelikle kurulan bu kurullar:

-İnsan Hakları konusunda her türlü çalışmayı yaparak, gerek kurul üyeleri, gerek uygulayıcılar ve gerekse vatandaşların bilinçlendirilmesini sağlamak ve amaçla çeşitli etkinlikler düzenlemek,

-İllerde Bakanlık, Valilik, İl Masası ve İlçe Kurulları tarafından İl Kurulu'na iletilen, İlçelerde de Valilik, Kaymakamlık, İlçe Masası ve Muhtarlardan İlçe Kuruluna getirilen konuları değerlendirmek,

-Gerekli inceleme ve araştırma yapması için Valilik ve Kaymakamlık Makamına öneride bulunmak,

-İdarenin uygulamalarında vatandaşlara hoşgörölü ve nezaketle yaklaşılması ve işkencenin önlenmesi için her türlü çalışmayı yapmak,

-İllerde üç ayda bir tüm çalışmaları özet olarak Bakanlığa, İlçelerde de üç ayda bir tüm çalışmaları Valiliğe bildirmek ile görevlidirler.

Üniversitelerimiz bünyelerinde çok sayıda insan hakları merkezi faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bunlarla işbirliği yapmaktayız.

Komisyon Kanunumuzun bize verdiği en önemli yetkilerden birisi de, 5. maddede yer alan: İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun, görevleri ile ilgili olarak, Bakanlıklarla Genel ve Katma Bütçeli Dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi isteme ve buralarda inceleme yapma, ilgililerini çağırıp bilgi alma, Komisyonun, gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilme ve Ankara dışında da çalışabilme yetkisidir. Nitekim, bu yetki çerçevesinde son olarak, Jandarma ve poliste insan hakları eğitimi ile ilgili bilgi almak için üst düzey yetkilileri komisyona çağırıp dinledik.

Türkiye'de İnsan hakları dersleri 7 ve 8. sınıflarda mecburi, lisede seçmeli derstir. Üniversitelerde ise konferans ve seminerler düzenleniyor. Poliste, jandarmanın eğitim programlarında da insan hakları dersleri vardır.

Enstitü Başkanı LINDHOLM:

Toplantıya katılan diğer arkadaşlar sivil toplum temsilcileridir ve bize bağlı değildirler. Enstitümüz bünyesinde Türkiye ile ilgili bir araştırma yapılmadı. Yalnızca Politik İslam ve İslamiyet konulu doktora tezi yazan bir arkadaşımız var.

Erik NAESS:

Türkiye'deki son gelişmelerle ilgili soru sormak istiyorum. Bir yıl önce Türkiye ile ilgili olarak hazırlanan işkence konulu rapor hakkında. 1991 yılında DEMİREL, karakolların camdan olacağını söylemişti. Fakat geçen yıl ECEVİT, gerçekleştiremediğinizi söyledi. Nitekim, İşkenceyi Önleme Komitesi bu konuda bir rapor hazırladı.

Komisyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

İşkence insanlığın yüz karasıdır. Sevgi dolu bir yürek taşıyan hiç kimse işkenceden yana olamaz. Ama işkence tarih boyunca rastlanan bir olgudur. Günümüzde de mevcuttur. Uygur olsun ya da olmasın her ülkede az ya da çok görülmektedir. Bir ülkede işkence olması diğer ülkeler için mazeret teşkil etmez. İnsan hakları 21. yüzyılın en yüce idealidir. Artık uygarlık ölçütü konumuna gelmiştir. Ne yazık ki Batı insan hakları konusunda çifte standart uygulamaktadır. Gelişmiş ülkeler bu kavramı, gelişmekte olan ülkeler üzerinde bir baskı aracı olarak kullanmaktadırlar. Biz insan hakları savunucularına düşen ülkelerimizi en az insan hakları ihlali yaşanan ülkeler haline getirmektir. İnsanın olduğu her yerde ihlalde vardır. Türkiye'de de karakollarda işkence olmuştur. İşkence olmayan bir ülke var mıdır? Önemli olan samimiyetle üzerine gidip ortadan kaldırmaktır. Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki cezaevlerine önceki Komisyon Başkanı Sayın Sema Pişkinsüt ile birlikte gittik. Gidilen 10 ilden 5 tanesinde ben de bulundum. Hazırlanan beş raporda da imzam var. Son af kanununda işkence yapan kamu görevlileri kapsam dışında bırakıldı. Aksine bunların cezasını artıran bir kanun çıkardık. Manisa'da 10 çocuğa işkence yapan polis 10-11 yıl arasında ceza aldı. Türkiye'de işkence sistematik bir olay değildir. Bireyseldir. Sorumlular yakalandığında cezalandırılır. Karakolların şeffaflaştırılması için çalışmalar yapılmaktadır. Bu karakollardan birini şubat ayında ben açtım. Ancak ekonomik kriz hızımızı kesti. 65 milyonluk ülkede kişi başına düşen milli gelirimiz sadece 2.700 \$. Buna rağmen yöneticiler samimi bir istekle çalışmaktadırlar. Her türlü insan hakkı ihlalinin zaman içinde en aza ineceğine inanıyorum.

Erik NAESS:

Konularımızdan biri de din özgürlüğü. Arkadaşımız Lena Larsen bu konuda uzmandır.

Lena LARSEN:

Norveç'te 30 ülkeden 70 bin Müslüman bulunmaktadır. 60 civarında mescit vardır. Ezan okunması konusu hariç cami açma konusunda herhangi bir sorun yoktur. Bir camimiz var. Haftada bir kez Cuma günleri ezan okunması için başvuruda bulunduk. Başvuru sağlık bakanlığına iletildi. Ezan gürültü olarak nitelendirildiği için karşı çıkan siyasi partiler var. Bunlar daha çok ırkçı partiler. Müslümanlar bunu insan hakkı ihlali olarak nitelendirdiler. Bir sağlık sorunu değil, inanç özgürlüğünden kaynaklanan bir haktır. Otoriteler bunu anladı ve ezan okunmasına izin verildi. Ancak başörtüsü hala bazı özel işverenler tarafından kabul edilmiyor. Örneğin Radisson SAS Otelleri kabul etmiyor. Bu konuyu da etnik ayrımcılık komitesine sunduk.

Erik NAESS:

Norveç çok güçlü bir devlet kilisesi olan kökten dinci bir devlettir. İlköğretim düzeyinde zorunlu bir din eğitimi var. Diğer dine mensup veliler bunu aşmak için uğraşıyorlar. Bu ailelerin çocuklarının eğitim göreceği din, ahlak eğitimini seçme özgürlüğünün ihlalidir. Bu konu şu anda yüksek mahkemede görüşülüyor. Eğer davayı kaybederlerse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gidecekler. Umarım buna gerek kalmadan yöneticiler durumu düzeltir.

Lena LARSEN:

Din ve vicdan özgürlüğü konusunda Türkiye'deki durum nedir?

Ömer Vehbi HATİPOĞLU:

Şu anda üniversitelerde yaşanmakta olan başörtüsü sorunu var. Kamuda da aynı sorun yaşanıyor. Elbette Türkiye'nin, Norveç'ten farklı bir yapısı var. Türkiye laik bir devlettir. Bazı çevreler başörtüsünü anayasaya aykırı görmektedirler. Üniversite senatolarının ve anayasa mahkemesinin bu konuda kararları vardır. Ben ve partim bu görüşlere katılmıyoruz. İnanç özgürlüğü en temel özgürlüktür. İstendiği şekilde yaşanmalıdır. Partiler, bu konuda ikiye bölünmüşlerdir. Elbette Türkiye çevre ülkelerden gelen fundamentalist akımlara karşı da kendini korumak zorundadır.

Komasyon Başkanı Hüseyin AKGÜL:

Bu konuda bir alt komisyon kurduk. Bu alt komisyon çalışmasına devam ediyor.

İzmir Milletvekili Rifat SERDAROĞLU:

Türkiye son on yıldır zor bir dönem yaşadı. Türkiye anayasal bir devlettir. Anayasa Mahkemesi kararları anayasa hükmündedir. Başörtüsü konusunda iki anayasa mahkemesi kararı vardır. Anayasa değişmeden bu sorunu çözmek mümkün değildir.

Jorgen SLYDAL:

Ülkede ırkçılığa karşı nasıl davranılacağı konusunda bir belirsizlik var. Beyaz Birlik, ırkçı bir partidir. Bu partinin programında evlatlık alınan bir çocuğun doğum yapmasının yasaklanması ile ilgili hüküm vardı. Konu mahkemeye intikal etti. Mahkeme kararı ile bu mesajı vermesi yasaklandı. İrkçilikle mücadele galip geldi. Devlet okullarındaki müfredatla ilgili bir kurul var. Bu kurul, gizli oluşturuldu. Biz buna karşıyız. Bunun bir örneği de Arnavutluk'ta var. Türkiye'de fikir özgürlüğü konusuyla da yakından ilgiliyiz.

Tespitler ve Genel Değerlendirme:

Norveç'te Yaşayan Vatandaşlarımız Hakkında Genel Bilgiler:

Norveç'te 3500 kayıtlı vatandaşımız yaşamaktadır. Büyükelçiliğimiz Konsolosluk şubesine kayıtlı olmayanlarla beraber Norveç'teki Türklerin sayısının 7000'i aştığı tahmin edilmektedir. Vatandaşların 2200 kadarını çalışan kesim oluşturmaktadır.

Norveç, yabancılara ve bu arada vatandaşlarımıza yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı tanıyan ülkelerden biridir.

Sosyal Güvenlik:

Türkiye ile Norveç arasında 1978 yılında imzalanmış bir Sosyal Güvenlik Anlaşması mevcuttur. Bu anlaşmanın uygulanmasına dair İdari Anlaşma ise 1981 yılında yürürlüğe girmiştir.

Sosyal güvenlik düzenlemelerinin en ileri düzeyde olduğu ülkelerden biri olan Norveç'te yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenliğe ilişkin konularda önemli boyutta sorunları olmadığı söylenebilir. Ancak son yıllarda Norveç'te işsizlik oranının artışı vatandaşlarımızı da etkilemiştir.

Eğitim:

İlköğretim okullarına devam eden Türk öğrenci sayısı 1811

civarındadır. Yüksek öğrenim alanında araştırma bursu ile eğitim yapan 2 vatandaşımız vardır. Anadil derslerine (Türkçe ve Türk Kültürü) katılan öğrenci sayısı 1500 dür.

Norveç ilgili mevzuatının dışarıdan öğretmen getirilmesine uygun olmaması nedeniyle Türk Dili ve Türk Kültürü öğretmenleri mahallen atanmaktadır. Kiliseler ve Milli Eğitim Bakanlığı adına mahalli idareler tarafından atanan bu öğretmenlerin çoğu mesleki açıdan yetersizdir. Norveç'li yetkililer nezdinde bu nedenle Türkiye'den öğretmen gönderilmesi hususunda yapılan girişimlere rağmen henüz olumlu bir gelişme sağlanamamıştır. Ancak, İki ülke Eğitim Uzmanları arasında yapılan toplantılarda Türkiye'den Koordinatör öğretmen atanması konusunda mutabakata varılmıştır.

İnsan Hakları:

İnsan Hakları iç hukukla teminat altındadır. Din özgürlüğü Anayasanın 2'nci maddesi ile tanınmıştır. 01 Ocak 1981 tarihinde yürürlüğe giren Yabancılar Yasası göçmenlerin hak ve sorumluluklarını belirlemektedir.

Norveç'de dini veya etnik kökeni hedef alan "ırkçı" olarak nitelendirilebilecek taciz, baskı veya saldırılara pek rastlanmamaktadır.

Dernekler:

Norveç'te örgütlenmenin hukuki kolaylıklarından istifade eden vatandaşlarımız 1980'li yıllardan bu yana 12 dernek kurmuşlardır. Bu derneklerden 6'sı, 1991 yılından bu yana bir çatı altında birleşerek Norveç Türk Dernekleri Federasyonu'nu oluşturmuşlardır. Anılan Federasyon devletimizin teşvik ve desteği ile kurulmuştur.

Din Hizmetleri:

Vatandaşlarımızın dini ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla halihazırda üç din görevlisi Norveç'te görev yapmaktadır.

Diğer Önemli Hususlar:

*Norveç, birçok ülkede verilen eğitimi yetersiz görmektedir. Türkiye de bu ülkelerden bir tanesidir. Örneğin, Filipinler'den hemşirelik eğitimi almış bir kişi Norveç'te hemşire olarak çalışabilirken Türkiye'den hemşirelik eğitimi almış bir kişi Norveç'te ek eğitime tabi tutulmaktadır.

*Norveç makamlarının Türkiye'den gelecek olanlara uyguladıkları vize uzun zaman almaktadır. Bu süre 1 yılı geçmektedir.

*Türk vatandaşı olan ve emekli olup Türkiye'de yaşamayı kabul eden vatandaşlarımız 2 yıldan sonra Norveç'teki oturma ve çalışma müsaadesini kaybetmektedirler. İki yılı doldurmadan yapılan giriş çıkışlar eğer kısa süreli ise oturumu uzatmak için geçerli sayılmamaktadır.

*Türkiye'nin vermiş olduğu sürücü belgeleri kabul edilmemektedir. Sürücü belgelerini Türkiye'den alanlar burada tekrar imtihana tabi tutulmaktadır (Türkiye'de yaşanan trafik kazaları ve rüşvetle verilen sürücü belgeleri sebep olarak gösterilmektedir).

*Yabancı asıllı, bilhassa ten rengi değişik olan insanlara sokakta polisler tarafından gerekli gereksiz kimlik sorulduğu, bazı diskoteklere alınmadıkları basına yansımıştır.

*Bazı yabancı gruplar arasında yaşanan şiddet olayları, Norveç'te yaşayan tüm yabancılara mal edilmeye çalışılmaktadır.

*Gençlerimize yüksek tahsil yapabilmeleri için gerekli yol gösterilmeyip, genelde ağır meslek dalları tavsiye edilmektedir. (iyi Norveççe bilmemeleri gerekçe gösterilmektedir). Yani bir hekimlik, bir mühendislik eğitimi almaya kalkıştıkları zaman başarılı olamayacakları korkusu verilmekte ve gençlerimizi bu şekilde bu eğitimlerden uzaklaştırmaktadırlar.

*Ülkede yaşayan bilhassa müslüman kadınlar, eşleri tarafından iş hayatından uzak tutulmaktadır. (Bu durum Pakistanlılar, Somalililer ve Faslılar arasında daha yoğundur). Başörtüsü ile çalışmak isteyenler, bilhassa devlet işlerinde fazla zorluk yaşamamaktadırlar. Sorun daha çok bazı özel sektör dallarında yaşanmaktadır.

*İş ve işçi bulma kurumunun yabancılar bölümü ayırmak istenmektedir.

İSVEÇ STOKHOLM SÖDERTALJE HALL VE NORVEÇ OSLO İLA CEZAEVLERİ

Hall Cezaevi 288 mevcudu ile ülkenin en büyük cezaevidir. Yüksek güvenliikli cezaevi tek kişilik odalardan oluşuyor. Odaların içinde banyo ve lavabo bulunmuyor. Geceleri oda kapıları kilitlendikten sonra mahkumun bir ihtiyacı olursa odada bulunan çağırma düğmesi aracılığıyla gardiyanları çağırabiliyor. Her katta 15 oda kapısının açıldığı bir koridor

ve bu koridorda mahkumların isterlerse yemek pişirmelerini sağlayacak donanımlı bir mutfak, yemek yiyebilecekleri masa ve tv izleyebilecekleri oturma grubu yeralıyor. Bu 15'er odalık koridorlar kilitli kapılarla birbirinden ayrılıyor. Mahkumlar okuldaki, atölyelerdeki çalışma zamanlarından arta kalan vakitlerini burada birarada geçirebiliyorlar. Akşam 21:00'de oda kapıları kilitleniyor. Sabah 7:00'de mahkumlar uyandırılıyorlar. Mahkumlara hazırlanmak için 20 dakika süre tanınıyor. Kahvaltıdan sonra atölyelere giden mahkumlar öğle yemeklerini de orada yiyip saat 15:00'e kadar çalıştıktan sonra odalarına dönüyorlar.

- Her iki hapishanede de mahkumun işlediği suçtan ziyade hapisshanedeki hal ve tavır esas alınıyor. Gösterilen iyi halle orantılı olarak mahkuma tanınan olanaklar da artırılıyor. Örneğin İla cezaevinde iyi halli mahkumlar görevli eşliğinde cezaevi dışına kayak yapmaya gidebiliyorlar. Mahkum isterse belli periyodlarla eşi ve çocukları ile biraraya gelip bir geceyi cezaevinde geçirebiliyor. Bu amaçla cezaevinde içinde banyosu da bulunan 4 oda ayrılmış. İyi halli mahkumların kaldığı odaların hatta katın tefrişi bile farklılık göstermektedir. Odalarda tv, radyo ve internet bağlantısı olmayan bilgisayar bulundurulmasına izin veriliyor. Mahkumlara spor yapmaları için geniş olanaklar sağlanmış; örneğin Hall Cezaevinde tenis kortu da vardı. Yüzme havuzu olan cezaevleri olduğu da belirtildi.

- Cezaevlerinde mahkumların belli bir ücret karşılığında atölyelerde ve işliklerde çalışmaları düzenin esasını teşkil ediyor. Geçerli bir mazereti olmaksızın çalışmak istemeyen mahkumlar çalışma süresinin bitimine kadar içinde ayrı bir hücrede kapalı olarak tutuluyorlar. Burada radyo, tv ve bilgisayar kullanımına izin verilmiyor. Mahkumlar atölyelerde çalışmaları karşılığında Hall Cezaevinde saat başına 7-13 Kron, İla Cezaevinde ise günde 44 Kron ücret alıyorlar. Çalışmayı reddeden mahkumların öncelikle niçin çalışmak istemedikleri araştırılıyor. Keyfi bir sebeptense cezası artırılıyor. Her iki cezaevinde de mahkumların aldıkları ücretlerle gıyecek yiyecek v.b. ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri kantinler var.

- Mahkumlar cezaevi yönetimiyle ilgili şikayetlerini rahatlıkla dile getirirler. Şikayetler merkezi yönetimde ele alınır; eğer verilen yanıt mahkumu tatmin etmezse idare mahkemesine başvurabilir. Cezaevleriyle

ilgili bağımsız bir izleme komitesi yok. İdari mahkemeler ve ombudsmanlık kurumu var. Ama mahkumların şikayetleri konusunda doğrudan yetkili merci değil. Örneğin; mahkumların ev iznini yasalar belirlemiştir. Ombudsmanın ya da mahkemenin bunu değiştirme hakkı yoktur. Örneğin; genel ziyaret koşulları gibi konuları inceleyebilirler. Gardiyanlara yönelik suçlamalar konusunda iki yol var. Birincisi konu ombudsmana götürülebilir. Araştırma sonucunda hata tespit edilirse cezaevi idaresi ona göre önlem alır. İkinci yol Merkezi İdareye başvurabilir. Özel bir kurul şikayeti inceler. Suçun derecesine göre uyarı ya da para cezası verebilir. Suç ciddi ise konuyu savcılığa iletir.

- Gardiyanlar genel olarak 3 aylık bir temel eğitim alıyorlar. Burada psikoloji ve tedavi, sistem, mevzuat ve meşru müdafaa eğitimi alıyorlar. En az lise mezunu olmaları gerekiyor. İngilizce bilmeleri, sosyal bilimler konusunda bilgili olmaları gerekiyor. Gardiyanların %35'i kadın bu mahkum davranışlarını olumlu yönde etkiliyor. 92-93 yıllarında bu sisteme geçtik. Bayan gardiyanlar erkekleri arayabilirler, ama erkek gardiyanlar bayan mahkumları arayamıyorlar.

- Cezaevinde olay çıkarsa öncelikle gardiyanlar olaya müdahale ediyor. Eğer güçleri yetmezse polis çağırıyorlar. Küçük isyanlar konusunda haftalık eğitim alan bir ekip var. Kaçması muhtemel olan veya dışarda tehlikeli olan kişiler ayrı yerde mühafaza ediliyor, başka birimlere geçemiyorlar. Kendine ve çevresine zarar veren mahkum gözetim odasına alınıyor. Kendisiyle ilgilenecek ayrı bir görevli var. Tehdide maruz kalan mahkumlar ise başka cezaevlerine sevk ediliyor ya da tecrit ediliyor.

- Bloklarda bulundurulmuş mahkum sayısı sabit 56 mahkum 4 bloğa paylaştırılmış. Havalandırmada en fazla 28'er kişilik iki grup halinde binanın önünde ve arkasında yürüyebiliyorlar. Aralarında tel örgü var. Ana ilke mahkumlara içeride daha fazla özgürlük sağlamak.

- Cezaevlerinde ölüm orucu gibi kitlesel eylemlere rastlanmıyor. Ülkelerine iade edilmek istemeyen yabancıların başvurduğu bir eylem türü olarak rastlanıyor. Onlar arasından da şimdiye kadar ölümler sonuçlanan bir olay olmamış. Bu gibi durumlarda su vermeye çalışıyorlar. Mahkum kötüleirse hastaneye sevk ediyorlar. Hastanedeki doktorlar da bu tür durumlarda Havai deklasyonuna uyuyorlar. Zorla müdahalede bulunmuyorlar.

- Haftada birkez açık görüşe izin veriliyor. Ziyaret sırasında görüşme odasında ziyaretçi sayısının 4-5 kişiyi geçmesine izin verilmiyor. Sadece mahkumun cezaevi yönetimine önceden verdiği listede ismi bulunan kişiler ziyaret edebiliyor. En fazla 10 kişilik bir liste verilebiliyor. Bunlar da yakın akrabalarından olabiliyor. Ziyaretçilerin geçmişlerine de bakılıyor. Görüşme esnasında gardiyan ya da kamera bulunmuyor.

- Sağlık sorunları konusunda hizmet veren bir revir var. Burada basit müdahalelerde bulunabiliyor. Mahkumlar haftada birkez doktor kontrolundan geçiriliyor. Ciddi vakalar hastaneye sevkediliyor.

- Hükümlü ve tutuklular ayrı yerlerde muhafaza ediliyor. Cinsel suçlardan mahkum olanlar ve suç ortakları birbirlerinden ayrı tutuluyor.

- Mahkumların % 70'i yabancı uyruklu ülke genelinde ise bu oran % 35. Mahkumlar arasında İsveçli ya da yabancı olmalarına göre bir ayırım yapılmıyor. Ancak İsveçli mahkumların ev izni varken yabancıların bu hakkı yoktur.

8. KOMİSYONU ZİYARET EDEN YABANCI HEYETLER

TARİH	KURUMU	İSİM
16 Kasım 2000	Mısır Büyükelçisi	El Shazly
16 Kasım 2000	Amerikan B.elçiliği Siyasi İşler Müsteşar Yrd.	Lary Silverman
16 Kasım 2000	Norveç B.elçisi	Finn Fastervoll
20 Kasım 2000	Fransa Büyükelçiliği	François Naucodie
20 Kasım 2000	Irak Büyükelçisi	Faruk Abdullah
4 Aralık 2000	İngiltere Büyükelçiliği	Sangeeta Ahuja
10 Ocak 2001	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi	Silvia Cassale
22 Ocak 2001	Finlandiya Parl. İnsan Hakları Grubu Bşk.	Riitta Prusti
29 Ocak 2001	Amerikan B.elçiliği Siyasi İşler Müsteşar Yrd.	Lary Silverman
1 Şubat 2001	ABD B.elçiliği İnsan Haklarından Sor. Dipl.	Annie Pfozheimer
19 Şubat 2001	BM İnsan Hakları Komisyonu Yargısız ve Keyfi İnfazlar Özel Raportörü	Asma Jahangir Henrik Stenman

20 Şubat 2001	Pakistan Büyükelçisi	Gazi Humayun
5 Mart 2001	ABD B.elçiliği İnsan Haklarından Sor. Dipl.	Annie Pfozheimer
6 Nisan 2001	Avusturya B.elçisi	İan Forsyth
6 Nisan 2001	Clause Larsen Başkanlığında Danimarka Parlamentosu Heyeti	Claus Larsen, Svend Hovmand, Peter Verner sen, Gitte Lillelundbech, Jytte Andersen, Eva Kje Hansen, Charlotte Antonsen, Susanne Clemensen, Keld Albrechtsen, Frank Dahlgaard
18 Nisan 2001	Çek Cumhuriyeti Senatosu Hukuk, İnsan Hakları, Eğitim ve Kültür Komisyonu	Josef Kana, Vera Vasinkova, Daniel Kroupa, Antonin Petras, Marta Hubova,
30 Nisan 2001	Belçika Parlamentosu Yeşiller Partisi Mv.	Leen Laenens
12 Haziran 2001	Fransız ve İngiliz Basını	Peter David Ellman, Juan Pierre Dublois
17 Eylül 2001	Danimarka B.elçilik Müsteşarı ve Basın	Jesper Sorensen, Jesper Steinmetz
23 Ekim 2001	Fransa B.elçiliği Başkanı	Françoi Navcodie

- 21 Kasım 2001 ABD B.elçiliği İnsan Haklarından Sor. Dipl. Annie Pfozheimer
- 16 Ocak 2002 Avrupa Komisyonu Genişleme Gen. Md.lüğü Türkiye Masası Alessandro Missir di Lusignano, Angela Maroues de Athayde
- 27 Şubat 2002 İsveç Parlamentosu Türkiye İnsan Haklarına Destek Komitesi Marianne Anderson, Kia Anderasson, Lars Hjerten, Hillevi Larsson, Rosita Runegrund, Sven-Erik Sjöstrand
- 11 Mart 2002 Danimarka B.elçilik Müsteşarı Jesper Sorensen
- 13 Mart 2002 Hollanda Parlamento Heyeti Gerrit Van Oven, Frans Timmermans, Jan Drik Blaauw, Çoşkun Çörüz, Olga Scheltema, Eimert Van Middelkoop, Christianne Mattussen
- 30 Nisan 2002 ABD B.elçiliği İnsan Haklarından Sor. Dipl. Annie Pfozheimer
- 28 Mayıs 2002 BM Genel Sekreter Özel Temsilcisi Francis Deng
- 10 Haziran 2002 Danimarka B.elçilik Müsteşarı Jesper Sorensen
- 20 Haziran 2002 Fransa B.elçiliği Başkatibi Françoise Navcodie

9. TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI ALANINDAKİ GELİŞMELER

21. Dönem 3. ve 4. Yasama Yıllarında insan hakları alanında meydana gelen gelişmeler şöyle özetlenebilir:

Kopenhag Siyasi Kriterleri ışığında demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları alanında Türkiye'nin alması gereken idari önlemleri ve yasal düzenlemeleri içeren İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulu Raporu 21 Eylül 2000 tarihinde kamuoyuna açıklanmıştır.

İnsan Haklarının Korunmasını Sağlamak Ve İhlallerini Önlemek İçin Araştırmaları Yapmak Ve Bunların Sonuçlarını Yetkili Mercilere Bildirmek, Toplum Ve Uygulayıcıları Eğitmek, Bu Konuda Başbakan Tarafından Görevlendirilen Devlet Bakanının Verdiği Görevleri Yerine Getirmek İçin İllerde "İnsan Hakları İl Kurulları", İlçelerde de "İnsan Hakları İlçe Kurulları"nın Kurulmasını Öngören Yönetmelik 2 Kasım 2000 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava Ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun 21 Aralık 2000 tarihinde TBMM'de kabul edilmiştir.

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair 4620 Sayılı Kanun 18 Ocak 2001 günü TBMM tarafından kabul edilmiş ve 1 Şubat 2001 tarih ve 24305 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması Ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair 4623 Sayılı Kanun 25 Ocak 2001 günü TBMM tarafından kabul edilmiş ve 3 Şubat 2001 tarih ve 24307 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İnsan hakları üst kurulu, 2 Kasım 2000 tarihinde çıkardığı yönetmelikle İnsan haklarının korunmasını sağlamak ve ihlalleri önlemek, idarenin uygulamalarında vatandaşlara hoşgörü ve nezaketle yaklaşılması, toplumu ve uygulayıcıları eğitmek üzere Türkiye genelinde 81 il merkezinde İnsan Hakları İl Kurulu ve 831 ilçe merkezinde İnsan Hakları İlçe Kurulu oluşturulmuştur. İnsan Hakları Başkanlığının görevleri şunlardır :

a) İnsan hakları ile ilgili konularda görevli kuruluşlarla sürekli temas halinde bulunmak ve bu kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak.

b) İnsan hakları konusundaki mevzuat hükümlerinin uygulanmasını izlemek, izleme sonuçlarını değerlendirmek, uygulamada ve mevzuatta görülen aksaklıkların giderilmesi ve Türkiye'nin ulusal mevzuatının insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası belgelerle uyumlu hale getirilmesi doğrultusunda yapılacak çalışmaları koordine etmek ve bu konularla ilgili önerilerde bulunmak.

c) Kamu kurum ve kuruluşlarının hizmet öncesi staj ve hizmet içi insan hakları eğitim programlarının uygulanmasını izlemek, değerlendirmek ve koordine etmek.

d) İnsan hakları ihlali iddiaları ile ilgili başvuruları incelemek ve araştırmak, inceleme ve araştırma sonuçlarını değerlendirmek ve alınabilecek önlemlere ilişkin çalışmaları koordine etmek.

e) Başbakanlığın koordinatörlüğünde görevleriyle ilgili konularda teşkil edilen kurullara sekretarya hizmeti yapmak.

f) Makamca verilen benzeri görevleri yapmak.

4643 Sayılı Kanun TBMM'de 12 Nisan 2001 tarihinde kabul edilmiş ve 21 Nisan 2001 tarih ve 24380 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunla; Başbakanlık teşkilatı içinde ana hizmet birimlerinden biri olarak İnsan hakları başkanlığı, daha önce genelgeyle oluşturulan ve bu yasayla yeniden düzenlenen insan hakları üst kurulu, insan hakları alanında ilgili devlet kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında iletişimi sağlayacak insan hakları danışma kurulu, insan hakları ihlali iddialarının azalmasını ve son bulmasını sağlamak amacıyla ihlal iddialarını yerinde incelemek ve araştırmak üzere insan hakları izleme heyetleri oluşturulması hükme bağlanmıştır.

Tüm Göçmen İşçilerin Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair

Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun (4662) 26 Nisan 2001 günü sözleşmeye "ekli bildirimler ve çekince ile" TBMM tarafından onaylanmıştır. Sözleşme 9 Mayıs 2001 tarih ve 24397 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

1 Mayıs 2001 günü kabul edilen 4666 sayılı *Terörle Mücadele Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla* 16 ncı maddede bir değişiklik yapılarak terör mahkumlarının "işledikleri suçlara, kurumdaki davranışlarına, ilgi ve yeteneklerine göre gruplandırılarak, güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, kendileri için hazırlanmış iyileştirme ve eğitim programları çerçevesinde eğitim ve spor, meslek kazandırma ve işyurdu çalışmaları ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere" katılmalarına imkan verilmiştir. Kanun 5 Mayıs 2001 tarih ve 24391 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 4667 Sayılı Kanunla "insan haklarını savunmak ve korumak", hukukun üstünlüğü ve insan hakları kavramlarına işlerlik kazandırmak baroların görevleri arasında sayılmıştır. 2 Mayıs 2001 günü TBMM'de kabul edilen kanun 10 Mayıs 2001 tarih ve 24.398 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

9 Mayıs 2001 günü kabul edilen *Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanun ile Ceza Evleriyle Mahkeme Binaları İnşası Karşılığı Olarak Alınacak Harçlar ve Mahkumlara Ödettirilecek Yiyecek Bedelleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair 4671 Sayılı Kanunla* iş yurtlarında çalıştırılan hükümlü ve tutukluların gündeliklerinin her ayın sonunda verilmesi ve iş yurtlarında çalıştırılanlar ile ödeme gücü olmadığı anlaşılanlardan yiyecek bedelleri alınmaması kararlaştırılmıştır. Kanun, 16 Mayıs 2001 ve 24404 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

4674 sayılı *Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun ile Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* 15 Mayıs 2001 günü TBMM tarafından kabul edilmiştir. Kanunla Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri yeniden tanımlanmış, ayrıca "uluslararası hukuk ve insan hakları konusundaki gelişmeleri izlemek, bu konulardaki

çalışmalara katılmak, gelişmelerin iç hukuka yansıtılması için ilgili kurum ve birimleri bilgilendirmek" Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında sayılmıştır. Kanun 22 Mayıs 2001 tarih ve 24409 sayılı Resmi Gazetede yayımlandıktan sonra yürürlüğe girmiştir.

16 Mayıs 2001 günü kabul edilen 4675 sayılı *İnfaz Hakimliği Kanunu* ile infaz hakimliklerinin kuruluş, görev, çalışma esas ve usulleri düzenlenmiştir. Kanun 23 Mayıs 2001 tarih ve 24410 sayılı Resmi Gazetede yayımlandıktan sonra yürürlüğe girmiştir. Kanunun 4 üncü maddesinde infaz hakimliklerinin görevleri şu şekilde sıralanmıştır:

1. Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydürilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

2. Hükümlülerin cezalarının infazı, müşahedeye tâbi tutulmaları, açık cezaevlerine ayrılmaları, izin, sevk, nakil ve tahliyeleri; tutukluların sevk ve tahliyeleri gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

3. Hükümlü ve tutuklular hakkında alınan disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezalarının kanun, tüzük veya yönetmelik hükümleri ile genelgelere aykırı olduğu iddiasıyla yapılan şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

4. Ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının kendi yetki alanlarına giren ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki tespitleri ile ilgili olarak düzenleyip intikal ettirdikleri raporları inceleyerek, varsa şikâyet niteliğindeki konular hakkında karar vermek.

5. Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

7 Haziran 2001 günü kabul edilen 4676 sayılı kanunla *Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'da* çeşitli değişiklikler yapılmış, bu değişikliklerin biriyle "program hizmetlerinin bütün unsurlarının insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olması" karara bağlanmıştır. Kanun tekrar görüşülmek üzere Cumhurbaşkanı tarafından Meclis'e iade edilmiştir. 15 Mayıs 2002 tarihinde 4756 sayılı kanunla aynen kabul edilip Cumhurbaşkanı'na gönderilen kanun bu defa

Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmış ve 21 Mayıs 2002 gün ve 24761 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yasanın yürürlüğe girmesinin ardından Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER 9. maddesinin iptali, 119 milletvekili de 13. maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesindeki iptal davası halen devam etmekte olup "program hizmetlerinin bütün unsurlarının insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olması"nı öngören 2. madde ile ilişkisi yoktur.

14 Haziran 2001 tarihinde kabul edilen 4681 sayılı kanun ile *Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu* ile yürürlükteki mevzuat ve ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle belirlenen ilkeler çerçevesinde ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin yönetim, işleyiş ve uygulamalarını yerinde görmek, incelemek, bilgi almak ve tespitlerini rapor haline getirerek yetkili ve ilgili mercilere sunmak üzere, ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının kurulması kararlaştırılmıştır. Kanunla bulunduğu yargı çevresinde ceza infaz kurumu veya tutukevi olan her adli yargı adalet komisyonuca bir izleme kurulu kurulması öngörülmüştür. Kanunla ayrıca izleme kurulu üyelerinde aranacak nitelikler, üyelerin seçimi ve andiçmesi, kurullarının görev ve yükümlülükleri, çalışma esas ve usulleri gibi hususlar da belirlenmiştir. Bu kanun 21 Haziran 2001 gün ve 24439 sayılı Resmi Gazetede yayımlandıktan sonra yürürlüğe girmiştir.

TBMM tarafından 3 Ekim 2001 günü kabul edilen *Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 4709 Sayılı Kanun* ile Avrupa Birliğine uyum çerçevesinde bazı düzenlemeler yapılmıştır. Resmi Gazetenin 17 Ekim 2001 gün ve 24556-mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe giren Anayasa değişikliği şu yenilikleri içermektedir.

Madde 1:

Anayasanın başlangıç bölümünün 5. fıkrasında yapılan değişiklik ile "hiçbir düşünce ve mülahazanın" ibaresi "hiçbir faaliyetin" şeklinde yeniden düzenlenmektedir. Bu değişiklikte düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırları genişletilmekte ve ancak hükümde belirtilen yasaklara uyulmayan bir "faaliyet" gerçekleştirilmesi durumunda kısıtlama söz konusu olabilmektedir.

Bu değişiklikle,

AIHS'nin 10 . maddesinde yer alan "ifade özgürlüğü" hükmü ve Ulusal Programın, "2.1. Siyasi Kriterler-Giriş" bölümünde ifade edilen "özgürlükçü ve demokratik ilkeler"le de uyum sağlanmakta, ayrıca,

"2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü" başlığı altında kısa vade olarak taahhüt edilen "Anayasanın düşünceyi açıklama ve yayma ile ilgili" bölümlerinin değiştirilmesi açısından da önemli bir aşama niteliği taşımaktadır.

Madde 2:

Bu madde ile Anayasanın "temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesi değiştirilmektedir. Değişikle, temel hak ve hürriyetlerle ilgili sınırlama sebepleri olarak gösterilen "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, milli egemenlik, Cumhuriyet, milli güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı, genel ahlak ve genel sağlık" gerekçeleri madde metninden çıkarılmıştır. Yeni düzenlemeyle temel hak ve hürriyetlerin "özlerine dokunulmadan yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği" belirtilmektedir. Bu kapsamda temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanmalarıyla ilgili sınırlar daraltılmakta, temel hak ve hürriyetlerin kapsamı genişletilmektedir.

Bu değişiklikle ,

özellikle "ifade özgürlüğü" başlıklı AIHS'nin 10 . maddesi ve Ulusal Programın "2.1. Siyasi Kriterler-Giriş" bölümünde ifade edilen "özgürlükçü, demokratik, güvenceli ve hukuk devleti ilkeleri" ile uyum sağlanmaktadır.

Bu çerçevede "2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü" başlığı altında kısa vade olarak taahhüt edilen "Anayasanın temel hak ve hürriyetlerle ilgili bölümlerinin değiştirilmesi" bakımından da gelişme kaydedilmektedir.

Madde 3:

Bu değişiklikle Anayasanın "temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması" başlıklı 14. maddesi yeniden düzenlenmektedir. Değişikle "Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerin, devletin ülkesi ve bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan, demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan eylemler biçiminde

kullanılamayacağı" ve "Anayasa hükümlerinden hiçbirinin, Devlete veya kişilere bu anayasa ile tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlanmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamayacağı" unsurları getirilmektedir. Bu çerçevede hak ve hürriyetlerin kullanılmalarındaki mevcut güvenceler pekiştirilmekte; böylece başlangıç bölümünde yapılan değişiklik ile de paralellik sağlanmaktadır.

Bu değişikliklerle,

AİHS'nin "Hakların Kötüye Kullanımının Yasaklanması" başlıklı 17. maddesi ve

Ulusal Programımızın "2.1. Siyasi Kriterler-Giriş" bölümünde ifade edilen "özgürlükçü, demokratik, güvenceli ve hukuk devleti ilkeleri" ile uyum sağlanmaktadır.

Bu kapsamda "2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü" başlığı altında, kısa vade olarak taahhüt edilen "Anayasanın temel hak ve hürriyetlerle ilgili bölümlerinin değiştirilmesi" konusunda da gelişme kaydedilmektedir.

Madde 4:

Madde ile "Kişi Hürriyeti ve Güvenliği" başlıklı Anayasanın 19. maddesi değiştirilmektedir. Bu çerçevede toplu suçlarda gözaltı süresi "on beş günden" "dört güne" indirilmekte, kişinin yakalandığının veya tutuklandığının koşulsuz olarak derhal yakınlarına bildirileceği düzenlenmekte ve devlete, zarara sebebiyet verenlere rücu hakkı getirilmektedir. Böylece doğrudan insan haklarının geliştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılmış olmaktadır.

Bu değişikliklerle,

AİHS'nin "Özgürlük ve Güvenlik Hakkı" başlıklı 5. Maddesi ile uyum sağlanmış olmakta;

Ulusal Programın "2.1.4. Duruşma Öncesi Gözaltı" bölümünde orta vade hedefi olarak belirtilen "Anayasanın 19/6'ncı maddesinin gözden geçirilmesi" taahhüdü de gerçekleştirilmiş olmaktadır.

Madde 5:

Değişiklikle "Özel Hayatın Gizliliği" başlıklı Anayasanın 20. maddesi yeniden düzenlenmektedir. Madde metninden "Adli soruşturma ve kovuşturmanın gerektirdiği istisnalar saklıdır" ibaresi çıkartılarak özel

hayatın ve aile hayatının gizliliği esasının güvenceleri arttırılmaktadır.

Ayrıca madde kapsamında özel hayatın sınırlama sebepleri olarak "milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması" unsurları eklenerek, AİHS'nin "Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması" başlıklı 8. maddesi ile de uyum sağlanmaktadır.

Maddeye eklenen özel hayatın gizliliğine istisna teşkil edebilecek haller için yetkili merciin "yazılı emir" kararının bulunması zorunluluğu da özel hayatın gizliliğine ilişkin güvencelerin pekiştirilmesini sağlayan diğer bir unsur olmaktadır.

Bu değişikliklerle,

AİHS'nin "Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması" başlıklı 8. maddesi yanısıra

Ulusal Programımızın "2.1. Siyasi Kriterler Giriş" bölümünün "güvenceli ve hukuk devleti ilkeleriyle" de bağdaşan bir değişiklik söz konusu olmakta ve

"2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü" kapsamında kısa vade olarak taahhüt edilen "Anayasanın temel hak ve hürriyetlerle ilgili bölümlerinin gözden geçirilmesi" konusunda da gelişme sağlanmış olmaktadır.

Madde 6:

Değişiklikle "Konut Dokunulmazlığı" başlıklı Anayasanın 21. maddesi yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede madde kapsamında özel sınırlama sebepleri olarak "milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması" unsurları eklenerek AİHS'nin "Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması" başlıklı 8. maddesi ile de uyum sağlanmaktadır.

Ayrıca, maddeye eklenen istisna teşkil edebilecek haller için yetkili merciin "yazılı emir" kararının bulunması zorunluluğu da konut dokunulmazlığına ilişkin güvencelerin pekiştirilmesini sağlayan diğer bir unsur olmaktadır.

Böylece değişikliklerle

AİHS'nin "Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması" başlıklı 8. maddesi,

"Mülkiyetin Korunması" başlıklı I no'lu Ek Protokol'un 1. maddesi ile paralellik sağlanmakta;

"Ulusal Programın "2.1. Siyasi Kriterler- Giriş" bölümünün "güvenceli ve hukuk devleti ilkeleri" ile de bağdaşan bir değişiklik söz konusu olmakta

"2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü" kapsamında kısa vade olarak taahhüt edilen "Anayasanın temel hak ve hürriyetlerle ilgili bölümlerinin gözden geçirilmesi" konusunda da gelişme sağlanmış olmaktadır.

Madde 7:

Değişiklikle Anayasanın "Haberleşme Hürriyeti" başlıklı 22. maddesi yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede madde kapsamında özel sınırlama sebepleri olarak "milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması" sebepleri eklenerek AIHS'nin "Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması" başlıklı 8. maddesi ile de uyum sağlanmaktadır.

Ayrıca, maddeye eklenen istisna teşkil edebilecek haller için yetkili merciin "yazılı emir" kararının bulunması zorunluluğu da haberleşme hürriyetine ilişkin güvencelerin pekiştirilmesini sağlayan diğer bir unsur olmaktadır.

Bu şekilde,

AIHS'nin "Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması" başlıklı 8 . Maddesi ve " İfade Özgürlüğü" başlıklı 10. Maddesi ile de uyum sağlanmış olmakta;

"Ulusal Programın "2.1. Siyasi Kriterler-Giriş" bölümünün "güvenceli ve hukuk devleti ilkeleri" ile de bağdaşan bir değişiklik söz konusu olmakta;

"2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü" bölümüyle de paralellik gerçekleştirilmiş bulunmaktadır.

Madde 8:

Değişiklikle "Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü" başlıklı Anayasanın 23. maddesi yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede vatandaşların yurt dışına çıkma hürriyetine "ülkenin ekonomik durumunun engel teşkil etmesine" son verilmektedir. Böylece temel hak ve hürriyetlerin

sınırlarının genişletilmesi yönünde önemli bir gelişme kaydedilmiş olmaktadır.

Bu şekilde,

AİHS'ne ek "Serbest Dolaşım Özgürlüğü" başlıklı 4 no'lu Protokol'un 2. Maddesi ile uyum sağlanmakta;

Ulusal Programımızın "2.1. Siyasi Kriterler-Giriş" bölümünün "özgürlükçü" ilkesiyle bağdaşan bir değişiklik sözkonusu olmakta

"2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü" kapsamında kısa vade olarak taahhüt edilen "Anayasanın temel hak ve hürriyetlerle ilgili bölümlerinin gözden geçirilmesi" konusunda da gelişme sağlanmış olmaktadır.

Madde 9:

Bu madde ile Anayasanın "Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti" başlıklı 26. maddesi değiştirilmektedir. Bu çerçevede özel sınırlama sebepleri getirilmekte ve "düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz" ibaresi ve bu ibareyle başlayan fıkra metinden çıkarılmaktadır. Böylece düşünce ve anlatım özgürlüğünün sınırları genişletilmekte, vatandaşların günlük yaşamlarında farklı dil, lehçe ve ağızları kullanmasına herhangi bir engel bulunmadığı kabul edilmektedir.

Bu şekilde

AİHS'nin "Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü" başlıklı 9. Maddesi ve " İfade özgürlüğü" başlıklı 10. maddesi , " Ayrımcılık yasağı" başlıklı 14. Madde, "Hakların Kısıtlanmasının Sınırları" başlıklı 18. maddesi ve 12 no'lu Ek Protokol'un "Genel Ayrımcılık Yasağı" başlıklı 1 .Maddesi ile uyum sağlanmakta;

Ulusal Programın "2.1. başlıklı Siyasi-Kriterler Giriş", " 2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü", " 2.1.9. Kültürel Yaşam ve Bireysel Özgürlükler" ve "2.1.11 Tüm Bireylerin İnsan Hakları ve Özgürlüklerinden Tam Olarak Yararlandırılması" başlıkları altındaki hususlarla paralellik gerçekleştirilmektedir.

Madde 10:

Bu madde ile Anayasanın "Basın Hürriyeti" başlıklı 28. maddesi değiştirilmektedir. Bu çerçevede "Kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamaz" fıkrası madde metninden çıkarılmaktadır. Böylece

düşünce ve anlatım özgürlüğünün sınırları genişletilmekte ve farklı dil, lehçe ve ağızlarda yayım yapılabilmesine imkan veren bir düzenleme getirilmektedir.

Bu şekilde,

AİHS'nin "Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü" başlıklı 9. Maddesi ve "İfade özgürlüğü" başlıklı 10. maddesi , " Ayrımcılık yasağı" başlıklı 14. maddesi, ve 12 no'lu Ek Protokol'un "Genel Ayrımcılık Yasağı" başlıklı 1. maddesi ile uyum sağlanmakta;

Ulusal Programın "2.1. başlıklı Siyasi-Kriterler Giriş" , " 2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü", " 2.1.9. Kültürel Yaşam ve Bireysel Özgürlükler" ve "2.1.11 Tüm Bireylerin İnsan Hakları ve Özgürlüklerinden Tam Olarak Yararlandırılması" başlıkları altındaki hususlarla uyum gerçekleştirilmektedir.

Madde 11:

Bu değişiklik ile "Kamu Tüzel kişilerinin Elindeki Basın dışı Kitle Haberleşme Araçlarından Yararlanma Hakkı" başlıklı 31. maddenin 2. fıkrası yeniden düzenlenmektedir. Yapılan değişiklikle halkın kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma haklarının istisnaları olarak özel sınırlama sebepleri getirilmiştir. Bu sebepler "milli güvenlik, kamu düzeni, genel ahlak ve sağlığın korunması" olarak sıralanmıştır.

Bu çerçevede

bu sebepler sınırlayıcı bir şekilde sayılarak AİHS 'nin "İfade özgürlüğü" başlıklı 10. maddesi ile uyum sağlanmakta;

Ulusal Programın "2.1. Siyasi Kriterler-Giriş" bölümündeki "özgürlükçü" esaslarla ve "2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü" başlıklı bölümlerinde belirtilen "düşünceyi açıklama ve yayma ile basın özgürlükleriyle ilgili taahhütler" bakımından da gelişmeler kaydedilmektedir.

Madde 12:

Bu değişiklik ile "Dernek kurma hürriyeti" başlıklı 33 üncü madde yeniden düzenlenmektedir. Değişiklik çerçevesinde izin sistemini içeren fıkra yürürlükten kaldırılmaktadır. Bu çerçevede dernek kurulması konusunda daha özgürlükçü bir sistem benimsenmiş olmaktadır.

Ayrıca,

dernek kurulması konusundaki özel sınırlama sebepleri AİHS'nin "Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü" başlıklı 11. maddesi ile uyum sağlanmakta;

Ulusal Programımızın "2.1.2. Dernek kurma özgürlüğü" ile ilgili bölümünde belirtilen "dernek kurma özgürlüğünün daha da geliştirilmesi"ne yönelik" taahhüde uygun bir düzenleme söz konusu olmaktadır.

Madde 13:

Bu madde ile "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı" başlıklı Anayasanın 34. maddesi değiştirilmektedir. Bu değişiklikle bu hakkın kullanılmasının sınırları olarak özel sebepler (suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık, genel ahlak, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması) AİHS'nin "Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü" başlıklı 11. maddesi ile paralel hale getirilmektedir. Böylece sadece belirtilen sebeplerin varlığı durumunda sınırlamalar söz konusu olabilecek, bunların dışında sınırlamalara gidilemeyecektir.

İkinci fıkrada yer alan "Şehir düzeninin bozulmasını önlemek amacıyla yetkili idari merci, gösteri yürüyüşünün yapılacağı yer ve güzergahı tespit edebilir" ve "Dernekler, vakıflar, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler" ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.

Bu değişikliklerle,

hakkın kullanılmasının sınırları daraltılmakta;

AİHS'nin 11. Maddesi ile ve

Ulusal Programımızın "2.1.2. Dernek Kurma Özgürlüğü, Barışçı Toplantı Hakkı" ile ilgili bölümlerinde belirtilen barışçı toplantı hakkının daha da geliştirilmesine yönelik taahhülle paralellik de sağlanmış bulunmaktadır.

Madde 14:

Bu değişiklik ile "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddenin 1. fıkrası yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede maddeye "adil yargılanma" ibaresi eklenmektedir. Böylece anayasaya doğrudan insan haklarıyla ilgili bir düzenleme ilave edilmektedir.

Bu değişiklikle,

AİHS'nin "Adil Yargılanma Hakkı" başlıklı 6. maddesi ve

Ulusal Programımızın "2.1.7. Yargının İşlevselliği" bölümleriyle;

özelikle de "savunmanın yargının temel unsurlarından biri olduğunun Anayasa hükmü olarak tescili ile bağlantılı olarak" paralellik sağlanmaktadır.

Madde 15:

Bu madde ile "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" başlıklı 38. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede "ölüm cezasının sadece savaş, çok yakın savaş tehdidi ve terör suçlarında verilebileceği" belirtilmektedir. Böylece ölüm cezasının verilebileceğine ilişkin haller sınırlayıcı bir şekilde sayılmış olmakta ve doğrudan insan haklarının korunması ile ilgili bir düzenleme yapılmış olmaktadır.

Bu şekilde,

AİHS'nin, "Yaşam Hakkı" başlıklı 2. Maddesi,

6 no'lu Ek Protokol'un "Ölüm Cezasının Kaldırılması" başlıklı 1. maddesi,

6 no'lu Ek Protokol'ün "Savaş Zamanında Ölüm Cezası" başlıklı 2. maddesi,

Ulusal Programımızın "2.1.8 Ölüm Cezasının Kaldırılması" bölümü ile uyum gerçekleştirilmekte ve orta vadeli olarak belirtilen bir taahhüt yerine getirilmiş olmaktadır.

Değişiklik kapsamında maddeye ayrıca "Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kabul edilemeyeceği" fıkrası eklenmiştir. Bu çerçevede kötü muamele, işkence gibi çeşitli yollarla elde edilen delillerin kullanılamayacağı anayasal güvenceye kavuşturulmuş olmakta; böylece doğrudan insan haklarının korunması ile ilgili önemli bir düzenleme gerçekleştirilmektedir.

Böylece,

AİHS'nin "İnsan haklarına saygı yükümlülüğü" başlıklı 1. maddesi ve "İşkence yasağı" başlıklı 3 üncü maddesi ile;

Ulusal programımızın "2.1. Siyasi Kriterler-Giriş" ve "2.1.3. İşkenceyle Mücadele" bölümleriyle uyum sağlanmaktadır.

Ayrıca maddeye "yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün yerine getirilememesi nedeniyle hiç kimsenin özgürlüğünden alıkonulamayacağı" hükümleri de eklenmektedir.

Bu değişiklikle,

4 no'lu Ek Protokol'un "Borçtan Dolayı Özgürlüğünden Yoksun Bırakılma" başlıklı 1. maddesi ile paralellik sağlanmaktadır.

Madde 16:

Değişiklik ile "Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması" başlıklı 40. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede temel hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkesin başvuracağı mercilerin belirlenmesi ve bireylerin yargı ya da idari makamlar karşısında hak aramalarına kolaylıklar sağlanması amacıyla "Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır" hükmü eklenmiştir.

Bu kapsamda, Ulusal Programımızın "2.1.7 Yargının İşlevselliği ve Verimliliği" bölümü ile de paralellik sağlanmaktadır.

Madde 17:

Değişiklik ile "Ailenin Korunması" başlıklı 41. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu kapsamda maddenin birinci fıkrasına "Aile Türk toplumunun temelidir" ibaresinden sonra "ve eşler arasında eşitliğe dayanır" ibaresi eklenmiştir. Bu çerçevede kadın-erkek eşitliğini gerçekleştirmeye matuf bir düzenleme yapılmaktadır.

Böylece,

AİHS'nin "Ayrımcılık Yasağı" başlıklı 14. maddesi,

7 no'lu Ek Protokol'un "Eşler Arasında Eşitlik" başlıklı 5. maddesi ve

12 no'lu Ek Protokol'un "Genel Ayrımcılık Yasağı" başlıklı 1. maddesi ile uyum sağlanmakta;

Ulusal Programımızın "2.1.11. Tüm Bireylerin İnsan Hakları ve Özgürlüklerinden Tam Olarak Yararlandırılması" bölümüyle de paralellik gerçekleştirilmektedir.

Madde 19:

Değişiklik ile "Çalışma Hakkı ve Ödevi" başlıklı 49. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede, "Devlet, çalışanların hayat seviyesini

yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır" ibaresindeki "çalışanları" ifadesinden sonra gelmek üzere "işsizleri" ibaresi de eklenmekte böylece devlete çalışanların yanı sıra işsizleri de koruma görevi verilmektedir. Böylece devletin sosyal politikalarıyla ilgili geliştirici bir düzenleme yapılmış olmaktadır.

Bu şekilde 2.1.10 "Ulusal Programımızın Bölgesel Dengesizliklerin Azaltılması" bölümüyle de paralellik sağlanmaktadır.

Madde 20:

Değişiklik ile "Sendika kurma hakkı" başlıklı 51. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede "Sendikalar ve üst kuruluşların kurabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin, kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir. Bu bilgi ve belgelerin kanuna aykırılığının tespiti halinde yetkili merci, sendika veya üst kuruluşun faaliyetlerinin durdurulması veya kapatılması için mahkemeye başvurur" fıkrası metinden çıkarılmıştır. Bu çerçevede hakkın kullanılmasının sınırları genişletilmiş olmaktadır.

Hakkın kullanılmasına ilişkin özel sınırlama sebepleri AİHS'nin "Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü" başlıklı 11. maddesinde yer alan sebeplerle uyumlu şekilde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Ayrıca "İşçiler ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma hakkına sahiptirler" ifadesindeki "İşçiler ve işverenler" ibaresi "Çalışanlar ve işverenler" şeklinde düzenlenerek daha geniş bir kesimin maddedeki güvencelerden yararlanması sağlanmaktadır.

Böylece,

AİHS'nin 11. Maddesi ve

Ulusal Programımızın "2.1.2. Dernek kurma özgürlüğü" ile ilgili bölümleriyle, özellikle "orta vadeli taahhütlerden olan sendikal haklarla ilgili sınırlamaların gözden geçirilmesi" bağlamında paralellik sağlanmaktadır.

Madde 21:

Bu değişiklik ile Anayasanın "Ücrette adalet sağlanması" başlıklı 55.

maddesinin son fıkrası yeniden düzenlenmektedir. Değişiklik ile asgari ücretin tespitinde ülkenin ekonomik durumunun yanı sıra "çalışanların geçim şartlarının da" göz önünde bulundurulacağı hükmü getirilmiştir. Bu çerçevede sosyal devlet ilkesinin daha da pekiştirilmesine yönelik bir düzenleme yapılmıştır.

Böylelikle,

- Ulusal Programımızın "2.1. Siyasi Kriterler-Giriş" bölümüyle de paralellik sağlanmış olmaktadır.

Madde 23:

Değişiklik ile "Türk vatandaşlığı" başlığını taşıyan 66. maddenin 2. fıkrası yeniden düzenlenmektedir. Böylece kadın-erkek arasında eşitsizlik yarattığı düşünülen "Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlığı kanunla düzenlenir" hükmü metinden çıkarılmaktadır.

Bu değişikliklerle,

AİHS'nin "Ayrımcılık yasağı" başlıklı 14. maddesi ,

7 no'lu Ek Protokol'un "Eşler arasında eşitlik" başlıklı 5. maddesi,

12 no'lu Ek Protokol'un "Genel Ayrımcılık Yasağı" başlıklı 1. maddesi ile de uyum sağlanmakta;

Ulusal Programımızın "2.1.1 Tüm Bireylerin İnsan Hakları ve Özgürlüklerinden Tam Olarak Yararlandırılması" bölümü ile de paralellik gerçekleştirilmektedir.

Madde 24:

Değişiklik ile "Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları" başlıklı 67. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede "Silah altında bulunan er ve erbaşlar ile askeri öğrenciler, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler oy kullanamazlar. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan tutukluların seçme haklarını kullanmalarında, oyların sayım ve dökümünde seçim emniyeti açısından aşınması gerekli tedbirler Yüksek Seçim Kurulu tarafından tespit edilir ve görevli hakim in yerinde yönetim ve denetimi altında yapılır" fıkrasındaki "askeri öğrenciler" ibaresinden sonra gelmek üzere "taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç" ibaresi eklenmiştir. Bu anlamda "taksirli suçlardan hüküm giyenler" yapılan düzenlemeyle oy hakkı kullanılabilir duruma getirilmişlerdir. Böylece demokratik hak ve özgürlükler açısından iyileştirme söz konusu olmaktadır.

Bu çerçevede,

AIHS'ne Ek 1 no'lu Protokol'un "Serbest seçim hakkı" başlıklı 3. maddesi;

Ulusal Programımızın "2.1. Siyasi Kriterler-Giriş" bölümüyle paralellik sağlanmaktadır.

Madde 25:

Değişiklik ile "Siyasi partilerin uyacakları esaslar" başlıklı 69. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede "yasaklanan fiillerin odağına ilişkin kriterler" getirilmektedir. Bu bağlamda "fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği", "fiillerin doğrudan doğruya parti organlarına kararlılık içinde işlendiği takdirde" gibi kriterler düzenlenerek siyasi partilerin kapatılmaları zorlaştırılmaktadır. Bu çerçevede düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırları genişletilmektedir.

Ayrıca siyasi partiler için "kapatmanın yanı sıra devlet yardımından yoksun bırakılma yaptırımı" da eklenmektedir. Böylece tek yaptırım parti kapatma olarak yer almamakta, siyasi partinin devlet yardımından yoksun olarak da olsa idame etmesini sağlayıcı imkan sağlanmış olmaktadır. Bu durum da düşünce ve ifade özgürlüğü ile demokrasi ilkelerinin daha da geliştirilmesine hizmet etmektedir.

Bu kapsamda,

AIHS'nin "Hakların kötüye kullanımının yasaklanması" başlıklı 17. maddesi ve

Ulusal Programımızın "2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü" bölümleriyle paralellik de sağlanmış olmaktadır.

Madde 26:

Değişiklik ile "Dilekçe Hakkı" başlıklı 74. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu değişiklikte maddede "vatandaşlar" ibaresinden sonra "karşılıklılık esası gözetilmek kaydı ile Türkiye'de ikamet eden yabancılara da" haklarını arama konusunda kolaylık getirmek amacıyla matuf olacak şekilde dilekçe hakkı tanınmaktadır.

Böylece,

AIHS'nin "İfade özgürlüğü" başlıklı 10. maddesi ;

"Ayrımcılık yasağı" başlıklı 14. maddesi;

Ulusal Programımızın "2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü" ile "2.1.11. Tüm Bireylerin İnsan Hakları ve Özgürlüklerinden Tam Olarak Yararlandırılması" bölümleriyle uyum sağlanmaktadır.

Madde 32:

Değişiklikle Anayasanın 118. maddesi yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede Milli Güvenlik Kurulu kararlarının "tavsiye niteliği taşıdığı" vurgulanmakta, ayrıca yapılan değişiklikle eski metindeki "öncelikle dikkate alınır" ibaresi, "değerlendirilir" şeklinde değiştirilmekte bu suretle "Milli Güvenlik Kurulu kararlarının tavsiye kararı olma niteliği" pekiştirilmiş bulunmaktadır.

Bu değişikliklerle,

- Ulusal Programımızın "2.1.15 başlıklı Milli Güvenlik Kurulu" bölümündeki taahhütlerle de uyum sağlanmış olmaktadır.

Madde 33:

Değişiklikle Anayasanın Anayasa Mahkemesi ile ilgili "Çalışma ve Yargılama Usulü" başlıklı 149. maddesinde düzenleme yapılmaktadır. Bu çerçevede siyasi partilerin kapatılması konusunda Anayasa Mahkemesi'nin verdiği kararlarda "üçte iki" çoğunluk "beşte üç" olarak değiştirilerek parti kapatma zorlaştırılmakta ve böylece siyasi düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırları genişletilmektedir.

Böylelikle,

AİHS'nin "İfade Özgürlüğü" başlıklı 10. maddesi ile,

Ulusal Programımızın "2.1. Siyasi Kriterler" ve "2.1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü" bölümleriyle uyum sağlanmaktadır.

Madde 34:

Bu değişiklikle Anayasanın Geçici 15. maddesinin son fıkrası metinden çıkarılmaktadır. Bu şekilde 12 Eylül 1980 - 6 Aralık 1983 döneminde çıkarılan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ve diğer tasarrufların Anayasaya aykırılığının iddia edilebilmesi mümkün olacaktır. Bu değişiklikle , 12 Eylül Askeri Darbesi'nin Anayasadaki koruyucu ifadeleri de ortadan kalkmakta ve demokratik bir anayasa yolunda önemli bir adım atılmış olmaktadır.

Ayrıca bu değişiklikle,

- Ulusal Programımızın "2.1. Siyasi Kriterler" bölümüyle de uyum sağlanmaktadır.

4719 sayılı *Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun*, 18.11.1992 Tarihli ve 3842 Sayılı Kanun ile *Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*, 14 Kasım 2001 tarihinde TBMM'de kabul edilmiştir. Kanun tekrar görüşülmek üzere Cumhurbaşkanı tarafından Meclise iade edilmiştir. 6 Aralık 2001 günü 4723 sayılı kanunla TBMM tarafından aynen kabul edilen kanun 13 Aralık 2001 gün ve 24612 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

TBMM, 10 Ocak 2002 günü kabul ettiği 4738 numaralı kanun ile *Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmenin "ekli beyanda bulunulmak suretiyle" onaylanmasını uygun bulmuştur*. Kanun 17 Ocak 2002 gün ve 24643 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Terörist Bombalamalarının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair 4740 Sayılı Kanun 11 Ocak 2002 günü TBMM tarafından kabul edilmiştir. Kanun, 19 Ocak 2002 gün ve 24645 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

6 Şubat 2002 günü kabul edilen *Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 4744 Sayılı Kanun* ile Türk Ceza Kanununun 159 ve 312 nci yapılan değişikliklerle öngörülen cezalarda indirim yapılmış, bazı maddeler de yeniden düzenlenmiştir. Yasayla, TCK'nın "Anayasa kuruluşlarını ve kamu şahsiyetlerini tahkir" başlıklı 159. maddesi metninde değişiklik yapılmadı; ancak cezalar düşürüldü. Maddede öngörülen ceza üst sınırı 6 yıldan 3 yıla indirildi, para cezaları tümüyle kaldırıldı. TCK'nın "Suça Kapalı Tahrik" başlıklı 312. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları da değişti. Birinci fıkradaki, "Bir cürümü alenen öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya kişileri kanuna uymamaya tahrik eden..." ibaresindeki "kişileri" yerine "halkı" sözcüğü getirildi. İkinci fıkradaki, "sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığına dayanarak insanları birbirine karşı kamu düzenini bozma olasılığını ortaya çıkaracak bir şekilde düşmanlığa veya kin beslemeye alenen tahrik eden..." ibaresinde yer alan "insanları" yerine, "halkı" sözcüğü konuldu. Ayrıca,

"Kamu düzenini bozma olasılığını ortaya çıkaracak bir şekilde" ibaresi yerine, "kamu düzeni için tehlikeli olabilecek bir şekilde" ibaresi getirildi. Kanun, 19 Şubat 2002 gün ve 24676 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

26 Mart 2002 tarihinde kabul edilen ve kamuoyunda uyum yasaları olarak bilinen 4748 sayılı *Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun* ile AB'ye uyum gerekçesiyle 8 yasada değişiklik yapılmıştır.

5442 sayılı *İl İdaresi Kanununun* 29 uncu maddesine eklenen bir fıkra ile jandarma komutanlarının vekaleti kaldırılarak kaymakamlığa sadece mülki idare amirliği hizmetleri sınıfından olanlar vekalet etmesi kararlaştırılmıştır.

5680 sayılı *Basın Kanununda* yapılan düzenlemeyle "Devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü, ulusal güvenlik, kamu düzeni ve genel ahlakın korunması ile Atatürk ve inkılap yasaları aleyhine suç işlenmesinin önlenmesi" gerekçesiyle basılmış eserlerin dağıtımı engellenebileceği ve toplatılabileceği, dağıtımın önlenmesine ya da toplatmaya soruşturma aşamasında cumhuriyet savcılığı, kovuşturma aşamasında da görevli mahkeme karar verebileceği, gecikmede sakınca bulunan durumlarda bu kararlar cumhuriyet savcılığınca alınabileceği, ancak Cumhuriyet Savcısının kararını, en geç 24 saat içinde hakim onayına sunması gerektiği, hakim 48 saat içinde kararını açıklamazsa savcının kararının kendiliğinden hükümsüz sayılacağı ve belirtilen suçlardan mahkumiyet durumunda, eser basımında kullanılan makineler müsadere edilebileceği, suç oluşturan yazının yayımlandığı basılı eserin, "üç günden bir aya" yerine "bir günden 15 güne" kadar kapatılabileceği karara bağlanmıştır.

657 sayılı *Devlet Memurları Kanununun* 13 üncü maddesine birinci fıkrasında yapılan değişiklik ile işkence nedeniyle AİHM'nin verdiği tazminat cezaları, sorumlu personele rücu edilebileceği kararlaştırılmıştır.

2820 sayılı *Siyasî Partiler Kanununun* 101 inci maddesine eklenen bir fıkra ile Anayasa'da parti kapatmayı zorlaştırıcı yönde yapılan değişikliklere paralel yeni düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre, siyasi partilere temelli kapatmanın yanı sıra dava konusu fiillerin ağırlığına göre devlet yardımının kesilmesi cezası da verilebileceği karara bağlanmıştır.

2908 sayılı *Dernekler Kanununun* 4 üncü maddesinde yapılan değişiklikle 18 yaşında ve fiil ehliyetine sahip herkesin dernek kurulmasına de olanak sağlanmıştır. Ayrıca affa uğramış olsalar bile devletin şahsiyetine karşı cürüm işleyenler, zimmet, irtikap, rüşvet, dolandırıcılık, hırsızlık ve inancı kötüye kullanma gibi suçlardan mahkûm olanların dernek kurması yasaklanmıştır. Yasaya göre TCK'nın 312. maddesinin 2. fıkrasında yer alan "Sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığına dayanarak, halkı birbirine karşı kamu düzeni için tehlikeli olabilecek bir şekilde düşmanlığa veya kin beslemeye alenen tahrik" suçunu işleyenler 5 yıl süreyle dernek kurucusu olamayacaklar. Dernekler, kapatılan bir siyasi partinin veya bir derneğin amblem, rozet, rumuz ile daha önce kurulmuş Türk devletlerine ait topluma mal olmuş bayrak, amblem ve flamaları kullanamayacaklar. Derneklerin, federasyon veya konfederasyon oluşturmalarına da imkan sağlanmıştır. Dernekler, valiliklere bildirimde bulunmak şartıyla yabancı ülkelerdeki dernek veya kuruluş üyelerini Türkiye'ye davet edebilecekler. Yurtdışındaki dernek veya kuruluşların davetlerine katılabilecekler. Dernekler resmi işlemlerini Türkçe yapacaklar.

2911 sayılı *Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun* 9 uncu maddesinde yapılan değişiklik ile toplantıları düzenleme yaşı 21'den 18'e indirilmiştir. Yasaya göre en az 7 kişiden oluşan bir düzenleme kurulu gösteri yürüyüşü veya toplantı düzenleyebilecek. Diplomatik dokunulmazlığı bulunan kişiler düzenleme kurulu başkanı veya üyesi olamayacaklar. Sendika, dernek, siyasi parti gibi tüzel kişilerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemeleri ise yetkili organlarının kararına bırakılmıştır. Bölge valisi, valiler ve kaymakamlar, "Milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık, genel ahlak veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması" amacıyla belirli bir toplantıyı yasaklayabilecek veya iki ayı aşmamak üzere erteleyebilecek. Bölge valisine aynı gerekçelerle bölgeye dahil illerde ve ilçelerde bütün toplantıları üç ay süreyle erteleme yetkisi verildi.

6748 sayılı kanun 9 Nisan 2002 tarih ve 24.721 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

TBMM, 3 Nisan 2002 günü *Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun*

Bulunduğu Hakkında 4750 Sayılı Kanunu kabul etmiştir. Bu kanun 9 Nisan 2002 tarih ve 24.721 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında 4755 Sayılı Kanun 9 Mayıs 2002 günü TBMM tarafından kabul edilmiş ve 14 Mayıs 2002 tarih ve 24.755 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

EKLER

EK 1

Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü Bünyesinde Çalışmalarını Sürdüren İnsan Hakları Birimlerinin Faaliyetleri Konulu Çalışma Toplantısı Tutanakları (22 Şubat 2001)

A. Jandarma Genel Komutanlığı'nın İnsan Hakları İle İlgili Faaliyetleri:

Dr. J. Alb. Enre ÖZYILMAZ:

Sayın başkanım, değerli üyeler,

J.GN.K.lığının insan hakları ile ilgili faaliyetlerini;

- İnsan hakları eğitimi ile ilgili faaliyetler

- Eğitim dışındaki faaliyetler

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'ndeki davalar ile ilgili faaliyetler

Başlıkları altında 15 dakikalık süre içerisinde arzedeceğim.

Günümüzde en çok tartışılan konulardan biri olan ve içinde bulunduğumuz çağa adını verecek kadar ivme kazanan insan hakları, artık devletlerin iç sorunu olmaktan çıkmış, uluslararası bir boyut ve nitelik kazanmıştır. Öyle ki, bugün uluslararası arenada, bir ülkenin "uygarlık" seviyesi, ülkenin ekonomi, bilim yada teknoloji alanındaki başarılarından

çok insan haklarına gösterdiği saygıyla ölçülür olmuştur. Bu kapsamda insan hakları, ülkelerin birbirleriyle ilişkilerini belirleyici unsur olmaya devam etmektedir.

Bu sorumluluğun bilincinde olarak, insan haklarıyla ilgili işlem ve faaliyetlerin daha sıhhatli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla, J.GN.K.lığı karargahında 1994 yılında İnsan Hakları Şubesi teşkil edilmiş, 2000 yılında da Dış İlişkiler ve İnsan Hakları Daire Başkanlığı kurulmuştur.

1. Jandarmanın İnsan Hakları Eğitimi İle İlgili Faaliyetleri:

Jandarma personelini, en üst seviyede insan hakları bilincine ulaştırmak, bu konuda taraf olunan uluslararası sözleşmeler ve denetim mekanizmaları ile bunların ülkemize etkileri hakkında bilgilendirmek, insan hakları ihlaline neden olabilecek uygulama ve davranışları olmadan önlemek, görev sırasında muhatap olunan kişi, kişiler veya toplulukla ilişkilerin, yasalar ve nezaket kuralları çerçevesinde cereyan etmesini sağlamak maksadıyla;

A. Jandarma Okullar Komutanlığı'nda açılan çeşitli kurslara katılan personele ayrıca insan hakları dersi verilmektedir.

B. İçişleri Bakanlığı tarafından 1996, 1998 ve 1999 tarihlerinde icra edilen insan hakları seminerlerine, 116 subay ile katılmıştır.

C. 1995 yılından itibaren, her yıl geliştirilmek ve genişletilmek suretiyle yurt çapındaki birlikler seviyesinde, insan hakları konulu konferans ve seminerler icra edilmiştir. 2000-2001 kış çalışmaları kapsamında 20 birlik merkezinde icra edilmesi planlanan konferans ve seminerler ise halen devam etmektedir. Şu ana kadar yapılan seminer ve konferanslara 15.500 subay, astsubay ve uzman jandarma çavuş katılmıştır. .

Seminerler, birliklerde görevli personel tarafından ve göreve yönelik senaryolara dayalı olarak icra edilmektedir. Seminerlere üniversitelerde görevli ve konuyla ilgili öğretim üyeleri, vali, kaymakam ve Cumhuriyet Savcılarının iştiraki ve katkısı da sağlanmaktadır.

Ç. Hem personeli hem de vatandaşı bilinçlendirmek maksadıyla hazırlanan "İnsan Hakları" konulu afişler, 1998 yılında karakol seviyesine kadar yayımlanarak, vatandaşın dikkatini çekecek yerlere asılması sağlanmıştır.

D. Bütün jandarma personelinin, "Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği" ile insan haklarına yönelik bir eğitimden geçirilmesi amacıyla, birliklerde görevli 83'ü subay, 57'si astsubay olmak üzere toplam 140 personel 17 Nisan-12 Mayıs 2000 tarihleri arasında, Jandarma Okullar Komutanlığı'nda açılan ve birer hafta süreli dört dönem halinde icra edilen "İnsan Hakları Eğitici Eğitimi Kursu"ndan geçirilmiştir. 2001 yılı içerisinde 90 subay ve astsubayın da "Eğitici Eğitimi" kursundan geçirilmesi planlanmıştır.

Bu personelden yararlanılarak, birliklerde "İnsan Hakları Kursu" açılması ve bütün personelin kurstan geçirilmesi planlanmış ve 26 Mayıs 2000 tarihinde birliklere emir yayımlanmıştır. Bu kurslar halen sürdürülmekte olup, bu güne kadar 5.500 subay, astsubay, uzman jandarma çavuş kurstan geçirilmiştir.

Bu sistemle bütün subay, astsubay ve uzman jandarma çavuşlarının kurstan geçirilmesi planlanmıştır.

E. "İnsan Hakları Eğitimi Türkiye Programı 1998-2007" çerçevesinde icra edilen faaliyetler

"İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi (Komite)" tarafından hazırlanan, "İnsan Hakları Eğitimi Türkiye Programı 1998-2007" gereğince

Jandarmanın yerine getirmesi gereken hususlar ile bu konuda yapılan faaliyetler şunlardır:

1- Jandarma okullarında okutulan ders kitaplarının geliştirilmek kaydıyla yeniden hazırlanması öngörülmüş olup;

Jandarma Okullar Komutanlığı'nda 1992-1993 eğitim ve öğretim döneminden itibaren okutulan insan hakları ders kitapları, komitenin tavsiyeleri doğrultusunda yeniden hazırlanarak 1999-2000 eğitim öğretim döneminde okutulmaya başlanmıştır. Bu kapsamda ders saatleri artırılmıştır. Ayrıca subay, astsubay ve uzman jandarma okullarında insan hakları konusunu destekleyici halkla ilişkiler ve meslek ahlakı dersleri de okutulmaktadır.

Halen subay okulunda 65 saat, astsubay okulunda 45 saat ve uzman jandarma okulunda 55 saat insan hakları ele ilgili dersler verilmektedir.

Bunun yanında J. Okullar K.lığı tarafından "Jandarma Etiki" adlı bir

kitap hazırlanarak yayımlanmış olup, insan hakları olgusuna paralel olarak jandarmanın meslek ahlakı yönünden de eğitiminin sağlanması hedeflenmiştir. Jandarma personeline etik değerlerin kazandırılması yönünde yapılan bu çalışmalar insan haklarına riayet konusunda olumlu katkı sağlayacaktır.

2- Karakol seviyesinde istifadeye sunulan "İnsan Hakları Broşürü"nün geliştirilerek yeniden hazırlanması öngörülmüş olup;

İnsan hakları eğitimi ve öğretiminde kullanılması, birliklerin bilinçlendirilmesi ve yönlendirilmesi amacıyla 1996, 1997 ve 1998 tarihlerinde geliştirilerek üç kez hazırlanıp karakol seviyesine kadar yayımlanan "İnsan Hakları Broşürü" Jandarma Okullar Komutanlığı'nda yeniden hazırlanmış ve taslak halinde Komite'ye sunulmuştur. Komite broşürün biraz daha geliştirilmesi hususunda tavsiyede bulunmuş olup, broşürün yeniden hazırlanması için ceza ve usul yasalarındaki değişikliklerin yasallaşması beklenmektedir.

3- Erbaş ve erlere, iki buçuk aylık hizmet öncesi eğitimleri süresince haftada iki saatten az olmamak üzere insan hakları dersi verilmesi öngörülmüş olup;

"İnsan Hakları Eğitimi Türkiye Programı 1998-2007" kitapçığı, 23 Ağustos 1999 tarihli emir ile jandarma eğitim komutanlığına gönderilerek, erbaş ve erlere haftada iki saatten az olmamak üzere insan hakları eğitimi verilmesi istenmiştir. Halen er eğitim birliklerinde erbaş ve erlere, haftada iki saat eğitim verilmektedir.

4- Komitenin koordinatörlüğünde, il jandarma komutanları ve il emniyet müdürlerinin, üst düzey insan hakları eğitiminden geçirilmesi öngörülmüş olup;

Bu hususa yönelik olarak komite tarafından oluşturulan çalışma gruplarında Jandarma temsilcisine de yer verilmiş olup, bu güne kadar yapılan iki toplantıya katılmıştır.

F. J.GN.K.lığının insan hakları konusundaki eğitim faaliyetleri sadece belli bir yerde yapılan konferans, seminer, kurs ve ders olarak sınırlandırılmamakta, buralarda yapılan öğretiler ve uygun hareket tarzları sıralı komutanlar tarafından görev başında da aranarak, personelin bu yönde eğitilmesine sürekli olarak devam edilmektedir.

G. İşkence suçundan yargılanan personel durumu:

Yıllar	Devreden	Muhakemesi Devam eden	Yıl içi Top.	Hüküm Giyen	Beraat Eden	Mahkemesi Devam eden
1996	7	7+4=11	11	1	4	6
1997	6	5	11	-	1	10
1998	10	6	16	2	5	9
1999	9	6	15	4	7	4
2000	4	20	24	2	5	17
Toplam		48		9	22	17

Açıklama: Son beş yıllık süre içerisinde toplam 48 personel işkence suçundan mahkeme altına alınmış, bunlardan 9'u hüküm giymiş ve 22'si beraat etmiş olup, halen 17 personelin mahkemesi devam etmektedir.

Vatandaşın insan haklarıyla ilgili olarak bilinçlenmesine ve sürdürülmekte olan insan hakları eğitiminin devam ettirilmesine paralel olarak işkence suçundan yargılanan personel sayısında önemli oranlarda azalma olacağı değerlendirilmektedir. Şikayet edilen personel hakkında mutlaka idari ve adli işlemler yapılmakta, iddialar araştırılarak sonuçlandırılmaktadır.

H. Avrupa Konseyi'nin katkılarıyla Fransız Jandarması tarafından 30-31 Ekim 2000 tarihinde Strazburg'da düzenlenen "jandarma ve demokrasi" konulu uluslararası kolokyum'a Türkiye'yi temsilen bizzat jandarma genel komutanı orgeneral aytaç yalman katılmış olup "jandarma ve kamu hizmeti-meslek ahlakı-jandarma ve barışı koruma hârekatları" konuları tartışılmıştır. Burada edinilen izlenimler jandarma genel komutanı orgeneral aytaç yalman tarafından bir makale halinde hazırlanarak jandarma ve silahlı kuvvetler dergisinde yayımlanmış ve jandarma personelinin özellikle insan hakları alanında bilgilendirilmesi yönünde katkı sağlanmıştır.

I. Avrupa Konseyi'nin "Polis ve İnsan Hakları 2000'den Sonra" konulu programı çerçevesinde, insan hakları eğitimiyle ilgili olarak proje çalışmalarına başlanmıştır.

2. Eğitim Dışındaki Faaliyetler:

A. Jandarma birliklerindeki bir kısım nezarethaneler tadilatla standartlara ulaştırılmış olup, hizmet binalarının yapısı itibariyle standartlara ulaştırılmayan nezarethanelerin yerine yenilerinin en kısa zamanda yapılması planlanmıştır. Halen 271 adet yeni nezarethane yapımına ihtiyaç duyulmakta olup, 2000 yılı birim fiyatları ile 3.252.000.000.000 TL ödeneğe ihtiyaç duyulduğu Başbakanlık İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulu ve Maliye Bakanlığına 26 Haziran 2000 tarihli yazıyla bildirilmiştir.

Mevcut imkanlarla nezarethanelerin standartlara uygun hale getirilmesi için azamî gayret gösterilmiş olup, yeterli ödeneğin tertip edilmesi halinde standartlara uygun yeni nezarethaneler süratle inşa edilecektir.

B. Kaybolan şahısların yurt çapında aranarak bulunmalarını sağlamak maksadıyla, JY:800-1 "Kaçakçılık, İstihbarat, Harekat ve Bilgi Toplama Daire Başkanlığı Yönergesi"ne, 1996 yılında bir madde eklenerek kayıp şahısların "Bilgi Fişi" düzenlenerek aranmaları hususunda hüküm konmuş ve uygulamaya geçilmiştir.

C. Gözaltına alma işlemlerinin yasalara uygun bir şekilde yapılmasını sağlamak ve bu işlemleri yakından takip etmek amacıyla, "Gözaltı Takip İşlemleri Bilgisayar Programı" hazırlanmış ve uygulayıcı makamlar olan İl Jandarma Komutanlıklarının kullanımına açılmıştır.

Ç. Ulusal ve uluslararası kuruluşların insan hakları ihlal iddiaları ve vatandaşların çeşitli makamlara yaptıkları şikayetler, ilgili valilikler vasıtasıyla araştırılarak, derlenen bilgi ve belgeler değerlendirilmekte ve sonuçları ilgili kişiler ile kurum ve kuruluşlara bildirilmektedir.

D. Uluslararası kuruluşların insan haklarıyla ilgili yapacakları ziyaretler çerçevesinde; Dışişleri Bakanlığı ile müşterek çalışılmakta, toplantılara katılmakta, alınan kararların gerekleri yerine getirilmekte ve bilgi talepleri karşılanmaktadır.

E. İnsan Hakları Eğitimi, insan hakları ihlallerine meydan verilmemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde görülen davalar ve yükümlülüklerimiz, uluslararası kuruluşların (denetim mekanizmaları) ziyaretlerinin ve tavsiyelerinin yerine getirilmesi konularında yaklaşık 35 adet emir yayımlanarak, birlikler bilinçlendirilmiş ve yönlendirilmiştir.

3. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'ndeki davalar çerçevesinde yürütülen faaliyetler:

A. AİHM'ne Türkiye aleyhine yapılan 5000 başvurudan 781'i jandarma bölgesiyle ilgili olup, 163 dava dosyası ile işlem görmektedir. Bunlardan 23'ü ihlal, 3'ü de red kararı ile sonuçlanmıştır. Ayrıca 3 dava dostane çözüm yolu ile neticelendirilmiş, 13 dava da kayıttan düşürülmüştür. Halen 121 dava devam etmektedir.

B. Devam eden bu davalar çerçevesinde olabilecek bilgi talepleri, Valilikler kanalıyla derlenerek incelenmekte ve Dışişleri Bakanlığı'na gönderilmektedir.

C. İhlal kararıyla sonuçlanan Jandarma bölgesi başvuruları için AİHM tarafından 1 trilyon 139 milyar 126 milyon TL ödenmesine hükmedilmiştir. Dostane çözümlenmiş 3 dava için 238 milyar 80 milyon TL ödenmiştir. Jandarma bölgesi başvuruları için dostane çözüm ve ihlal kararları sonucu ödenen ya da ödenecek olan toplam meblağ 1 trilyon 377 milyar 206 milyon TL dir.

Ç. AİHM tarafından Strazburg'da ve Türkiye'de yapılan karar ve tanık dinleme duruşmalarına katılmakta ve hükümet ajanına danışmanlık yapılmaktadır.

D. AİHM'ne yapılan başvurulardan Jandarma bölgesiyle ilgili olanlar çizelgesi:

Başvuruya konu olayın meydana geldiği iddia edilen olay tarihi ve

Dava sayısı:

1989	1	1990	3	1991	3
1992	14	1993	45	1994	43
1995	26	1996	15	1997	10
1998	3	1999	-	2000	-

Toplam: 163

AİHM'ne yapılan başvurularda iddia edilen olaylara ait tarihlere bakıldığında, 1996 yılından itibaren açılan davalarda azalma olduğu, 1999 2000 yıllarında da hiç olmadığı görülmektedir. Bu durumun:

- 1995 yılından itibaren birliklerde icra edilen insan hakları konulu

seminer ve konferanslara her geçen yıl kapsamı genişletilerek devam ettirilmesi,

- İnsan haklarıyla ilgili gelişmelerin, aksaklık ve eksikliklerin, yönlendirici ve bilgilendirici emirler şeklinde birliklere yayımlanması,
- Yazılı ve görsel basında insan hakları konusunun sürekli işlenmesi nedeniyle güncel kalması ve personelin dikkatini çekmesi,
- Denetlemelerde insan haklarıyla ilgili hususlarında aranması,
- Bu faaliyetler sonucunda ülkemizin insan hakları konusunda taraf olduğu sözleşmeler ve denetim mekanizmaları ile sonuçları hakkında bilinçlenen personelin daha dikkatli ve hassas davranmaya başlamasının sonucu olduğu değerlendirilmektedir.

Arz ederim.

B. İnsan Hakları Konusunda Genel Değerlendirme Ve Emniyet Teşkilatında Yapılan İyileştirme Çalışmaları:

Başkomiser Orhan SEVER:

İnsan Hakları; "insanın doğuştan sahip bulunduğu, vazgeçilemeyen, devredilemeyen ve değerler sisteminde en üst sırada yer alan haklardır" şeklinde tanımlanabilir. Yani, insanın, sadece ama sadece, insan olmasından kaynaklanır.

21.yüzyılın eşiğinde olduğumuz şu dönemde devletler arasındaki çizgi demokrasi ve insan haklarına saygı konuları ile birlikte giderek daralmaktadır. Böylece bu konular evrensel idealler haline gelmektedir. Bununla birlikte, bu idealleri gerçekleştirme çabaları devam etmekte ve bu konuda başarılı olmak için daha çok çalışmayı gerektirmektedir.

Bugün için açık olan şudur ki; insan hakları konusu çoğulcu ve demokratik toplumlarda ortaya çıkan bir kavramdır. Şahsiliğin hakim olduğu otoriter rejimlerin, insan hakları konusunu tartışma gibi bir lüksleri bulunmamaktadır. Dolayısı ile, demokratik ve açık bir ülke olan Türkiye'nin sorunları içerisinde; insan hakları ile ilgili yasalar ve bunların uygulanması şartsız olarak yoğun bir şekilde tartışılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti vazgeçilemez kişisel haklar prensibi üzerine kurulmuş üniter bir devlettir. Türkiye insan haklarındaki gelişmeler

açısından iki konu üzerinde yoğunlaşmış bulunmaktadır. Birincisi ülke kanunlarımızı uluslararası hukuk yönünde uyumunun sağlanması, ikinci olarak da insan haklarının eğitim yoluyla tam anlamıyla anlaşılması yönündeki çabalardır.

Türkiye, kendisini yurtiçi ve dışından yıllardır büyük zarar veren terörizm belasına rağmen, insan haklarını geliştirme yönünde kararlıdır. Aynı zamanda Türkiye bu güç insan hakları konularıyla karşılaştığı zaman, "hukuk devleti ilkesi" içerisinde hareket etmeye azami dikkati göstermektedir.

Türkiye, demokratikleşme konusundaki arzu ve isteğini her fırsatta dile getirmiş ve uzun süreler terörizm tehlikesi ile iç içe yaşamasına rağmen bu arzusunu değişik sözleşmelere imza koymakla ispatlamıştır.

Uluslararası Kontrol Mekanizmasına Giriş:

Türkiye; -28.01.1987 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna bireysel başvuru hakkını tanımıştır.

- 26.02.1988 tarihinde Avrupa Konseyinin ilk üyelerinden biri olarak İşkence ve İnsanlıkdışı veya Onurkırıcı Davranış veya Cezanın Önlenmesi Avrupa Sözleşmesini imzalamıştır.

- 02.08.1988 tarihinde Birleşmiş Milletlerin bir üyesi olarak İşkence ve Başka Zalimce, İnsanlıkdışı ve Onurkırıcı Davranış yada Cezaya Karşı Sözleşmeyi imzalamıştır.

- 22.01.1990 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Divanının zorunlu yargı yetkisini tanımıştır.

- 06.11.1990 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Kişisel Başvuruya imkan tanıyan AİHS Ek 9. Protokolü imzalamıştır,

- 21 Kasım 1990'da AGİT Paris Şartı'nı imzalamıştır,

- 26 Haziran 1993'de diğer ülkelerle birlikte Viyana Deklarasyonu'nun uygulanması sürecine katılmıştır,

- 11 Mayıs 1994'te İnsan Hakları Komisyonu ile İnsan Hakları Mahkemesinin birleşmesini amaçlayan AİHS'ye ek 11. Protokolü imzalamıştır.

Ülkemiz Anayasası'nın 90. Maddesine göre Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar Türk hukukunun ayrılmaz bir parçası olurlar ve iç hukukumuza uygunluk açısından gerekli düzenlemeler yapılır.

İNSAN HAKLARI KONUSUNDA YAPILAN İYİLEŞTİRME ÇALIŞMALARI:

1- Hukuki Alanda Yapılan Çalışmalar:

Gözaltı Sürelerinde Yapılan Değişiklikler

06.03.1997 tarih ve 4229 sayılı kanunla CMUK' ta yapılan düzenlemeler neticesinde gözaltı süreleri;

- 1) Genel Hükümlerde: Ferdi suçlarda 24 saat olarak uygulanmaktadır.
- 2) DGM Kapsamındaki Suçlarda: Ferdi suçlarda 48 saattir. Toplu suçlarda 15 günden 48 saate indirilmiştir.
- 3) OHAL Uygulanan Bölgelerde: Ferdi suçlarda 4 günden 48 saate, toplu suçlarda 30 günden 48 saate indirilmiştir.

Bu süreler, toplu olarak işlenen suçlarda; Savcının yazılı emriyle 4 güne kadar, Hakim kararıyla ise genel ve DGM kapsamındaki suçlarda 7 güne, OHAL Bölgesinde işlenen suçlarda ise 10 güne kadar uzatılabilmektedir.

Avukatla Görüşme:

Genel nitelikli suçlarda her zaman avukatla görüşme imkanı bulunmaktadır.

Tutukluluk hali ile DGM ve OHAL kapsamındaki suçlarda Hakim kararıyla gözaltı süresinin uzatılması durumunda da avukatla görüşme imkanı tanınmıştır.

Zorunlu avukat bulundurma yaşı 15'ten 18'e çıkartılmıştır. DGM kapsamındaki suçlarda ise 15 yaş olarak uygulanmaktadır.

Susma Hakkı:

Sanığın, isnat edilen suç hakkında konuşmama hakkı bulunmaktadır. Hukuka aykırı şekilde elde edilen delillerin hükme esas alınmayacağı kuralı getirilmiştir.

Yakınlarına Haber Verme Hakkı:

Soruşturma konusunun açığa çıkması bakımından kesin bir mahsur doğurmadığı durumlarda yakalandığında yakınlarına haber verme zorunluluğu getirilmiştir. Şahıslar gözaltına alındığında İl Emniyet Müdürlükleri bünyesinde oluşturulan ve Emniyet Genel Müdürlüğü ile de bağlantılı olan Gözaltı İzleme Birimlerine gözaltı durumu ile ilgili olarak bilgi verilmekte ve vatandaşlarımız buralardan bilgi alabilmektedir.

Cezalandırma:

İnsan Hakları ihlalleri konusunda yapılan tüm iyileştirme çalışmalarına rağmen, bu konuda halen bazı iddialar olabilmektedir. Münferit olarak bu tür olayları yaptıkları iddia edilen mensuplarımız hakkında da adli ve idari tahkikatlar yapılmaktadır.

Yönetmelik Çalışması:

Yakalama, gözaltına alma ve ifade alma konularını düzenleyen kapsamlı ve günümüzün ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte bir yönetmelik çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda, Asayiş Daire Başkanlığının koordinesinde ve Prof.Dr. Sulhi DÖNMEZER başkanlığında alanında uzman Öğretim Üyeleri (Prof.Dr. Ferudun YENİSEY, Prof.Dr. Bahri ÖZTÜRK, Prof.Dr. Durmuş TEZCAN), Genel Müdürlüğümüz ilgili Daireleri (TEMÜH, Asayiş, APK, Kaçakçılık, Polis Akademisi, Hukuk Müşavirliği), Jandarma Genel Komutanlığı ve Adalet Bakanlığı temsilcilerinin katılımı ile yapılan toplantılar sonucunda hazırlanan "Yakalama, İfade Alma ve Gözaltına Alma Yönetmeliği" 01.10.1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2- Mesleki Alanda Yapılan İyileştirmeler:

İnsan Hakları Dersi:

Polis Akademisi'nde 1991, Polis Meslek Yüksek Okullarında da 1992 yılından itibaren "İnsan Hakları" dersi okutulmaktadır.

Gözaltı İzleme Birimleri:

01.08.1995 tarihinden itibaren, gözaltına alınan şahıslara mer'i mevzuatla tanınan hakların kullanılması, avukat bulundurulması, yakınlarına hemen haber verilmesi yönündeki yeni yasal düzenlemeler ışığında "Gözaltı İzleme Birimleri" kurulmuş olup, Merkezde AKKM Daire Başkanlığı ile bağlantılı olarak 81 ilimizde faaliyete geçirilmiştir.

Nezarethane ve Sorgu Odalarının İyileştirilmesi İçin Yapılan Çalışmalar:

Nezarethane ve sorgu odalarının iyileştirilmesi ve belli standartlara ulaştırılabilmesi için ıslah çalışmalarına devam edilmekte olup ihtiyaca göre her yıl bütçeden ödenek tahsis edilmesi sağlanmaktadır.

Haklarınızı Biliyor musunuz? İsimli Broşürün Dağıtımı

29.09.1995 tarihinde, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi işbirliği ile hazırlanan "Haklarınızı biliyor musunuz?" adlı broşürler bastırılarak tüm illere gönderilmiş ve vatandaşlara dağıtımı sağlanmıştır.

Adli Tıp Raporları :

Gözültına alınan şahıslar için gözültü başlangıcında ve gözültından çıkışlarında, ayrıca gözültü süresinin uzaması durumunda doktor raporu alınması uygulaması mevcuttur. Bununla birlikte, 05.12.1995 tarihinde Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan genelgeye ve 01.10.1998 tarihinde yürürlüğe giren "Yakalama, İfade Alma ve Gözültına Alma Yönetmeliği"ne istinaden, gözültına alınmış kişilerin, doktor raporları (4) nüsha olarak aldırılmakta, raporlar kapalı zarf içerisinde C.Savcısına ve ilgili polis amirine gönderilmekte, bir nüshası da kendisine verilmektedir.

Sanık Hakları Formu:

01.10.1998 tarihinde yürürlüğe giren Yakalama, Gözültına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği gereğince, DGM kapsamındaki suçlar da dahil olmak üzere, yakalanan ve gözültına alınan şüpheli sanık veya sanıklara, haklarını belirten "Şüpheli ve Sanık Hakları Formu" verilmektedir.

İnsan Hakları Şube Müdürlüğünün İhdas Edilmesi ve Görevleri:

İnsan hakları ile ilgili konuların tek elden takip edilmesi ve yürütülebilmesi amacıyla Emniyet Genel Müdürlüğü Terörle Mücadele ve Harekat Dairesi Başkanlığı bünyesinde "İnsan Hakları Şube Müdürlüğü" oluşturulmuştur.

Söz konusu Şubenin başlıca görevleri;

- * Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) yapılan müracaatlarla ilgili işlemleri yapmak,
- * Mahkeme kararlarını izlemek,
- * Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesinin (AİÖK) ziyaretleriyle ilgili düzenlemeleri yapmak,
- * Tüm emniyet birimlerinde insan hakları ihlalleri ile ilgili olarak tespit edilen aksaklıkları giderme yönünde çalışmalar yapmak,
- * Başta İnsan Hakları Derneği olmak üzere diğer ulusal ve uluslararası

dernek, vakıf, sivil toplum örgütleri ve basının ortaya atmış oldukları ihlal iddialarını araştırmak ve rapor haline getirmek,

* Faili meçhul cinayet istatistiklerini tutmak,

* Gözaltında kayıp iddialarını araştırmak ve kayıp müracaatlarını almak,

* Dışişleri Bakanlığı ve Genel Müdürlüğümüz Dışilişkiler Daire Başkanlığı ile koordineli olarak, teşkilat mensuplarımız için yurtiçi ve yurtdışından ders görevlilerinin katılımı ile insan hakları konusunda seminer, kurs ve konferans mahiyetinde hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenmek ve benzeri görevleri yerine getirmektir.

Genelgeler:

Gözaltı, Sorgulama ve İfade Alma prosedürünün hukuka uygun olarak yapılması, aksine davranışlar hakkında idari ve adli müeyyide uygulanması hususunda talimat ve genelgeler yayınlanmıştır.

İfadelerin Video Banda Kaydedilmesi:

Umum Emniyet Müdürlüklerimize gönderilen 01.09.1998 tarihli bir genelge ile, işkencenin önlenmesi ve toplanan delillerin takviyesi amacıyla "organize suçlar ve terör suçları ile C.Savcıları ve kolluk güçleri amirlerinin gerekli gördüğü durumlarda, şüpheli ve sanıkların ifadelerinin olanaklar ölçüsünde bütün il merkezlerinde video banda kaydedilmesi" talimatı verilmiştir.

3- Kurs ve Eğitim Çalışmaları

Toplumsal Olaylar Amir Bilgilendirme Kursu :

1996 yılından itibaren Çevik Kuvvet birimlerinde görev yapan Polisler çeşitli dönemler halinde "Toplumsal Olaylar Amir Bilgilendirme Kursu" kapsamında eğitim programına tabi tutularak, toplumsal olaylarda Çevik Kuvvet birimlerinde görev yapan personelin tutum ve davranışlarının ne olması gerektiği ve kitlelerin yapılarına göre nasıl yaklaşılması gerektiği gibi konularda eğitim verilmiştir.

Modern Sorgulama Kursları:

TEMÜH Daire Başkanlığınca düzenli aralıklarla tertiplenmekte olan Modern Sorgulama Kurslarında, insan hakları eğitimi, mesleki eğitim

paralelinde ciddi olarak ele alınmış ve müfredat programlarına ayrı bir ders olarak konmuştur.

Bakanlığımız APK Kurulu Başkanlığınca Verilen Seminerler:

23 Eylül - 4 Ekim 1996 tarihleri arasında Bakanlığımız APK Kurulu Başkanlığınca 26 ilimizi kapsayacak şekilde Mülki İdare Amirlerine ve Emniyet Terörle Mücadele Şube Müdürlerine "insan hakları" konusunda bilgilendirmeye yönelik bir seminer düzenlenmiştir.

Aynı seminerin devamı olarak 5-23 Mayıs 1997 tarihlerinde İstanbul'da 11 ili kapsayacak şekilde Mülki İdare Amirlerine, Emniyet ve Jandarma Temsilcileri ile Genel Müdürlüğümüz İnsan Hakları Şube Müdürlüğünden 6 personele "İnsan Hakları" konusunda seminer verilmiştir.

8-26 Haziran 1998 tarihleri arasında Ankara'da 34 İli kapsayacak şekilde Mülki İdare Amirlerine, Emniyet ve Jandarma Temsilcileri ile Genel Müdürlüğümüz İnsan Hakları Şube Müdürlüğünden 8 personele "İnsan Hakları" konusunda üçüncü bir seminer verilmiştir.

Bu seminerlerin devamı niteliğinde (32) ilin mülki İdare Amirleri, Emniyet ve Jandarma temsilcileri ile İnsan Hakları Şubesinden (4) personelin katılımı ile 12-22 Haziran 1999 tarihleri arasında Mersin'de dördüncü bir seminer yapılmıştır.

Polis Akademisi Başkanlığının Avrupa Birliği Sürecinde Türk Polisi Konulu Sempozyumu:

16-17-18 Ekim 1996 tarihlerinde, Polis Akademisi bünyesinde uluslararası katılımın da sağlanmasıyla "Avrupa Birliği Sürecinde Türk Polisi" konulu sempozyum yapılmış ve Avrupa Birliği'ne girme isteğinde olan ülkemizin, Polis Teşkilatı olarak uyumu ile insan hakları konuları üzerinde durulmuştur.

Eğitim Daire Başkanlığınca Düzenlenen CMUK ve İnsan Hakları Semineri :

Eğitim Daire Başkanlığınca, Polis Okulları ve Polis Akademisi CMUK ve İnsan Hakları Ders görevlileri ile Dairelerden istekli diğer personelin katılımı ile 9-11 Ocak 1998 tarihleri arasında Prof.Dr. Feridun YENİSEY başkanlığında CMUK ve İnsan Hakları Semineri düzenlenmiş ve böylece katılımcıların bu alanlardaki bilgileri yenilenmeye çalışılmıştır.

Raoul Wallenberg Enstitüsü - Emniyet Genel Müdürlüğü (TEMÜH

Dai.Bşk.) İşbirliği ile Düzenlenen Seminer:

Terörle Mücadele Şube Müdürlerinin insan hakları konusunda bilgilendirilmeleri ve bu konuda uluslararası alanda yapılan çalışmalar hakkında da bilgi sahibi olabilmeleri amacı ile yabancı uzmanların Ülkemize davet edilerek seminer vermesi düşünülmüştür.

İsveç'in Lund kentinde bulunan Raoul Wallenberg Enstitüsü 1997 yılında, EGM TEMÜH Daire Başkanlığı ile işbirliği halinde Ankara'da ilki 27-31 Ocak 1997 ve ikincisi 10-14 Mart 1997 tarihleri arasında olmak üzere iki seminer düzenlenmiştir. Seminerlerin her birisi teşkilatımız bünyesinde bulunan 80 (Düzce il olmadan önceki rakam) İl TEM Şube müdürlerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Seminerlerde özellikle insan hakları konularında kanun uygulayıcılarının karşılaştığı sorunlar açısından (işkence, gözaltı, gözaltındakilere davranış şekli vs.) Avrupa ve uluslararası standartlar üzerinde durulmuştur. Raoul Wallenberg Enstitüsünü temsil eden öğretici personel İsveç eski Emniyet Genel Müdürü, İsveç Eski Parlamento Ombudsmanı ve Enstitü Direktörü'nden oluşmuştur.

TEMÜH Daire Başkanlığınca Hazırlanan Afiş ve Broşürler:

01.09.1997 tarihinde "Teröre Karşı El Ele" ve "Yarınlarmız İçin Teröre Hayır" broşürleri hazırlanarak, tüm illerimize dağıtılmış, halkımızın rahatça okuyabilecekleri yerlere asılmıştır. Özellikle üniversite ve ortaöğretim gençliğinin, terör örgütleri yanlısı kuruluş, dernek ve diğer faaliyetleri neticesi terör örgütlerinin ağına düşürülmeleri konusunda anne ve babaların uyarılmaları sağlanmıştır.

AIÖK Konulu Broşür

Avrupa Konseyi 1997-2000 Polis ve İnsan Hakları Programı çerçevesinde, merkezi İsviçre'de bulunan İşkencenin Önlenmesi Derneği'nce Cenevre polisi ve AK ile işbirliği halinde hazırlanan "Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi ve Ziyaretlerinin Amacı Nedir? Polis İçin 15 Soru ve Cevap" isimli broşürün, tercümesi yapılmış ve Teşkilatımızın en alt birimlerine kadar dağıtılarak tüm personelin bilgilendirilmesi sağlanmıştır.

Avrupa Konseyince Düzenlenen Konferans:

Avrupa İşkencenin Önlenmesi Sözleşmesi'nin (AIÖS) 10. yıldönümü

münasebetiyle Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi (AİÖK) tarafından 19.11.1999 tarihinde Fransa/Strazburg'da düzenlenen "2000 Yılıın Şafağında İşkencenin Önlenmesi" konulu konferansa Genel Müdürlüğümüzü temsilen iki görevli katılmıştır.

British Council Tarafından Düzenlenen Seminer:

British Council tarafından, 10-16 Mayıs 1998 tarihleri arasında Kuzey İrlanda-Belfast'ta düzenlenen "Ulusal Seviyede İnsan Haklarının Korunması" konulu seminere Genel Müdürlüğümüzü temsilen iki görevli katılmıştır.

İngiliz polisi ile eğitim ve teknik alanlarında işbirliği yapılmasını teminen teşkilatımız ile British Council tarafından müştereken yürütülen bir proje kapsamında 17-19 Mart 1999 tarihleri arasında Ankara'da "Kamu Asayiş Polisiği" konusunda bir seminer düzenlenmiştir.

Yine British Council tarafından 9-17 Şubat 2000 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen "Çağdaş Polis Stratejileri" konulu seminere Asayiş, Eğitim, TEMÜH Daire Başkanlıkları, Polis Akademisi Başkanlığı, İl Emniyet Müdürlükleri Terör, Asayiş ve Çevik Kuvvet Şube Müdürlüklerinden toplam 36 kişi katılmıştır.

Aynı eğitim programının devamı olarak 8-20 Mayıs 2000 tarihleri arasında Londra'da 15 kişilik Türk Emniyet mensubuna İngiliz meslektaşları tarafından pratiğe yönelik eğitim 12 günlük bir eğitim verilmiştir.

Avrupa Konseyi İle Koordineli Afiş Çalışması:

Avrupa Konseyi ile irtibatlı olarak, İngilizce ve Fransızca olarak hazırlanan "Polis ve İnsan Hakları" konulu afiş çalışmalarının Türkçe olarak basılıp ülke genelinde dağıtımının yapılması çalışmaları nihayete erdirilmiştir. Söz konusu afişler teşkilatımızın 153. Kuruluş yıldönümü münasebetiyle düzenlenen Polis Haftası etkinlikleri sırasında bütün yurttan asılmıştır. Basım ve dağıtım için gerekli olan yaklaşık 5.000 \$'lık maddi destek Avrupa Konseyi tarafından sağlanmıştır.

İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi:

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Eylem Planını Türkiye'de uygulamak ve Türkiye'deki insan hakları eğitimini çağdaş anlayışla düzenlemek ve geliştirmek amacıyla 4 Haziran 1998 tarih ve

23362 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan bir yönetmelikle İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi kurulmuş ve bu Komite "İnsan Hakları Eğitimi Türkiye Programı" adı altında bir program hazırlayarak insan hakları konusunda yapılacak çalışmalarla ilgili bazı ilkeler belirlemiştir.

İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesince hazırlanan bu program, İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulunda da görüşülüp kabul edilmiştir. Bakanlığımız ve bağlı kuruluşlarınca, bu program gereği ve süresince yapılması gereken eğitim faaliyetleri, toplantılar ve işlerin yatırım programına alınarak mali kaynak sağlanması için "İçişleri Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının İnsan Hakları Eğitimi Projesi (2000-2007)" hazırlanmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğüne yönelik çalışmalar oluşturulan alt komisyonlar vasıtasıyla Eğitim Dairesi Başkanlığının koordinesinde yürütülmektedir.

Hizmetiçi Eğitim Kursları:

Teşkilat bünyesinde düzenlenen her türlü meslek içi eğitim programında "insan hakları" ile "halkla ilişkiler" derslerine yer verilmesi zorunlu hale getirilmiştir.

Faali Meçhulleri Araştırma-Soruşturma ve Modern Sorgulama Teknikleri Kursu:

Ülkemizin gündemini yoğun bir şekilde meşgul etmekte olan faali meçhul cinayetlerin aydınlatılmasına yönelik olarak yapılan, sorgulama ve operasyonların icrasında Teşkilatımızın etkinliğini artırma çalışmalarını, daha bilinçli hale getirmek amacıyla, 1990-1999 yılları arasında Polis Akademisinden derece ile mezun olup, gerekli şartları haiz toplam 28 personelimize yönelik olarak 05-23.06.2000 tarihleri arasında "Faali Meçhulleri Araştırma-Soruşturma ve Modern Sorgulama Teknikleri Kursu" düzenlenmiştir.

Aynı kursun devamı olarak 25.09.2000-13.10.2000 tarihleri arasında 26 personelin katılımı ile ikinci bir kurs düzenlenmiştir

AB Sürecinde İnsan Hakları ve Polis Konulu Panel:

10 Aralık tarihinin İnsan Hakları Günü olması sebebiyle, 12 Aralık 2000 günü TODAİE Konferans Salonunda, Genel Müdürlüğümüz ve A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi Başkanlığı'nın koordinesi ile insan hakları konulu bir panel düzenlenmiştir.

Polis ve Uluslar arası İnsan Hakları Standartları Konulu Seminer:

ABD New York'da bulunan Plattsburg Devlet Üniversitesi İnsan Hakları ve Kanun Uygulamaları Enstitüsü müdürü ve Uluslar arası Polis İdare Sempozyumu (İPES) Yönetim kurulu Başkanı Prof. Dr. Dilip K. Das tarafından 16.07.2001 tarihinde teşkilatımızdan 30 personele insan hakları standartları konusunda bir seminer verilmiştir.

*4. Kayıp Şahıslar ile İlgili Yapılan Çalışmalar:**Kayıp Kişileri Araştırma Büro Amirliğinin İhdas edilmesi:*

20 Aralık 1996 tarihi itibarıyla TEMÜH Daire Başkanlığı İnsan Hakları ve Yurtdışı İlişkiler Şube Müdürlüğü bünyesinde "Kayıp Kişileri Araştırma Büro Amirliği" faaliyete geçirilmiştir.

Kayıp Kişilerle İlgili Form:

Kayıp kişilerin ülke çapında tam olarak araştırılması konusunda Asayiş Daire Başkanlığı ile koordineli olarak ortak bir form düzenlenmiş, 26.06.1997 tarihinde bir genelge ile (80) (Düzce il olmadan önceki rakam) İl Emniyet Müdürlüklerine gönderilmek suretiyle kayıp şahısların araştırılmasında yeknesaklık sağlanarak işlemlerin hızlı ve sürekliliği temin edilmiştir.

İnsan Hakları Derneği Raporlarında Geçen İddiaların Araştırılması:

İnsan Hakları Derneği (İHD) ve diğer kuruluşlar ile basına intikal eden kayıplarla ilgili haber ve bilgiler takip edilerek, neticelendirilmeye devam edilmektedir. Ülkemiz genelinde faaliyet gösteren bilinen sivil toplum örgütleri İnsan Hakları kavramının çeşitli boyutlarında faaliyet göstermektedirler. Bu dernek ve kuruluşların yayımladıkları raporlarda ileri sürdükleri iddialar, anılan Büro tarafından araştırılmakta ve neticede kamuoyuna açıklandığında Güvenlik Güçleri adına müspet etkileri olacak çarpıcı sonuçlar elde edilmektedir.

Kayıp İddialarının Araştırılması ile İlgili Mevcut Çalışmalar:

Eldeki belgelerle sabitlenmiş bu sonuçlar, insan hakları konusunda faaliyet gösteren Dernek ve Kuruluşlarla irtibat kurulmamasından, yeterince basın ve yayın organlarının değerlendirilmediğinden, ülkemizi ve güvenlik güçlerini haksız yere zan altında bırakan asılsız iddialar yurtiçinde ve yurtdışında ülke menfaatlerini zedelemektedir.

Bu bağlamda; İHD'nin yetkili şahısları ile yapılan gayri resmi

görüşmeler, derneğin ileri sürdüğü iddiaların çoğunun asılsız ve yalan olduğu kendisine bildirildiğinde, gerçeğe aykırı iddiaların tespiti halinde ve derneğe yazı ile bildirilmesi durumunda bir sonraki raporlarında bu tespitlere yer verebileceklerini bildirmiştir.

Ülkemizde, insan hakları alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri ile temasa geçilerek bu örgütlerden gelecek birer temsilcinin katılımıyla, TEMÜH Daire Başkanlığı koordinesinde ve raportörlüğünde periyodik toplantıların düzenlenmesi, bu toplantılarda hazırlanacak raporlar ile insan haklarının ülkemizde iyileştirilmesi konularında fikir teatisinde bulunularak yeni çalışmalar yapma yönünde kararlar alarak uygulamaya geçirilmesinin de faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca, basın ajansları ile de kurulan irtibat sonucunda; kamuoyu oluşturulması, baskı gruplarının yanlış bilgilerle insan hakları konusunu istismar etmelerini engellemek amacıyla, etkili ve çarpıcı araştırma sonuçları ile kaynak ve materyallerin gereğince değerlendirilebilmesi maksadıyla, periyodik basın toplantılarının düzenlenmesi ve araştırma neticelerinin belli başlı bilinen basın yayın organlarına gerektiğinde doğrudan verilebilmesinde ülke menfaatleri açısından büyük yarar mülahaza edilmektedir.

Bunun bir somut gelişmesi ise, bazı basın ajanslarından gelen program teklifleri çerçevesinde, yukarıda bahsedilen etkin ve çarpıcı araştırma sonuçlarının, anılan haber ajansı vasıtasıyla basın yayın organlarına dağıtılması için sorumlu bir yetkilinin katılımı ile hazırlanacak bir televizyon programında dile getirilmesi ve diğer televizyon kanallarına da dağıtılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

EK 2

**İsrail ve Filistin'de Yaşanan Olaylar Hakkında Özel Gündemli
Toplantı Tutanaqları (25 Nisan 2002)**

*İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU'NUN
FİLİSTİN'DE YAŞANAN OLAYLAR HAKKINDA BİLGİ ALMAK
AMACIYLA;*

*6-11 NİSAN 2002 TARİHİNDE BÖLGEYE GİDEREK YERİNDE
İNCELEME YAPAN VE GÖRÜŞMELERDE BULUNAN MİLLETVEKİLİ
GRUBUNUN SÖZCÜSÜ İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN
MUKADDER BAŞEĞMEZ ve*

*DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ORTADOĞU VE AFRİKA GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ GEN. MÜD. YARDIMCISI ŞAFAK GÖKTÜRK'ÜN
KATILIMIYLA*

*25 NİSAN 2002 TARİHİNDE YAPILAN
TOPLANTI TUTANAKLARI*

OTURUM BAŞKANI: Hüseyin AKGÜL

BAŞKAN - Değerli arkadaşlar, hepinizi saygıyla selamlayarak toplantıyı açıyorum.

Toplantı yetersayımız vardır.

Bugünkü gündemimizde, bizi kırmayarak Komisyonumuzu teşrif eden İstanbul Milletvekili Sayın Mukadder BAŞEĞMEZ, Filistin'i, İsrail'i ziyaret ederek orada temaslarda ve incelemelerde bulunan heyetin sözcüsü olarak, bizlere bilgi verecekler. Kendilerine, teşriflerinden dolayı, huzurunuzda teşekkür etmeyi borç biliyorum. Ayrıca, bir değerli misafirimiz daha var; Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu Genel Müdür Yardımcısı Sayın Şafak Göktürk de Komisyonumuza bilgi sunacaklar, kendilerine huzurunuzda teşekkür ediyor ve hoş geldiniz diyorum.

Sayın Başeğmez, bilgi lütfetmek üzere, sözü kendilerine takdim ediyorum.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) - Hepinizi saygıyla selamhyorum.

Bu İsrail Filistin işgali başlayınca, Ortadoğu'da olaylar şiddetli safhaya gelince, Parti Kurulunda, incelemelerde bulunmak üzere oraya bir heyet gönderelim diye bir görüş çıktı; yani, bu heyet niçin gidecek, gidip orada ne yapacak, enine boyuna düşünülmüş, stratejileri belirlenmiş değil; çünkü, olaylar birden gelişti ve bu heyetin gidiş şekli insanî bir refleks olarak tezahür etti ve diğer partilerden, Anavatan Partisinden de iki arkadaş ben de katlayım dedi, böylece, 7 kişilik bir Parlamento heyetiyle gittik.

Gitmeden önce, ben, Parti Genel Başkanımın da izni ve bilgisi dahilinde, İsrail Büyükelçiliği Müsteşarıyla görüştüm, kendisini Meclise çağırdım, dedim ki, gidip, orada, "kahrolsun İsrail, yaşasın Filistin" filan diye bağırıp şov yapmaya gitmiyoruz, böyle bir niyetimiz yok, Partimizden dolayı bir öngörüşünüz hâkim olabilir; ama, bu coğrafya bizim, bir zamanlar bir ve bütündü, bu coğrafyada olan bitenlere kayıtsız kalamayız, siz de bizim bir parçamızsınız, onlar da. Öyleyse, bu coğrafyada ne oluyor diye doğru bir gözle görmek için ve bir an önce bir ateşkes olsun, bir an önce insanlar barışa kavuşsun diye bir iyiniyet heyetidir, bunu bilin ve bize yardımcı olun dedim. Bunun oldukça faydası olmuş. Bunu şunun için söylüyorum, bu tür heyetler yurt dışına falan gideceği zaman, ilgili büyükelçilikle görüşürse, ön hazırlık yapıyorlar ve faydalı oluyor.

Gerçekten, gittiğimizde olağanüstü bir şeyle karşılaştık, yani, değer verdiler. Bunda, Dışişleri Bakanı Sayın İsmail Cem Beyin de katkıları büyük oldu; çünkü, kendisini de ziyaret ettik, bilgi verdik. O da telefonla talimat verdi ve böylece her iki tarafta da kabul gördük. Tabii, Türkiye'nin de yeri, konumu önemli, devlet olarak. Bizden sonra, kesin bilmiyorum; ama, oradaki yetkililerin bize söyledikleri, Kanada, Fransa ve Kıbrıs Rum parlamenterleri havaalanından geri çevrilmiş. Biz buradan giderken, havaalanından da geri çevrilebiliriz diye, bunu da göze alarak gitmiştik.

Tel Aviv'deki, Kudüs'deki Büyükelçilik mensuplarımız, Dışişleri mensuplarımız, hemen bir gün içinde, bizim için, gerçekten çok güzel randevular ayarlamış, Filistin tarafında da, İsrail tarafında da. Filistin tarafında FKÖ temsilcisi, üniversite rektörü, Meclis Başkanı, Kudüs'ten

sorumlu bakan, bir milletvekili, televizyonlara çıkıyor, Hannan Aşravi, Hıristiyan, bayan bir milletvekili, barış müzakerelerini yürüten oldukça keskin bir kadın, öyle biliniyor dünyada. İsrail tarafında, Türkiye'den gitmiş Yahudiler Türkiyeliler Birliği diye bir birlik kurmuşlar, üzerinde ay yıldızı olan kartlarını bastırmışlar, 100 000 Türkiye'den gitmiş Yahudi var, bunlar Türk pasaportu taşıyor ve Türk vatandaşlığını iptal ettirmiyorlar, kendilerine oldukça Türk hisseden, Türkiye'yi seven bir grup, onlarla bir akşam yemek yedik. Başta Simon Perez, sonra Savunma Bakanıyla da randevu almışlardı, onu pek uygun görmedik, Savunma Bakanı bizzat savaşı yöneten olduğu için apolitik olur diye düşündük. Parlamentoyu iki defa gittik, muhalefet lideriyle, iktidar ve muhalefet milletvekilleriyle görüştük.

Benim, burada, size, olaylar niçin çıkmış, nasıl yatıştırılır, orada ne oluyor bitiyor, bu konuda tarih ve siyasî yoruma geçmek haddimi aşmak olur. Sadece, hep beraber gitmişiz gibi, ben ne görmüşsem onu size intikal ettirmek ve yorumu, görüşü size aittir, benim görevim bu olur, incelemelerim hakkında bilgi vermek. Kendimize ait bir siyasî görüş bir yorum elbette vardır.

Şimdi, İsrail tarafıyla görüştüğünüz zaman, konusunu bilen, bir kişiye bile önem veren, bir kişinin ikna olmasını bile son derece değerli sayan bir anlayış içinde, ciddiyetle oturuyorlar, tarih, madde, sıra sayarak, biz şunu verdik, onlar almadılar, biz şu tarihte şunu dedik gibi bir güzel ikna metodu geliştirmişler ve her bir insana son derece değer veriyorlar, dünyada da böyle çalışıyorlar sanıyorum, birer birer ikna ediyorlar.

Filistin tarafına geçtiğimizde, Parlamento Başkanı dahil -burada notlarım var- şu kadar çocuğumuzu öldürdüler, evimizi yıktılar, gece bastılar gibi, rahmetli Necip Fazıl'ın "kulağı çekilmiş kedi gibi miyavlıyorsun" diye bir tabiri vardır, siyasî tezler, antitezler, bu konuda ikna edici argümanlar geliştirmemişler, bunu gördüm; ama, gide gele, görüşe görüşe, bilhassa, yani, daha Filistin gerçeğini bile İsraili parlamenterlerden öğrenme imkânımız oluyor. İşin durumunu, vehametini görmüş oluyoruz.

Hemen olayları özetleyeyim ki, nasıl oldu. Şimdi orada, Eylül 2000'de, Şaron muhalefette, Ehud Barak'a diyor ki, ben Mescid-i Aksa'yı ziyaret etmek istiyorum. Bu, dinamiti fitillemek demek. Başbakan bu işin

tehlikeli olduğunu hissediyor; ama, izin verse olay çıkacak, tahrik unsuru olacak, vermese Kudüs üzerindeki egemenlik tartışma konusu olacak, köşeye sıkışıyor, muhalefet tarafından, keskin bir adam Şaron ve izin vermek zorunda kalıyor. Büyük bir askerî çoğunlukla Kudüs'ü ziyaret edince, Mescid-i Aksa'yı, ertesi gün de cuma namazında olağanüstü bir tepki oluşuyor. O cuma namazında, birkaç dakika içinde 7-8 kişi vuruluyor, arkasından akşama kadar 13 kişi daha vuruluyor, ertesi gün 30 kişi daha, üç günde 45 kişi, bir ayda 120 kişi vurulunca, cenazeler kalkarken filan. Bu arada, tabii, Filistin polisi var, devlet olduktan sonra, Arafat geldikten sonra, kendilerine küçük silahlar da verilmiş güvenliği sağlasın diye, bunlar psikolojik zorluk altında kalıyor, bir yanda İsrail askeri camiden çıkana kurşun atıyor, bir yanda o bakıyor, yer yer bu adamların, Filistin polisinin de silah kullandığı oluyor. Bu, daha ziyade intihar eylemlerini tetikliyor. İntihar eylemlerinin arkasından, İsrail kamuoyunda büyük bir tepki geliyor. İsrail kamuoyunun yüzde 70'i bir barış olsun, aynı şekilde Filistin'de de bu böyle, barış olsun, İsrail, Filistin, eşit şartlarda iki komşu devlet olarak yaşayalım görüşünde; ama, bu intihar eylemleriyle aynı barış taraftarları, hükümet gerekli ve ciddi tedbirleri alsın, sert tedbirler uygulansın, güvenlik içinde yaşayalım, güvenliğimizi sağlasın görüşünü... Mesela, Filistin kurulsun, barış içinde yaşayalım diyen aynı kesim bu savaşı da onaylıyor. Sertlik zamanlarında savaş yanlısı durumuna geçiyorlar.

İsrail'in - kendi anlattıklarını size arz ediyorum, İsraili diplomatların; biz, 1948'de yüzde 20'ye razı olduk, yüzde 80'i Filistinlilere verdik, buyurun devletinizi kurun, Birleşmiş Milletlerin verdiği, buyurun bunu siz devlet olarak kurun, yüzde 20 bize yeter, 600 000 Yahudi var orada 1948'de, yüzde 20 toprağa razılar. Arkasından yüzde 30, arkasından tekrar yüzde 20 derken, Filistin tarafı ve bölge ülkeler bunu kabul etmiyor. Bu arada gürültü, patırtı, savaş, yüzde 78'e kadar çıkıyor; ama, Filistin tarafı diyor ki, verdikleri yüzde 80 değil, yüzde 100 bile işe yaramıyor. Bana su veriyor; ama, içi zehir dolu, karayolları, havayolları, denize açılan yerler, şehirlerin arasında, köylerin arasındaki bağlantılar, onun çevresi tamamen İsrail ablukası altında, sana yüzde 80 toprak veriyorum, al devlet kur. Bunu kabul etmek mümkün değil. Onlar da diyor ki; yüzde 80'ini verdik yine razı olmadılar, bunların derdi savaş.

Şimdi, belki, İsrail'de de, Filistin'de de, mesela biz Ağlama Duvarının

o tarafa gidiyorduk, bir Yahudi kadın, "biz burada Arap istemiyoruz" diye bağıyordu. Yine aynı şekilde, camide, yanımda bir arap niye geldiniz diye sordu. İsrail, Filistin yetkilileriyle görüşmek üzere, "la İsrail, küllühu Filistin" yani, İsrail'i de yok sayan, Filistin'i de yok sayan görüşler egemen. Sertlik zamanlarında onların politikası tezahür ediyor üst düzeye. İşte, Şaron'un seçimi gibi, Arafat'ın "la şehadet" diye bağırması gibi, onların görüşü egemen oluyor. Yumuşak, ılımlı, barış taraflısı kesimlerin görüşleri öne çıkamıyor; çünkü, bu, hep karşılıklı tahrik ediliyor gibi geliyor bana; yani, birisi bir bomba patlattığı zaman, bir intihar eylemi yaptığı zaman veya bir uçakla gidip bir kampı bombaladığı zaman, gördünüz mü, bunlarda barış olmaz deniliyor, savaş kışkırtılıyor.

Oldukça zor bir konu, sadece İsrail ile Filistin arasında değil. Onlar bir araya gelip, masaya oturup, biz her şartta anlaşıyor, barış yapıyoruz deseler bile buna muvaffak olamayacaklarını gördüm. Ürdün itiraz eder, Mısır itiraz eder, Arabistan itiraz eder. Bu konuda en barışçı ve bir sulha kavuşun diyen, böyle demiş olan sadece Türkiye var, orada bir çıkar hesabı gözetmeden, kimsenin burnu kanamasa da adam gibi yaşasanız temennisinde olmuş hep Türkiye Cumhuriyeti, öteden beri; ama, öbürlerinin hep hesapları var gibi geliyor bana.

Şimdi, özet olarak, Şaron'un... Bunu bana söyleyen Türkiyeliler Birliği Başkanı, sözcüsü, bir İsraili işadamı, bu akılsız adam dedi Şaron için. Bu akılsız adam olaylar çıkacağını bile bile Mescid-i Aksa'yı ziyarete gitti.

Birtakım kutsal önyargılardan çıkıyor bu Mescid-i Aksa kavgası da. Mesela, Süleyman Mabedi gökten gelecek, bekleyelim, gelirse gelsin diyen Yahudi grupları var, bir Süleyman Mabedi bekleyişi içindeler.

İki, şu anda, Süleyman Mabedini aramak için uğraşalım, hemen şimdi, onun için Mescid-i Aksa'nın altını oyup, burada Süleyman Mabedi var, bunu çıkaracağız diyorlar, Ağlama Duvarının devamı olan. Tünel de yaptılar bu iş için.

Zorbalıkla bunu almalıyız; yani, Mescid-i Aksa'yı yıkmalıyız diyenler var. Biz İsrail Parlamentosunu ziyaret ettiğimizde, Efraim diye bir adam güvenoyu aldı bakan olarak. Bu adam onbeş gün evvel demeç vermişti, yetkili olursam Mescid-i Aksa'yı yıkacağım diye. Bunu onlardan bir milletvekili söylediğinde, öbürü dedi ki, o delidir, ona ne bakıyorsun, konuşur durur. Diğeri, ama bakan oldu dedi, bugün bakan oldu.

İsrail'in çeşitli zorlukları var, orada kendisi de rahat bir devlet olamıyor. Yukarısında hâkim olamadığı 3 milyonluk bir nüfus, kontrolsüz, içinde 1 milyon 200 bin Arap, Müslüman, Filistinli var. Kendi içinde oldukça demokratik uygulamalar yaptığını gördük, sizin de malumâlinizdir. 1 milyon 200 bin Arapı temsilen partiler var, mesela bizimle konuşan İslamî Hareket Partisi milletvekiliydi, meclis lideriydi, meclis başkanvekiliydi İsrail'de ve ben her hafta mutlaka Arapça konuşmaya çalışırım; çünkü, 1 milyon 200 bin Arap var, onlara hitap ederim burada dedi ve bunların politikalarını da ağır bir şekilde eleştiririm dedi, yüzlerine karşı da eleştirdi. Siz, Mescid-i Aksa'yı yıkacağım diyen adamı şimdi bakan yaptınız, güvenoyu verdiniz dedi. O gün de kavga çıkmıştı Parlamentoda.

Şu anda ne oluyor: Şu anda, Filistinlilerin iddiası, Filistin Devletine ait ne varsa tahrip etmek. Deniliyor ki, devlet olabilmemizin gerekleri yok ediliyor, Eğitim Bakanlığına giriyorlar, 2 milyon çocuk okuyor, hepsinin bilgilerini, kayıtlarını, dosyalarını, bilgisayarlarını yok ediyorlar, bir daha bir Eğitim Bakanlığı kolay kolay kurulmasını diye. Ana amaç, sağlıktan eğitime, haberleşmeden elektrik, su hepsini yok ediyor. Sadece insan öldürmek değil, bir daha belini doğrultup bir devlet olamasınlar kolay kolay diye. Bunu niçin yapıyorlar; çünkü, Filistinliler direniyor, hicret etmiyor, her şeye rağmen direniyor, ölümle yan yana yaşıyor, ben buradayım diyor, ölmeyeceğim, teslim de olmayacağım, gitmeyeceğim de; çünkü, vaktiyle, 1948 öncesinde, böyle 2 milyon Filistinli Mısır'a, Ürdün'e, şuraya buraya kovalanmış; ama, oralarda da vatandaşlık alamamışlar, belki bilinçli olarak, hayat bulamamışlar. Şimdi, o kalanlar gitmemek için direniyor. Bu da İsraili yöneticileri çıldırtıyor diyor Filistin tarafı.

İsrail toplumunda 2 milyon aşırı dinci Yahudi var, bunlar din devleti istiyor. 2 milyon laik Avrupalı Yahudi var, 1 milyon kendine has Rus Yahudisi, 1 milyon 200 bin de Arap, sağcı, solcu, laik vesaire.

EMRE KOCAOĞLU (İstanbul) - Toplam kaç nüfus?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) - Toplam 6 milyon.

Şu anda aşırılık taraftarları iktidarda, sürekli düşman tezi işliyorlar. Her iki taraf için de söylüyorum, düşman şöyle yapıyor, düşman böyle yapıyor; fakat, bu olaylar Filistin'de birliği sağlamış durumda. Şu anda, direniş, devlet ve Arafat sloganlaşmış; ama, bundan önce, zaten bu

olayları da Filistin'in başına getiren 6 tane grup var, birbirlerini istemiyorlar, birbirlerine giriyorlar. Birisi sırf öldürüyor, siyasi projesi yok, birisi şu veya bu devlete bağlı. O 6 grubun kendine ait de 6 silahlı örgütü olması devlet otoritesini yok etmiş, karşıda muhatap bulamıyor.

Stratejistler diyor ki, Şaron'un bu hareketi, belki dünya eliyle, Amerika eliyle, Arafat'ın etrafını temizlemek; çünkü, Arafat'ın söz geçiremediği grupları yok etmek, İslamî Cihad var, Hamas var, Hizbullah var, bunların kendilerine göre silahlı güçleri var. Böyle olunca, karşısında güçlü bir birlik ve masaya oturup Arafat şuna evet dese, Hamas, hayır, sattım Filistin'i diyecek belki. Bundan dolayı, gücü ve eli kırılıyor; fakat, bu olaylar, şu anda belki Arafat'ı güçlendirmek için oldu diye gülüyorlar. Muhalefet lideri diyor ki, bu Arafat ile Şaron birbirini çok seviyor, bunlar sürekli birbirini güçlendiriyor diyor. Şaron'dan da nefret ediyorlar İsrail'in içinde çünkü, sert bir karakter olduğu için.

Şu anda, Arafat, direniş ve özgürlük hareketleri için sembol olmuş durumda Filistin bölgesinde; çünkü, şehadeti arzuladığını söylemiş. Bu da Filistinliler için büyük bir felsefe haline gelmiş.

Şimdi, mesela Kudüs'te niye yok bu tür olaylar, intihar eylemleri falan deniliyor. Kudüs'te dikkatli davranıyoruz; çünkü, buradaki mukaddes mekanlarımıza da saldırı olmasın diye...

Ben, size, bu heyetin asıl bilmesi gereken şeyi söyleyeceğim, hepsini arz edeceğim de, benim kendimce önem verdiğim. Şimdi, Hannan Aşravi, Hıristiyan bir bayan, bir milletvekili, Filistin tarafında, Kudüs Milletvekili. Bize yaptığı konuşmayı aynen aktarmak istiyorum: "Bu seyahatinizden memnun oldum, son 10 gün içinde soykırım yapılıyor. Önceden de vardı. Zorluklardan yılmayacağız. Mücadelemiz sürecek. Halklar hükümetlerin önüne geçti artık. Sizi normal çalışma bürolarımızda kabul edemiyoruz; çünkü, işgal altında, Ramallah'taki ofislerimiz işgal altında, evlerimiz işgal altında, başkanımız esir durumda, bütün halkımız da aynı durumda, katlediliyoruz; ama, terörle suçlanıyoruz. " O anda bir telefon alıyor. Yaser Arafat'ın evinin karşısında bu kadının evi varmış ve o anda bombalanmış, konuşmayı kesti, gözleri yaşardı, böyle bir an yaşadık. "İsrail ordusu, köylere, şehirlere giriyor ve korkunç zulümler yapıyor, resmî binalar hedef seçiliyor, iletişim vasıtaları tahrip ediliyor, herkes hedef durumunda, 15 yaşın üzerindeki bütün erkekler hedef

durumunda. Meçhul yerlere götürülüyor, kitlesel ölümlere, soygunlara, yağmalara her an rastlayabilirsiniz, yaralılar doktorlara ulaşamıyor, engel çıkarılıyor. Yaralılar bile bile ölüme terk ediliyor." İşte, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna söylenmesi gereken asıl bunlar belki. "İşgal edilen ülkelere gazeteciler sokulmuyor, engel çıkarılıyor. Bu da, bildiğinizin yüz katının orada işlendiğini gösteriyor" diyor. "Herkes biliyor ki, Şaron savaş suçlusudur, 1940'lardan beri komitacılık yapmaktadır. Şaron'un girişimi daima saldırgan olmuştur, Şaron Oslo Mutabakatlarını tanımadığını hep açıkladı. Amacı, genişlemeyi ve işgali sürdürmek. Dünya ve ABD üzerine düşeni yapmıyor. Bush iki gün önce çok zayıf bir üslupla konuştu, Colin Powell neden geç geliyor, çekilsin diyor, o geç geliyor, Fas'a, İspanya'ya yolluyor, binlerce bina yok edildi; ama, Bush 60 ölüden söz ediyor, nezaketle çekilmesini istiyor; ama, Şaron bunu reddediyor. Şaron bütün insanlık için tehdittir. Uluslar arası hukuk nerede, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları neden uygulanmıyor, İsrail kanun ve yasayı neden tanımıyor"?

Şimdi, FKÖ Kudüs temsilcisi; çünkü, Kudüs özel bir bölge olduğu için, FKÖ orada bir temsilcilik açıyor, bu Oslo görüşmelerinin de dışında bırakıyor. Sarih Nusaybe, bu adam, aynı zamanda üniversitenin rektörü, son derece ılımlı bir tip, diyor ki; "son 9 yılda, beklediğimiz gelişmeler tersine gelişti, Oslo barış görüşmelerinde ortaya çıkan maddelerin hiçbiri uygulanmadı. Tam tersine, işte buradan çekilecek deniliyorken, oraya geliyor, İsrail, yerleşim merkezi kuruyor.

İsrail, yerleşim merkezi kuruyor. A, B, C bölgeleri var Kudüs'te, A bölgesini Filistin yönetiyor, B bölgesinin yerel yönetimi Filistin'e ait genel yönetimi İsrail'e ait, C bölgesi İsrail'e ait. Bu B bölgesinde, diyelim Filistinliler çok fazla nüfus olarak, oradan çekileceğim demiş, 5 yıl içinde, 10 yıl içinde, çekilmiyor, gidiyor, A bölgesini de alıyor. Zaten, Filistin halkını kızdıran ve insanların ölüme koşmasının sebeplerinden bu inadına olan işler.

Son olaylar, Kudüs'le ilgili, İsrail'in yapıcı olmayışıdır. Filistin bölgelerinde kendi hâkimiyetini, Filistin, kendi bölgelerinde kendi hâkimiyetini kuramadı, hâlâ, arazi istimlakleri, Yahudilerin mahallelere yerleştirilmeleri, bunlar devam ediyor. İsrail, anlaşmadan yana değil. Camp Davit görüşmelerinde ortaya çıktı ki, İsrail, geçiş dönemleriyle işi

uzatıyor. Hadi şunu şimdi çözelim; bir 10 yıllık geçiş dönemi yapalım diyor. 1967'de oluşan sınırları kabul etmedi, Doğu Kudüs'ü vermedi. Şaron'un onsekiz ay evvel Mescidi Aksa'yı ziyareti işi taşırdı. Barak izin vermek zorunda kaldı. Bunu, daha evvel size arz ettim. Bu ziyaret bir provokasyondur, kalabalık bir askerle geldi. İşte, ölümleri söylüyor bunu; bunu söyledim.

Şimdi, bu rektörün bize söylediği asıl mesaj şu: Türkiye'nin İsrail'le ve Filistin'le ilişkileri önemli bir avantaj oluşturuyor. İsrail halkı, Filistinlilerden, dolayısıyla Müslümanlardan korkuyorlar. Filistinlilerden ve çevreden, işte, 350-400 milyonluk çevredeki Müslümanlardan korkuyorlar. İsrail halkının üzerindeki bu korkuyu atmak gerek, uzaklaştırmak gerek. İsrail kamuoyuna hitaben, bize tavsiyesi, Filistinli rektörün tavsiyesi, İsrail kamuoyuna hitaben, mesela, bu intihar saldırılarını kınamanız çok faydalı olur. Tasvip etmediğinizi söyleyiniz; çünkü, kendi görüşünü söylüyor, "ben, dinî olarak da, siyasî olarak da bu intihar saldırılarını doğru bulmuyorum; çünkü, eğer, önümüze tarihî bir fırsat çıktı, İsrail vatandaşları kamuoyu, dünya Müslümanlarından ve Müslümanlıktan korkmaz, barışçı adamları seçer, yöneticilerini barışa zorlarsa Filistin devleti de kurulur. Korkarsa, korku psikolojisiyle hareket eder, hep savaş tezi işlenir, düşman tezi işlenir; ama, biz biliyoruz ki, İsrail 'evet' demeden, İsrail kamuoyu kabul etmeden, burada, Filistin devleti zor kurulur, barış da zor yapılır" diyor. Karşı tarafın karşı görüşü bu.

Aynı şekilde, aynı görüşe sahip İsrail Parlamentosunda milletvekilleri ve bakanlık yapmış insanlarla görüştük. Şimon Perez gibi, işte, bu Meretsk Partisinin başkanı gibi. Diyor ki, "bu, öldürmeye dayalı bir operasyon -bunu söyleyen Yahudi- bunun siyasî bir açılımı, siyasî bir projesi yok ve başaramayacak, İsrail bir belanın içine girdi." Ortadoğu böyle bir bataklık.

Bilmem, ben, eğer, sorular olursa, belki, daha faydalı olmaya çalışırım efendim.

BAŞKAN - Çok teşekkür ederiz, sağ olun.

SEYYİT HAŞİM HAŞİMİ (Diyarbakır) - Bir şey sorabilir miyim?

BAŞKAN - Buyurun.

SEYYİT HAŞİM HAŞİMİ (Diyarbakır) - Siz çalışma yaparken size bir güçlük çıkartan, bir engelleme gibi bir şeyler oldu mu?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) - Hayır...

BAŞKAN - Başta izah ettiler zaten, siz olmadığımız için...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) - Zaten, ben, mesela, Meclis Grubunda dedim ki, Türkiye'nin İsrail halkı ve hükümeti yanında da, Filistin halkı ve hükümeti yanında da önemli bir ağırlığı vardır, her yerde de kabul görecektir ve işe yarayacaktır. Muhakkak bir heyet gitsin.

Şimdi, burada arz edeceğim; şunu gördük ki, biz, işte, Saadet Partisinden gitmiş 5-6 milletvekiliyiz. Ne kadar işlevi oldu bunun? Gerçekten oldu. Türkiye'den gelen her bir ferde son derece duyarlı davranıyorlar. Keşke, bu konuda, daha resmî, daha ciddi, daha derli toplu adımlar atılmış olsa. Yani, kırık dökük de olsa, son derece başarılı bir iş yaptığımız kanaatindeyim. Yapılması gereken bir işti ve ağırlığımızın çok fazlası karşılığını gördük. Bunu arz etmeye çalışıyorum.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) - Bir şey sorabilir miyim Sayın Başkan?

BAŞKAN - Tabii, buyurun efendim.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) - Şimdi, teşekkür ediyorum. Sözlerinizin arasında, liderler, belli dönemlerde savaş yanlısı oluyorlar...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) - Kamuoyu...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) - Kamuoyunu hazırlıyorlar.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) - Hayır...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) - Yani, Şaron'un Mescidi Aksa'ya gidişi bir tahrik, arkasından da, Arafat'ın da bazı dönemlerde savaş yanlısı, intihar saldırıları vesaire; yani, bu böyle devam edecek mi; bir.

İkincisi, Arafat bu gruplara hâkim değil midir?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Denizli) - Görünen o ki, Arafat gruplara hâkim değil. Bunu, ben, kendilerine sordum. Bu, bir problemdir dedim. Bu, sizin otorite boşluğuna yol açar, devlet olmanızı engeller. Evet, ciddi bir problem; çünkü, birinin helal dediğine birinin haram, birinin günah dediğine birinin şahâdet dediği, intihar edenlerin de mesela, kaos çıkıyor ortaya. Ayrı ayrı altı parti olsa eyvallah, ayrı ayrı altı tane devlet başkanı gibi, orduları olan bir grup. Şu andaki durum ama öyle değil, birleşmiş vaziyetler ve Arafat'a tam destek veriyorlar. Benim dediğim herhalde

yanlış anlaşılmalı, liderler zaman zaman savaş yanlısı olmuyor. Şaron, sürekli savaş yanlısı. Kamuoyu, yüzde 70 barıştan yana olan kamuoyu, öyle oluyor ki, savaş çılgınlığı atabiliyor. İşte, bizim Kıbrıs'ta yaptığımız gibi.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) - Liderler mi tahrik ediyor?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) - Olaylar tahrik ediyor, liderler tahrik ediyor.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) - Siyasetçiler olay yaratıyor, öyle tahrik oluyorlar; onu demek istedim.

BAŞKAN - Sayın Başeğmez'e komisyon adına teşekkür ediyorum.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) - Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Şimdi, değerli arkadaşlar, bir değerli misafirimiz daha var. Dışişleri Bakanlığı, Ortadoğu Dairesi Genel Müdür Yardımcısı Sayın Şafak Göktürk, bize, resmî bilgiler sunacak.

Zaten, bugün de, Dışişleri Bakanımız, Sayın Cem ve Yunanistan Dışişleri Bakanı da oradalar.

Sayın Dışişleri Bakanlığı yetkilileri, Sayın Dışişleri Bakanı döndükten sonra komisyona, biz böyle bilgi verelim, daha faydalı olur dediler; ama, biz, komisyonun tarihini, toplantı saatini belirlemiştik. Ondan sonra da, gerekirse, yine, komisyonumuz, bu konuda aydınlanmak üzere müracaat edebilir; ama, bunun dışındaki bilgileri bize lütfetmek üzere, sözü Sayın Genel Müdür Yardımcısına bırakıyorum.

Teşekkür ederim.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) - Ben, özür dilerim, bir cümleyle, bunu, oradaki insanların, işadamlarının söylediği bir not olarak da söylüyorum. Mesela, Saadet Partisinden bir heyetin oraya gidip, hem İsrailiilerle hem Filistinlilerle görüşmesi son derece sembolik, barışçı bir anlam taşıdı onlar için; buna değer verdiler. Aynı şekilde, Sayın Cem'in, Papandreu'yla birlikte oraya gidecek olması da, böyle büyük bir barış sembolü anlamı taşıyor. O bölgeyi çok sevindirici oluyor. O bakımdan, hayırlı bir iş olmuştur diyorum.

Peki, ben, izin isteyebilir miyim efendim?

BAŞKAN - Tabii efendim, çok teşekkür ederiz, sağ olun.

ŞAFAK GÖKTÜRK (Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu Dairesi Genel Müd. Yrd.) - Ben de, size teşekkür edebilir miyim? Gerçekten çok değerli gözlemlerinizi için. Biliyorsunuz, hareket etmeden önce Sayın Bakanımızla birlikte karşılaşmıştık.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) - Estağfurullah... Sağ olun...

BAŞKAN - Buyurun efendim.

ŞAFAK GÖKTÜRK (Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu Dairesi Genel Müd. Yrd.) - Sayın Başkanım, öncelikle, bu imkânı bana verdiğiniz için çok teşekkür ederim.

İnsan Hakları İnceleme Komisyonunun değerli üyeleri, Sayın Başeğmez, aslında, bölgedeki manzarayı çok doğru hatlarıyla yansıttı. Çok yeni döndükleri için bölgeden, sizin için çok taze bilgiler oluşturdu. Ben, onun, sizlere nakletmiş olduğu gözlemlerin de ışığında, nereden bugüne geldik, bugünkü durum nedir, insanî durum nedir; özellikle, bu komisyonun ilgi alanı içine giren konular itibariyle durum nedir, bu konularda sizlere yararlı olacağını düşündüğüm bilgileri sunmaya çalışacağım.

Öncelikle, son 18-19 aydır yaşanan gelişmelerin niçin yaşanmış olduğunu, belki, biraz zihnimizde tartmakta fayda olacaktır; çünkü, Ortadoğu sorunu, hepimizin onlarca yıldır birlikte yaşadığımız bir bölge konusu. Ancak, 1991'de bir süreç başlamıştı. Madrid'te uluslararası bir Ortadoğu konferansında toprak karşılığı barış ilkesi benimsenerek, nihai barışa uzanan bir sürece girilmişti. Bunu, Oslo Mutabakatı, Washington İlkeler Bildirgesi takip etmişti, adım adım anlaşmalar yapılmıştı, geçici anlaşmalar yapılmıştı. Belirli, Batı Şeria'da ve Gazze'de adım adım topraklar Filistin ulusal yönetimine devredilmeye başlanmıştı; ama ne oldu?..

Diğer taraftan, herhalde belleklerinizi biraz yokladığımızda hatırlayacaksınız, 2000 senesinde Camp Davit'te, o zamanki Amerikan Başkanı Bill Clinton, o tarihteki İsrail Başbakanı Barak ve Filistin Başkanı Arafat'la birlikte kapandı ve o güne kadar hiç değinilmemiş, tabu addedilen, başta Kudüs'ün eski bölgesi, eski Kudüs olmak üzere, her konuyu, mülteciler konusu da dahil, görüşmeye başladılar. Bu görüşmeler bir anlaşmaya iki tarafı yaklaştırdı; fakat, mutabakat mümkün olmadı. Deniyor ki, "Filistin Devlet Başkanı çok önemli bir fırsat kaçırdı" veyahut,

diğer taraftan deniyor ki, "Filistin Devlet Başkanının orada veremeyeceği şeyler istendi." İki şekilde de izah edilebiliyor. Böyle bir arka plan görüntüsünün üzerinde 28 Eylül 2000 tarihinde, demin Sayın Başeğmez'in de bulunduğu, Şaron, o tarihte, bir muhalefet lideri olarak, Şaron'un El Aksa caminin bulunduğu yere ziyaret konusu çıktı. Barak, o sırada Başbakan olduğu için ve onu engeller duruma düşerek, kendisini kamuoyu önünde zayıflatmamak için fazla ses çıkaramadı; ama, amaç belliydi.

Biliyorsunuz kemikleşmiş bütün sorunlarda semboller büyük rol oynar. Kaldı ki, Avrupa tarihinin, biz, her ikisini de yaşadığımız için ikisini de biliyoruz Türk Osmanlı tarihi itibarıyla; ama, Avrupa tarihini Ortadoğu tarihinden ayırt eden ulusal oluşum sürecindeki temel dinamiklerde, birbirinden farklılıklar yaratan temel bir unsur vardır. Avrupa'da peyderpey, adım adım gelişmiş bir uluslaşma süreci yaşarsınız. Bunun içinde iyi anılar vardır, yenilgiler vardır, zaferler vardır; ama, bir sürecin parçası olarak devam eder bunlar ve neticede bugünkü ulusların olduğu uluslararası manzara ortaya çıkar. Ortadoğu'da bütün bunlar için, öncelikle semboller vardır; çünkü, hep atlanarak gidilmiştir. Özellikle çok durağan, hareketsiz tarih dönemlerinden geçmiş olmasının ardında ulusal bilinç büyük travmalara yakalanır; yani, bir bizim kendi ulusumuzda taşıdığımız bir birliktelik, tarihten gelen, beraber yaşamışlık, amaç birliği edinmişlik, kültürel yakınlık ya da aynılıktan biraz farklı Ortadoğu coğrafyasının uluslaşma yapısı. Orada travmalar çok önemli ve travmalar, maalesef, bölgede genellikle olumsuz travmalar, yani, zafer değil de yenilgi, kayıp, kan, acı, bunlara dayanıyor. Galiba, 20 nci Yüzyılın ikinci yarısı da bu travmalar konusunda oldukça katkıda bulunuyor. İşte böyle bir ortamda, El Aksa'ya gitmenin ne anlam ifade edebileceğini daha iyi idrak edebiliriz; çünkü, temmuz ayında, ondan önceki temmuz ayında Camp Davit'te görüşülüp de neticeye bağlanamamış olan konu, her iki tarafın da en hassas noktasını oluşturuyordu, tam onun üzerine bastı Şaron. Yani, konuyu basit bir tahrik edici ziyaret olarak görmemek lazım, çok daha derin bir zemini olan bir hassasiyeti ateşledi, dürttü ve oradan patladı zaten ve bunun tabii patlatılmasının sebebi şuydu: O süreç bitsin istiyordu. Siyasî gündem buydu ve başarıya ulaştı ve ondan sonra, son 19 aydır yaşadıklarımıza bakacak olursak, burada, maalesef, başarıya ulaşılmış olduğunu görüyoruz.

19 ayın bilançosu hakkında bazı temel veriler size nakletmek

istiyorum: Aralık 2001 itibariyle İsrail tarafından uygulanan kuşatma nedeniyle Batı Şeria'da yaşayanlar bu sürenin üçte 2'sini bu otonom bölgeden diğerine veya Batı Şeria'dan İsrail bölgesindeki Filistin köylerine geçişleri engellenerek yaşamışlar.

Gazze Şeridinde ise, anılan dönemin yüzde 94'ünde kuşatma olmuş, yüzde 70'inde de; Batı Şeria'ya ve İsrail Bölgesindeki Filistin köylerine geçiş engellenmiştir.

Batı Şeria ve Gazze Şeridinde bulunan 129 İsrail barajı, yani, askerî önlemler, Filistin topraklarını 200 parçaya bölüyor.

Makro ekonomik olarak, bu şey, 2001'e kadar, biraz sonra daha feci rakamlar vereceğim, makro ekonomik olarak Filistin'in kaybı 2,4 ilâ 3,2 milyar dolar düzeyinde.

Krizin ilk 9 ayında Filistin ulusal heyetinin vergi gelirleri % 47 azalmış.

Refah Havaalanı, Gazze Limanı şantiyesi gibi bağımsızlık ve dışarı açılma işaretleri yok edilmiş.

Altyapı yatırımlarında yapılan zarar 307 milyon dolar olmuş.

Yerel düzeyde belediyeler ancak elzem ihtiyaçları karşılayabilir hale gelmişler. Çöp toplama ve kamu yatırımları gibi hizmetler durmuş.

İşsiz sayısı aktif nüfusun yüzde 35'ini oluşturur hale gelmiş; bu 2001 aralığına kadar.

Fakirlik sınırının altında yaşayanlar, yani, günde 2 dolar, nüfusun yüzde 46'sını geçmiş. Bu oran, intifadan öncesine göre, çünkü, 28 Eylülde ikinci intifa da başlıyor ya. Bundan önceki rakamın iki katı.

Parlamento hiçbir genel oturum yapamamış; dolayısıyla demokratik süreç kesilmiş.

Eğitim alanında büyük aksaklıklar olmuş, devamsızlık genel durum haline gelmiş.

Nisan 2002'deki durum şöyle: Batı Şeria'da ve Gazze Şeridinde işsizlik oranı yüzde 75.

Ekonomik durum kronik depresyondan felce dönüşüyor; yani, yok artık, şu anda işleyen bir ekonomi yok.

Altyapı tamamen çöküyor. Sadece binalar değil, bütün nüfus kayıtları, biraz önce Sayın Başegmez'in de değindiği gibi, tapu kayıtları ve birçok

başka kayıt ortadan kaldırılıyor. O konuda, çok yeni birtakım raporlardan yaptığım alıntılar var burada. Uluslararası yardım kuruluşlarının yaptıkları ilk tespitlere göre, Birleşmiş Milletlere yansıyan birtakım şeyler. Resmî binalarda en ziyade hasar görenler Eğitim Bakanlığı, Nüfus, Maliye, Tarım, Sanayi ve Sosyal İşler Bakanlıkları; yani, seçilmiş bakanlıklar manidar. Şu bakımdan, hepsi, Filistin yönetimi hakkındaki kayıtları taşıyan bakanlıklar her şeyden önce.

Fizikî hasar. Dört temel hasar tespit etmişler; yani, tür olarak dört temel hasar. Fizikî hasar, giriş kapıları havaya uçurulduğu için, tankla, topla, tüfekle giriyorlar çünkü, genel olarak içeride yapılan patlamalarda binalarda genel bir harabelik var. Tahribat, bütün mobilyalar, gereçler parçalanmış. Bilgisayarlar, fotokopi makineleri özellikle kırılmış. Dosya ve belgeler dağıtılmış; yani, neyin nerede olduğu bilinmiyor girildiği anda ve hangi belgelerin içinden alındığının tespiti de neredeyse imkânsız.

El koyma; maliye ve personel idarelerinden bütün bilgilere el konulmuş. Bilgisayarların hard diskleri alınmış.

Hırsızlık, yani, bir amaca dönük olmayan, istihbarî değeri olmayan malların hırsızlığı yapılmış; yani, genel bir talan var.

Sonuç olarak Eğitim Bakanlığı, öğrenci kayıtlarının tespiti için ancak tek tek okullara gidilmesi gerekiyor. Okullardaki durumları bilmiyorlar daha.

Sosyal yardım kayıtları yok. Maaş ve emekli bordroları yok. Dolayısıyla, Filistin ulusal yönetiminin altyapısı, sadece gördüğünüz fizikî anlamda değil, kayıt olarak da çökmüş durumda. Bunların, tabii toparlanmaz diye bir şey yok; ama, toparlanması giderek zorlaşan bir tarafı var.

Şu sırada, en ziyade uluslararası kamuoyunun dikkatini çevirdiği yer biliyorsunuz Cenin ve Cenin'deki mülteci kampı. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, bundan üç gün önce bir karar kabul etti. 1405 sayılı karar; bu karar, bölgeye bir İngilizce tabiriyle fact finding team; yani, bilgi toplama ekibi göndermeyi kararlaştırdı. Genel Sekreter, ertesi gün, bu ekibin üyelerini atadı. Başkanı, eski Finlandiya Cumhurbaşkanı Masrtti Ahtisaari, üç üyeli bir şey bu, diğer iki üyesi, birisi Birleşmiş Milletler Mülteciler eski Yüksek komiseri Sadako Ogata, Bayan Ogata, bir üçüncüsü de Uluslararası Kızılhaç Komitesinin eski Başkanı. Bunlara, bir

Bosna-Hersek ve diğer Yugoslavya coğrafyasında, daha önce görev yapmış, dolayısıyla, bir katliam veyahut bir yıkımdan sonra inceleme yapma yetenek ve tecrübesine sahip bir general ve bir polis şefi, bunlara yardımcı olmak üzere görevlendirildi. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'ın pazartesi günü yaptığı açıklamaya göre, bunların, bu hafta, Avrupa'da bir araya gelip, muhtemelen Cenevre'de herhalde, ilk değerlendirmeleri yapıp, bölgeye de şu sıralarda hareket etmiş olmaları gerekiyordu; fakat, İsrail, kurulmuş olan bu grubun bir, hem terör olaylarını izleyebilecek hem de konuya askerî unsurlar açısından bakabilecek yönleri zayıf olduğu düşüncesiyle; fakat, genel olarak da fikirden pek memnun olmadığı için herhalde gitmesini şu anda geciktiriyor. Fakat, neticede, gitmesi bekleniyor; çünkü, Amerika bu kararın arkasında duruyor. Dolayısıyla, Şaron'un itirazlarının ne kadar uzun soluklu olacağını şu anda bilemiyoruz. Yalnız, böyle önemli bir adım var.

Yüce Komisyonunuz açısından, tabii, burada önem taşıyacak temel bir belge 1949 tarihli Dördüncü Cenevre Konvansiyonu. Biliyorsunuz Cenevre Konvansiyonları, 1907 tarihli Lahey Savaş Hukuku Sözleşmelerini geliştiren konvansiyonlardır, daha çağdaşlaştıran konvansiyonlardır. Bunların ek protokolleri de vardır. Dördüncü Konvansiyon, münhasıran, savaş halinde, savaş tiyatrosu içinde kalmış veya işgale uğramış topraklardaki sivil halkın hak ve durumlarını gözetmek üzere vücuda getirilmiş bir sözleşmedir. Özellikle, Uluslararası Kızılhaç Komitesi, burada da bir teknik bilgi sunmama izin veriniz. Sık sık televizyonda, haberlerde, yazılı basında bir şey görürsünüz. İşte, Uluslararası Kızılhaç Örgütü, yanlış bir tabir. Örgüt diye bir şey yok. Uluslararası Kızılhaç Komitesi bir İsviçre kuruluşudur. Bütün üyeleri İsviçrelidir bunların; fakat, Cenevre Konvansiyonları çerçevesinde, bunlara, inceleme ve insanî yardım ulaştırmada koordinasyon görevi verilmiştir. Dünyada, tek bir örnektir bu, bir ulusal organa, bir uluslararası sözleşmeyle yetki verilmesi; dolayısıyla, ICRS diye kısaltmasını duyduğunuz kuruluş bizim Kızılay'ın da içinde olduğu federasyon değildir, bir İsviçre kuruluşudur ve Cenevre Konvansiyonları çerçevesinde müdahil olma hakkı tanınmış ve o sözleşmeleri imzalayanların da bu hakkı otomatik olarak teslim ettikleri kuruluştur. Bir de, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Demekleri federasyonu vardır

dünyada, işte, onun üyesi de Türkiye'dir, Türk Kızılay'ı da onun üyesidir. Oraya üye olabilmek için, bir devletin bünyesindeki Kızılay ve Kızılhaç olması gerekir. İsrail, kızıl davut, kızıl davut yıldızını kullanmak istiyor; fakat, ona tabii Arap üyeler müsaade etmiyorlar, Filistin de henüz tam olarak devlet statüsüyle tanınmadığı için Filistin Kızılay'ı da bu genel uluslararası oluşumun içinde yer almıyor; fakat, ICRC her ikisiyle de, sanki, o uluslararası oluşumda yer alıyorlarmış gibi iş yapıyor; çünkü, aksi takdirde hiçbir iş yapamayacak.

Bunun birçok maddeleri var, sivil halkı tanımlayan 4 üncü maddesi. Tıbbî ve insanî malzemenin geçişine ve yaralılara ulaştırılmasına dair 23 üncü maddesi. ICRC'ye yani Uluslararası Kızılhaç Komitesine faaliyetlerini sürdürme hakkının verilmesini temin eden 10 uncu maddesi. İnsanlara saygı gösterilmesi, işgal altındaki veya savaş tiyatrosundaki insanlardaki savaşmayan sivil halka saygı gösterilmesine ilişkin 27 nci maddesi diye gidiyor birçok madde; fakat, işte, görüldüğü gibi, İsrail'in bu konvansiyonu zaten gönülsüz olarak uygular gibi gözüküyor. Özellikle tümüyle ihlal eder bir tutum içinde olduğu genel bir kanı. İşte, bu çerçevede Cenin'e de bir, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararıyla bir grubun gönderilmesi öngörülüyor. Bir başka teşebbüsü oldu bundan iki hafta önce Birleşmiş Milletlerin bir başka organının İnsan Hakları Komisyonu Cenevre'de toplanıp, İnsan Hakları Komisyonu çerçevesinde, bir insan hakları yüksek komiseri vardır Birleşmiş Milletlerin, İrlanda eski Cumhurbaşkanı Mary Robinson. Bu başkanın başkanlığında, bu yüksek komiserin başkanlığında İsrail ve Filistin'e bir inceleme heyeti gönderilmesi kararı aldı İnsan Hakları Komisyonu; fakat, İsrail, buna izin vermedi ve dolayısıyla bunlar bölgeye giremediler. Mary Robinson da onun üzerine dedi ki, ben gideyim veya gitmeyeyim raporumu hazırlayıp vereceğim İnsan Hakları Komisyonuna dedi. Bu da tabii Birleşmiş Milletler Genel Kurula gelir; bir de öyle bir konu var. Yani, insan hakları veya insanî durumu yerinde görmek konusundaki teşebbüslere, şu sırada İsrail'in engellemeleri devam ediyor.

Komisyonumuzun yapacağı ziyareti Tel Aviv Büyükelçiliğimize, Kudüs Başkonsolosluğumuza da bildiriyoruz heyetinizi, gidiş planlarını ve oluşum tarzını; fakat, bunu, hakikaten anlamlı ve sizin için doğru yerleri görecektir bir gezi olmasını sağlayacak zaman derinliğini bizlere sağlarsanız, vererseniz, biz onun üzerinde çalışacağız.

ŞAFAK GÖKTÜRK - Diğer taraftan, eğer sizleri yormadıysam, birkaç bilgi daha sunmak istiyorum.

BAŞKAN - Yok, estağfurullah, biz memnun oluyoruz.

ŞAFAK GÖKTÜRK - Belki Filistin mültecileri ile Batı Şeria'daki yerleşik Filistin nüfusu hakkında bazı rakamsal bilgiler, sizin zihninizdeki tablonun daha tamamlanması açısından yararlı olabilir.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) - Onların fotokopisini alabilir miyiz?

ŞAFAK GÖKTÜRK - Şunu verebilirim; yalnız, benim bazı notlarım var.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) - Nüfusla ilgili olanları...

ŞAFAK GÖKTÜRK - Tabii, tabii... Yalnız, benim bir iki el yazım var üzerinde.

Şimdi, toplam 4 milyona yakın, 3 milyon 874 bin Filistinli mülteci var.

A. EMRE KOCAOĞLU (İstanbul) - Nerede bunlar? Çeşitli kamplarda...

ŞAFAK GÖKTÜRK - Toplam 59 kampta; ama, hepsi kampta kalmıyor. Kampta kalanların toplamı 1 milyon 235 bin.

A. EMRE KOCAOĞLU (İstanbul) - Kampların lokasyonu hangi topraklarda.

ŞAFAK GÖKTÜRK - Onu da söylüyorum; Batı Şeria'da 19 kamp var.

EMRE KOCAOĞLU (İstanbul) - Orada kimin egemenliği var?

ŞAFAK GÖKTÜRK - Şöyle, Oslo mutabakatları ve Washington İlkeler Bildirgesi çerçevesinde, A bölgesi, B bölgesi, C bölgesi diye belirlenmiştir. A bölgesi, sözüm ona şimdi tamamen devrolmuş durumda. Mesala Cenin'deki kamp şu anda Filistin ulusal yönetiminin kontrolündeki bölgenin içindedir, Cenin kentin değil. Bir kısmı içinde bir kısmı dışında.

Batı Şeria'da 19 kamp var, bu kamplarda 163 000 kişi kalıyor; fakat, Batı Şeria'daki toplam mülteci sayısı -yani, Batı Şeria'nın kendi yerleşik nüfusu olan Filistinliler dışındakilerden bahsediyorum- 608 000 kişidir. Gazze şeridinde bu Batı Şeria nüfusunun %30'unu oluşturuyor bu söylediğim rakam. Demek ki, 2 000 000 civarında bir nüfus var Batı Şeria'da. Gazze şeridinde 853 000'e yakın mülteci var, bunların 460 000'i

kamplarda kalıyor, geri kalan kısmı şehirlerde yaşıyor. Kamp adedi 8. Gazze şeridinde nüfusun %70'ini mülteciler oluşturuyor.

Ürdün'de 1 639 000 Filistinli mülteci var. Bunların 288 000'i kamplarda kalıyor, kamp adedi 10.

Lübnan'da 383 000 mülteci. Bunlardan 112 00'i kamplarda kalıyor, 10 tane kamp var.

Suriye'de 391 000 mülteci var; 214 00'i kamplarda, kamp adedi 12.

Toplam olarak, demin de arz ettiğim gibi, 3 874 000 mülteci, bunların 1 235 000'i kamplarda kalıyor. Bu rakamlar değişken ama, şu anda elimizdeki rakamlar Birleşmiş Milletler kayıtlarına dayanarak verdiğimiz rakamlar. Biliyorsunuz Filistin sorunu ortaya çıktığı tarihten itibaren Filistin Bayındırlık ve Yardım Ajansı diye bir ajans kuruldu. Bunun başında da bir dönem İter Türkmen vardı. Şu anda Hansın adında bir Kuzey Avrupalı var. Bu ajansın altında en az 10 000 mahalli çalışan var. Bunlar Filistinli mültecilere yardım ulaştırdıkları için onların rakamlarına itibar etmek gerekiyor. Bu ajans bütün Birleşmiş Milletler üyelerinin iradesiyle faaliyet gösterin bir şey. İsrail engelliyor. Şöyle engelliyor, Cenin'e uzun süre kimseyi sokmadılar ya, bu sıcak çatışma halinde, o zaman orada da girilmedi mesela. Ama orada yerleşik büroları var, her şeyleri var. Orada katkı yapanlar devletler toplantısı yapıyor. Bu toplantılar Kudüs'te yapılıyor. Kudüs'teki toplantıyı bizim Başkonsoloshüğümüzde yapıldı, biz de buna katkı yapan devletlerden birisiyiz.

Türkiye'nin yardımları hakkında bir bilgi verebiliriz. 1993'te Washington'ta bir katkı konferansı tertiplendi ve biz burada 2 000 000 doları hibe, 50 000 000 doları da softlow olacak şekilde 52 000 000 dolarlık bir taahhütte bulunduk. 2 000 000 dolarlık hibenin transferi 1994'te gerçekleşti. Diğer tabii ekonomi işleyecek de softlow bir işe yarasın. 1996 yılında yine Filistin Yönetimince oluşturulan Acil Yardım Fonuna 500 000 dolar bir katkımız var. İkinci intifa başladığında Sağlık Bakanlığına 500 000 dolar tutarında yardımda bulunduk. Diğer taraftan yaralı Filistinlilerin bir bölümü Türkiye'ye getirildi ve tedavi edildi. 3 000 000 dolar tutarında karşılıksız nakdi yardımın şimdilik 1 500 000 doları tevdi edildi. Diğer taraftan bizim Filistin Yardım ve Bayındırlık Ajansına her yıl düzenli katkılarımız var. Acil ihtiyaçları için de 200 000 dolarlık ek bir katkıda bulunuyoruz.

Bundan sonra ne olabilir. Demin Sayın Başeğmez konuşurken bazı notlar aldım. Çok önemli noktalara işaret etti. İki tarafı da gerçekten çok dikkatli dinlemişler ve değerlendirmişler. İntihar eylemleri konusundaki bakışı bizim de izlediğimiz şekilde yansıdı. Şimdi, Kudüs Üniversitesi Rektörüne dayanarak söylüyorum, Rektör, intihar eylemini ne dini olarak de ahlaki olarak yani, siyaseten bir yere sığdıramıyorum diyor. Hakikaten dinimizde intiharın yeri yok; ama, savaş ortamında terörü kendilerine bir araç edinmiş insanlar ortaya çıktığında onlarla herhalde bu ahlaki zeminde fazla bir şey konuşulamıyor. Buradaki ayırt edici nokta şu: İsrail tabii kendisini güvensiz hissediyor, yani, bütün mesele aslında oradan çıkıyor, kendisi açısından. Bu, saldırganlığına gerekçe değil de, güvensizliği oradan çıkıyor. Biliyorsunuz arka arkaya bombalı saldırılar oldu, otobüse saldırdılar. Bunların dini, hamursuz gününde otele saldırdılar, yaşlı başlı kadınlar, adamlar, çocuklar öldü. Bu resimleri bizim Büyükelçimiz de gördü, İsrail yetkilileri bize de gösterdiler bunu.

Şöyle bir ince çizgi var: Filistinlilerin bir bölümü diyor ki, bunların elinde top, tüfek her şey var, giriyorlar, yakıp, yıkıyorlar, bizim onlarla mücadele edecek muadil bir şeyimiz yok. O zaman ben de elimdeki bütün araçlarla mücadele ederim diyor. Ve bu, öyle bir ahlaki tartışma haline getiriliyor ki, siz hayır, her yöntem mubahtır diyemezsiniz dendiğinde sen ulusal kurtuluş mücadelesine karşısın tartışması çıkıyor. Tabii burada biz sözü çok dinlenen bir ülkeyiz; çünkü dünyadaki ilk gerçek ulusal kurtuluş mücadelesini savaşla veren bir ülkeyiz. Dolayısıyla kimsenin bize gelip de ulusal kurtuluş mücadelesiyle terör arasındaki farkı anlatmasına imkân yok. Kaldı ki, terörden de 15 yıl çekmiş şehirlerimizde intihar eylemcilerinin insanlarımızı berhava ettiği günleri yaşamış, mağazaların kundaklandığı günleri yaşamış bir ülkeyiz. Dolayısıyla bizim bunu gerekçesi, duygusal ortamı ne olursa olsun kabul etmemiz mümkün değil. Ve biz gerçekten bütün saldırılardan sonra bunu kuvvetle telin ediyoruz devlet olarak.

Diğer taraftan İsrail'in aşırı güç kullanımında ve sivil halkı ayırt etmeksizin sürdürdüğü eylemlerin de tasvip edilemeyeceğini söylüyoruz. Şu anda İsrail diyor ki, benim yaklaşık üç hafta sürmüş olan eylemlerim büyük ölçüde amacına ulaşmıştır geri çekilebilirim diyor. Geri çekildiğim dediği, şehir hudutlarının dışında...

EMRE KOCAOĞLU (İstanbul) - Amacı ne?

ŞAFAK GÖKTÜRK - Amacı terör yuvalarını yok etmekti. Kendilerine göre bazı istatistikler var tabii. Çok adam ele geçirdik diyorlar, çok önemli hücreler ortaya çıkardık diyorlar.

EMRE KOCAOĞLU (İstanbul) - Belgeleri var mı? Terörist oldukları nereden belli?

ŞAFAK GÖKTÜRK - Kendilerine göre çok belge ele geçirdik diyorlar hatta Filistin Devlet Başkanının karargahından aldıkları belgeleri Filistin Devlet Başkanının terör örgütleriyle doğrudan bağlantılı kıldığını da delili olduğunu söylüyorlar ve bunların bir bölümünü kamuoyuna verdiler. Bunlar tabii değerlendirmeye muhtaç şeyler; ama, bu tür şeyler de söylüyorlar. Elbette İsrail bunun hazırlığını yapacaktır, bunun tanıtımını en yaygın şekilde yapmaya çaba gösterecektir; fakat bizim söylediğimiz terörle mücadele, tankla, tüfikle olup bitmiyor; çünkü, bir an için şöyle düşünelim: Gerçekten çok patlayıcı imal edilen laboratuvarlar bulmuşlar ve imha etmişler, malzemeleri de almışlar. Bunlar biliyorsunuz yüksek teknolojiye dayanmıyor. Bunları tekrar herhangi bir yerde bunu kafasına koyan insan yapar.

Bir başka unsur, bilebildiğimiz kadarıyla bu Hamas, onun uzantısı, sonradan ayrı bir örgüt haline gelen İslami Cihat, Hizbullah, ikinci intifadanın başındaki olaylardan adını alan El Aksa Tugayları El Fetih'in içinden, El fetih değil tabii, El fetih'i terör örgütü olarak kabul ediyor da şimdiye kadar bir de Elfetih'in bulunduğu yer her yer, çünkü, Filistin Ulusal Yönetiminin bir kolluk gücüdür şu anda; fakat bu saydığım El Aksa hariç, Hamas, İslami Cihat'ın esas barındığı yer Gazze şeridi, Batı Şeria değil. Gazze'ye dönük bu anlamda bir operasyon gerçekleşmedi.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) - Onlarla anlaşta İsrail o zaman...

ŞAFAK GÖKTÜRK - Hiçbir şey diyemiyoruz; ama, o anlamda oraya bir operasyon gerçekleşmedi.

Şimdi, tabii, İsrail'in ne mesaj vermek istediğimizi bizim tartışmamızın bir anlamı yok, ama, bizim burada üzerinde durduğumuz husus, en ufak bir umut ışığı dahi belirse, onu, iki tarafı da barışa yöneltmek için kullanmaktan başka çaremiz yoktur. Dün, İslam Konferansı Örgütü Genel Sekreterliğinden biri öğle yemeğinde konuğumdu, başka yetkililer de vardı örgütten, orada konuşuyordu, kendisi Cezairli. Dedi ki, biz ulusal

kurtuluş mücadelesi verdik, çok onurlu bir mücadele verdik, bugün olsaydı bize de terörist derlerdi dedi. Hayır demezlerdi dedim, çünkü siz o yöntemleri tatbik etmiyorsunuz, ayrıca siz de terörden çekiyorsunuz şu anda ülkenizde dedim. Siz de başka türlü bir terörden kökten dinci terörden çekiyorsunuz şu anda ülkenizde dedim.

İntihar eylemlerinin hiçbir şekilde mazur görülecek bir tarafı yoktur, orada kesin çizgiyi çekmek gerekiyor. Ulusal kurtuluş mücadelesinde yeri yoktur bunun. Hele hele aşırı güç kullanımına hazır durumda bekleyen bir taraf varsa, ona bunu yapmanın bahanesini verir, başka bir şey değil.

Sizin bir sorunuz oldu Sayın Başeğmez'e. Arafat gerçekten bunları kontrol edebilir mi dediniz. Bu çok önemli bir soru. Arafat'tan beklenen Hamas ve İslami Cihat'ın tabii yönetiminde yer almıyor veyahut onları dışarıda etkileyebilecek durumda değil, Hizbullah denilen örgütün ta İran'a uzantısı var. Hamas ve İslami Cihat'ın bambaşka uzantıları var. Bunlar bütün bölgeye yayılmış, çok yerleşik örgütler. Burada önemli olan mücadelede neyi araç seçtiniz, neyin eylemlerinden kendi hesabınıza da fayda umdunuz. Onun için açıkça deniliyor ki, Arafat, terörle arasında tam bir çizgi koysun, ayırsın, araya bir kırmızı çizgi koysun. Bunu kendi halkına dönük olarak Arapça bir beyana desin ki, bunların hepsini telin ediyorum, sakın ha bundan sonra böyle şeyler yapan olmasın, bu bizim davamıza zarar veriyor. Bunu daha önce yazılı olarak yaptı, fakat, bunu bir politika olarak koyması gerekiyor.

EMRE KOCAOĞLU (İstanbul) - İngilizce söylüyor, Arapça söylemiyor herhalde değil mi?

ŞAFAK GÖKTÜRK - Evet. Bunu halkına dönük olarak yapması gerekiyor.

Biz de diyoruz ki, eğer, Sayın Arafat'ın gerçekten kendi bölgesinde olan bitene hakim olması gerekiyorsa ilk önce ablukayı kaldırmamız gerekiyor. İsrail kuvvetlerinin şehirlerden çekilmesinden sonra şu anda ortada iki konu var: Birisi Betlehem'de Yeniden Doğu Kilisesi etrafından devam etmekte olan abluka, diğeri de, Arafat'ın Ramallah'daki başkanlık karargahının içindeki abluka. Buradaki sorun şuradan kaynaklanıyor; 35 kadar militan Betlehem'deki Beytül Harem'deki Yeniden Doğu Kilisesinde o 200 kadar sığınmış kişinin arasında İsrail'in terörist olduğunu iddia ettiği kişi var. Onların ya teslim olmaları veyahut üçüncü

bir ülkeye gitmeleri konusunda bir müzakerenin devam ettiğini izliyoruz son birkaç gündür. Onun çözüme ulaşması biraz daha kolay gözüküyor, fakat, Ramallah biraz daha zor bir durum. Biliyorsunuz İsraililerin Turizm Bakanı öldürülmüştü ve İsrail Silahlı Kuvvetlerinin Batı Şeria'daki operasyonları bu son 29 Marttan önceki operasyonları esas itibariyle ona bağlı olarak başlamış ve Ramallah'ta bir anlamda ev hapsine alınmıştı Arafat. Bu, İsrail Turizm Bakanının öldürülmesinden sonra idi. Şimdi diyor ki, İsraililer, Arafat'ın şu anda Ramallah'daki karargahın içinde kendisiyle beraber olan insanlardan 3'ü, bir tanesi planlayıcısı, iki tanesi de tetikçisi diyorlar. Bir de İran menşeyli olduğu ileri sürülen silahların gizlice ülkeye sokulması skandalının sorumlusu Şobaki diye bir zat var o da orada. Diyorlar ki, bunları bize teslim edin, İsrail'de yargılayacağız. Uluslararası gözlemci koymaya da meyyal gözüküyorlarmış, yani, kabul etmeye meyyal gözüküyorlarmış, ama, açıkça telaffuz etmiyorlar. Arafat da diyor ki, hayır, eğer bunların yargılanması gereken bir husus varsa o Filistin Ulusal Yönetiminin kendi mahkemelerinde yapılır. Dolayısıyla, oradaki açmaz biraz daha kuvvetli gibi; fakat, her halükârda sıcak çatışmanın nispeten geride kaldığı bir dönemdeyiz. Şu anda bütün öncelik oraya insani yardımın en süratli şekilde ulaştırılması. Biliyorsunuz Kızılay'ın bir konvoyu hareket etti, bugün muhtemelen varmış olması lazım yerine. Şimdi, herhalde öncelikle yapılması gereken oradaki insani durumun yaşanabilir hale getirilmesi ve ondan sonra yeniden imarı başlayacak ki, Filistin Ulusal Yönetimi kendi altyapısının yeniden imarı için 500 milyon dolarlık bir rakam çıkarttı.

Sayın Başkanım sorularınız olursa cevaplandırmaya hazırım.

BAŞKAN - Peki, çok teşekkür ederim.

Buyurun.

EMRE KOCAOĞLU (İstanbul) - Bu patırtıda diğer Arap ülkelerinin tavrı nedir? Mesela Ürdün, toprağı kendisi de Filistin toprağı olan ama, Filistinlilere karşı direnen, direndiği bilinen, Filistinlilere kazık attığı bilinen bir ülkedir. Bu tavrı devam ediyor mu? Buna bağlı olarak, diğer Arap ülkeleri bu insani yardım konusunda gayrete geldiler mi, destekliyorlar mı?

ŞAFAK GÖKTÜRK - Onlar tabii ki insani yardım konusunda bir katkıda bulunuyorlar; ama, varlığı daha iyi olan mesela Suudi Arabistan'ın.

katkısı daha dişe dokunur düzeyde. İkinci intifa başladığından beri onların bu katkısı devam ediyor, fakat, doğrusunu söylemek gerekirse hemen sınırdaş olan ülkelerin Filistinlilere gönüllülerinden çok sempatiyle baktıkları da söylenemez.

MEHMET NURİ TARHAN (Hatay) - Burada Suriye ve Irak da var. Irak'ın lideri var özellikle.

ŞAFAK GÖKTÜRK - Tabii. Şimdi, Irak bunu kendi lehine çok istismar etmek istiyor böyle bir ortamı. Yani, İsrail-Amerikan birliğine karşı Arap bir milletin mücadelesi olarak lanse etmek istiyor ve tabii kendi üzerindeki baskıyı da bu şekilde hafifletebileceğini düşünüyor; çünkü kendisi de diğer taraftan kitle imha silahları yetenekleri konusunda Birleşmiş Milletler denetçilerinin ülkeye dönmesine hâlâ izin vermiş değil. Bu görüşmeler de, sırf bilginiz olsun diye söylüyorum, 1-3 Mayıs'ta yeniden başlayacak, Genel Sekreterle Irak Heyeti arasında. Herhalde Dışişleri Bakanı Naci Sabri gidecek.

Ürdün'ün, Suriye'nin, Lübnan'ın tavrı, şu anda Ürdün'ün değilse de çünkü Ürdün hakikaten kendisini, dokusunu etkileyen bir durum olduğu için bu, gerçekten ortamın yumuşatılması ve tekrar barış sürecine dönülmesi için samimi bir çaba içinde gözüküyor. Buna mukabil, Suriye ve Lübnan'ın -biliyorsunuz ayrı barış anlaşmaları yapması öngörüldüğü bunların İsrail'e- tavrı daha değişik. Burada onlar tutumlarını daha sertleştirme eğiliminde gözüküyorlar. Lübnan diğer taraftan biliyorsunuz Ortadoğu'da kapsamlı bir barışın ana unsurlarından birisi mülteciler sorununa bir çözüm bulmak. Fakat bunların İsrail'e dönmesi halinde İsrail Devleti diye bir şey ortada kalmayacak. Dolayısıyla bunlara farklı birtakım çözümler bulunması üzerinde de fikir yürütülüyor; ama, her halükarda mesela, Lübnan kendi ülkesinde barındırmak istemiyor hiçbir Filistinli mülteciyi. Ürdün'ün böyle açıklanmış sürekli bağurarak söylediği bir politikası yok. Lübnan'ın tavrı bu. Bir de Lübnan deyince şunu hatırdan her zaman tutmak gerek, şu anda Lübnan oldukça kuvvetli ölçüde Suriye'nin etkisi altında bir ülke. Dolayısıyla biraz Suriye'nin politikalarının yankısını yapan bir ülke durumunda.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz. Buyurun.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) - Sayın Başkan bir sorum olacak, ondan sonra da kısa bir ekleme yapmak istiyorum.

Bu olaylarda şu ana kadar ne kadar sivil insan öldürüldü bir bilginiz var mı?

ŞAFAK GÖKTÜRK - 29 Martta başlayan süreçte, tabii biliyorsunuz Cenin'de, başka yıkıma uğramış yerlerde tam kayıp tespiti yapılamadı.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) - Bu bilgiler nereden alınıyor? Mesela, Cenin'de veya İsrail'in bu saldırısındaki sivil insanların katliamıyla ilgili bilgiler herhalde İsrail'den alınıyor, onların verdiği bilgiler.

ŞAFAK GÖKTÜRK - İsrail'den de alınıyor, ayrıca, artık, bölgeye uluslar arası yardım kuruluşları girdi, onların da kendi gözlemleri var. Kesin rakamların ortaya konması için bütün yıkımın kalkması gerekir. Cenin mülteci kampı tam bir deprem bölgesi haline gelmiş. 14 000 kişinin barındığı bir kamptı, 4 000 kişi dışarı çıkartılmış, geri kısmı o ateş sırasında oradaydı. Eldeki rakamlar Filistin tarafından 250 kişinin, 50-60 kişinin de İsrail tarafından olmak üzere öldüğü yönünde. Bu rakamlar büyük ölçüde değişmeye muhtaç rakamlar.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) - Geçen sene bir bidonun arkasına sığınmış bir baba-oğul vardı. Bu baba-oğulun nasıl öldürüldüğünü gördük. Bir savaş deniliyor ve savaşta özellikle İsrail tarafından yapılan savaşta sivillerin öldürülmesi normal karşılanıyor veya makul karşılanıyor; ama, öbür tarafla ilgili sivillerin öldürülmesine yönelik birtakım sonuçlar terör eylemi olarak nitelendiriliyor. Evvela bunu dikkatlerinize sunmak istiyorum. Bunu sizlerin için söylemiyorum, genel havayı ifade ediyorum. Yani, biz baba-oğulun nasıl öldürüldüğünü gördük ve bu savaş esnasında da ilk bilgilere göre sizin verdiğiniz ilk bilgilere göre 250 sivil insan öldürülmüş durumda, Cenin'in altından neler çıkacak bilemiyoruz. Dolayısıyla burada hâlâ dünyanın bir çifte standart uygulaması içerisinde olduğunu zannediyorum ben. Sizin verdiğiniz bilgilere ilave olarak, yani sizin üzerinde durduğunuz birkaç husus vardı bunlardan bir tanesi Şaron'un Mescidi Aksa'yı ziyareti ki, bunun böyle basit, sade sıradan bir ziyaret olmadığını ifade ettiniz, haklısınız. Yani bundan sonra olayların seyrinin değiştiğini ifade ettiniz, doğrudur.

İkincisi de tabii, İslami Cihat ve Hamas'ın özellikle Gazze bölgesinde olduğunu, ama, buraya herhangi bir operasyonun yapılmadığını da ifade ettiniz. Tabii bunlar değişik şekilde yorumlanabilir, insanın aklına, acaba, bu intihar eylemlerini bizzat özellikle bölgede barışı istemeyen Gazze'ye

girmeyen, İslami Cihat'ın, Hamasın olduğu bu bölgeye girmeyen, bu bölgede operasyon yapmayan İsraille bir bağlantısı var mı diye görüş geliyor; ama, burada zannediyorum, unutulmuş bir husus var ki, üzerinde duruluyor.

Şimdi ben yanıma Tevrat'ı getirdim, özellikle bu toplantının seyri itibariyle. Bu Tevrat 1981'de Türkçe'ye çevrilmiş. Burada uzun uzun hikayeler var, onları anlatmak istemiyorum. Hikayeye göre Nuh sarhoş olur ve bu çıplak soyunur ve bunu Hamoğullarından birisi görür ve arkasından diğer kardeşleri de söyler ve ondan sonra da onlar giderler ve babalarının üzerine giydirebilirler. Bunun üzerine Ham'ı lanetler ve Sam'ı da kutsar. Burada aynen şöyle diyor, Kenan Ham'ın oğludur. Kenan lanetli olsun. Sam Allah'a rap, mübarek olsun. Yani Sam kutsanır ve Ham lanetlenir. Arada bab 10'da bunların sülaleleri sayılırken lanetli olan ve der ki, Kenan Sam'a kul olsun. Sürekli olarak, kıyamete kadar kul olsun. Arkasından Ham'ın sülalesi sayılırken ve denir ki, ki burada çok açık net bir şekilde parantez içerisinde falancalar denir, Filistinliler bu soydan gelmektedir denir. Yani, sürekli olarak ebediyete kadar Sam'a kul olması, kulluk etmesi gereken bir sülalenin günümüze gelen soylarıdır. Dolayısıyla, Mukadder Beyin de söylediği gibi, 2.000.000 -ben daha fazla olduğunu düşünüyorum- Yahudi'nin din devleti kurmak amacıyla ve niyetinde olduğunu ve bunun için çaba harcadığını ifade ettiler. Bunlarla 1896 yılında Bazel'de yapılan toplantıları bir araya getirdiğiniz zaman yani bir birlikte mütalaa ettiğiniz zaman ortaya bir şey çıkıyor, yani, bir tarafın kul olmasını kabul etmesi, diğer tarafın efendiliğini kabul etmesiyle ancak burada bir barış ortamının doğabileceği veyahut da yani, bu düşünceye sahip olan insanların İsrail'de işbaşında olmaması gerektiği sonucu çıkıyor. Zannediyorum ki bu nokta anlaşılmadan yani, Tevrat'ın koymuş olduğu ki, bunların çok fanatik insanlar olduğunu da hepimiz biliyoruz. Bu siyon felsefesi, siyonist felsefe anlaşılmadan, siyonist felsefe sadece Filistinlilerin değil, burada sülaleleri ayrıca sayılmış, bütün dünya insanlığının İsrail'e hizmet etmesi için yaratıldığına inanan ve bunu savunan bir felsefedir. Şimdi tam bir barış ortamına doğru giderken Şaron'un bunu tamamen bozacak ve oradaki doğrultuyu değiştirecek eylemlerde bulunması bir tesadüf değil, sizin de ifade ettiğiniz gibi, öyle zannediyorum ki, 1896'da Bazel'de alınan kararların uygulaması doğrultusunda atılmış bir adımdır.

Ben sadece bu bir iki hususu sizin bilgilerinize ek olarak komisyon üyelerine sunmak istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

ŞAFAK GÖKTÜRK - tabiatıyla İsrail'in sivil halka karşı kullandığı şiddet ve bunun ölümle sonuçlanması aynı şekilde tarafımızdan telin edilmektedir.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) - Efendim, o zaman buna şiddet demeyin, terör deyin, devlet terörü diyelim. Burada Sayın Başbakanın dediği doğrudu, ama, sonradan geri adım atıldı. O zaman bu bir devlet terörüdür. Yani, eğer öbürünü terör olarak ifade ediyorsak onu da şiddet diye ifade edelim. Ona terör diyorsak bu da bir terördür ve hem de gerçekten bütün kitle imha silahlarını da elinde tutan bir gücün uygulamış olduğu bir terördür. Bunu kavramları yerinde kullanmak bakımından söylüyorum.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz. -

Bugünkü toplantımız sona ermiştir, hepinize teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 14:30

EK 3**Filistin Topraklarında Yaşanan İnsan Haklarını Kınama Bildirisi
(4 Nisan 2002)****FİLİSTİN TOPRAKLARINDA YAŞANAN İNSAN HAKLARI
İHLALLERİNİ KINIYORUZ**

Son 18 aydır işgal altındaki Filistin topraklarında hemen hemen her gün yaşanan insan hakları ihlallerine İsrail ordusunun Ramallah'a girmesinin ardından yeni boyutlar eklenmiştir.

İsrail kuvvetlerinin hedef gözetmeksizin sivil halka ateş açması, elleri kelepçeli insanları kurşuna dizmesi, yoğun nüfuslu yerleşim bölgelerine, yardım konvoylarına, hastahanelere, ambulanslara, mabetlere ve basın mensuplarına ağır silahlarla ateş açması ve yargısız infazlar yapması Filistin halkını topyekün cezalandırmak, sindirmek ve aşağılamak amacını taşımaktadır. 15-45 yaş arası tüm Filistinli erkeklerin kontrol noktalarında toplanıyor olması etnik temizliğe dönüşme ihtimali taşımaktadır.

Uluslararası savaş hukukuna bile aykırı bir hal alan uygulamalara temel insan hakları metinlerinde geçen her türlü insan hakları ihlal edilmektedir.

Bölgede uluslararası hukukun ve Birleşmiş Milletler kararlarının İsrail tarafından dikkate alınmaması ve dünya barışını koruması beklenen başta Birleşmiş Milletler olmak üzere Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupa Birliği gibi yeni dünya düzeninin etkin aktörlerinin olaylara adeta seyirci kalması mağdur insanların terörü uluslararası hukukun alternatifi olarak algılaması gibi ciddi bir tehlike taşımaktadır. Bu sessizlik, güçlü olanın değil adaletin üstün olduğu anlayışının inandırıcılığını da zedelemektedir.

Biz aşağıda imzası bulunan TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyeleri olarak;

- Dünya kamuoyunu gelişmeler karşısında daha duyarlı olmaya ve daha etkin tedbirler almaya,
- İsrail'i, saldırılarını bir an önce durdurarak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin kararlarına uyup işgal ettiği topraklardan çekilmeye,
- Sivil hedeflere yönelik her türlü saldırılara son verilmesine,

Tarafları insan hayatına ve onuruna saygılı ve her iki toplumun da özlediği barış içerisinde bir arada yaşayacakları bir çözüm üzerinde uzlaşmaya, davet ediyoruz. 4 Nisan 2002

Hüseyin AKGÜL Başkan Manisa Milletvekili	Hasan MACİT Başkanvekili Burdur Milletvekili	Kadir BOZKURT Sözcü Sinop Milletvekili
Mustafa BAŞ Katip Üye İstanbul Milletvekili	Şenel KAPICI Üye Samsun Milletvekili	Tunay DİKMEN Üye Muğla Milletvekili
Orhan OCAK Üye Bursa Milletvekili	Burhan BIÇAKÇIOĞLU Üye İzmir Milletvekili	Hasan ERÇELEBİ Üye Denizli Milletvekili
Osman MÜDERRİSOĞLU Antalya Milletvekili	M. Nuri TARHAN Üye Hatay Milletvekili	Ali KESKİN Üye Denizli Milletvekili
Abbas BOZYEL Üye İğdır Milletvekili	Ahmet AYDIN Üye Samsun Milletvekili	S. Haşim HAŞİMİ Üye Diyarbakır Mv.
Rifat SERDAROĞLU Üye İzmir Milletvekili	Mehmet GÖZLÜKAYA Üye Denizli Milletvekili	Nihan İLGÜN Üye Tekirdağ Mv.
Bahri ZENGİN Üye İstanbul Milletvekili	Mehmet BEKAROĞLU Üye Rize Milletvekili	Mehmet ÖZCAN Üye İzmir Milletvekili

EK 4**TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU 21.
DÖNEM 4. YASAMA YILI ÜYE LİSTESİ****BAŞKANLIK DİVANI**

Başkan	Hüseyin AKGÜL (MHP)	Manisa Mv.
Başkanvekili	Hasan MACİT (DSP)	Burdur Mv.
Başkanvekili	Emre KOCAOĞLU (ANAP)	İstanbul Mv.
Sözcü	Kadir BOZKURT (DYP)	Sinop Mv.
Katip	Mustafa BAŞ (AKP)	İstanbul Mv.

ÜYELER

Üye	Şenel KAPICI (DSP)	Samsun Mv.
Üye	Tunay DİKMEN (DSP)	Muğla Mv.
Üye	Orhan OCAK (DSP)	Bursa Mv.
Üye	Hasan ERÇELEBİ (DSP)	Denizli Mv.
Üye	Burhan BIÇAKÇIOĞLU (DSP)	İzmir Mv.
Üye	Osman MÜDERRİSOĞLU (MHP)	Antalya Mv.
Üye	Ali KESKİN (MHP)	Denizli Mv.
Üye	Mehmet Nuri TARHAN (MHP)	Hatay Mv.
Üye	Abbas BOZYEL (MHP)	İğdir Mv.
Üye	Ahmet AYDIN (MHP)	Samsun Mv.
Üye	Rıfat SERDAROĞLU (ANAP)	İzmir Mv.
Üye	Miraç AKDOĞAN (ANAP)	Malatya Mv.
Üye	Seyyit Haşim HAŞİMİ (ANAP)	Diyarbakır Mv.
Üye	Mahmut Nedim BİLGİÇ (DYP)	Adıyaman Mv.

Üye Mehmet GÖZLÜKAYA (DYP)	Denizli Mv.
Üye Nihan İLGÜN (DYP)	Tekirdağ Mv.
Üye İsmail ÖZGÜN (AKP)	Balıkesir Mv.
Üye Bahri ZENGİN (SP)	İstanbul Mv.
Üye Mehmet BEKAROĞLU (SP)	Rize Mv.
Üye Mehmet ÖZCAN (BĞSZ)	İzmir Mv.

Üyelerin Siyasi Partilere göre üye dağılımı:

DSP	: 6	MHP	: 6
ANAP	: 4	DYP	: 4
SP	: 2	AKP	: 2
BĞSZ	: 1		

- Mehmet ARSLAN Ankara Mv. Gen. Kur. 14.12.2000 tar.
31. Birleşimi Üyelikten çekildi.
- Ahmet AYDIN Samsun Mv. Gen. Kur. 24.01.2001 tar.
48. Birleşimi Seçilmiştir.
- Mehmet ÖZCAN İzmir Mv. Mensubu olduğu Siyasi Partiden istifası nedeniyle İçtüzüğün 22 nci md.uyarınca üyeliği kendiliğinden sona erdi. 3Mayıs 2001

- Yakup BUDAK Adana Mv. ve
Ömer Vehbi HATİPOĞLU Diyarbakır Mv. ve
Mehmet BEKAROĞLU Rize Mv. ve
Eyüp FATSA Ordu Mv. ve
Nezir AYDIN Sakarya Mv. Mensubu oldukları Siyasi Partinin Anayasa Mahkemesince kapatılması nedeniyle İçtüzüğün 22 nci maddesi gereğince kendiliğinden üyelikleri sona erdi.

Mehmet BEKAROĞLU	Rize Mv. ve	
Bahri ZENGİN	İstanbul Mv. ve	
Hasan ERÇELEBİ	Denizli Mv	Gen. Kur. 18.09.2001 tar. 130 uncu Birleşiminde seçilmişlerdir.
İsmail ÖZGÜN	Balıkesir Mv.	Gen. Kur. 05.12.2001 tarihli 31 inci Birleşiminde seçilmiştir
Nihan İLGÜN	Tekirdağ Mv.	
Mustafa BAŞ	İstanbul Mv.	
Mehmet ELKATMIŞ	Nevşehir Mv.	Gen. kur. 09.10.2001 tarihli Birleşiminde seçilmişlerdir.
Burhan BIÇAKÇIOĞLU	İzmir Mv.	Gen. Kur. 16.10.2001 tar. 7. Birleşiminde seçilmiştir.
Sema PİŞKİNSÜT	Aydın Mv.	Mensubu olduğu siyasi partiden istifası nedeniyle İçtüzüğün 22 nci maddesi uyarınca üyeliği kendiliğinden sona erdi. 1Eylül 2001
Kamer GENÇ	Tunceli Mv.	TBMM Başkanlık Divanında görev alması nedeniyle üyeliği İçtüzüğün 21 nci maddesi gereğince kendiliğinden sona ermiştir. 26 Eylül 2001
Mehmet ELKATMIŞ	Nevşehir Mv.	TBMM Başkanlık Divanında görev alması nedeniyle üyeliği İçtüzüğün 21 nci maddesi gereğince kendiliğinden sona ermiştir.
Mehmet ÖZCAN	İzmir Mv.	Gen. Kur. 22.01.2002 tarihli 54 üncü Birleşiminde seçilmiştir.

TBMM BASIMEVİ
2002 ANKARA

ISBN 975-7479-89-6